

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
A
16
304

sententia illustrantur *

Del. univ. de Rom. de J. de Granada
FR. SYLVII

AMBIANI IN-
STITVTIONVM

in artem oratoriam R-6802

CENTVRIÆ TRES:

*Omnibus succi illius nativi & quasi pu-
rißimi sanguinis incorrupte propriis-
simæq; Latinitatis cupidis: insuper ad
ostendendam viam imitandi disertos,
ac rationē iudicandi de eorundem ora-
tionibus, perutiles & necessariae.*

SVBLATIS IIS QVÆ EX
autoribus Græcis tum Latinis, oratione
tamen non satis limatis citabantur: anno-
tatis præterea sectionibus, vel numeris li-
brorum, ex quibus Ciceroniana deprõpta
sunt testimonia, ab ALEXANDRO SCOT
Scoto, politiores quàm antea sunt redditæ.

COLONIAE,

Expensis Io. Bapt. Ciotti Senenf.

M. D. LXXIX.

FRANCISCI
SYLVII IN AR-
TIS ORATORIÆ
Institutiones,

AD ROBERTVM
Vatellum Sancti Fusciani
in Sylua Abbatem,

PROOEMIUM.

*R*IA oratori
videnda esse au-
tor est M. Tul-
lius, quid dicat,
quo quidque lo-
co, & quomodo
dicendum omni-
no est. Quod e-
nim Architectus prudens ædificaturus
domum obseruare solet: oratori id neces-

sarium esse putamus. Vt enim primum hic animo colligit quid sit edificaturus, ideoque aptam operi suo materiam disquiri inuenitque: eam deinde ita disponit, vt quid fundamentis, quid parietibus, quid tectis aptum sit distinguat: postremò ad amussim fabricans polit componitq; omnia. Ita oratori primum quid dicturus sit cogitandum est, vt materiam orationi suæ accommodatam inueniat: deinde quid in principio, quid in fine, quid in medio collocari aptius possit, disponat. Quod tandem ita disposuerit, ornatè ac eleganter componat. Sed vt in architectonica, ita & in Rhetorica componere quàm inuenire difficilius est. Hec enim hominibus etiam imperitis literarum negata non sunt: illud oratori vix
 * cõcessum est. Ideo M. Cicero inuentionem ac dispositionem prudentis hominis esse, oratoris elocutionem putat. Eam partem operis, vt inter omnes oratores conuenit difficillimã, sine qua reliquis partes gladio condito, atque intra vaginam harenti similes esse Quint. autor est. Eam verò Ciceronis etate difficilem minus quàm nunc sit fuisse, est quod mihi persua-

suadeam. Quippe quum is tum fuerit vsus linguæ Romanæ, vt etiam mulieres aliæ in foro dicerent, aliæ carmina facerent: & etate paulò superiore filios aut alumnos doctè erudirèt. Ab incunabulis penè cum lacte nutricis latini sermonis puritas hauriebatur. Ei ergo qui ab inuente etate eloqui didicerat, elocutio difficilis omnino non erat. Nunc verò hic quã difficilis sit, dici nõ pot est. In primis à sermone latino domesticus alienissimus est. Decennes pueri ipsas literarum formas, quæ parètum dementia est, vix norunt: ij enim eam sibi induerunt persuasionem, vt putent ingenij paruitatem disciplinas ac studia capessere tolerarèque nõ posse: quum etas nulla sit, quæ capta semel pertinacius retineat, quæq; laboris tolerantior sit. Prius ergo domesticæ linguæ impropriatè, quàm plurima est, imbiberunt pueri, quàm ad magistros proficiscantur. Ad eos vbi venère, colloquentes cum suis codiscipulis linguæ latinæ tanquam feces hauriunt. Primarij enim scholarum magistri vsu sermonis vernaculi eos tam seuerè prohibent, vt si qui ab obseruatoribus clam dispo-

sitis hoc sermone loqui deprehendantur, pœnas graueis expendant. Igitur quoniam Latinè loqui coguntur, Latinum sermonem putant omnem eum qui Latini formam habeat. Quæ causa est, ut barbara multa ipsi sibi confingant. Sed à condiscipulis plura multò accipiunt. In scholis enim publicis improprij rusticiq; sermonis multò plus audias, quàm proprij atq; Romani. Qui enim loquuntur, ex cõsuetudine magis quàm vlla ratione loquuntur. Nihil improbi magistri, modò ne sit sermo domesticus: quem ita perosi sunt, ut non improbent, si ei vocabulo quòd Latinè dicere non possunt, discipuli, syllabam vs adiecerint, ut ne Latinum non esse videatur. Ridicula mehercule res est. Ei autem loquendi vitiosa cõsuetudini vim non paruam adiungunt ij qui Dialecticæ auditores sunt: qui qua lingua, quo sermone loquantur, modò se intelligant, secuti sunt. Non parum elocutioni inimica primariorum auaritia est, qui erudiendis discipulis magistros ditiores quàm doctiores præficiunt: qui magisterium, hoc est, docendi officium conducunt potius quàm loquentem operam

operam suam. In scholis ergo, ut, quod sentio, breuiter dicam, ea imbibuntur dicendi vitia, quæ serò vix deprehendant ij qui in literis politioribus postea versati sunt. Quæ si fortè deprehenderunt, in ea nonnunquam imprudètes recidunt. Quare apud me auditorum sermo vernaculus quàm rusticus preponderet, laborandùmque præceptoribus potius est, ut propriè latinèque loquantur discipuli, quàm ea ne lingua viantur vernacula. Est igitur difficile, ut Latinè pueri loquantur: nisi eorum instituentorum ratio aliò queratur. Sed multo est difficilius ut ornate eloquantur. Quam partem oratori præter alias necessariam esse diximus. Quo igitur purius ornatiùsque discat loqui studiosa iuuentus: has dicendi præceptiones scribendas suscepimus. Eas autem ex multa sedulâque & diligenti poetarum, historicorum, & maxime oratorum in dicendo obseruatione desumpsimus. Ea enim assidua lectionis obseruatio tantum potest: ut Seruius, quem literatissimum fuisse Cicero iudicat, ita notandis poetarum generibus & legendi cõsuetudine tritas

* aureis haberet, ut facillè diceret, versus hic Plauti est, ille non est. Cæsar item, si quid ei quod Ciceronis non esset, pro eo quod Ciceronis esset afferretur, reicere solebat. Has Seruij atque Cæsaris aures nobis non arrogamus: sed in notandis dicendi generibus aliquid fortasse profecimus. Quæ autem notauimus adoleſcentiæ dicendi cupida inutilia quoniam non putamus: ea curauimus edenda. Sed ne quis ea perpetuò putet obseruanda, quod ad Brutum Cicero scribit, mihi dicere licet: Nihil me precipiendi causa dicturum atque potius acturum, ut existimator videar, loqui non magister. Negamus enim in arte dicendi ullam præceptionem tradi posse, à qua sæpe declinandum non sit. Ideo M. Fabius oratoria sua præcepta rogationibus plebiscitæ scitis sancta esse negat. Nam cæteræ ferè artes, inquit Cicero, se ipsæ per se tuentur, benè autem dicere, quod est scienter & peritè & ornatè dicere, non habet definitam aliquam regionem, cuius terminis septa contineatur. Hoc enim postremum ornatè dicere, de quo præcipuè nostra hæc præcepta sunt, in aurium iudicio

iudicio quàm in præceptis obseruandum potius est. Verùm imbecillioris atatis aures minus prudètes sunt, quàm quæ de coniunctorū verborum *ισοφωρία* iudicare possint: eà ob rē præceptis quibusdā imbuendæ inculcandæque sunt, ut aliorum quoque dicendi generum, quæ præceptis inclusa non sunt (Tradi enim posse omnia quæ ars efficit, Quintilianus non putat) rudes omnino ne sint. Quod autem mihi consilium fuerit ordinis huius in scribendis præceptionibus dicam, si modò paucis ante dixerim, cur Progymnasmata hæc tanquam interpolauerim. Annis superioribus duas præceptorum Centurias edideram, primum non mendosissimè impressas: deinde, postquam iterum ac denudò librarius idem impressit, tam mendosæ, tam scædatæ, tam mutilæ, tam laceræ ad me tanquam de iniuria querentes adeunt, ut eas ego vix agnoscam. Obsecrat me studiosa iuuentus, qui eas nitenti integritati que pristinæ restituum. Au-
gei stabula purgare mihi visum est facilius, quàm has omnes librarij sordes eluere: ac fore putavi, ut laborarem minus iisdè renouandis omnino: quibus Cen-

turiam adiuncturus fui tertiam. In his autem duabus Centurijs multa auximus, pauca immutauimus, quod vitio non verterit is qui Marcum Ciceronem, Hippocratem, diuum Augustinum scriptorum suorum quaedam retractasse non ignorauerit. Ordinem praeceptorum ideo commutauimus, quod, quo quaque loco aptius locanda putarem esse, volui, quo minus lectoris ingenium turbaretur. Nihil ex facie pristina retinent, fateor. Quid dissimile magis est, quam librorum Ciceronis de inuentione ac de oratore facies? Sed hunc secuti ordinem sumus. Praecepta singula multis firmamus authorum testimoniis, quo sibi fidem acquirant maiorem: quoque frequenti eiusdem in dicendo generis repetitione auditor imbutus non tam facile obliuiscatur. In his exemplis non pauca sententiae sunt, quae auctoritates vulgo appellantur. Quintilianus enim oratorem futurum instituens admonet, ut selectas ex autoribus probis sententias ediscat: quae oranti postea oblatae non quaesitae videantur: quas orationis lumina idem appellat. Theophrastus quoque

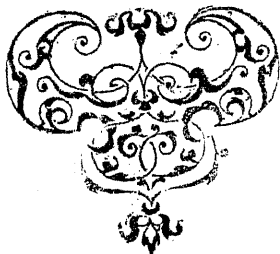
quoque illud vnum in orationis laudibus ornamentum dicit, si acuta crebraeque sententiae dicantur. Thucydidem M. Tullius dicendi artificio laudat: qui ita creber sententiarum frequentia est, ut verborum prope numerum sententiarum numero sequatur. Quis crebras in Sallustio Crispo non probet sententias? Hesiodum quoque sapientem in primis habitum fuisse propterea quod scripta sua sententiis plurimis inferisset, ex Plutarcho didicimus. Ipsae itidem sententiae in coronis, in deambulationibus, in conuiujs, in omni denique sermone si dicantur commodè, non paruum scientiae opinionem afferunt. Praeter haec vim habent multam ad mores effringendos. Paucis enim verbis quid fugiendum, quidque sequendum sit, edocent. Sed illa sententiarum immodica utilitas est, quod materiam dicendi praestant vberiore: sine qua dicendi ars nulla sit. Rerum enim copia copiam verborum gignit. Omnem orationem ex rebus ac verbis constare, autor est Cicero: Neque verba, inquit, sedem habere possunt si res subtraxeris, neque res lumen, si verba sunt.

* moueris. Ideoque dicebat, idem, compositè & aptè sine sententiis dicere, insaniam esse: sententiosè autem sine verborum ordine & modo, infantiam. Apud eundem Crassus quicquam tam esse furiosum negat, quam verborum vel optimorum atque ornatisimorum sonitus inanes nulla subiecta sententia nec scientia. Non ab re igitur multas ascripsimus autorum sententias. Quæ quo plures essent, ex scriptoribus Græcis nonnullis asciimus: quibus latinè citatis præceptio dicendi obseruaretur. Sed quoniam oratori poetam multis ornandi generibus socium ac penè parem esse M. Cicero tradit: poetarum exempla deesse noluimus. In his autem poetis, vt in oratoribus ac historicis, antiquos etiam
* citamus. Antiquitatis enim commemoratio, quod idem ait, exemplorumque probatio cum delectatione, & auctoritatem orationi affert, & hîdem. Habet, inquit, vt in etatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. Quam quidem fatetur apud seipsum valere plurimum. Autor est Quintilianus, verba ab antiquitate repetita orationi non sine delectatione

delectatione maiestatem quandam afferre. Antiquitatis enim auctoritatem habent: & quia intermissa fuere, gratiam nouitati similem parant. Adde quod antiquitatis exempla ad hoc etiam commemoramus, vt cum scriptoribus nouis antiquos comparare queas: vt noris quibus discrepent conueniantque. Sed quia in antiquitate huiusmodi tanquam scopulus fugienda multa sunt: si quod vocabulum aut dicendi genus priscum est, indignum quod imiteris, ad eum ne offendas, ostendimus. Oratori verò per omnia sequendos poetas, quoniam Fabius negat, quod eos necessitas metri excuset, censetque ab oratoribus vel historicis auctoritatem peti solere: ea causa est vt poetis historicos oratoresque subscripsimus. Quorum Cicero-nem quasi Triarium collocamus vltimum, auctoritate cuius firmentur ij qui sunt superiores. Ne ergo mireris, cur tam multa scriptorum exempla conscripsimus, admonitum te volumus. Quod si omnia legere fastidis, quantumuis pauca aut nulla lege. Ab ipso enim statim
a vij

principio capitis, penè totam præcepti
habes materiam. Bene vale. Quinto Idi-
bus Februarij. Anno M. D. XXVIII.
Parisijs, ex ædibus Tornacis.

FRAN-

FRANCISCI
SYLVII AMBIA-
NATIS INSTITV-
tionum,

CENTVRIA PRIMA.

Vnde quærenda sit orationi elegantia.
Caput I.

QUOD in moribus est,
id in oratione exigen-
dum puto. Vt enim mul-
titudinis imperitæ mores
non probantur admo-
dum: ita qui semidocti
vulgi sermo est, eo parum
venustatur oratio. Ea
enim vulgata vitæque si
non sit, auditorum animos ad se allici, seque velut
maiestate quadam præbet cum admiratione vene-
randam. Quocirca à vulgi sermone alienam esse de-
bere censemus. Primum igitur rustica verba ac bar-
bara impropriæque, quibus lingua vsu nimio exæ-
stuat, ne vsurpes. Vulgi sermonem non dico eum qui
sit Latinus, doctus, elegans: etiamsi vulgus utatur.
Fieri enim non potuit: quin vulgus nonnulla à do-

Eloribus accepta sibi integra retinuerit. Deinde alius sit ordo collocandorum inter se verborum. Tertium ingeniosa quadam inuentio dicendi, quæ à vulgari sententia absit, orationem relinquet venustorem. De primo admonendum te tantum putauimus: de altero, multa sunt nostra hæc præcepta: de tertio dictum hic volumus. *Exempla itaque ascribimus: ut: Amicitia nostra integritas nos delectat maxime. Diceret enim multitudo, multum gaudemus quia boni sumus amici. Magnitudo amoris in te mei officium lingue vel expeditissime superat. Virtus tua me tibi amicum fecit.*

CICERO. Hoc animo scito omnes fanos, vt mortem seruituti anteponant. Idem. Hyems adhuc rem geri prohibuerat. Idem. Or. 5. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis. Idem. ibidem. Quoniam me loqui voluistis, aliquid de vestris vitis audiatis. Idem. 3. de Orat. 141. Hæc quæ Crassus dixisset, parumper & ipse contuit, & à cæteris silētium fuit. Idem. ibid. 172. Nanque hæc duo, musici qui erant quondam iidem poëtæ, machinati ad voluptatem sunt versus atque cantum, vt verborum numero & vocum modo delectatione vinceret aurium satietatem. Idem. ibid. 98. Sic omnibus in rebus, voluptatibus maximis fastidium finitimum est.

TIBULLVS.

Vinite felices, memores & vinite nostri,
Sive erimus seu nus fata fuisset velint.

HORATIVS.

Porcis hæc comedenda relinquas.

Orat-

Orationis obscuritas quo sit modo vitanda. Caput II.

NOBIS sermonem dedit natura, vt quod mente concipimus, id exprimere possimus. Eam ob rem orationis non postrema virtus est, vt dilucida sit. Qui enim obscure dicit, perinde ferè proficit, ac si taceret. Multa orationi quaeritur obscuritas à vulgo persuaso inter adiectiuum & substantiuum, inter suppositum & verbum, inter vocem regentem eamque qua regitur, aliaque generis eiusdem aliquid esse interponendum. Hæc autem ita colloces, vt adiectiuum prope substantiuum, suppositum prope verbum, recta dictio prope regentem, antecedens prope relatiuum ponatur. Si quid interpones, id breue sit, conueniatque quoad eius fieri potest, cum vtroque, aut saltem altero eorum inter qua interponitur, Vt in eo versu poeta Bassi. Calliope princeps sapiētis psallerat ore.

Quale illud Ciceronis est: ne apud eum quidem tale inueniri facile potest. Bona adolescentibus indole præditis sapientes senes delectantur.

Comparatiuum & superlatiuum substantiuo postponi elegantius.

Caput III.

ELEGANTIAM maiorem, magisque, puto, auribus blandientem sentias, si comparatiuum aut superlatiuum substantiuo postpones: quamuis id alij nonnulli, in quibus Valerius Maximus est, diligenter parum obseruent: vt, *Vtilitas maior, utilitas maxima. Dignitas amplior, dignitas amplissimus. Amicus gratior, amicus gratissimus.* Mala plurima affert mala vicinia.

*ph. h. 20 phia ** CICERO. 2. Tuscul. 13. Cultura animi Philosophia quæ extrahit vitia radicitus: & præparat animos ad fatus accipiendos: eaque mundat iis, & ut ita dicam, serit: quæ adulta fructus uberrimos ferant. & Idem. 5. Tusculan. 108. Quid T. Albutius? Num ne animo æquissimo Athenis exul philosophabatur? Idem. 3. Tusculan. 48. Gracchus quum largitiones maximas fecisset, & effudisset ærarium, verbis tamen defendebat ærarium. & Idem. 2. in Anton. 3. Non venire contra iniuriam, quam iste intercessoris iniquissimi beneficio obtinuit. Idem. Epist. lib. 1. epist. 8. Quum & honoribus amplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus. Idem. ibidem. Senatu ordinem coniunctissimum & hominem clarissimum abalienauerunt. Idem. ibidem lib. 7. epist. 7. Imperatorem liberalissimum, ætatem opportunissimam, commendationem certè singularem habes. Idem. Cicero filius. Quum quotidie mecum haberem homines doctissimos. Idem. 3. de Orator. 98. Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est.

ENNIVS.

Nunc est ille dies, quum gloria maxima sese.

Nobis extendat, siue vinimus siue morimur.

PLINIVS. Homini cibus utilissimus simplex. Idem. Fortissimi viri & milites strenuissimi ex agricolis gignuntur. A. Gellius. Hippocrates diuina vir scientia de coitu Venerio ita existimabat, partem esse quandam morbi terribissimi: quem nostri comitalem dixerunt. Idem. Homines repente à bellua immanissima rapti laniatique sunt. Valerius Maxi-

Maximus. In Theodoro quoque viro grauissimo Hieronymus tyrannus tororum manus frustra fatigauit. C. Gracchus. Nunc isti precia maxima ob tacendum accipiunt.

Quod nomina ea que numerum significant, substantiuus postponantur.

Caput IIII.

EXemplo primo id doceri possis: nomina ea que numerum significant, substantiuus eleganter postponi: que sermone quotidiano præponi solent: ut, *Annus tertius, Vri decem Nuptia bina. Zeno Criticus adolescentulo inepta loquemi plurima,* cui unum *duas, inquit, aures ideo habemus, & os unum, ut e² d² d² aures* audiamus multa, pauca loquamur.

CICERO 2. de Orator. 109. Definitio primum reprehensio verbo vno, aut addito, aut dempro, sæpe extorquetur è manibus. Idem 1. Offic. 57. Chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria vna complexa est. Idem Orat. 120. Quem laborem nobis Attici nostri leuauit, labor, qui conseruatis notatisque temporibus, nihil quum illustre prætermitteret, annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit.

OVIDIVS.

Teneros ledunt iuga prima iuencos:

Frenaque vix paritur de grege captus equus.

PLAVTVS.

Pluris est testis oculus unus, quam auriti decem.

Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, plane sciunt.

PLINIVS Iunior. Prima vitæ tempora, media patriæ, extrema nobis impertire debemus, vt ipsæ leges mœnent: quæ maiorem annis sexaginta otio reddunt. PLINIVS. Homi-

in quibus profici non ante diem septimum lætalis inædia.
+ vni usque
ad 7.
 QVINTILIANVS. Sufficiebant alioqui libri duo à Domitio Afro in hanc rem compositi, quem adolefcentulus fenem colui. Idem. Demosthenes melius, qui se in locum ex quo nulla exaudiri vox, nihilque prospici posset, recondebat: ne aliud agere mentem cogèrent oculi. Ideoque lucubrantēs silentium noctis & clusum cubiculum, & lumen vnum maximè teneat. A. GELLIVS. Herodotus homo fabulator in primo historiarum inuentum esse sub terra scripsit Orestis corpus cubita longitudinis habens septem: quæ faciunt pedes duodecim & quadrantem. M. VARRO.

Si cuius legati violati essent, qui id fecissent quamuis nobiles essent, vt dederentur ciuitati statuerent fœciales viginti, qui de his rebus cognoscerent, iudicaret, & statuerent & constituerent.

Adiectiuum dissyllabum substantiuo pluribus syllabis factu postponendum esse. Cap. V.

Elegantia multa orationis est tum, quum adiectiuum duas habens syllabas postpositum est substantiuo quod pluribus syllabis constat. Vt *beniuolentia magna: facinus pulchrum: dignitas clara.*
 * *Animus æquus optimum est ærummæ condimentum. Sociates saltabat sapius: eamque exercitatio- nem valetudinis bonæ non parum conferre putabat.*

CICERO

CICERO 3. de Finib. 38. Quis animo æquo videt eum quem impurè ac flagitiosè puter viuere. Idem de Diu. lib. 1. 62. Pythagoreis interdicitum putatur, ne faba vescerentur: quæ res habet inflationem magnam. Idem in Frag. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Erat opinio bona de Plautio, bona de Lepido. Idem Orat. 2. Quid enim est maius, quàm quum tanta sit inter oratores bonos dissimilitudo, iudicare quæ sit optima species & quasi figura dicendi. Licet à magnis authoribus obseruari non semper inuenias, attamen concinnitatem multam habere senties aurium iudicium si non neglexeris.

TITINNIVS. Consilium bonum gratia parui faciat. Faciat priscè dictum.

MARTIALIS.

Cineri gloria sera venit.

TIBVLLVS.

*Castæ placent superis, pura cum veste ve-
nitate,*

Et manibus puris sumite fontis aquam.

Idem.

Vincuntur molli pectora dura prece. *

PROPERTIVS.

Nempe tuas lachrymas littora surda bibent.

Idem.

Non me crimina parua mouent.

QVINTILIANVS. Nec præceptor bonus maiore se turba, quàm vt sustinere eam possit, onerauerit. Idem. Igitur Æsopi fabellas, quæ fabulis nutricularum proximè succedunt, narrare sermone puro, & nihil se supra modum extollente, deinde eandem gracilitatem stylo exigere condiscant.

SALLVSTIVS. Auaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit: ea quasi venenis malis imbuta, corpus, animûmque vitilem effœminat: semper infinita insatiabilisque est, neque copia, neque inopia rerum minuitur.

Quam vox omnis post substantiuum locari postulet. Caput VI.

O Ratio omnis ferè solet esse venustior, in qua vox omnis substantiuo postposita est. Vt virtus omnis, diuitiæ omnes, studium omne.

Honorati omnes suspecti sunt. Gyges quondam & Cræsus apertas habuisse thesaurorum suorum fores traduntur: vt egentibus omnibus inde liceret accipere. Viro bono diem omnem festum esse Diogenes dicebat.

CICERO lib. 5. Tusc. 114. Democritus impediri animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur, & quum alij sæpe quid esset ante pedes non viderent: ille infinitatem omniæ. Idem ibidem lib. 3. 24. Est causa omnis in opinione, nec verò ægritudinis solum: sed etiam reliquarum omnium perturbationum, quæ sunt genere quatuor partibus plures. & Idem lib. 1. 36. Vt deos esse natura opinamur, qualis que sunt ratione cognoscimus: sic permanere animos arbitramur consensu nationum omnium. Idem de Senect. 76. Omnino vt mihi quidem videtur, rerum omnium satietas vitæ facit satietatem. Idem 2. Offic. 43. Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur, ficta omnia tanquam flosculi decidunt. Idem ibidem 19. Virtutis laus omnis in actione con-

consistit: à qua tamen sæpe fit intermissio. Idem 2. de Orat. 148. Si laudationes essent in oratoris officio, quod nemo negat, oratori virtutum omnium cognitionem, sine qua laudatio effici non possit, esse necessariam. Idem ibidem 115. Atque ratio omnis dicendi tribus ad persuadendum rebus est nixa, vt probemus vera esse quæ defendimus, vt conciliemus nobis eos qui audiunt: vt animos eorum ad quemcunque causa postulabit motum vocemus. Idem 1. de Orat. 18. Quid dicam de thesauro rerum omnium memoria? quæ nisi custos inuentis cogitatisque verbis & rebus adhibeatur, intelligimus omnia, etiam si præclarissima fuerint, in oratore peritura. Idem 3. de Orat. 131. M. verò Manilius nos vidimus transuerso ambulante foro, quod erat insigne eum qui id faceret, facere ciuibus omnibus consilij sui copiam. Idem 1. de Orat. 3. Nam prima ætate incidimus in ipsam perturbationem disciplinæ veteris: & consulatu deuenimus ad medium rerum omnium certamen atque discrimen, & hoc tempus omne post consulatum obiecimus his fluctibus, qui per nos à communi peste depulsi in nosmetipsos redundarunt. Idem 1. Off. 150. Illiberales autem & sordidi quæstus mercenariorum omnium quorum operæ non quorum artes emuntur:

CAECILIUS.

Vt te dij omnes infelicitent, cum male monita memoria.

PACCVIVS.

Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri.

LV CILIVS.

Rugosi passique senes eadem omnia querunt.

HORATIVS.

* *Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes.*

TERENTIYS.

Matres omnes filijs in peccato adiutrices, & auxilio in paterna iniuria solent esse.

CORNELIVS CELSVS. Quadrupes animal omne, si lactans est, minus alimenti præstat. PLINIYS. Morbi omnes morisque sanguinem absumunt. Idem. Hordeum frugum omnium nobilissimum est. DOMITIYS AFER. Mulier rerum omnium merita, in omnibus rebus infelix. QVINTILIANVS. Frustra mala omnia ad crimem fortunæ relegamus. Idem. Ridendi verò, qui velut leges pro cæciis omnibus dederunt: vt intra quatuor sensus terminarentur.

Quod nullus post substantiuum non inellegantè collocari soleat.

Cap. VII.

Locutio nulla fere est à quotidiani sermonis vsu abhorrens quæ nihil habeat elegantie: quid genus est nomen nullum: quid ornatus propterea substantiuo postponitur: quod familiari sermone præponi solet. *Vt amicus nullus, literæ nullæ: præmium nullum. Lingua nullæ est quæ id tibi negem.*

* *Laborem nullum causa tua defugiam.*

Lacedæmoniorum lege, qui hostem nullum interfecisset, capistro cingebatur. Apud Scytas epulo solenni pateram circumlatam accipere nõ licebat ei qui hostem nullum occidisset.

CICERO

Q CERO. Epist. lib. 12. epist. 30. Illud magis mihi solet esse molestum, tantis me impediri occupationibus, vt ad te scribendi meo arbitratu facultas nulla detur. Idem Ibidem lib. 13. ep. 8. Maius mihi dare beneficium nullum potes. Idem 2. Tusc. 4 8. Sæpe videmus fractos pudore, qui ratione nulla vincerentur. Idem 2. de Ora. 326. Narrare verò rem quidem breuiter iubent: si breuitas appellanda est, quum verbum nullum redundet, breuis est.

CATVLLVS.

Nanque ego ab indignis præmia nulla peto.

PROPERTIYS.

Fabula nulla tuas de nobis concitet aures.

A. GELLIYS. Cognatos affinesque nullos ferme tam obsequibiles ait, vt ad laborem capessendum nihil cunctentur, & statim dicto obediant. M. VARRO. Bellum nullum nisi pium geri putabant.

Alienum, aliud, alterum, vtrunque, solum, vllum, tale, singula, aliaque hoc genus adiectiua substantiuis postponenda. Cap. VIII.

Legendis autoribus probis verborum singulorum collocationem qui perpenderit: is non raro inueniet adiectiua hæc alienum, aliud, alterum, vtrunque, solum, vllum, tale, & si qua sunt generis eiusdem substantiuis postposita esse: vt, *Vires alienæ. Fortuna alia. Dicitur vtrunque.*

Aduenarum quorundam legibus alienis educatorum vt consuetudine creditum est inutile esse ad rectam ciuitatis disciplinam.

CICERO. 2. Tusc. 62. Quid de nostris am-

b j

bitionibus? quid de cupiditate honorum loquar? Quæ flamma est, per quam non cucerint ij qui hæc olim punctis singulis colligebant? *His adiunge quoduis, quodlibet, totum, cætera, reliqua, aliâque huiusmodi, quæ multitudinem significant.*

NAEVIUS.

Cui cepe edendo oculus alter profuit.

QVINTILIANVS. Illud ediscendo scribendoque commune est, vtrique plurimum conferre bonam valerudinem, digestum cibum, animum cogitationibus aliis liberum. A. GELLIVS. Nûc autem plerique, inquit, patris vtriusque amici, quasi probè faciant, duos litigantes destituunt, & relinquunt, deduntque advocatis maleuolis aut avaris, qui lites, animosque eorum inflamment, aut odij studio aut lucri. Idem. Multam nos quoque apud veteres scriptores locutionum talium copiam offendimus.

Quando tale & aliud preponantur. Cap. IX.

Aliud nihil in animo mihi est, quàm ut cultioris eloquij candidate inueniatur aliquid labore meo profum: idèoque non vulgata satis dicendi genera quasi ex tenebris in lucem proferimus: cuiusmodi illud est. Post vocabulum tale, voces illas non inepte collocamus, nihil, nemo, nullus, & pronomina speciei prioris. Quæ eadem ut quicquam & vltimum, post aliud itidem collocantur, etiam in diuersis casibus. Vt tale nihil de amico nunquam putassem. Alium nemo vidit. Alias quasdam accepi literas.

CICE-

CICERO. Epist. li. 4. ep. 3. His verò temporibus habemus aliud nihil in quo acquiescimus. Idem lib. 2. de Leg. Is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet. Idem 2. in Catilin. 18. Neque enim isti qui possessiones habent, alia ratione vlla salui esse possunt. Idem 3. Tus. 2. Quòd si tales nos natura genuisset: ut eam ipsam intueri & prospicere, eadèque optima duce cursum vitæ cõficere possemus: haud erat sanè qui quisquam rationem ac doctrinam requireret, quum natura satisfaceret. Idem Ibidem li. 5. 38. Humanus autem animus decerptus ex mente diuina, cum alio nullo nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictu, comparari potest.

PLAVTVS.

Nec nobis præter me alius quisquam seruus: Sosa.

A. GELLIVS. Si alium, inquit tribunus, neminem reperies, me licet ad hoc periculum vtare. Idem Alius quidam veterum poetarum, cuius nomen nuac mihi memoriæ non est, Veritatem temporis filiam esse dixit. Idem Neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitauerit.

Hæc enim pronomina speciei prioris elegantior multum postponuntur adiectiuis in qua alioqui postponitur substantiuus. Vt vnum id, omne id Terentius. Quicquid præter spem euenit, omne id deputato esse in Lucro. Cæcilius. A E de pol senectus si nihil a portet tecum quum aduenis, vnum id satis est. Id vnum dicit Quintilianus. Discipulos, inquit, id vnum monere et præcepto: es suos non minus quam ipsa studia amant: & parentes esse non quidem corporum sed mentium credant. Multum hæc pietas

b ij

confert studio.

Quod pronomen adiectum substantiuo suo postponatur. Cap.X.

Proceptio illa usu multo obseruata est, ut pronomini adiectiuo substantiuum suum preponatur. *Vi ingenium tuum. Honor meus. Favor ille.*
* *Bion Borysthenites ad eum qui agros suos vorauerat: Terra, inquit, Amphiarum absorbit, tu vero terram.*

CICERO. Epist. lib. 7. ep. 17. Quum te ex adolescentia tua in amicitiam & fidem meam contulisses, semper te non modo tuendum mihi: sed etiam augendum atque ornandum putavi. Idem Epi. lib. 5. ep. 17. Non obliuione amicitiae nostrae, neque consuetudinis meae superioribus temporibus ad te nullas literas misi. Idem Ep. li. 1. ep. 9. Periuicundae mihi fuerunt literae tuae. Idem. 2. In Catil. 6. Non est iam lenitatis locus, seueritatem res ipsa flagitat. Idem. 7. Ver. Eos qui potestati imperio traduntur in carcerem, non oportere inde diffugere, priusquam potestas ipsa quae claudit, abire permiserit. Idem. 3. Tusc. 2. Sunt ingenis nostris femina innata virtutum, quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. & Idem ibidem. li. 5. 51. Quero quam vim haberet libra illa Critolai, qui quum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa, tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram & maria deprimat. Et 3. Tusc. 31. in frag. de Rep. lib. 6. Firmiter maiores nostri stabilita matrimonia esse voluerunt. Hic est ille vultus semper idem, quem dicitur Xantippe praedicare soli-

tu in

ta in viro suo fuisse Socrate, eodem vultu semper se vidisse exeuntem illum domo & reuertentem. & Idem. 2. de Or. 317. Nihil est denique in natura rerum omnium quod se vniuersum profundat, & quod totum repente euoluat. Sic omnia quae fiunt, quaeque aguntur acerrime, leuioribus principiis natura ipsa praetexit.

TERENTIUS.

Munus nostrum ornato verbis, quoad poteris.

Idem.

Abi hinc quod dignus es cum donis tuis tam illi pidis.

Idem.

Satietas me iam tenet studiorum istorum.

Idem. *Senectus ipsa morbus est.*

Idem.

Matrem ipsam ex aegritudine miseram mors secuta est.

PLAVTUS. *Homo hic ebrius est, ut opinor.*

Idem.

Ego illud scio quam doluerit cordi meo.

Idem.

Ita ingenium meum est, inimicos osa sum semper obtuerier.

CORNELIVS CELSVS. Res eadem magis alit iurulenta quam asla, magis asla quam fraxa. Idem. Antiqui ad quietem animi tenebras ipsa conferre aliquid iudicabant. Idem. Beneficio tuo in scholam redeo. **PLINIVS.** Oleum ipsum sale vindicatur à pinguetudinis vitio. **QVINTILIANVS.** In cibus interim acriter ipse incundus est. Idem. Nec interest dicentium quibus quidque nominibus appellerentur, dum res ipsa manifesta sit. Idem. Similes pa-

b iij

rentibus ac maioribus suis filij plerúmque creduntur. & nonnunquam ad honestè turpiterque viuendum inde causæ fluunt. Idem. Etiam si ætatem nostram non spacio senectutis, sed tepore adolescentiæ metiamuro, abunde multos ad descendendum annos habent. Idem. Pendimus ex laude, atque hanc laboris nostri ducimus summam. Idem. Pompeius abundè disertus rerum suarum narrator. Idem. Hippocrates clarus arte medicinæ videtur honestissime fecisse, quòd quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est. VALERIVS MAXIMVS. Ea demum tuta est potentia quæ viribus suis modum imponit. Idem. Quid attingit aut humano dolori indulgere, aut diuino numini inuidiam fieri, quòd immortalitatem suam nobiscum partiri noluerint? M. VARRO. Num te pudet Mani, qui domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes seruis tuis ministrare cœmenta? M. CATO. Dotes filiabus suis non dant. C. CAESAR apud Salustium. Neque cuique mortalium iniuriæ suæ pauæ videntur.

Hanc præceptionem obseruari semper ne putes, illa subscribimus exempla.

CICERO. 2. Tusc. 47. In animis omnium est ferè natura molle quiddam, demissum, humile, eneruatum quodammodo & ligidum, senile. Sed aliud nihil est in homine deformius. Idem 5. de Finibus bonorum. 54. Somnum denique nisi requietem corporis, & medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putaremus datum. Aufert enim sensus, actionemque tollit omnem. Idem in Frag. de Rep. lib. 6. Graues enim dominæ cogitationum

num libidines infinita quædam cogunt atque imperant: quæ quia expleri ac satiari nullo modo possunt ad omne facinus impellunt eos qui illecebris suis alliciuntur. TERENCE. Vnum etiam vos oro, vt me in vestrum gregem recipiatis. C. GRACCHVS. Ita versatus sum in prouincia, vt nemo posset verè dicere, assem, aut eo plus in muneribus me accepisse, aut mea opera quempiam sumptum fecisse. Huc accedit, quòd Grammatici quidam non ignobiles, in quibus Priscianus est, qui, quæ, quòd, pronomen esse negauerunt. Ea de re nihil quamuis laboremus eius tamen ab eoque compositorum ferè idem quod & pronominum est, elegantia: genus agnoscimus. Vt, vir aliquis. Vtilitas quædam. Plinius iunior. Longius me prouexit dulcedo quædam tecum loquendi. Quintilianus. Verecundia est timor quidam reducens animum ab iis quæ facienda sunt.

Pronomen adiectiuum inter adiectiuum necnon ac substantiuum collocandum.

Cap. XI.

Vernsto illo dicendi genere orationem facias compertiore: si duo adiecta sint, vnum nominale & alterum pronominale, quæ vni substantiuo attributa sint, nominale præponas: inter quod & substantiuum, pronominale interponas: vt præcipuum quidam amor: admirabilis tua virtus honesti iuiores. Mare ciuitati proximum quotidiana quædam delectatione eam afficit. Spartani quoties bonum quendam virum commendare volunt, Hic vir, inquit diuinus est.

b iiij.

CICERO.4. Tusc.74. Nouo quodam amore veterem amorem tanquam clauo clauum efficiendum putant. Idem. lib.5.13. Tanquam leuia quaedam vina nihil valent in aqua sic Stoicorum ista, magis gustata quam potata delectant. Idem. de Leg lib.1.9. Subciliua quaedam tempora incurrunt, quae ego perire non patior. Idem.4. Tusc.34. Malitia certi cuiusdam vitij nomen est, vitiositas omnium. Offic. lib.1.27. Leuiores sunt ea quae repetino aliquo motu accidunt, quam ea quae meditata, quae praeparata inferuntur. Idem.3. Offic.38. Quum terra discessisset magnis quibusdam imbribus. Idem. Epist. lib.2. ep.16. Memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Hortensium, quod nunquam bello ciuili interfuisset. Idem.1. de Orat.69. Si de rebus rusticis hominem ab agro remotissimum Nicandrum Colophonium, poetica quadam facultate non rustica, scripsisse praclare, quid est cur non orator de rebus iis eloquentissime dicat, quas ad certam causam tempusque cognorit.

QVINTILIANS. Mollis illa educatio qua indulgentia vocamus, neruos omnes & mentis & corporis frangit. Idem. Demosthenes grande quoddam speculum intuens componere actionem solebat. VALERIUS MAXIMVS. Mulierum matrimoniorum experientiam, quasi legitimae cuiusdam intemperantiae signum esse credentes.

Si quid vero inter adiectiuum pronominale & substantiuum interseras, quod cum utroque aut cum altero conueniat: maiorem quandam sentias elegantiam ut Magna tua in omnes liberalitas. Incredibilis quadam parentum uirtus. Moriuro Socrati

Apollo-

Apollodorus preciosum quoddam, in quo moreretur, pallium obtulit. Cui Socrates: Nunquid moriuro mihi, inquit, non conueniet hoc, quod uicenti conuenit?

CICERO. Epil.7. ep.6. In omnibus meis epistolis quas ad Cefarem aut ad Balbum mitto, legitima quaedam est accessio commendationis tuae. & Idem.1. de Or.193. Accedit uero quo facilius perspici cognosque ius ciuile possit, quod minime plerumque arbitrantur, mira quaedam in cognoscendo suauitas & delectatio. & Idem ibidem.14. Auditis oratoribus Graecis, cognitisque eorum literis, adhibitisque doctoribus, incredibili quodam nostri homines dicendi studio flagrauerunt. Idem. Orat. Aut si contentus his non fuerit diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. Idem 1. de Orat. 116. Magnum quoddam est onus atque munus, suscipere atque profiteri se esse, omnibus silentibus, unum maximis de rebus magno in conuentu hominum audiendum. AFRANIUS. Dij tibi dent propria quaecunque exoptes bona, id est, perpetua. A. GELLIUS. Tenuit me grauis quaedam in principio admiratio. Idem. Qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludo Caesaris gladiatorem: qui cum vulnera eius a medico execabantur, ridere solitus fuit.

Quod si in huiusmodi sermone adiectiua duo nomina sint copulata iuncta particula, inter utrumque pronomem adiectiuum collocetur: ut, Libero tuo & admirabili ingenio delector.

CICERO 1. de Orat.131. In nobis egregiam quandam ac praefaram indolem ad dicendum esse cognoui.

b v

Omne, nullum, aut adiectiuum numerale quo in loco ponatur, si adiectiuum aliud adiungatur. Cap. XII.

Nulla duo adiectiua plena substantiuo uni siue nulla coniunctione adiungi Latina lingua, ut *Scruus ait, p. utitur. Que causa est cur pronomiua, omne, nullum, & nomina numerum significantia plena non sint adiectiua. Ea enim cum adiectiuis aliis substantiuo adiuncta inuenire est. De pronominis iam diximus. De reliquis iam nobis dicendū est. Omne igitur, nullum, & adiectiuum numerale cum adiectiuo alio etiam non pleno substantiuo uni adiuncta omnem orationi locum aequè eleganter promiscuè sibi vendicant: siue adiectiuo siue substantiuo preponantur, aut postponantur. Vt *omnis mea felicitas, vel mea omnis felicitas, vel felicitas mea omnis. Nisi quom adiectiuum alterum plenum est tum adiectiua hæc minus plena pleno preposito ante substantiuum non meleganter collocantur, sed perpetuum id non est: ut Bona omnis valetudo.**

CICERO. Tusc. lib. 2. 4. Pro Academia autem qua dicenda erant, satis accuratè in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. Idem de Senec. 71. Adolescens mori sic mihi videtur: ut cum aquæ multitudine vis flammæ opprimitur. Senes autem sicut tua spontè nulla adhibita vi consumptus ignis extinguitur. Idem 3. de Finibus 32. Quicquid enim à sapiente proficitur: id continuo debet expletum esse omnibus suis partibus. Idem. Hunc mihi Cæsar sic velim omni tua comitate completare. Idem I. Offic. 79. Eorum consilio sæpe aut non suscepta aut confecta bella sunt, non nunquam autem illata: ut, M. Catonis, bellum

tertium

tertium Punicum, in quo etiam mortui valet autoritas. Idem. Omnium magnarum arborum sicut arborum altitudo nos delectat, radices stirpèsque non item: sed esse illa sine his non potest.

T E R E N T I V S.

Neque ego quenquam hominum esse arbitror cui magis bonæ felicitates omnes aduersæ sient.

Idem.

O mearum voluptatum omnium inuentor, inceptor, perfector.

Idem.

Illum, liquet mihi desiderare, his mensibus sex vel septem prorsus non vidisse proximis.

Idem.

In me planè dî potestatem suam omnem ostendere: cui tam subito tot contigerunt commoda.

Idem.

Tace tu, quem esse infra infimos omnes puto homines.

Idem.

Spes nulla reliqua in te fiet tibi.

A. GELLIVS. Libros tres reliquos mercatur. Idem. Nunc videre est Philosophos vltro currere vt doceant, ad fores iuuenum diuitum: eosque ibi sedere atque opperiri propè ad meridiem: donec discipuli nocturnum omne vinum edormiant. **V A L E R I V S.** Ludosque & lectisternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij periculo liberati erant, fecit. **S A L L V S T I V S.** Omnis nostra vis in animo & corpore sita est. Animi imperio, corporis seruitute magis vtimur. Alterum nobis cum diis, alterum commune cum beluis est.

b vj

Inter adiectiuum & substantiuum si quid interponitur, nihil referre vtrum præponatur, sed præponi substantiuum solitum esse crebrius. Cap. XIII.

Aliquot iam præceptionibus docuimus adiectiuum substantiuo postponi elegantius. At tamen si quid inter verunq[ue] interponitur, licet quod precipimus dici inuenias sæpius, non raro tamen fieri contra attendimus: vt, *Omniū natura est animantium, vel animantium natura est omnium, Aequè enim eleganter vtrumq[ue] ferè dicitur. Pietas in parentes tua, tua in parentes pietas. Anno ætatis quarto: quarto ætatis anno.*

CICERO. in Hortens. Vnde autem facilius, quàm ex annalium monumentis aut bellicæ res, aut omnis reipublicæ disciplina cognoscitur. Idem. 4. Tusc. 37. Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis; cui æternitas omnis totiusq[ue] mundi nota sit magnitudo? Idem. Auctoritatem quidem nullam debemus nec fidem commentitiis rebus. L. AVTORITAS. Idem. 1. Tusc. 96. Quàm me delectat Theramenes? quàmque elato animo est? Etsi enim stemus quum legimus: tamen non miserabiliter vir clarus emoritur: qui quum coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum venenum vt ficticiens obbibisset, reliquum sic è poculo eiecit, vt id sonaret. Quo sonitu reddito ridens, Propino, inquit, hoc populo Critiæ, qui in eum fuerat teterrimus. Idem. Nec tantum Chartago habuisset opum sexcentos ferè annos sine consilii & disciplina. vide. Consilium.

Consilium. Idem de Socrate. 3. de Orat. 57. Cuius ingenium variòsque sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit: quum ipse literam Socrates nullam reliquisset.

ENNIVS. Malo hercle suo magno conuiuant: sine modo, pro conuiuantur. TVRPI-
LIVS. Amorem intercapedine ipse leniuit dies. HORATIVS Citharædus, Ridetur chorda qui semper oberrat eadem. PLAV-
TVS. Longa dies meum incertat animum.
TERENTIVS. Mater quod suafit sua, adolescens mulier fecit. D. HIERONYMVVS. Sola Gallia monstra non habuit: sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundauit. AVLVVS GELLIVS. Cum Phaurino Romæ dies plerumque totos eramus. Idem. Temperantia quoque Socratem fuisse tanta traditum est: vt omnia ferè vitæ suæ tempora valetudine inoffensa vixerit. QVIN-
TILIANVS. Cæsar Augustus duodecim natus annos aniam pro rostris laudauerit. M. VARRO. Videmus populum furiis instinctum tribu diuersum ferri exterritum formidine. Idem. Priusquam indicerent bellum iis à quibus inducias factas sciebant, fœciales, legatos res repetitum mittebant quatuor, quos Oratores vocabant. M. CATO. Quem saucius multifariam ibi factus esset: tum vulnus capiti nullum euenit.

*Adiectiuus alius substantiuina post-
poni solere sæpius.*

Cap. XIII.

Assidua lectione oratorum de adiectiuorum a-
liorum collocacione postponenda ne an præ-

ponenda sunt, nihil inuenias certi, ea tamen preposita sepius attendas: *ut*, Boni viri familiaritas mihi incunda est. Egregijs facinoribus immortalitati nomen commendari solet quotidiani Ciceronis lectio mihi admirabilior est.

CICERO I. Offic. 139. Aliter enim ampla domus dedecori domino sæpe fit, si est in ea solitudo, & maxime si aliquando alio domino solita est frequentari.

ENNIVS.

Magna ossa, lacerisque apparent homini.

LVCILIVS.

Magna penus paruo spacio consumpta peribit.

ACTIVS.

Ea oblectat spes ærumnosum hospitem, dum hic quod miser est etiam esse censet alteros.

MARTIALIS.

*In steriles campos nolunt iuga ferre iuuenti.
Pingue solum lassat, sed iuvat ipse labor.*

PROPERTIVS.

*Magnam iter ascendo sed dat mihi gloria vires,
Non iuvat ex facili lecta corona iugo.*

Idem.

*Asidue multis odium peperere querela.
Frangitur in tacito scæmina sæpe viro.*

Idem.

Pauperibus sacros vilia thura damus.

QVINTILIANVS. *Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus.*

VITRUVIVS. *Neque ingenium sine disciplina, aut disciplina sine ingenio perfectum artificem potest efficere.* VALER. MAXIMVS.

Eleuet aliquis præmia virtutis, quam animaduertat fortes viros felicius sepeliri, quam viuere ignauos.

Nomina

Nomina mensuræ in accusatiuo vel genitiuo ponenda. Cap. XV.

Nomina significantia id quo metimur, in ablatiuo poni solita esse: grammaticorum ne vulgus quidem ignorat: *ut*, *lucrum* fune dimensus sum. Quæ verò significant multitudinem rei eius qua longitudo, latitudo aut altitudo colligitur, in genitiuo vel accusatiuo sepius, in ablatiuo rarius collocari à doctis solent, *ut*: *Puteus altus vlnarum decem vel vlnas decem: latus pedes quinque, longus cubita centum.*

CICERO. Epi. lib. 16. ep. 2. Is locus est citra Leucadem stadia centum viginti. Idem. Abesseque ab Auiano iter vnus dici.

LVCIL. Multa hominum portenta in Homero verificata Monstra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos Cyclops longus pedes: huic porto maius bacillum, Malus maximus, quam in naui & corbita vlla.

D. BRVTVS. Quum abessem ab eo millia passuum triginta. SERGIVS GALBA. Impetu primo fugauerat legionem tricesimam quintam Antonij, vt amplius passus centum vltra aciem, quo loco steterat, presserit. CN. PLANCVS. Qui locus à foro Iulij quatuor & viginti millia passuum abest. C. A. S. I. N. I. V. S. POLLIO. Nullum enim vestigium abs te discessurus sum. SALLVST. A quo mons aberat fermè millia passuum viginti. Idem. Oppidum Vaccam non amplius mille passuum abesse. M. CATO. Non minus quam quindecim millia Anien abest.

P R O P E R T I V S .

Tam multa illa meo diuisa est millia lecto.

Quantum Hispanis Veneto dissidet Eridano.

O V I D I V S .

Sulmo mihi patria est claris vberimus undis,

Millia qui nouies distat ab vrbe decem.

V I R G I L I V S .

Tres pateat cæli spacium non amplius vlnas.

P L A V T V S .

Comesse panem tres pedes latum potes.

V I T R V V I V S . Hæc autem basis erat longa pedes duodecim, lata pedes octo, alta pedes sex. P L I N I V S I V N I O R . Decem & septem millibus passuum ab vrbe secessit. Idem. Ambulat millia passuum tria. P L I N I V S . Iugerum vocabatur, quod vno iugo bouum in die exarari potuisset. Actus, in quo boues agerentur quum aratur vno impetu iusto. Hic erat centum viginti pedum, duplicatissime in longitudinem iugerum faciebat. Idem. Terebrare vitem in obliquum ad medullam, calamisque adire longos pede, binos. Idem. Fuit trabs in Larice longa pedes centum viginti. Idem. In Creta terræ motu rupto monte inuentum est corpus stans quadraginta sex cubitorum: quod alij Osonis, alij Etionis fuisse tradunt. Idem. Babylon Chaldaicarum gentium caput diu summam claritatem obrinuit in toto orbe: propter quam reliqua pars Mesopotamæ Assyriæque Babyloniam appellata est: sexaginta millia passuum amplexa muris ducentos pedes altis. A. G E L L I V S . Quum ferè constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem Olympium, Herculem pedibus ius metatum, idque

idque fecisse longum pedes sexcentos. Idem. Etisque interfecti longum corium pedes centum & viginti Roman misisse. Q. Y N T I L I A N V S . Mendacium quoque mendacio. Vt Galba dicente quondam Victoriato se vno quinque pedes longam murenam emisisse: Nihil, inquit, mirum. Nam ibi tam longe nascuntur, vt his piscatores pro retibus vtantur. Idem. Iugeri mensuram ducentos & quadraginta longitudinis pedes esse, dimidiisque in latitudinem patere, non ferè quisquæ est qui ignoret. Dimidium legi non aspernaremur.

His doctum te velim mille quam milliare aut milliarium à doctis multo dici vsitatus: quamuis id non reprehendamus.

Nomina significantia tempus, in accusatiuo casu poni venustius, atque inibi quando in ablatiuo ponenda sint.

C a p . X V I .

M P L T O S dies qui in assenta sedulæque eruditiorum lectione versatus fuerit: illud ab eorum usu propè quotidiano agnoscat alienum non esse, vt nomina tempus significantia in accusandi casu posita vsurpentur: vt, *Annos multos duratura amicitia nostra est. Diem totam magistris operam das. Menses unum expectant.*

C I C E R O . Mihi ante oculos dies noctesque versaris. Idem A. Trebonio multos annos vtor valde familiariter. Idem I. Tusco. 75. Qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam quum soluti sunt, tardius ingrediuntur: vt ij qui ferro vincti multos annos fue-

runt. Idem de Senec. Nemo est tam senex qui se annum non putet posse viuere. Idem ibidem. Quæ potest in vita esse iucunditas, quæ dies & noctes cogitandum sit iamiamque esse moriendum? Idem s. Tusc. 113. Diodorus Stoicus cæcus multos annos nostræ domi vixit. Is verò, quod credibile vix esset, quum in philosophia multo etiã magis assidue quàm antea versaretur: & quum fidibus Pythagoreorum more veretur: quàmque ei libri noctes & dies legerentur, quibus in studiis oculis non egebat: tamen quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriæ munus tuebatur, verbis præcipiens discipulis vade, quo, quàmque lineam scriberent.

PROPERTIUS.

Vix unum potes infelix requiescere mensem.

VIRGILIUS.

Noctes atque dies patet atri ianua Diis.

Idem.

Tu faciem illius noctem non amplius vnã

Falle dolo.

TERENTIUS.

Hoc me macerabo biduum.

SVETONIUS. Nunquam postea se publicè illud horæ sine tribunis commisit. A. GELLIUS. Tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet, quum post mediam noctem proficiuntur, & post primam facem ante mediam sequentem reuertuntur: non dicuntur abfuisse vnum diem. Idem. Si libri copia fuisset id temporis, quum hæc dictabam. C. GRACCHUS. Biennium fui in provincia.

Nonij autem Marcelli differentia illa non placet admodum. Quoties inquit, per accusatiuum casum

sum annos vel dies loquimur: iuges annos vel dies vocamus quoties per ablatiuum, per intervallum interiectus aliquibus annis vel diebus. Nam cum tempus aliquod totum dieis sine iuge sit, sine per intervallum: accusatiui quam ablatiuus maior est elegantia. Sed cum ablatiuo vti solemus, quum temporis partem dicimus. Vt si parte noctis aliqua egrotavi, dicam. Vt letudo mihi nocte familiaris non fuit. Ad te visam anno proximo. Suetonius de diuo Augusto. Non amplius quam plurimum quam septem horas dormiebat ac ne eas quidem continuas. Ne tamen præceptionem hanc ita tibi obseruandam proponas: ut ab ea descendendum non putes: nonnunquam in ablatiuo nomen significans tempus continuum inuenias positum.

PLINIUS. Nihil salutare est, nisi quod toto anno salubre. TERENTIUS. Quem ego hodie toto non vidi die. SVETONIUS de diuo Tyberio. Biennio continuo post adeptum imperium pedem porta non exulit.

Nomina tempus significantia cum alijs nominibus numerum significantibus coniuncta in accusatiuo, cum alijs in ablatiuo vsurpanda esse. Cap. XVII.

Nomina ea que tempus significant, si cum vocabulis numerum significantibus, cuiusmodi sunt unum, duo, tria, aliãque hoc genus coniuncta sint, in accusatiuo, si cum alijs qualia sunt primum, secundum, tertium, in ablatiuo dici solent vsitatius atque elegantius, ut, Annos viginti Platonem Aristoteles audiuit Vrberem Romam Senones Gallicis octo menses vastauere. Regis Alexandri equus Bucephalus vixit annos triginta. Post euerjam

Troiam anno centesimo sexagesimo, & annis totidem ante conditam urbem Romam natus est Homerus. Plato anno ætatis suæ octogesimo primo mortuus est. Anno post urbem Romam à Gallorum manibus recuperatam septimo natus est Aristoteles.

CICERO 5. Tuscul. 57. Duodequadraginta annos Tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, quum quinque & viginti natus annos dominatum occupasset. Epist. lib. 8. epist. 26. Quum decimum iam diem grauius ex intestinis laborarem.

LVCILIVS. Qui sex menses vitam ducunt, orco spondent septimum. TERENTIUS. Clam me est profectus: tres menses abest. CENSORINVS. Horarum nomen non minus annos trecentos Romæ ignoratum esse credibile est. AVL. GELLIUS. Postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo mense rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense. Idem. Eumque esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. CASINIUS. Pollio, homo tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit.

Huiusmodi nominibus præpositionem præponi inuenias, licet id variis sit.

AVL. GELLIUS. Hoc venisse vsu Romæ comperi, sceminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse. Idem. Decemuiri in decimo mense gigni hominem, noua in vndecimo scripserunt.

Nomina

Nomina tempus significantia, in ablatiuo ponenda esse: si particula ante vel post interueniat.

Cap. XVIII.

Nomne illud etiam oratoribus frequens: ut nomen significans tempus in ablatiuo ponatur, si particula post vel ante præpositio non existens adiungatur, & si adiectiuum atque substantiuum est in medio interponatur: ut, Longo post tempore: multis ante diebus: pauci post annis.

CICERO. Themistocles aliquot ante annis quum in epulis recusasset lyram est habitus indoctior. Idem. Paucis post diebus, quum ad Nasicam venisset Ennius. Idem. Vadit in eundem carcerem, atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates. Idem. Per paucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus verbis scriptas. Idem. Catilina paucis ante diebus erupit ex vrbe.

VALER. Memor eum triennio ante quaestorem factum. SERVIUS Sulpitius; Quæ si hoc tempore non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quia homo nata fuerat.

Valerius tamen Maximus nonnullique alij pauci, in quibus Suetonius præcipue est, aliter locuti sunt. Alter, inquit, triumphum patrii funere suo quartum ante diem præcessit: alter in triumphali curru conspectus post diem tertium expirauit: Vbi ante & post præpositiones magis quam aduerbia sunt.

CICERO. 2. de Or. 273. Acutum etiam illud est, quum ex alterius oratione aliud excipias atque ille vult, ut Salinatori Maximus. Quum

Tarento amisso arcem tamen Liuius retinisset, multaque ex ea praelia praeclara fecisset: quum aliquot post annos Maximus id oppidum recepisset, rogarétque tum Salinator, ut meminisset opera sua se Tarentum recepisse: *Quidni, inquit, meminere? nunquam ego recepissem, nisi tu amisisses.*

SVETONIUS. Quo gaudio elatus non temperauit, quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis & gementibus aduersaris adeptum se quae concupisset. Idem. Paucos ante menses quum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas villas sepulchra vetustissima diuicerent.

Nomina numerum significantia quomodo diuidantur. Cap. XIX.

Nomina numeralia usque ad viginti ferè singula sunt. Inde ad centum duplicia quae sunt, ordine eo dicuntur, ut maiori praeponatur minor, si qua interponatur coniunctio. *Vt, quartus & vicesimus, octauus & tricesimus. M. Cicero tertio & sexagesimo aetatis anno obtruncatus est. Annus tertius aetatis & sexagesimus Aristoteli atque Demostheni vitam eodem prope tempore ademit. Id quum ex alijs multis, tum maximè ex Laurentio Valla ferè omnibus quia obuium est, admonitionis sortisse locum non exposcebat. Ceterum ideo admonui, quod illa quoque dicturus eram. Septem & decem pro septemdecim. M. Cicero dixit ille, inquit egit septem & decem annos. Plinius quoque ordine alio Decem & septem, inquit, millius passum ab urbe secessit. Numquam item minus maior*

maior praeponitur. *Plantus, Equidem haud sum natus annos praeter quinquaginta & quatuor.*

CICERO. Quum aetas tua quinquagesimum & sextum annum compleuerit, quae summa tibi fatalis erit, spes quidem salutis publicae te videbit.

Idem. Fero annos octoginta & quatuor. MACROBIUS. Annum agebat tricesimum & octauum. SVETONIUS. Funeratus tricesimo & octauo aetatis anno, & nonagesimo & quinto imperij die. Idem. Obiit tricesimo & quinto aetatis anno.

CICERO filius. Venerunt post diem quadragesimum & sextum quam à nobis discesserant.

Superius verò dicendi genus vsu atus est, hoc verò dictum parcissimè improbandum non putem; quemadmodum vitiosum non sit minorem praeponi sine ulla coniunctione: modò id etiam sit modestissimum.

CICERO. Sine vlla molestia sumptuae sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci.

SVETONIUS. Periit cum fratre & filio anno vitae septimo quinquagesimo.

Post centum maior praeponi solet: inter utrumque interponitur coniunctio, sed elegantius nescio quo modo omittitur: ut, Centum viginti annos hominum vita finem Deus ipse constituit.

CICERO 2. de Rep. Illa praeclara institutio Romuli, quum ducentos annos & triginta ferè firma mansisset. Idem de Senect. 13. Leontinu, Gorgias centum & septem impleuit annos. Idem ibid. 68. Fuit, ut scriptum video, Argathonius Gadibus, qui octoginta re-

gnauit annos, cētum & viginti vixit. Idem l. Offi. 33. Vt ille, qui quum cētum triginta dierum essent cum hoste pactæ induciæ, noctu populabatur agros quod dierum essent pactæ non noctium induciæ. Idem Ep. li. 16. ep. 2. Locus est citra Leucadem stadia centum. viginti. Idem 2. Offic. 65. Nondum centum & decem anni sunt, quum de pecuniis reperundis à L. Pisone lata est lex.

Illud quod Valerij Maximi est, in hoc genere numerum minorem præponi posse documento est. Repudium inter uxorem & virum à condita urbe usque ad vicesimum & quingentesimum annum nullum intercessit. Idem Genus est apud M. Cæliū. Legis, inquit, quæ vnum & centesimum caput legit, in quo ita erat: Quod eorum iudicium maior pars iudicabit, id ius iudicatumque esto.

Numerorum nomina diuidi à poetis, ab oratoribus componi.

Cap. XX.

ET quoniam poetis quoque sua dicendi elegantia est: quid pœta quidque oratores in numerorum nominibus obseruare soliti sint, iam dicimus. Ea numerorum nomina pœta diuidunt que eadem componunt oratores. Hi enim decem, duodecim, quindecim, viginti, triginta, illi bis quinque, bis sex, ter quinque, bis decem, ter decem dicere solent.

OVIDIUS.

Tempus ad hoc lustris mihi iam bis quinque peractis.

Omne fuit musæ carmen in erme meæ.

V I N-

VIRGILIUS.

Bis senos cui nostra dies alteria fumant.

Idem.

Aspice bis senos latantes ægmine cygnos.

Idem.

Bis denis Phrygium conscendi nauibus equor.

Idem.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem.

Ter centum niuei tondent dumeta iuueni.

Quater viginti vulgo dici solet: octoginta melius dicitur. Ducenti, trecenti, aliaque hoc genus in oratione prosa sint vsuatiora. Sed quemadmodum Virgilius composito numero dicit.

Triginta magnos voluendis mensibus orbis, ita Plinius diuiso numero: Homo crescit in longitudinem, inquit, ad annos ter septenos, tum deinde ad plenitudinem.

Mille & sexcenta aliter ab oratoribus, aliter à poetis dici solere.

Cap. XXI.

Sexcenta præceptionis huius testimonia sunt cum apud scriptores etatis antiquæ, tum vel maximè apud eos quibus etate hac viuere contingit. Ea autem eiusmodi est Quum magnum quendam dicit numerum incertum, in soluta oratione dicas sexcenta, in versu mille: ut, Gaudia mille feres, me si laudabis amicum. Sexcentas amicitia nostra testes literas vltro citroque misculamini. In vulgaribus hominum amicitis sexcentos inuenias, qui neglecta amicorum utilitate suam diligenter exquirant.

CICERO. Epist. lib. 7. ep. 1. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytym-

c j

nestra?

LVCILIVS.

Tu mille nummum pote, uno querere centum.

OVIDIVS.

Ecquis non causas mille doloris habet?

VIRGILIVS.

Non anni domuere decem non mille carinae.

Idem

Tibi nomina mille, mille nocendi artes.

Idem.

Millia quot magnis nunquam venere Myce-
ni.

TERENTIIVS.

Plus millies iam audisi.

Idem.

Tadet iam audire eadem millies.

BARTOLOMÆVS Scala. Ex eodem viden-
tur genere error, marra, sufurri, barri, horror,
ferrum, & huiusmodi sexcenta. POLITIA-
NVS. Possum tibi verò proferre sexcentos. C.
ASIN. Pollio. Perferri literæ nulla conditio-
ne potuerunt, sexcentis enim locis excu-
runtur: deinde etiam retinentur à Lepido tab-
bellarij.

Alius tamen Gellius rarò, quod Quintilianus
multo sapius mille, ut alibi Cicero millies in hac si-
gnificatione dixit:

CICERO. I. Offic. 17. Ajax, quo animo tra-
ditur millies oppetere mortem, quam illa
perpeti ab alio maluisse.

Quid inquit, calciamentum? quid paluda-
mentum? quid pavimentum? quid vestimen-
tum? quid alia mille per huiusmodi formam
producta?

Nume-

Numeralia quaedam vocabula vsu im-
peritorum scadata esse.

Cap. XXII.

QVOD in moribus est, idem in vsu lingua La-
tina fateamur necesse est. Bona autem in pe-
ius mutari ipsamque iuuentutem mala quam bona
facilius imitari, ignotum non est. Ipsa enim boni at-
que mali ignara est. Nos igitur ex bonis pauca que
in peius mutata sunt dicemus: ut in Latina lingue
quasi sordibus iuuentus ipsa ne voluatur. Dicatur
ergo octoginta non octuaginta neque ut vulgo re-
ceptum est. quatuor viginti: toties quotiens sine lite-
ra n nonies per u non nonies per n. Prima enim cor-
ripitur. vices, tricies, quadrages, sexages, septages,
octogies, nonages, centies millies. Non ut vulgo di-
citur, vigesies, trigesies, quadragesies, septuagesies, oc-
tlogesies, nonagesies, centesies millies. Vices autem
& tricies per c potius, quam per g scribi putamus
licet quadrages & hoc genus alia per g scribantur.
Licet enim literas c & g cognatione sibi propin-
quas non ignoremus illud tamen attendimus, po-
tius c quam g scribi in compositis numeris à duo-
bus aut à tribus quemadmodum in aliis g semper,
nunquam c scriptum inuenias. Ut viceni, triceni,
quadringeni, &c ducenti, trecenti, quadringenti, &c.
Viginti autem & triginta, non vicinti & tricinta
euphonia causa dicimus. Totiens, quotiens, quin-
quies, decies, vicies, tricies, vicensimum, tricen-
simum dixisse veteres testis est Politianus. Multo-
ties vero aut multoties Latine dici prorsus nega-
mus. Nec fieri ex nomine posse, qua forma fiunt alie
generis huius aduerbia. Nomen enim multos dici o-
portere: quod monstrabile monstrum esset.

*Substantiuum nomen syllabis multis fa-
Etum in orationis principio vsi-
tate multum collocari.*

Cap. XXIII.

Veritas orationis multa inde queretur: si no-
men substantiuum syllabis multis constans in
orationis principio collocetur: idque praecipue, si id
orationis suppositum sit. *Vt, Amicitia est quadam
quasi caelestis felicitas dei immortalis munere bonis
hominibus concessa, dulcedine cuius innumera mundi
huius miseria leuarentur. Voluptas nullum habet
cum virtute commercium. Eruditio mentem homi-
nis facit diuinorem.*

CICERO. 3. Tusc. 29. Praemeditatio futuro-
rum malorum lenit eorum aduentum, quae
uentientia longe ante videris. Idem 4. Tusc.
44. Impunitas enim peccatorum data vide-
tur eis, qui & ignominiam & infamiam ferunt
sine dolore. Idem 3. Tusc. 10. Iracundia libidi-
nis est pars. Sic enim definitur: Iracundia vi-
ciscendi libido. Idem Orat. 120. Commemo-
ratio autem antiquitatis exemplorumque
probatio summa cum delectatione & auto-
ritatem orationi affert & fidem.

LVCILIVS. Symmachus praeterea iam
tum depositus bubulcus exhalans animarum
pulmonibus aeger agebat.

PROPERTIVS.

Luxuriae nimium libera facta via est.

Idem.

Tanitor ad dantes vigilat: si pulset inanis.

Surdus in obducliam sopniet vsque seram.

PLINIVS. Accruatio saporum pestifera, &
condimenta perniciosiora. Idem Peruigilio
quidem

quidem praecipue vincuntur cibi. Idem, Salu-
britas loci non semper incolarum colore de-
regitur quoniam alluere in pestilentibus du-
rant. Cn. PLANCVS. Credulitas error est mag-
is quam culpa, & quidem in optimi cuiusque;
mentem facillime irrepit. QVINTILIANVS.
Lenociniū facilius in viro, veneficiū in for-
mina credas. Idem Oratio verò, cuius summa
virtus est perspicuitas, quā sit vitiosa, si egeat
interprete: Idē. Consuetudo & exercitatio fa-
cilitatē maximē parit. Idē Consuetudo verò
certissima loquēdi magistra. Idē. Vrbanitas o-
portuna reficit animos. SALLVST. Auaritia fi-
dē, pbitatē, ceterasque bonas artes perterit. Idē
Ambitio multos mortales falso fieri coegit.

*Poly syllabum nomen substantiuum in
fine orationis non minus eleganter po-
ni posse. Cap. XXIII.*

Multa quoque ex illo dicendi genere oratio-
nis queritur elegantia: ubi substantiuum no-
men quod plurimum quam duarum syllabarum est,
ponitur in fine orationis. Id cum saepe aliā sit, tum
maximē si id substantiuum nomen verbi suppositum
sit ut, *Non iniucunda est amicorum consuetudo. Vo-
luptatis finis est tristitia. Homini eius qui volu-
ptatis illecebris ancillatur ex animalis est turpitudō.*

CICERO. de Amic. 20. Est autem amicitia
nihil aliud nisi omnium diuinarum huma-
narumque rerum cum benevolentia & cha-
ritate summa consensio. Idem Etiam in secū-
dis rebus maximē est vtendum consilio ami-
corum: iisque maior quam antea tribuenda
autoritas. Idem. 3. Tusc. 8. Furor in sapientem

cadere possit, non possit insania. Idem. 2. Off. 34. Iusticia sine prudentia multum poterit, sine iusticia nihil valebit prudentia. Idem. 1. Offic. 20. Iusticia primum munus est, ne cui quis noceat, nisi laecessus iniuria. Idem ibidem. 23. Fundamentum iusticiae est fides, id est, dictorum conuentorumque constantia & veritas. Idem ibidem. 30. Aequitas lucet ipsa per se: dubitatio autem cogitationem significat iniuria. Idem ibidem. 33. Summum ius summa iniuria, factum est tritum sermone prouerbium. Idem ibidem. 88. Nihil laudabilius, nihil magno & praclaro viro dignius placabilitate & clemetia. Idem ibidem 106. Victus cultuque corporis ad valetudine referatur & ad vires, non ad voluptatem. Idem, ibidem. Tales nos esse ptamus, vt iure laudemur: ex quo nascuntur innumerabilia peccata. Idem ibi. 110. Nihil decet inuita, vt a-
 *unt, Minerva obitante, id est aduersante &
 *repugnante natura. Idem 2. Offic. 66. Quid est quantia laudabilis, & praestabilis, vel admiratione audientium, vel spe indigentium, vel eorum qui defensi sunt gratia? Idem. 2. Tusc. 3. Effectus eloquentiae est audientium approbatio. Idem Parad. 6. Contentum suis rebus esse maxime sunt certissimaeque diuitiae. Idem. Illud quidem sic habeto, nisi sanatus sit animus (quod sine philosophia fieri non potest) nullum fore finem miseriarum. Idem. 3. Tusc. 23. Aegris enim corporibus simillima est animi aegritudo. idem Episth. 6. Non tam cumulus bonorum iucundus esse potest, quam molesta discessio. idem 1. de Finibus. Nisi quae me forte fugiunt, haec sunt ferē
 de ani.

de animo sententiae. Idem. 2. de Orat. 333. Vir-
 tanda etiam ingenij ostentationisque suspi-
 cio. Idem Orat. 70. Sed est eloquentiae sicut reli-
 quarum rerum fundamentum sapientia.

ENNIVS.

Tum clypei sonant & ferri stridet acumen.

Idem.

Pellitur è medio sapientia: vt geritur res:

Spernitur orator bonus: horridus miles amatur.

NAEVIVS.

O pestifera pontica fera trux tollitim loquentia.

PROPERTIVS.

*Nauita de ventis de tauris narrat arator, **

Enumerat miles vulneta, pastor oves.

PLAVTVS. Nescis quam meticolosa res sit
 iro ad iudicem. TARENTIVS. Nescio quid
 peccati portat haec purgatio. Idem So-
 lus mearum miseriarum est remedium.
 PLINIVS Iunior. Recta ingenia debilitat
 verecundia, peruersa confirmat audacia.
 QVINTILIANVS. Aliquid aequum est, sed
 prohibitum iure, vt libertas testamentorum
 Idem. Fallit voluptas, & minus longa quae
 delectant videntur: vt amœnum ac molle
 iter etiam si est spacij amplioris, minus fati-
 gat quam durum arduumque compendium
 Idem. Vulgo dicitur, scelera non habere con-
 silium. Idem. Prodit enim se, quamlibet
 *custodiatur, simulatio. Idem. Artem me-
 *morae primus ostendisse dicitur Simonides.
 Idem. Nihil est tam populare, quam boni-
 tas. Idem. Nihil est ad conciliandum gra-
 tius verecundia. Idem. Gracis historicis
 plærunque poeticæ similis est licentia. A.
 GELLIVS. Versus est Pacunij, quem Macedo

philosophus vir bonus familiaris meus scribi debere censebat pro foribus omnium templorum. Ego odi homines ignaua opera & philosophica sententia. VALERIVS. Maximus. Est illa vehemens & constans animi militia, literis pollens, venerabilium doctrinæ sacrorum antistes philosophia.

Substantiuum autem syllabis duabus constans, locum hunc rarenter admodum sibi vendicat Patruum: Sentio pater te vocis calui similitudine. Sed quid conspicio? num lactans caluitur atas? Plautus. Ego illum perisse dico, cui quidem perit pudor.

M. CICERO. Per terrenos actus iter paratur ad cælum.

Adiectiuum polysyllabum in principio orationis canorum esse. Cap. XXXV.

Elegantem etiam construes orationem, si in principio orationis adiectiuum quod multas habeat syllabas, posueris: ut, *Egregiæ est amicitia. Necessaria est ad bene beatæque viuendum scientia. Miseri sunt qui discere negligunt.*

CICERO. I. de Leg. 32. Miseri, qui sunt inglorij. Idem. de Senect. 29. libidinosæ etenim & intemperata adolescentia effœtum corpus tradit senectuti. Idem. ibid. 44. Diuinus enim Plato efcam malorum voluptatem appellat, quod ea videlicet homines capiunt ut vt hamo pisces. Idem. I. Tusc. 88. Sapientis est carere patria, duri non deliderare.

ENNIVS.

Ociofoinitio amicus nescit quid velit.

HORA-

HORATIVS.

Fastidiosa tristis agrimonia.

MARTIALIS.

Innocuus censura potest permittere lusus.

PROPERTIVS.

*Insanus medio flumine queris aquam. **

TIBVLLVS.

Fictilia antiqua primum sibi fecit agræstis.

Pocula, de facili composuitque lato.

Autore Suetonio versus illi contra diuum Tiberium facti sunt.

Aurea mutasti Saturni secula Cæsar,

Incolumi nam te ferrea semper erunt.

OVIDIVS.

Aurea nunc verè sunt secula plurimus auro

Venit honos: auro conciliatur amor.

TERENTIVS.

Hilarem hunc sumamus diem:

PLIN. Luxuriosa pabula pinguis soli semper indicium habet. AVIDIVS Cassius. Misera Republica quæ istos diuitiarum cupidos & diuites patitur. QVINTILIANVS. Superuacua foret in studiis longior labor, si nihil liceret melius inuenire præteritis. Idem. Superuacua cum tædio dicuntur: necessaria cum periculo subtrahuntur. Idem. Veteribus Romanis summum luxuriæ crimen. Idem. Imperitis placere aliquando quæ vitiosa sunt, scio. SISENNA. Egregias & longe præstantes ac metuendas aduersariorum opes esse. SALLVSTIVS. Sapientes pacis causa bellum gerunt, laborem spe otij sustinent.

Canoram esse collocationem adiectiui
syllabas multas habentis, si in fine
orationis collocetur. Cap. XXXI.

A Diectium multis syllabis constans, si in fine
orationis collocaueris: orationem efficies ea-
noram. Vt, Amicum bonum inuenire res est diffi-
cilis. Nominis tui gloria futura est perpetua. Lite-
rarum scientia est ad bene beateque viuendum ne-
cessaria.

CICERO l. Offic. 55. Omnium societatum
nulla præstantior est, nulla firmitior, quam
quum boni viri moribus similes sunt fami-
liaritate coniuncti. Idem 4. Tusc. 21. Indigen-
tia libido est inexplebilis. Idem 4. Tusc. 52.
Fortitudo est animi affectio legi summæ in
perpetuendis rebus obtemperans. Idem 1.
Tusc. 118. Nihil in malis ducamus, quod sit
vel à diis immortalibus, vel à natura paren-
te omnium constitutum. Idem 2. in Ant. 119.
Neque enim turpis mors forti viro potest
accidere, neque immatura consulari, nec mi-
sera sapienti. Idem. ibid. 1. Nemo illorum
mihi fuit inimicus voluntarius. Idem 1. Of-
fic. 30. Difficilis est cura rerum alienarum. I-
dem. ibidem. Bene præcipiunt, qui vetant
quicquam agere, quod dubites, æquum sit, an
iniquum. Idem 2. Offic. 71. Fundamentum
perpetuæ commendationis & famæ est iu-
stitia: sine qua nihil potest esse laudabile. I-
dem. Solæ faciunt virtutes beatum. Idem.
Nec verò vlla vis imperij tanta est, quæ præ-
mète metu possit esse diuturna. Idem. ibid. 145.
Ius proficentur etiã qui nesciunt, eloquẽtiam
autem

autem illi ipsi qui consecuti sunt, tamen se
valere dissimulant, propterea quod prudentia
hominibus grata est, lingua suspecta.

ENNIVS.

Ona parere solet genus pennis condecoratum.
Parire in coniugatione quarta ex veterum mo-
re dictum est.

AFRANIVS. Equidem nunc respui, post-
quam pectus lætitia est onustum.

C. MEOENAS. Nec tumulum curo: se-
pelit natura relictos.

CATVLLVS. Ausilena, viro contentum vi-
uere solo, Nuptarum laus est, laudibus exi-
miis.

PROPERTIVS. Vnicuique dedit vitium na-
tura creato.

PLAVTVS. Non possunt omnes olere vn-
guenta exotica.

PLINIVS. Tonitrua matutina ventum si-
gnificant: imbrem, meridiana. Idem. Quum
æstate pasces, in orientem spectâ ante meri-
diem, post meridiem in occidentem.

QVINTILIANVS. Nihil enim facile per-
suadetur inuitis. Idem. Quod libris deditur,
& in exemplum editur, tertium ac limatum,
& ad legem ac regulam compositum esse
oportere: quia venit in manus doctorum, &
iudices artis habet artifices.

MARCELLVS. Tanquam licentia crudeli-
tati indulta.

M. VARRO. Putas eos nunc citius trichas
Atellanæ, quam id extrichaturos.

Collocanda esse in principio orationis vocabula in dus, in da, aut in dum, quæ necessitatem quandam significant.

Cap. XXVII.

Omittendum illud non putauimus ut uocabulum in dus, in da aut dum exiens, in orationis principio locatum sonarum multum reddat orationem: ut, *Querendus amicus est, qui tibi non sit moribus dissimilis. Discendum tibi est, quo uitas felicior. Seruanda pecunia est, qua, si fortasse egrotas pro amico utaro.*

CICERO. I. Offi. 42. Videndum est primum, ne ob sit benignitas & iis quibus benignè uidebitur fieri, & cæteris. Idem. ibidem. Videndum est, ut ea liberalitate utamur, quæ pro fit amicis, nemini noceat. Idem. ibid. 80. Expetenda quidem magis decernendi ratio, quam decertandi fortitudo. idem. ibid. 89. Optandum est ut ij qui præfunt Reipub. legum similes sint, quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducuntur. idem. ibid. 91. Cauendum est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus. idem 2. Offi. 64. Habenda autem est ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Idem. ibid. 77. Vitanda tamen est suspicio auaritiæ. Idem. ibid. 68. Utendum etiam est excusatione aduersus eos, quos inuitus offendas, quacunque possis. Idem. 3. Offi. 61. Tollendum est igitur in rebus contrahendis omne mendacium. Idem. 1. Offi. 79. Exercendum tamen corpus & ita afficiendum est, ut obedire consilio rationique possit in exequendis negotiis, & in labore tolerando. Idem. ibid. 120.

Parcen-

Parcendum est maximè charitati hominum, ne temerè in eos dicas qui diliguntur, aut qui in calamitate sunt. Hæc igitur adhibenda est primum in iocando moderatio.

PLAVTVS.

Faciendum id nobis quod parentes imperant.

QVINTILIANVS. Studendum semper & ubique. Idem. Credendum doctissimis hominibus, qui unicum aduersorum solatium literas putauerunt. Idem. Utendum planè sermone ut numo cui publica forma est. Idem. Carendum non solum criminæ turpitudinis, verum etiam suspicione.

Huiusmodi uocabula necessitatem significantia, etiam in fine orationis esse collocanda. Cap. XXVIII.

Hic præceptioni illam putauimus subscribendam: ut uocabula hæc necessitatem significantia, de quibus dicimus, in fine quoque orationis non minus eleganter collocari possint: ut, *Leuia amicorum uitia putamus esse toleranda. Est etiam honestas uita retinenda. Vitium ad senectutem est querendum.*

CICERO. I. Offi. 35. Mea quidem sententia, paci quæ nihil habitura sit inuidiarum, semper est consulendum. Idem. ibid. Meminerimus autem & aduersus infimos iustitiam esse seruandam. Idem. ibid. 63. Scientia quæ remota est à iustitia, calliditas potius quam sapientia est appellanda. Idem. ibid. 81. Mors est seruituti turpitudinique anteposenda. Idem. ibid. 139. Ornanda est dignitas domo, non ex domo dignitas tota quaerenda. Idem. ib. 150. Mercatura si tenuis est, sordida putanda est,

c vij

sin magna & copiosa, multa vndique appor-
tans, multaque sine vanitate impetrens, non
est admodum recuperanda. Idem 1. Tusc. 10.
Tibi ipsi pro te erit maxima corōna causa di-
cenda. Idem. Ipsam quidem gloriam per se
nunquam putavi expetendam.

QVINTILIANVS. Vt medici abalienata
morbis mēbra præcidunt: ita turpes ac pernicio-
sios, etiam si nobis sanguine cohæreant,
amputandos. Idem. Et toga & calceus & cap-
illus tam nimia cura, quam negligētia sunt
reprehēdēda. SALLVS T. Firmāda igitur sunt
& cōcordiæ bona, & discordiæ mala expellēda.

De gerundis idē sentias. CICERO. Breue tē-
pus ætatis satis longum ad bene honesteque
viuendum.

*Comparatiuum in principio orationis po-
ni non inusitatē.* Cap. XXIX.

Omnatorem construes orationem, quam que à
vulgo solita sit construi, si comparatiuum in
principio composueris: ut, *Maius bonum amicitia
est, quam ut à tyranno cognosci possit. Honestior
quæstus est ex literarum professione, quam ex vlla
alia arte. Miserior vita regum est quā agricolarū.*

CICERO. 4. Tusc. 81. Citiūsq̄ue repentinus
oculorū tumor sanatur, quam diuturna lip-
pitudine depellitur. Idem. pro Clu. Proptio-
res esse debemus ad nostra pericula, quam ad
communia. Idem. 2. Off. 61. Propentior beni-
gnitas esse debet in calamitosos, nisi fortē
erunt digni calamitate. Idem. ibid. 24. Acio-
res autem morsus sunt intermissæ libertatis
quam retentæ. Idem. ibid. Facilius enim ad ea
quæ visa, quam ad illa quæ audita sunt, men-
tis

eis oculi feruntur.

PROPERTIUS.

*Nam melius duo defendunt retinacula na-
uem.*

Tutus & geminos anxia mater alit.

QVINTILIANVS. Decentior equus, cuius
attracta sunt ilia, & idem velocior. A. GELL.
Melius posse fieri nihil censeas. VAL. Maxi-
mus. Frequentior apud eos pultis vsus quam
panis esset.

*Quod comparatiuum in orationis fine
positum multam habeat elegantiam.*

Cap. XXX.

Illud quoque obseruari ab oratoribus solet: ut
comparatiuum in orationis fine ponāt vsitatus:
ut, *Amicitia nihil hic inueniri potest felicius.
Dulcedo loquendi tecum me compulit, ut epistolam
scriberem aliquanto longiorem. Literarum scientia
nobilitatem generis facit clariorem.*

CICERO. 5. Tusc. 97. Nihil visum est illio
pane iucundius. Idem 3. de Orat. 53. Scientiæ
inuitas qua nihil est hominibus iucunditate.
Idem. Epist. lib. 13. ep. 19. Nihil est familiarita-
te nostra coniunctius. Idem 2. Off. 68. A quo
expeditior & celerior remuneratio fortē vi-
detur, in eum ferē est voluntas nostra pro-
pentiōr. Idem 1. Off. 2. Orationem autem La-
tinam efficies profecto legendis nostris ple-
nionem. Idem. ibid. 151. Rerum omnium ex
quibus aliquid expetitur, nihil est agricultu-
ra melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil
homine libero dignius. Idem. de Sen. 57. A-
gro bene culto nihil potest esse nec vsū v-
berius, nec specie ornatus. Idē 1. de Nat. 122.

Nihil est enim beneficentia præstantius. Idē. 1. Offi. 32. Contra officium est maius damnū anteponi minori. Idem 4. Tusc. 20. Iactatio est voluptas gestiens, & se efferens insolentius. Idem 3. Tusc. 30. Non est dubium quin omnia quæ mala putentur, sint improuta grauiora. Idem ibid. 40. & 45. Videntur omnia repentina grauiora. Idem 2. Tusc. Conſuetudo laborum perfeſſionem dolorum efficit faciliorem. Idem 5. Tusc. 97. Nec eſuriens Ptolemæus ederat: cui quum peragranti Ægyptum comitibus non conſecutis, cibariorius in caſa panis datū eſſet: nihil viſum eſt illo panē iucundius.

HORATIUS.

Ætas parentum peior anis tubi.

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitioſiorem.

PLAVIVS.

Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus, ut quaſui habeant loqui melioribus.

Idem.

Vbi ad paupertatem immigrant infamie, grauior paupertas eſt, ſides ſubmoſtior.

* TERENTIUS. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. QVINTILIANVS. Virtus quid ſit, aduerſa ei malitia detegit: & æquitas ſit ex iniqui contemplantatione manifeſtior: & plurima contrariis probantur. LABEO. Morbus eſt habitus cuiuſque corporis contra naturam qui vſum eius facit deteriorem.

Quod

Quod ſuperlatiuum in fronte orationis poſitum canorum ſit.

Cap. XXXI.

Speſtatiffima fuerit oculis, auribusque gratiffima oratio ea cuius in fronte ſuperlatiuum, ſiue nomen ſit, ſiue aduerbium, poſitum ſit: ut, Optima in hominum rebus amicitia eſt. *Vtiliffima res eſt artium bonarum ſcientia: qua diuinus ipſe animus fiat diuiniſior. Optima nunc eſſet ſerenitas: ut vna matureſcerent.*

CICERO. I. Offic. 121. Optima hæreditas à patribus traditur liberis, omniſque patrimonio præſtantior gloria virtutis rerumque geſtarum. Cui dedecori eſſe nefas & vitium iudicandum eſt. Idem de Rep. lib. 4. ex Nonio. Optimum autem & in priuatis familiis & in republica veſtigal duco eſſe parſimoniam. Idem. Plurima beneficia continet patria, & eſt antiquior parens: quàm ſi quis, ut aiunt, curauerit: maior ei proſectò quàm parenti debetur gratia. Idem 13. Famil. ep. 44. Gratiffimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Idem 1. Offic. 26. Maximè autem adducuntur plerique, ut eos iuſtitiz capiat obliuio, quum in imperiorum, honorum, gloriæ cupiditatem inciderint.

PROPERTIVS.

Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.

PLINIVS. Pernicioſiſſimum autem, & in omni vita quidem, quod nimium, præcipuè tamen corpori, minuique quod grauat quolibet modo vtilius. QVINTILIANVS. Optimus quiſque præceptor frequentia gaudet: ac

maiore se theatro dignum putat. Idem. Prima virtus est vitio carere. Idem. Optima est emendatio verecundiæ fiducia. Idem. Tutissimum ergo pœnitentiæ confessio & satisfactio culpæ. Idem. Plurimum dicit oratori cōferre Theophrastus lectionem poetarum: multique eius iudicium sequuntur. Idem. Maximè necessaria est oratori memoria, & ea præcipuè firmatur atque alitur exercitatione. Idem turpissimum est non eodem ordine exequi, quo quidque proposueris.

Superlatiuo in fine Orationis collocato orationem fieri elegantiore.

Cap. XXXII.

EST etiam oratoribus id vtilissimum, ut in fine orationis collocent superlatiuum: ut, *Amicitia qua te prosequor est maxima. Qua me complectaris beniuolentia, literæ tuæ testantur amplissime. Omnes te laudant plurimum.*

CICERO pro Deiot. Hæc vobis leuora videntur, quæ sunt grauissima. Vide GRAVIS. Idem. Perfecto ita est, ut id habendum sit antiquissimum, & Deo proximum, quod sit optimum.

CICERO filius 16. Famil. ep. 21. Cratippo me scito non ut discipulum, sed ut filium esse coniunctissimum.

PLAVTVS.

Flamma fumo est proxima.

Idem. *Bene consultum subripitur sepiissime.*

Idem. *Suspensione impleuit me indignissime.*

Idem. *Boni mores dum egrotant, interim mores mali, quasi herba irritua iucreuerunt*

a. her-

uberissime.

TERENTIVS. *O capitulum lepidissimum.*

PLINIVS Iunior. Quid enim tam circumcisum, tam breue, quam hominis vita longissima. Idem de auunculo. Soleo ridere, quum me quidam studiosum vocant: qui si comperer illi, sum desidiosissimus. PLINIVS. Amygdala & pirus in senecta fertilissima: ut glandiferæ & quoddam genus ficorum.

QVINTILIANVS. Vertex est contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur. Inde propter flexum capillorum, pars est summa capitis: & ex hac, quod est in montibus eminentissimum. M. VARRO. Non eos optimè vixisse qui diutissime vixerunt, sed qui modestissime. SALLVSTIVS. Iugurtha hominum quos terra sustinet sceleratissimus.

Quod vox omnis in orationis principio non lepidè parum collocetur.

Cap. XXXIII.

OMNIBUS ferme oratoribus id non parum vtilis frequentarium est, ut vox omnis in orationis fronte collocetur: ut, *Omniibus rebus proponenda amicitia est. Omnium rerum, nisi discendi, satietas est. Omnibus odiosa est perfidia.*

CICERO 5. de Finibus 58. Omnium enim rerum principia parua sunt. Idem 3. de Leg. Omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerunt. Idem 2. de Finibus 33. Omne animal simul ac ortum est, & seipsum, & omnes suas partes diligit. Idem 1. Offic. 88. Omnis autem & animaduertio & castigatio contumelia vacare debet. Idem 2. Tusc. 62. Omninoque omnes citari & nobilitati labores

contemnendo fiunt etiam tolerabiles. Idem
1. Acad. 37. Omnium autem perturbationum
fontem esse dicunt intemperantiam, quæ est
à tota mente, etiam à recta ratione defectio.
Idem de Sen. 72. Omnis conglutinatio rē-
cens, ægrè inueterata facillè diuellitur. Idem
ibid. 76. Omnino, ut mihi quidem videtur,
rerum omnium satietas vitæ facit satietatem.
Idem 2. Famil. ep. 12. Omnis enim peregrina-
tio, quod ego ab adolescentia iudicavi, ob-
scura & fœdida est iis, quorum industria Ro-
mæ potest esse illustris.

ENNIVS.

Omnes mortales victores cordibus viniis.

Letantes vino curatos sopnus repente.

In campo passim mollissimus perculit acris.

LVCILIVS.

Omnia viscatis manibus leget.

LVCRETIVS.

*Omnia enim stolidi magis admirantur amanti-
que.*

Inuersis quæ sub verbis latitantia ceruunt.

PROPERTIVS.

*Omnis amor magnus, sed aperto in coniuge ma-
ior.*

Idem.

Omnes humanas sanat medicina dolores.

Idem.

*Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur illa iugo.*

Idem.

*Omnia Romana cedent miracula terra,
Natura hic posuit, quicquid in orbe fuit.*

TERENTIIVS.

Omnia res estiam in vado.

Idem.

Idem.

*Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis
sunt, nescio quo modo, suspiciosi.*

PLINIVS. Omnia animalia à dextris par-
tibus incedunt, sinistris incubant. QVINTI-
LIANVS. Omnis vitæ ratio sic constat, ut quæ
probamus in aliis, facere ipsi velimus. VALE-
RIVS Maximus. Omnia nimirum habet, qui
nihil concupiscit. M. CATO apud Sallustium.
Omnia virtutis præmia ambitio possidet. C.
CAESAR apud eundem. Omnes homines,
patres conscripti, qui de rebus dubiis consul-
tant, ab odio, amicitia, ira atque misericordia
vacuos esse decet. SALLVSTIVS. Omnes qui-
bus senectæ corpore animus militaris erat.
Idem. Omnes homines qui student sese præ-
stare cæteris animantibus, summa ope niti
debet, ne vitam silentio transeant, veluti pec-
cora, quæ natura prona atque ventri obedi-
entia finxit. C. GRACCH. Omnes nos qui verba
facimus, aliquid petimus.

*De eadem voce, quod in fine orationis
non minus eleganter collocari pos-
sit. Cap. XXXIII.*

Illud quoque nihil minus obuium est omnibus: ut
vox omnis in fine orationis ponatur: ut, Ami-
citiæ fortunæ antepono omnibus. Negotium suum
quàm alienum conficere maluit omnes. Literarum
semel perceptarum dulcedo voluptatem exuperat
omnem.

CICERO. Facillimum autem in ea Re-
publ. esse posse concordiam, in qua idem

conducatur omnibus. Idem. i. de Orat. 157. Sub-
eundus est vsus omnium. Idem. 5. de Finib. 55.
* *Somnum denique nobis, nisi requietem cor-
poris & medicinam quandam laboris affer-
ret, contra naturam putaremus datum. Au-
ferit enim sensus, actionemque tollit omnem*
Idem. pro Sex. Rosc. 5. Non electus vnus, qui
maximo ingenio, sed electus ex omnibus,
qui minimo periculo possem dicere.

TERENTIUS. *Ita plerique ingenio sumus o-
mnes. Nostri nosmet pœnitent.*

PLAVTUS. *Apolaclizo inimicos omnes. Apo-
laclizo grecum vocabulum, idem quod con-
temno significat.*

Idem,

Qui deliquit supplex est vltro omnibus.

Idem,

Mare quidem commune certo est omnibus.

TERENTIUS.

* *Ait se scire. Is solus nescit omnia.*

Idem,

Iam sum erat suspicio dolo malo hac fieri omnia.

Idem,

Abi, praecurre, ut sint domi parata omnia.

*Quod vocabula nemo, nullus, nihil, alia-
que si qua vlla sunt negatiua, in oratio-
nis principio ponantur. Cap. XXXV.*

Nemo est amani in dicendo ingenij, cuius in
memoriis vocabula nemo, nullus, nihil, aliaue
si qua negatiua sunt, in orationis fronte non collo-
centur: ut, *Nemo contemnit eos, à quibus diligere se
non ignorat.* Nulla cum otio literato voluptas con-
ferenda est. Nihil est auaritia reipub. perniciosius.

CICERO

CICERO i. Offic. 56. Nihil autem amabi-
lius nec copulatius, quam morum similitu-
do bonorum. Idem. i. Tusculan. 30. Nulla
gens tam fera, nemo omnium tam fit im-
manis, cuius mentem non imbuerit deorum
opinto. Idem. ibidem. *Nihil enim liberale,*
quod non idem iustum.* Idem. Nihil enim
honestum esse potest, quod iustitia vacat.
Idem 2. Offic. 39. Nullis praesidijs septi, mul-
tis afficiuntur iniurijs. Idem. ibidem. 77. Nul-
lum igitur vitium est terrius, vt eo vnde e-
gressa est referat se oratio, quam auaritia,
praesertim in principibus & Republicam
gubernantibus. Idem. ibidem. Nulla autem
re conciliare facilius beniuolentiam multi-
tudinis possunt ij, qui Reipub. praesunt, quam
abstinentia & continentia. Idem. i. Tusc. Ne-
scire autem quid antea quam natus sit acci-
derit, id est semper esse puerum.

ENNIVS.

*Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu,
Faxit. Cur? volito viuus, per ora virum.*

Idem. *Nulla sancta societas nec fides regni est.*

HORATIVS.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Idem.

Nemo adeo ferus est vt non mitescere possit.

CATVLLVS.

Nulla in tam magno corpore mica salis.

Idem.

Nemo aded vt noceat barbarus esse volet.

TERENTIUS.

Nemo satis pro merito gratiam regi refert.

Idem. *Nulla mihi res posthac potest iam inter-
uenire tanta qua mihi ægritudinem afferat.*

CN. PLANCVS. Nihil autem serò aut extiguè à patria ciui tributum potest videri.
 C. MARIVS. Nunquam enim honestam mortem fugiendam, sæpe etiam appetendam putauit. QVINT. Nihil est odiosius affectatione. Idem. Nihil potest placere, quod non decet. Idem. Nemo tamen reperitur, qui sit studio nihil consecutus. Idem. Nemo sic in maioribus eminet, vt eum minora deficiant.

Quod eadem vocabula in fine orationis nonnunquam haud illepidè posita sint. Cap. XXXVI.

Orationem quoque illa re venustari dubitare ex doctis arbitror, neminem, vt vocabula, que superiore diximus præceptione, in orationis fine ponantur: vt, *Amicitia fidem qui bonus sit, fallat nemo.*

Virtuti diuitias qui sana mente sit, postponat nullus.

Quæ tibi utilia sunt attendis nunquam.

CICERO. Ego habeo cui plus quàm tibi debeam neminem. Idem. I. Tuf. Nec me pudet, vt istos, fateri nescire quod nesciã. Idem ibidem. Quæ igitur ea cupiditas eius legis ferendæ, quæ turpitudinem summam habeat, gratiam nullam? Idem ibid. Qui mihi non assentiretur inueni neminem. Idem. I. Fa. ep. 10. Illò si veneris, tanquam Vlysses, cognosces tuorum neminem. Idem. De quo tibi homine hoc spondeo more Romano, quomodo homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem.

HORA-

HORATIVS.

Naturam mutare pecunia nescit.

PLAVIVS. Nemini misereri certum est, quoniam mei miseret nemo.

Verbum modi finiti quod multis syllabis constat, in orationis principio non ineleganter poni. Cap. XXXVII.

Ignorat nemo verbum in partibus orationis tenere principatum. Nam sine verbo perfici oratio non possit, sine alio possit. Ideoque licet alia orationis partes verbi nomine dicantur: hæc tamen per excellentiam quandam (vt Quintilianus ait) verbum appellata est. Quoniam igitur sine verbo intelligi non potest oratio, ideo in conspicuo loco verbum ipsum ponendum est. Quocirca in orationis principio non inepte collocatum sit, si multis constat syllabis, & si modi sit finiti. Quod poeta quàm oratores observant diligentius: vt, Cognoscimus amicitia nihil esse diuicius. Credimus literarum studio ægritudines multas ex animo depelli. *Animadvertimus ætate hæc, vt diuissimus quisque est, ita eum litera fieri intricatissimum.*

CICERO. Solet in mentem venire illius temporis quo maximè fuimus vnà. Idem. 15. Fa. ep. 16. Postulabam usque ex qua hæresi vi hominibus armatis deiectus sis, in eam restituare. Idem. I. Offic. Experuntur autem diuitiæ tum ad vsus vitæ necessarios, tum ad perfrendas voluptates. Idem. ibidem. Delectant enim magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia & copia. Idem. ibidem. Declarauit id modo temeritas. C. Cæsaris,

d j

qui omnia iura diuina & humana peruertit, propter eum quem sibi ipse opinionis errore finxerat principatum.

ENNIVS.

*Refugiat timido sanguen atq; exalbescat metu.
Sanguen, prisce.*

Idem.

*Aspicite ô cines senis Ennij imaginis urnam.
Hic vestrum pinxit maxima facta patrum.
Vestrum isidem prisce, pro vestrorum, vel Graeco more dictum est.*

LVCILIVS.

Animisque egrat. Vidimus corpore hunc signum dare.

HORATIVS, Narratur & prisce Catonis
Sepe mero carnisse virtus.

PROPERTIVS.

*Discite venturam iam nunc sentire senectam.
Idem.*

*Tædit rubigine mucro Ferreus, & paruo sepe
liquore flex.*

Idem.

Panditur ad nullas ianua nigra preces.

*Huiusmodi verbum finiti modi multis
factum syllabis in fine orationis poni
sepius. Cap. XXXVIII.*

Sed cum verbum in fine orationis ponitur, tum id quod prædictum est ad memoriam quasi reuocatur. Ideo fit, ut huiusmodi verbum non indefinitum syllabis multis compositum sepius in fine orationis ponatur: ut, *Amicitia vim non paruum admiror. Rerum multarum scientia hominis*
vitam

*vitam probe instituit. Caduca incertaque fortuna
dona putantur. Cilices ieiunius gaudent, Graci
offendantur.*

CICERO. Ego vos hortari tatum possum, vt amicitiam omnibus rebus humanis anteponatis. Idem 1. Offi. 18. Omnes trahimur & ducimur ad cognitionis scientieq; cupiditatem: in qua excellere pulchrũ putamus, labi & errare, nescire & decipi, & malũ & turpe ducimus. Idem. in Pis. Ea est enim iucunda laus, quæ ab iis proficitur, qui ipsi in laude vixerunt. Idem. in Sall. Nõ enim procacitate linguæ vitæ sordes eluuntur. Idem. 16. Fam. ep. 8. Vix in ipsis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur. Idem. Nihil enim molestum, quod non desideres. Idem. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. Idem. de Senect. Patres cum paribus veteri proverbio facillimè congregantur. Idem 1. Offi. 118. Plerũque parentum præceptis imbuti ad eorum consuetudinem morẽque deducimur. Idem. ibidem. Fit nescio quo modo, vt magis in aliis cernamus, quam in nobismet ipsis, si quid delinquitur.

PROPERTIVS.

Nec cito desisto, nec temerè incipio.

PLINIVS Iunior de auunculo. Perire omnẽ tempus dicebat quod studius non impertiretur. Idem. Multi famam, conscientiam paucis verentur. SVETONIUS. Placet semel de tota re aliquid constitui, ne semper interspem & metum fluctemus. Idem. Diuus Augustus vsus est calciamentis altiusculis, vt procerior quàm erat videretur. Idem. Diuus Claudius conuiuæ qui pridie scyphũ aureum

surrripuisse existimabatur, reuocato in diem tertium, calicem fictilem apposuit. Apud **QVINT.** Peregrinus qui murum ascenderit, morte mulctetur. Idem. Bonos nunquam honestus sermo deficiet. Idem. Non de his loquor, quibus pars vitæ in oleo, pars in vino, consumitur: qui corporis cura mentem obtruerunt. Idem. Alcæus in parte operis aureo plestro meritò donatur: quia tyrannos insectatur. Idem. Vertere Græca in Latinum nostri oratores optimum iudicabant. Idem. Cogitatio quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adiuuatur. Idem. Ciceroni dormire interim Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse videatur. Summi enim sunt: homines tamen. Idem. Imperiti dum librariorum inscitiam insectari volunt, suam confitentur. Idem. Verbo sensum cludere, multo (si compositio patiarur) optimum est. In verbis enim sermonis vis inest. **VALER.** Maximus. Synceræ fidei amici præcipuè aduersus rebus cognoscuntur. **M. VARRO.** Lex neque innocenti propter similitudinem obstringat, neque nocenti propter amicitiam ignoscit. *Obstringat, id est, obstat præcè.* **C. MARIVS** apud Sallustium. Mihi noua nobilitas est: quam certè peperisse melius est quàm acceptam corrupisse. *Infinium enim verbum hæc etiam collocari posse intelligimus: sed rarius est.* **SALLVSTIVS.** Profecto fortuna in omni re dominatur. Idem. Fortuna simul cum moribus immutatur. Idem. Viuos interdum fortuna, sæpe inuidia fatigat.

Esse

Esse videatur quam vsitate à M. Tullio in orationis calce ponatur. Cap. XXXIX.

Quamuis dicendi genus frequens nimium aurium voluntate indignum esse videatur. **M.** tamen Ciceroni illud placuisse adeo certum est, ut in orationis calce non infrequenter dixerit esse videatur: adeo ut nosse se quosdam dicat **Quintilianus**, qui se pulchrè expressisse illud huius cælestis in dicendo viri **M. Tullij** sibi videretur, si in clausula posuissent esse videatur. *A qua orationis clausula Quintilianus ipse non abstinuit. Eius verba sunt.*

CICERO. Auribus multa percipimus, quæ et si nos vocibus delectant, tamen ita sunt varia sæpe, ut id quod proximum audias, iucundissimum esse videatur. Idem 3. de Orator. 28. Sulpitius autem fortissimo quodam animi imperu, plenissima & maxima voce, summa contètionè corporis & dignitate motus, verborum quoque ea grauitate & copia est, ut vnus ad dicendum instructissimus à natura esse videatur. Idem. ibidem. 78. Nôsi que ipsi tam exigua disputatione hesterni & hodierni diei totam oratoris munus explicamus, dummodo illa res tanta sit, ut omnibus Philosophorum libris, quod nemo oratorum istorum vnquam attigit, comprehensa esse videatur. Idem. li. 2. 233. Quare Cæsar ego quoque hoc à te peto, ut si tibi videtur, disputes de hoc toto iocandi genere quid sentias, ne qua forte dicendi pars, quoniam ita voluisti, in hoc tali cœtu atque in tam accurato sermone præterita esse videatur. Idem. Ac hæc

non ad singulas res respondentem de vniuerso genere sic dicere, vt etiam singulis factis responsum esse videatur. Idem 15. Famil. epist. 6. Quæ etiam, si parum iusta tibi visa est, hanc tamen habet rationem, vt non nimis concupiscendus honos, sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspernandus esse videatur. Idem. 4. Fam. ep. 4. Quia tanta perturbatio & confusio est rerum ita percussa & prostrata fœdissimo bello iacent omnia, vt is cuique locus vbi ipse sit, miserrimus esse videatur. Idem. Sed ij tamen Rempublic. casus secuti sunt, vt mihi non erepta L. Casso à diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Idem. 3. de Orator. 10. Neque verò non longè ab eo C. Iulij caput hospitis Hetrusci scelere proditum cum L. Iulij fratris capite iacuit, vt ille qui hæc non vidit, & vixisse cum Republica pariter, & cum illa simul extinctus esse videatur. *Ex eodem prope dicendi genere illud eiusdem est. ibidem. 30. Antonium labor & cura torquet, verentem ne si paulo obsoletior fuerit oratio, non digna silentio & expectatione fuisse videatur. Esse videantur in numero multitudinis, idem quoque Cicero dicit frequenter. vi. 2. de Orator. 184. Genere quodam sententiarum, & genere verborum, adhibita etiam actione leni, facilitatèque significandi, efficitur vt probi, & bene morati, & boni esse videantur. Idem. ibidem. Iure autem omnia defenduntur, quæ sunt eius generis, vt aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut imprudentia aut casu facta esse videantur. Idem. Re distinguantur, verbis confusa esse videantur.*

QVIN.

QVINTIL. Si qua in his ars est dicentium, ea prima est, ne ars esse videatur. Itémque. Nos porò quærimus, quando his quæ rhetoricè præcipit percipiendis puer maturus esse videatur.

Quod verbum Sum ponatur eleganter in principio orationis. Cap. XL.

Effe hoc eloquentia rudibus fortasse alienum videtur: quòd, quum placeat nobis orationem eam canoram esse, cuius finis & principium erunt vocabula polysyllaba: nunc verò dicamus verbum sum in orationis principio, & mox dicturi sumus in fine orationis collocari non ineleganter. Sed alienum propterea videri non debeat: quòd verbum ipsum substantiuum appellatum sit, quia verbis omnibus substet: ideòque in loco conspicuo collocandum est. Ideòque præcipimus id siue monosyllabum, siue dissyllabum, siue polysyllabum, in orationis principio non inusitatè collocari: vt,

CICERO 3. Tusc. Est profectò animi medicina Philosophia. Idem. ibid. Est autè impudens luctus mœrore se conficientis. Idem 4. Tusc. 26. Est autè auaritia opinio vehemens de pecunia, quasi valde expetèda sit, inhærens & penitus insita. Idè. Fuit ista quòdam in hac Repub. virtus, vt viri fortes acrioribus suppliciiis ciuem perniciosum quàm acerbissimum hostè coercerent. Idè 1. Offic. 43. Sunt autem multi equidè cupidi splendoris & gloriæ, qui eripiūt ab aliis, quòd aliis largiantur. Idem 3. de Or. 38. Est autè vitiū, quòd nonnulli de industria consecretantur. Idè ibi. Sunt enim certa vitia, q̄ nemo est quia effugere cupiat, mollis

d iiii

vox aut muliebris, aut quasi extra modum
absbna aut absurda. Idem. *ibid.* 36. Sunt enim
illi veteres, qui ornare nondum poterant ea
quæ dicebant, omnes prope præclare locuti:
quorum sermone affluæfacti qui erunt, ne cu-
pientes quidem poterunt loqui nisi Latine.
* Idem *1. de Orat.* 200. Est enim sine dubio do-
mus Iurifcon sulti, totius oraculum ciuitatis.
Idem *1. de Ora.* 188. Sit ergo in iure ciuili fi-
nis hic, legitimæ atque uitatæ in rebus cau-
tisq; cium æqualitatis conseruatio.

*Est artium humana societatis vinculum amici-
tia.*

Fuere quondam literati homines honoratiues.

*Erit mihi perpetua beneficij abs te accepti me-
morja.*

PROPERTIUS.

Sunt apud infernos tot millia formosarum.

TERENTIUS.

*Est genus hominum, qui esse primos se omnium
rerum volunt, nec sunt.*

* PLINIUS Iunior. Est enim ita compara-
tum, vt antiquiora beneficia subuertas, nisi
illa posterioribus cumules. QUINTILIANVS
Est enim naturalis fauor pro laborantibus.

* Idem. Fuerit penè ridiculum, malle sermo-
nem quo locuti sunt homines, quàm quo lo-
quantur. Idem. Sunt quædam non laudabilia
natura, sed iure concessa. Idem. Est res animi
iacentis, & mollis supra modum frontis, fal-
litque plerunque, quod probitas vocatur, im-
becillitas.

Quod

*Quod verbum Sum ponatur eleganter
in fine orationis, si præcedat compa-
ratiuum aut superlatiuũ. Cap. XLII.*

Its qui in dicendo accuratores sunt, illud vsti-
tissimum est, vt verbum Sum in fine orationis po-
natur: si sine vilo medio comparatiuũ præcedat aut
superlatiuum: vt, *Amicorum consuetudine mutua
nihil iucundius est. Arrium bonarum profesio re-
liqui honestior est. Tyranni vita omnino miserri-
ma est.*

CICERO 2. *Tuf.* 64. Nullum theatrum vir-
tuti conscientia maius est. Idem. de *Senec.*
Conscientia bene actæ vitæ multorumque
benefactorum recordatio, iucundissima est.

PLINIUS. Beta Hortensiorum leuissima
est. CORN. Celsus. Aqua omnium imbecillif-
sima est. QUINT. Hæc ipsa magis pertinaci-
ter hærent, quàm deteriora sunt. Idem. Seni-
bus autoritas maior est: quod plura nosse &
vidisse credütur. A. GELLIUS. Omnium quæ
monstra dicuntur, monstrosissimum esse.

*Post comparatiuum aut superlatiuum
in fronte orationis positum verbum
Sum poni non inelegäter. Cap. XLIII.*

Vtiatius est etiam hoc dicendi genus: vt post
comparatiuum aut superlatiuum in orationis
principio positum verbũ Sum collocetur. Vt, *Ar-
ctior est inter paucos amicitia. Solidior est virtutis
quàm rerum aliarum possessio. Difficillimum est id
facere, quod omnium iudicio comprobetur. Melius
esse Aristippi dicebat mendicium euadere quàm
imperium.*

CICERO 1. *Off.* 37. Miserrima est omnino

ambitio, honorumque contentio. Idem 2. de Or. 186. Facilius est currentem, ut aiunt, incitare, quam commouere languentem.

PLIN. Validiora esse corpora, quæ frumentato pane aluntur. QUINT. Patientior est laboris natura pueris quam iuuenibus. Idem. Difficillima est grauissimi cuiusque sceleris fides.

Verbo Sum in fine orationis locum aptum esse, si nomen substantiuum præponatur. Cap. XLIII.

Multa etiam quesita orationi tum elegantia est, quum ante verbum Sum in fine orationis positum nomen substantiuum præpositum est. Id autem fit sapius, quum id substantiuum nomen polysyllabum eiusmodi verbo suppositum est: ut, Nihil quicquam optabilius amicitia est. Etiam voluptatum facietas est. Scribēdi mihi propera fatigatio est.

CICERO 1. Offic. 122. Ineuntis ætatis incitiam senum constituenda & regenda prudentia est. Idem ibid. 25. Nec verò rei familiaris amplificatio nemini nocens vituperanda est, sed semper fugienda iniuria est.

ENNIVS.

Terra corpus est, at mentis ignis est.

Mentis, id est, mens præcē.

AFRANIVS.

Quicquid loquitur, sal merum est.

CATVL.

Sed non videmus mantica quid in tergo est.

PROPERT.

Unde tamen veniant tot mala cæca via est.

Idem.

Nam quo tam dubia seruetur spiritus hora.

Nestoris

Nestoris est visus post tria secla cinis.

Idem.

Præ se formosus inuida dea est.

OVIDIVS.

Nulla reparabilis arte lasa pudicitia est.

PLAVIVS.

Sapientia ætas condimentum est.

Idem.

Sapientia ætati cibus est.

TERENT. Omnium rerum vicissitudo est.

Idem.

Ius summum sepe summa malitia est.

Idem.

Num ne id flagitium est? te dijs consilium dare, fors sapere, tibi non posse auxiliari.

PLIN. Sentiri quidem aquæ saporem vllum succūve vitium est. Idem. Medico tantum hominem occidisse summa impunitas est. Apud QUINT. Intestatorum parentum liberi hæredes sint. QUINTIL. Tutoris audaciæ est tentare, quibus paratior venia est. Idem. Licet ipsa vitium sit ambitio: frequenter tamen causa virtutum est. Idem. Sæpe plurimū lucis affert ipsa trāslatio, quum etiam ipsi Iurisconsulti, quorum summus circa verborum proprietatem labor est, litus esse audeant dicere, quod fluctus elidit. C. MEMMIVS. Inter bonos amicitia, inter malos factio est. Idem. Impunè quodlibet facere, id est regem esse. A. GELL. Acerbitas plæriūque vlciscendi maleficij bene atque cautè viuendi disciplina est. CAESAR apud Sallustium. In magna ciuitate multa & varia ingenia sunt. SALLVST. Idem vellè, idem nolle, ea demū firma amicitia est. Idē. Magnæ curæ magna merces est.

d vj

Idem. Parum tuta per seipsam probitas est. M. CATO. Eam nutricem oportet esse adolefcentem. Anuis enim vt sanguis deterior, sic lac. Lac enim, vt quidam physici dicunt, sanguinis spuma est. Anuis pro anus genitiuus antiquus est.

De eodem verbo Sum posito post adiectiuum in orationis principio collocatum. Cap. XLIIII.

Omnata est oratio ea, cuius in principio adiectiuum est, siue nomen sit, siue participium, siue dissyllabum, siue polysyllabum: post idque adiectiuum hoc verbum sum sit positum: vt, *Tristis est amicorum infelicitas. Facilis est volenti laboriosa rei confectio. Contemptus est omnibus, qui turpiter viuit.*

CICERO. 2. Famil. Suavis est præteritorum malorum memoria. Idem. 1. Offic. 137. Deforme est, de seipso prædicare, falsa præsertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. Idem ibid. 139. Odiosum est, quum a prætereuntibus dicitur: O domus antiqua quam dispari domino dominaris. Dominari, passiuè, prisçū. Idem ibid. Difficile est quum præstare omnibus concupiueris seruare æquitatem, quæ est iustitiæ maximè propria.

CATVLLVS.

Difficile est longum subito deponere laborem.

PROPERT.

Turpe est quod nequeas capiti committere pondus,

Est pressum inflexo mox dare terga genu.

OVI.

OVIDIVS.

Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.

Turpe erit ingenium mitius esse feris.

PLINIVS. Iunior: Temerarium est enim secundis non esse contentum. PLINIVS. Rudis fuit prisçorum vita, atque sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis obseruationem apparebit, quam nunc rationem. CARNVT. Turpe est propter venustatem vestimentorum admirari, & propter turpissimè actam vitam contemnere.

Quod verbum Sum in fine orationis vsitate multum ponatur, si adiectiuum præcedat. Caput XLV.

Illud non raro ab oratoribus obseruatum est, vt verbum sum in orationis fine positum sit, si præponatur ei adiectiuum siue nomen sit siue participium, siue dissyllabum siue polysyllabum: vt, *Amicorum omnia communia sunt. Anni huius vindemia gloriosa est. Autumnus hic nimium pestilens est.*

CICERO. 2. de Orator. 279. Mihi videtur per falsum illud apud Næuium. Quid ploras pater mi? Mirum ni cantem, qui condemnatus sum. Idem de Prouinc. Consularibus. Vincula verò, & ea sempiterna, certe ad singularem pœnam nefarij sceleris inuenta sunt. Idem. 2. Tusculan. 58. Ad ferendum dolorem placidè & sedatè, plurimum proficit roto peçtore, vt dicitur, cogitare quam id honestum sit. Idem. 5. Tusculan. 78. Illud laudatur Architiæ, qui cum villico factus esset irator. Quo
d vij

te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem? Idem. 10. Famil. epist. 12. Verum decus in virtute positum est, quæ maximè illustratur maximis in Rempub. meritis.

OVIDIVS.

Curia principibus clausa est, dat census honores.

TERENTIIVS.

* *Sæpe ex eusmodi re quapiam & ex malo principio magna familiaritas constata est.*

Idem.

Nupta meretrici hostis est, ubi à viro segregata Idem. (est.

Id omnibus innatum est.

PLINIVS Iunior. Præcipere, qualis esse debeat princeps, pulchrum quidem, sed onerosum ac prope superbum est. PLIN. Absentes tinnitu aurium presentire sermones de se receptum est. Apud QVINTILIANVM. Testamenta legibus facta rata sunt. QVINT. Omnis deliberatio de dubiis est. Idem. Nihil longum videri necesse est, in quo quid vitimum sit, certum est. Idem. Euenit nonnunquam vt aliquando grande inueniat, qui semper querit quod nimium est. Idem. Culpam præsertim deprehensam pertinaciter tueri, culpa altera est. A. GELLIVS. Tunicis vti virum prolixis vltra brachia & vsque ad primores manus, ac prope in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. CINC. Miles quum die qui prædictus est, aberat, nec excusatus erat, infrequens dabatur. M. VARRO. Postea honoris virtutum causa Iulij Cæsaris, qui factus porrexerat, mensis Iulius appellatus sit. Idem. Stipendium appellabatur, quod æs militi semestrem aut annum dabatur, cui datum non sit

sit propter ignominiam, ære dirutus esset.

CAESAR apud Sallustium. Omnia mala exempla ex bonis initiis orta sunt. SALLUSTIVS. Diuitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est. Idem. Catilina longe à suis inter hostium cadauera repperitus est. Idem. Omnia mala pariter cū honore pecuniæ desinent, si neque magistratus, neque alia vulgo cupienda venalia eruat. Idem. Libertas iuxta bonis & malis, strenuis atque ignauis optabilis est. M. CATO. Mortuus est, sepelitus est.

Sepelitus est priscum.

Orationem esse elegantem quæ verbo Sum claudatur, ante quod ponatur nomen in dus, in da, aut in dum exiēs, quod necessitatem significet.

Caput XLVI.

DE collocatione verbi Sum, quia tā multa scribimus, illud nobis dicendum est: verbum Sum in fine orationis eleganter collocari, si preponatur ei nomen in dus in da, aut in dum exiēs, quod significet necessitatem: vt, Quum fortuna prospera est, amicitia tum diligentius colenda est. Tristiores fortunæ vultum ne tristis aspicias literis opera danda est. Saluti tuæ consulendum est.

CICERO. 3. Offic. 44. Si omnia facienda sint quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putandæ sunt. Idem. Quæ enim videntur vtilia, honores, diuitiæ, voluptates, cætera generis eiusdem: hæc amicitia nunquam anteponenda sunt. Idem. Voluntate &

iudicio suscipi ægritudinem constitendum est. Idem. 1. Offic. 25. Nec verò rei familiaris amplificatio nemini nocens vituperanda est: sed fugienda semper iniuria est. Idem. 5. Tuscul. Quanti verò ista ciuitas æstimanda est, ex qua boni sapientésque pelluntur? Idem. 1. Offic. 85. Vt tutela, sic procuratio Reipub. ad utilitatem eorum quibus commissa est, gerèda est. Idem. ibid. 139. Nec domo dominus, sed domino domus honestanda est. Idem. 1. Tusculan. 30. Omni in re consensus omnium gentium lex naturæ putanda est. Idem. 1. Offic. 42. Qui gratificantur cuiquam, quod obfit illi cui prodesse velle videantur, nõ benefici neque liberales, sed perniciosi assentatores iudicandi sunt. Idem. 2. de Orato. 96. In qua nũc interdum, vt in herbis rustici solent dicere, in summa vbertate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est.

✱ **QVINTIL.** Illud in primis testandum est, nihil præcepta atque artes valere, nisi adiuuante natura. Idem. Imbecillis tamen ingeniiis sanè sic obsequendum sit: vt tantum in id quo vocat natura ducantur. Ita enim quod solum possunt, melius efficiunt. Idem. Vt vasa oris angusti superfusam humoris copiam respiciunt: sensum autem influentibus, vel etiam instillatis complentur: sic animi puerorum quantum excipere possunt, videndum est. Idè. Si quid periculosius fluxisse videbimur, quibusdam remedijs præmuniendum est. Vt ita dicam. Si licet dicere. Quodammodo. Permittere mihi sic. **AVL. GELLIVS.** Secundu hanc sententiam quoque Varro in Satyra Menippea, quam de officio mariti scripsit: Vitium, inquit,

inquit, vxoris aut tollendum aut ferendum est. Qui tollit vitium, vxorem commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit. **CATILINA** apud Sallustium. Quocunq; ire placet, ferro iter aperiendum est. **QV. METELLVS.** Saluti perpetuæ potius quàm breui voluptati consulendum est.

Hoc verbum Sum poni posse post huiusmodi vocabula in duæ exentia in orationis fronte posita, doceri possis exemplis quæ tum ascripsimus: quum ea in orationis principio locari docuimus.

Quod post vocabula nullus, nemo, aut nihil in orationis principio posita, verbum Sum tepidè ponatur.

Caput XLVII.

Nullus est in multa oratorum lectione versatus, qui non attenderit verbũ Sum poni haud illepide post vocabula nullus, nemo, aut nihil, in orationis principio collocata: vt, Nemo est quem non delectent amici fortuna. Nulla est mihi lingua qua id tibi negem, quod petis. Nihil est quod mihi te viuat dulcius.

CICERO. 6. ad Attic. epist. 7. Nihil enim est illo adolescente castius, nihil diligentius. Idè. 3. Offic. 37. Nulla est enim nobis cum tyrannidis societas. Idè. 2. Fam. ep. 16. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur. **pro Quint.** 76. Nemo de iis qui peritissimi sunt huic anteponendus est. 1. Tuscul. 30. Nemo omnium tam est immanis. Idem. 5. Fam. ep. 12. Nihil est aprius ad delectationem lectoris, quàm temporũ varietas, fortunæque vicissitudines: quæ etiam nobis optabiles in experien-

do non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ. Idem. de Clar. Orat. 273. Nihil est enim tam tenerum tamque flexibile, neque quod tam facile sequatur quocunque ducas, quam oratio. Idem. I. de Orator. 129. Nihil est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quam id in quo aliquid offenderis. Idem I. Tusculan. 94. Nihil est profectò hominis prudentia dulcius, quam ut cetera auferat, affert certe senectus. Idem ibid. 43. Nihil est animo velocius, nulla est celeritas quæ possit cum animi celeritate contendere. Idem. I. de Nat. 123. Nihil est enim virtute amabilius, quam qui adeptus erit, ubi-
cunque erit gentium à nobis diligitur. Attic. lib. 16. epist. 14. Nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. Idem. 11. Fam. ep. 15. Mihi autem nihil amabilius officio tuo.

HORATIUS.

Nihil est ab omni parte beatum.

PROPERTIUS.

Expertus dico, nemo est in amore fidelis.

Idem.

Nulla est reuerentia standi.

PLAUTUS.

Nihil est, ut dici solet, quod hodie bene succedat mihi.

TERENTIUS.

** Nemo est omnium quem ego magis nunc cuperem videre quam te.*

Idem.

** Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius.*

Idem.

** Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiat, quam inuitus facias.*

PLIN.

PLINIUS Iunior. Nihil est quod à te man-
dari mihi aut maius aut gratius, nihil quod honestius à me suscipi possit. PLINIUS. Nihil est damnosius agro deserto.

In fine orationis post vocem negatiuam si collocaueris, inelegans oratio non sit: Quale illud Catulli est. Nam risa inepto res ineptior nulla est.

In orationis medio verbum Sum collocandum esse post comparatiuum, superlatiuum, substantiuum, adiectiuum, negatiuam vocem, aut nomen in dus, in da, vel in dum.

Cap. XLVIII.

Sed id quoque attendendum esse putauimus, ut verbum Sum in orationis medio si ponitur: ut ei preponatur aut comparatiuum, aut superlatiuum, aut substantiuum, aut adiectiuum, aut negatiuum nomen, aut nomen in dus, in da, vel in dum exiens: ut, In amicitia nulla sit rerum dissensio. Fortune vultus est varius.

CICERO 2. Tuscul. 13. Ut ager quamuis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest, sic sine doctrina animus. Ita est vtraque res vna sine altera debilis. Idem 2. de Nat. deorum. 168. Mala & impia consuetudo est contra deos disputandi: siue ex animo id sit, siue similitate. Idem 2. de Leg. 40. Profectò ita est, ut id habendum sit antiquissimum, & ideo proximum, quod sit optimum. Idem de Diuin. lib. 2. Ignoratio futurorum malorum vtilior est, quam scientia. Idem 6. Famil. ep. 4. De futuris rebus etiam semper difficile est di-

cere, tamen interdum coniectura possis propius accedere. Idem 4. Fa. ep. 9. Tempori cedere, id est, necessitati parere, semper sapientis est habitum. Idem 7. Fam. epist. 30. *Quantum hæc etiam auditu acerba sunt: tamen audire tolerabilius est, quam videre.* Idem 2. de Or. 179. *Quum Cato percussus esset ab eo qui arcam ferebat, quum ille diceret, caue: rogavit, numquid aliud ferret præter arcam.* Idem ibidem 117. *Tardi ingenij est riuulos consecrari, fontes rerum non videre.*

Literata hominibus felicitior est nullus.

TIBULLVS.

Nam quanquam antiquæ gentis superant tibi laudes,

Non tua maiorum contenta est gloria fama.

Idem.

Hæc mihi verba loqui pudor est, vitæq; fateri

Tot mala perpessa, tot superesse meæ.

PROPERTIUS.

Pertennes ossa sunt numerata cutes.

Idem.

* *Quod si deficient vires, audacia certe*

Laus erit, in magnis & voluisse sat est.

TERENTIUS.

Pudore & liberalitate liberos retinere futius esse credo, quam metu.

PLINIUS Iunior. Gratia malorum tam infida est quam ipsi. PLIN. Cremutius autor est nunquam virere arborem ex qua Phillis se suspenderit. Idem. Vino natura est exhausto, accendendi calore viscera intus foris infuso, refrigerandi. Idem. Maiores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt. Idem. Antiqui censébant satius esse minus se-

rere,

rere, & melius arare. Idem. Quo anno superatus est Annibal, in arboribus tunc nata produntur frumenta. Idem. Magnus appellatus est ab inuentore, ut autor est Nicander, in India repertus. Apud QUINT. Nothus ante legitimum natus, legitimus filius sit, post legitimum natus tantum ciuis. QUINT. Error honestus est magnos duces sequentibus. Idem. Nô sine causa dictum est, nihil facilius quam lachrymas inarescere. Idem. Aduersus miseros inhumanus est iocus. Idem. Per totam actionem vitanda est obscuritas. Idem. Mutos nasci & egere omni ratione satius fuisset, quam providentiæ munera in mutuam perniciem conuertere. AUL. GELLIUS. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibusque non cedat. CATILINA apud Sallustium. Semper in prælio iis maximum est periculum, qui maximè timent. Audacia pro muro habetur. SALLUSTIUS. Quoniam vita ipsa qua fruimur, brevis est, memoriam nostri quam maximè longam efficere. Idem. Id ita eueniet, si pecuniæ, quæ maxima perniciens est, vsum atque dedecus dempseris.

Contra has præceptiones dictum raro inuenias: quale illud est Ciceronianum. Cui in voluptate summum bonum est, huic omnia sensu non ratione sunt iudicanda: eaque dicenda optima, quæ sunt suauissima. QUINT. Neque erit verendum ne binis præceptoribus oneretur puer.

Particulam non, poni non ineptè ante verbum Sum in fine orationis positum. Cap. XLIX.

ID quoque nobis prætermittendum non est, Quum verbum Sum in fine orationis positum est, atque ante id ponitur comparatiuum, vel superlatiuum, vel adiectiuum, vel aliud huius generis, quod diximus præponendum: tum si particula non adiungenda est, ea comparatiuo, superlatiuo, aut hoc genus alijs præponenda non est, sed verbo Sum: ut, Inuenium cum senibus amicitia perpetua non est. Qui utilitati publicæ suam præponit, is reipublicæ utilis non est. Qui filios artem nullam docuit, à filijs lege Solonis alendus non est.

CICERO. Quum in amicitia quæ honesta non sunt postulabuntur, religio & fides anteponatur amicitia. Idem Attic. lib. 8. epist. 20. Mihi dubium non est, quin hoc tempore bono viro Romæ esse miserrimum sit. Idem 2. de Orat. 351. Sed neque propter hoc Themistoclis responsum, memoriæ nobis operanda non est. Idem. Cui si initio satisfactum non sit, multo plus sit in reliqua causa laborandum. Idem 1. Offi. Negat enim ius esse, qui miles non sit, pugnare cum hoste. Idem ibidem 121. Pueris non omnem licentiam ludendi damus, sed eam quæ ab honestatis actionibus non sit aliena.

PROPERTIUS.

*Vt caput in magnis ubi non est tangere signis
Ponitur. hic imos ante corona pedes.*

OVIDIUS.

*Quod caret alterna requie durabile non est.
Apud QVINTIL. Mors misera non est: adi-*

tus ad

tus ad mortem miser est. **QVIN.** Vox ultra vires vigenda non est. **QMETELLVS.** Iisdem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt.

Aliter tamen dici posse ne hæsites. Ciceronianum illud proferimus.

Non grauißimum est testimonium multitudinis.

Aliam vocem syllabæ vnus huic verbo in fine posito raro præposuerit, nisi enclitica sit: ut que, ve, ne.

Ante verbum possum, quod ex hoc copulatum est, particulam non proxime inuenias præpositam sæpius: ut, Quantum te amem, literis explicare non possum. Quæ in me contulisti beneficia, eorum gratiam referre non possum.

CICERO 1. Offi. 25 M. Crassus negabat vllam satis magnam pecuniam esse ei qui in Repub. princeps vellet esse, cuius fructibus exercitum alere non posset. Idem ibidem 26. Nam quicquid eiusmodi est, in quo non possint plures excellere, in eo plærumque fit tanta contentio, ut difficillimum sit sanctam seruare societatem. Idem 2. de Or. 69. Qui hominis speciem pingere perdidicerit, posse eum cuiusvis vel formæ vel ætatis, etiam si non didicerit, pingere: neque esse periculum, qui leonem aut taurum pingat egregiè, ne id in multis alijs quadrupedibus facere nõ possit. Idem 1. de finib. 24. Adhibeatur Reip. pro causa seueritas, sine qua administrari ciuitas non potest.

QVINTIL. Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit auctor.

*A nominibus in literas ndus exeuntibus
comparationem nullam deduci, itémque
de nonnullis comparatiuis ac su-
perlatiuis quibus vsi sunt veteres.*

Cap. I.

Reuertendissimum, colendissimum, obseruan-
dissimum, metuendissimum, aliáque generis
huius superlatiua nostra hæc ætas in scribundis li-
teris tam obuia tamque vulgata habet: vt si literas
ad quempiam Pontificem, aliumue quem amplioris
fortuna virum scribimus: hæc fronte salua omittere
non queamus. Tantum enim ex triuialium scriben-
di genere hi summates viri iam sibi persuaserunt: vt
honorem suum minui eleuarique putent: nisi longis-
simis adeoque grauissimis his superlatiuis nomina
sua onerentur. Ea autem vt Latina esse putem tan-
tam abest, vt ab indocto vulgo putem inuenta. Quo
circa ab eis temperandum aut prorsus abstinendum
consequam.

Adhuc, Grammaticorum præceptionibus am-
plius traditum est à nominibus in is aut in us
vocali præposita exeuntibus, nec comparatiua nec
superlatiua fieri posse. Ab his positiuus vt ab alijs
produxit antiquitas. Vt perpetuus & perpetuissi-
mum, innoxiorè, arduius & arduissimum, egregius,
egregissimum, industriorem, strenuiorem. Auctor est
Priscianus: à quo illa aduocata sunt testimonia.

PACVIVS Mulier egregissima forma.

LVCILIVS.

Fundi delectat te virtus, villicus paulò stre-
nuior si euaseris.

IUVENALIS.

Egregius cœnat, meliusque miserrimus horum.

PLAV-

PLAVTVS.

*Strenuiori deterior si predicat suas pugnas, de il-
lius ore fiunt sordide.*

C. GRACCVS. Vtrum inimicorum meo-
rum factio, an magis solitudo patriæ te im-
pulsit, vt in me industrior sis quam in te. M.
CATO. Ne quis iterum consul fiat, Imperator
laudem capit: exercitum meliorem & indu-
striorem facit. Idem. Quântoq; suam vitam
superiorem atque ampliorem atque anti-
quorem in animum inducent esse quam in-
noxiorè. Idè. Iter longius arduiusq; à cur-
ria dixit. Idem. Asperrimo atque arduissimo
aditu. Idem. A benefactis atque ab optimis
artibus fugit maxima flagella perpetuissimo
curriculo. Idem. Idq; perpetuius atque fir-
mius replit.

*Ingenius Marcus quoque Cicero dixit: sed te-
nuiores sepius.*

Quid pugnas igitur? aut quid tibi vis inge-
nuius? Idem 2. Offic. 62. Omnes enim imme-
mores beneficij oderunt: eamque iniuriam
in detereâ liberalitate sibi etiam fieri, eum-
que qui faciat, communem hostem tenuio-
rem putant. Atque hæc benignitas etiam rei-
publicæ utilis est, redimi è seruitute captiuos,
locupletari tenuiores. Idem. ibid. 85. Neque
tenuiores propter imbecillitatem circunue-
niantur: neque locupletibus ad sua vel tenen-
da vel recuperanda oblit inuidia.

Iuueniorem à Iuvene Apuleius pronuntiat.

Vnus, inquit, præ cæteris & animo fortior
& ætate iuuenior.

*Iunior enim à iune factum esse placet Cornutus:
qui Persij est interpretis.*

perucidior ab Heratio dictum est contra mul-
torum præceptionem.

Eius verba sunt:

Arcaniqui; fides prodiga perucidior vitro.

*Paruissimum dixit Lucretius: Præterea, nisi erit
minimum, paruissima quæque.*

Corpora constabunt ex partibus infinitis.

*Sapissimum nomen C. Nepos dixit: Facite no-
bis in mentem veniat Quintus ex ære alieno in hac
civitate, & in aliis omnibus, propter diem atque sæ-
nus sapissimam discordiam fuisse.*

*Magnificissimum, mirificissimum, beneficissimū
dixisse veteres Priscianus testis est.*

ACTIVS. *Et magnificissimè excellentissimè que
honore.*

TERENT. *Quidnam arbitrare nescio: an quid
mirificissimam?*

M. CATO *Optimo & beneficissimo.*

*Ex eo genere esse videntur illa comparatiua apud
Plautum Eius verba sunt. Nichil est, inquit, pro-
fectò stultius, neque stolidius, neque menda-
ciloquius, neque argutum magis, neque con-
fidentiloquius, neque periurius, quàm urbani
assidui ciues.*

*Hæc autem eò non scribimus, quòd comparatiuis
his aut superlatiuis utendum sentiamus, nisi quibus
M. Cicero usus est: sed quòd veneranda illius an-
tiquitatis cognitio multam in se habet cum maiesta-
te delectationem. Is enim se vitare, reprehensione pu-
to non careas minus quàm M. Antonius: qui pro-
pterea à M. Tullio reprehensus est quòd piissimum
dixerat. Eius autem Cic. verba sunt. 13. Phil. 43.
Tu porrò, inquit, ne pios quidem sed piissi-
mos quaris: & quòd verbum omnino nullū
in lingua Latina est: id propter diuinam tuā
pietatem*

pietatem nouum inducis. *Ab hoc sâmen voca-
bulo Ansonius non abstenuit. Probat hoc, inquit,
principe oriens ordinatus piissimo. De antiquitatis
comparatione quoniam tam multa diximus, illud
ingrâtum non fuerit: fuisse quando comparatiuus in
or, omnis esset generi.*

VALER. ANTIAS. *Hoc senatusconsultū prior
factū est. CASSIVS.* *Hemina annalē suū quar-
to hoc titulo inscripsit. Bellū Punicum poste-
rior. CLAVDIVS.* *Quadrigarius. Qui prior bel-
lū quod cū his gestū erat, meminissent. Idem.
Vbi decreuerunt, cōmemorant Graccho fœ-
dus prior Pompeianum non esse seruatum.
Auctor est Priscianus.*

*Comparatiuum propositiui quando ele-
ganter ponatur. Cap. LI.*

Illud quoque oratoribus vtilius est: ut tum com-
paratiuum vsurpent: quum familiari sermone ad-
uerbium multum aut valde cum positiui adiungitur:
ut, *Ab amico literæ iucundiores sunt. Fortuna
rebus tuis aridæ felicis. Aura hæc salubrior est.*

VIRGIL.

Tristior, & lachrymis oculos suffusa nitentis.

*Hic non concedo in sententiam eorum qui in hoc
versu comparatiuum minus quàm positiuum signifi-
ficare vident. Tristis enim Venus, quia filio Æ-
neæ cunctis ob Italiam terrarum claudatur orbis,
accedit ad Iouem, opem eius impioratura. Iouem
inuenit aspicientem Carthaginem. Quos aspicit
Iupiter, eos inuare solitus est. Fata erant, ut Æ-
neæ genus exiret Carthaginem. Venus er-
go metuens ne fata Iupiter commutans adiuuaret
Carthaginē: eaq; Æneam aut Æneæ genus per-
ditura esset. Quis ergo tristis Venus Iouē, qui Lybie*

defigeret lumina regnis, inuenit, facta est tristior quam prius erat aut valde tristis. Ideoque succi-
nit V' *Virgilius*.

— *Ei lachrymis oculos suffusa nitentis.*

CICERO. de Sen. 55. Senectus est natura lo-
quacior. Idem. 1. Offic. 120. Amicitias, quæ mi-
nus delectent & minus probentur, magis de-
cere censent sentim diluere, quam repente
præcidere. Idem. 7. Fa. ep. 19. Sin tibi quædam
videbuntur obscuriora, cogitare debebis nul-
lam artem literis sine interprete, & sine aliqua
exercitatione percipi posse. Idem. de Oratore
perfecto. 40. Thucydides autem præfractor,
nec satis, vt ita dicam, rotundus, primus insti-
tuit dilatare verbis, & mollioribus numeris
explere sententias. Idem. Ex quo quamquam
hoc videbitur fortasse cuiquam durius, tamen
audeamus imitari Stoicos, qui studiosè exqui-
runt vnde verba sint ducta, credamúsque quia
fiat quod dictum est, appellatam fidem. Idem.
ibid. 130. Nam & palæstrici motus sæpe sunt
odiosiores. Idem. ibid. 131. Cavendum est au-
tem ne aut tarditatibus vtamur ingressu mol-
lioribus, vt similes pomparum ferculis esse
videamur.

PLINIUS Iunior. Medici salubres, sed vo-
luptate carentes cibos blandioribus alloquiis
prosequuntur. Idem. Quæ oblonga sunt o-
ua gratioris saporis putat **HORATIUS**. **FLAC.**
Fœminam edunt quæ rotundiora gignun-
tur, reliqua marem. **VALER.** Maximus. Bo-
næ mentis viurpationem nullum tristioris fortu-
næ recidit incursum. Idem. Quorsum attinet
aut diuitias in prima felicitatis parte, aut pau-
pertatem in vltimo miseriarum statu pone-

re:

re? quum & illarum frons hilaris, multis in-
tus amaritudinibus sit referta, & huius horri-
dior aspectus solidis & certis bonis abundet.

*Magis quam sine vlla voce media ele-
gantium dici. Caput LI.*

A Vri prudentioris hominum sermo est elegans
magis quam vulgaris. Quoniam igitur inter
magis & quam vulgari sermone aliquid interponi
solet: eas duas particulas sine vlla voce media con-
iunxeris elegantius. Hoc dicendi genus tam fre-
quens est apud Sallustium, vt id studiosè dicere vi-
deatur: vt. *Amicitia me delectat magis quam pec-
cunia. Loqueris magis quam quod deceat. Nunc pluit
magis quam quod vindemia postulet.*

CICERO. 2. Fam. ep. 6. Graue est enim ho-
mini pudenti petere aliquid magnum ab eo-
de quo se benemeritum putet: ne id quod pe-
tat exigere magis quam rogare, & in merce-
dis potius quam beneficii loco numerare vi-
deatur. Idem. 2. de Orat. 93. Antiquissimi ferè
sunt, quorum quidè scripta constant, Pericles
atque Alcibiades, & eadem ætate Thucides,
subtiles, acuti, breues, sententias magis quam
verbis abundantes. Idem. Orat. Quod si anti-
quissima illa pictura paucorum colorum ma-
gis quam hæc iam perfecta delectet.

VALER. MAXIM. Quicquid imperio cogi-
tur, exigenti magis quam præstanti acce-
ptum refertur. **C. MARIUS** apud Sallustium.
Ignauia nemo immortalis factus est: neque
quisquam parens liberis vt æterni forent o-
ptant magis quam vti boni honestique vi-
tam agerent. **SALL.** Ius bonumque apud eos

non legibus, magis quàm natura valebat. Idē. Alia belli facinora prædæ magis quàm detrimento fore. Idē. Seruire magis quàm imperare parati estis. Idem. In pace verò beneficiis quàm metu imperium agitabant. Idem. Sæpe praua magis quàm bona consilia prosperè eueniunt. Idem. Neque quisquã te ad crudeles pœnas aut acerba iudicia inuocat, quibus ciuitas vastatur magis quàm corrigitur. M. C. A. T. O. Iniurias autem imminentes præcauissè iustum est magis quàm expectauissè.

Hoc non obseruari semper, exempla multa inuenias. Interim illud, quod Quintil. est, tibi documento sit. M. Acci. P. Licinius humili loco, Picens, magis loquax quàm facundus.

De particula vt posita post particulam quàm, ratione comparatiui vsurpatã, quid habeat elegatiæ. Cap. LIII.

Hoc dicendi genus elegantius est, quàm vt prophanorum manibus attingatur. In Musarum eum studiis qui nouitiam initiati sunt, ita loquuntur: Tantum te amo, quod dicere non possẽm.

Illud verò purius dictũ sit ac mundius: Amor in te me^o maior est quã vt dicere possim. Clarior est fama tue celebritas, quã vt lippis inuidiæ oculis videri possit. Beneficiorum quæ apud me collocaſti cumulus aitor est, quàm vt grauiam referre possim.

C. I. C. pro Mar. Nihil habet Cæsar nec fortuna tua mai^o, quã vt possis: nec natura melius, quã vt velis seruare quã plurimos. Idē 3. de Orat. 22. Hoc quoq; videtur esse altius, quã vt id nos humi strati suscipere possim. Idē. Maiore mihi ingenio videtur esse, quàm vt cum orationibus Lysia comparetur.

SENECA.

SENECA. Quomodo Mæcenas vixit, notius est quã vt enarrari nũc debeat. PLINIVS Iunior. Quũ sit ad cõnectendas amicitias vel tenacissimũ vinculu morũ similitudo. QVIN. Id frequentius est, quàm vt exẽplo confirmãdũ sit. A. GELLIVS. Profectò plus ausus est, quàm vt tollerari ignoscĩq; possit. VAL. MAXIM. Urbis Romæ exterariq; gentiũ facta si mul ac dicta memoratu digna, quæ apud alios latius diffusa sunt quàm vt breuiter cognosci possint, ab illustrib. selecta autoribus deligere constitui: vt documenta sumere volentibus longæ inquisitionis labor absit.

Loco particula vt, pronomen qui, que, quod, nihil minus eleganter dixeris, licet fortasse minus vsitate, vt: Maior est ingratiitudinis tua suggillatio, quàm quæ in auras euascescat.

Amplior tua est felicitas, quã cui quis inuideat.

M. C. I. C. Quum præsertim matris tuæ grauiſsimæ atque optimæ fœminæ, maiora ergo salutem dignitatẽque meam studia, quàm quæ erant à muliere postulada, perspexerim.

Eodem prope dicendi genere illud Publij Africani est: Tu in vno scerto maiorem pecuniã absumpsisti, quàm quanti omne instrumentum funũ Sabini incensum dedicaſti.

Sine his vocibus positis postquã, hoc dicendi genus vsurpari possit.

M. C. I. C. Orator. Hoc maius est quiddam, quàm ab iis qui hæc tradunt, postulandum sit. Idem. ibid. Longe Aristoteli videtur secus: qui iudicat heroum numerum grandiorẽ quàm desideret soluta oratio.

e iiii

De cōparatiuis duobus particula Quam
coniunctis, quid habeant elegantia.

Caput LIIII.

Elegantius quàm vsitatus hoc dicendi genus est: ut quum inter adiectiua duo nomina, aut duo aduerbia ab adiectiuis nominibus profecta gradus positiui, magis quàm interponi solet: tum vtrunque positiuum in comparatiuum mutes, & omissa particula magis, quàm interponas: ut, Quos amamus: eos amicus quàm verius laudare solemus, id est, amicè magis quàm verè. Fortunatior quàm sapientior es. Respublica administratio honoratior quàm quietior est.

PLINIUS Iunior. Non quia eloquentius quàm verius, sed quia liberius, idè què licentius scribitur. **QVINTILIANVS**. Nos nunc non veremur ne parum hic liber melis, & absynthij multum habere videatur, sitque salubrior studiis quàm dulcior. **SALL.** Ego scio quàm aspera hæc res in principio futura sit, præsertim iis qui se in victoria licentius liberiùsque quàm arctius futuros credebant. **M. VARRO**. Merium Suffetium propter perfidiam interemit penè imperiosius quàm humanius. Nam equis ad curriculū ex vtraque parte deligatum distraxit.

Quod particula quàm, inter vocabula
duo collocata, ante comparatiuum
ponenda sit. Cap. LV.

Docet quàm rudes illud nouerunt esse vsitatus: ut quum particula quàm, ratione comparatiui posita inter vocabula duo collocata est, tum postponatur

ponatur comparatiuum elegantius: ut,

Amicitia quam pecunia delectat amplius.

Diuitijs quàm virtuti plures inuigilant.

CICERO. Offic. libro I. 75, Quamuis enim Themistocles iure laudetur: & sit eius nomen quàm Solonis illustrius. Idem 3. Tusculan. 32. Hostium repens aduentus magis aliquando conturbat, quàm expectatus. Et maris subita tempestas quàm ante prouisa terret nauigantes vehementius. Idem Id re quàm verbis faciam libentius.

PLAVTVS.

Te de alijs, quam alios de te suauius est fieri doctos.

PLINIUS. Difficiliter perficiuntur omnia in cibis acria, nimia, & auidè hausta: & ætate quàm hyeme difficilius, & in senecta quàm in iuuenta. Idem. Somno concoquere corpulentia quàm firmitati vtilius. **QVINTIL.** Cornelius autem Seuerus versificator quàm poëta melior. **A. GELL.** M. Cato in L. Veturium duritudinem quàm duritiam dicere grauius putauit. **SALLVST.** Regibus boni quàm mali suspectiores sunt: semperque his aliena virtus formidolosa est. Idem. Sardinia in Africo mari facie vestigij humani in orientem quàm in occidentem latior prominet. **M. VARRO**. Sed neque vetulus cauterius quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus. **Q. METELLVS** Numidicus. Qua in re quanto vniue, siue vni antestatis: tanto vobis, quam mihi maiorem iniuriam atque contumeliam facit Quirites.

*Quod contra, comparatiuum non inele-
ganter præponatur vocabulis parti-
cula quàm coniunctis. Cap. LXI.*

Nobis visum est vtilius multi a scribendo docere, quàm stringendo nimis lectorem turbare. Ideoque præceptionem hanc adscribimus. Comparatiuum ante vocabula duo coniuncta coniunctione quàm, non ineleганter præponere possis. Sed quod præceptione superiore docuimus, restitutus est atque elegantius. Inter ea vocabula duo coniuncta comparatiuum ab elegantioris ingenij oratoribus raro interpositum, ideo inuenias, quod ibi id loquentium vulgus interponere solet. Sed ad exempla accedimus. Pluris amicitia quàm rerum multarum possessio esse debet. Melius est cum doctis errare, quàm cum imperitis bene sentire. Commodius est rem sibi querere quàm in otio decumbere.

CICERO 3. Tuic. 5. Morbi perniciosiores plurè que sunt animi quàm corporis.

ACTIVS.

Melius quàm viricallent mulieres.

C. MARTIVS. Meos hortulos plus stercore quàm holero. VEGETIVS. Sæpius penuria quàm pugna consumit exercitum. QVINIUS. Difficilius semper est creditum (quod Cicero sæpe restatur) defendere quàm accusare. Idè. Facilius ediscimus versus quam profam orationem. Idem. Discipuli libentius præcipientem audiunt, quàm reprehendentem. Idem. Minus afficit sensus fatigatio. C. MEMMIVS. In Repub. multo præstat beneficij quàm maleficij immemorem esse. Bonus sit tantummodo legiorvbi negligas: at malus improbior.

Fit vs inter vtranque huiusmodi coniunctam

vocem

vocem comparatiuum inuenias: quale Plinij illud est: Nutricem indulgentiorem esse quàm matrem sæpe conuenit.

Quod verbum malo vocabulis coniunctis coniunctione quàm postponatur aut præponatur. Cap. LXII.

Quotibi hæc sint manifestiora, memorieque adhibereant tenaciora, separatim ea quàm iunctim scribere maluimus. Quod igitur de comparatiuo præposito aut postposito vocabulis iis que particula quam copulet diximus: idem de verbo malo obseruandum esse censemus: ut, Cum amicis quàm alibi vsquam terrarum viuere mallet. Discordiæ cinium quàm concordiam seditiosi malunt. Malo literarum prudentiam quàm generis nobilitatem.

CICERO 3. de Or. 140. Malim equidem indifertam prudentiam, quàm stultam loquacitatem. Idem. Errare mehercule malo cum Platone (quem tu quanti facias scio: & quem ex tuo ore admiror) quàm cum istis vera sentire. Idem. Italiam ornare, quàm domum suam maluit. Idem. Malo enim non intelligi orationem meam, quàm reprehendi.

QVINIUS. Defendere quidem reos quàm facere vir bonus mallet. Idem. Quidij Medea videtur mihi ostendere quantum vir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare quàm indulgere maluisset. Idem. Nec deerunt vnquam qui disertis esse quam boni malint. Idem. Quod neque summi Imperatores, neque in consiliis rerum maximarum, ac totius administratione Reipub. versati, sibi vnquam vendicare sunt ausi. Facere enim optima quàm

promittere maluerunt. Idem. Mauult pater corrigere quàm abdicare. VALER. MAXIM. Loci opportunitate (qua plurimum adiuuabatur) spoliatus, occidere dimicans, quàm assignatam sibi à patria stationem deferere maluit. Idem. Sua cæde testari voluit se Fuluij crudelitatem fugillare, quàm senatus misericordia vti maluisse. SALLV. Accepta iniuria ignoscere quàm persequi malebant. Idem. Paucis interfectis cæteros beneficio quàm metu retinere maluit.

Quòd autem verbum hoc modo vno l, modo duobus scribatur, imprudenter factum ne putes, attende verba malo & nolo, vno l, scribi solita esse vbi eorum simplex, quòd est nolo, vno l, scribitur. Vbi verò in simplici sunt duo ll, in compositis ibidem duo sunt.

Cum vocabulis duobus coniunctis particula Quàm, si quòd aliud conueniat, quòd vtrique postponatur elegantius.

Cap. LVIII.

ERuditorem quam imperitorum, sermo quoniam imitandum vobis est attentius: ideo præceptionem hanc prætermisissam nolimus. Quum ratione comparatiui, aut vltius alterius vocabuli vim comparatiui habentis particula quàm, vocabula duo coniungit: si quòd verbum est quòd cum vtroque conueniat, postponatur non illepidè: ut, Amicitia quàm fortuna vi fulciri certius est. Eloquentia quàm diuitiarum captiam habere commendabilius est. Sacra quàm profana lictio incundior esse debeat. Solonis quàm Draconis legibus vti ætnerienis sibus dulcius fuit.

CICERO. 5. Tusç 105. Quid Aristides (malò enim

enim Græcorum quàm nostra proferre) nūmne ob eam causam expulsus est patria, quòd præter modum iustus esset: Idem. Accipere quàm facere præstat iniuriam.

QVIN. Vt quòd sentio semel finiam, tanto est accusare quàm defendere, quanto facere quàm sanare vulnera facilius. Idem. Phidias diis quàm hominibus efficiendis melior artifex traditur. Idem. Admirationabilior in foemina quàm in viro virtus. Idem. Qui legente alio ediscit, in parte tardatur: quòd acrior est oculorum quàm aurium sensus. Idem. In armorum ratione antiquior cauendi, quàm ictum inferendi cura est. Quòd exemplum ab re non multum abest. VALERIVS MAX. Patriæ quàm vitæ suæ longiores terminos esse maluerunt. Idem. Multo multoque seipsum quàm hostem superare operosius. Idem. Aliquanto satius fauorabili quam iniuræ rei vacare. SAL. de Catone. Esse quàm videri bonus malebat. Itaque quo minus gloriam petebat, eo magis illam assequebatur. Idem. Quo mihi rectius esse videtur ingenij quàm virium opibus gloriam quærere.

Aduerbia superlatiui gradus terminari in e, vel in o, vel in um, tantum.

Deque aduerbio potissimè quòd Latine dicatur. Cap. LIX.

PLurimum hoc tibi fortassis præcavit, ne in errorem incidas. Is enim Donatus quem ediscunt pueri, autor alioqui non spernandus, aduerbia superlatiui gradus in e, & in um, exire putauit: quum exempla dedit, ut doctissime vel doctissimum. Eius hac in re sententia ne accedamus abest plurimum.

Negamus enim aduerbia ea quæ in e desinunt, in um exire. Contraque, quæ in um exeunt, in e exire, nisi pauca, negamus. Ferè omnia in e pauca in um paucaiora in o exeunt. Vt quia doctissimè dicimus, dici doctissimum non credimus. Contra, plurimum non plurimè dicimus. Ea, puto, causa fuit, quæ persuasus Valla Laurentius potissimè dici Latine negauit. Potissimum enim vstitutissimum est. Sed potissimè Latine dici profusò nò negamus. Eã enim vocè Berosi interpretis in sermone Latino auctoritatis nò postremè usurpauit. Potissimè, inquit, idè offensus erat pati i ob vitia. Huius auctoritatis leuitas, qualis tibi fortasse videtur, ne vacillet diutius: eã Ciceronis verbis oneramus grauiorè. Hactenus, inquit, mihi videor, quid sentirem potissimè dixisse.

Quòd autem minimum & minimè dicantur Latine, idem Valla scribit, additque minimum propriè esse superlatiuum: minimè verò pro negatione sola accipiendum. Minimè tamen superlatiuum esse, verba illa M. Tullij l. Off. 114. documento sunt. Si aliquando necessitas, inquit, nos ad ea detruserit, quæ nostri ingenij non erant: omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, ut ea si non decore, at quàm minimè indecorè facere possimus. Ibi enim quàm minimè pefissimus, ea forma dictum est, quasi dicas quàm doctissime pefissimus. Quòd itidem Quintilianus dicit. Eius verba sunt: Mihi semper moris fuit, quàm minimè alligare me ad præcepta, quæ καθολικῆ vocat: id est, ut dicamus quomodo possimus, vniuersalia vel perpetua. Minimum idem, quòd superlatiuum sit, idem usurpat. Nos videmus, inquit, hoc usu venire, ut quos nunquã putassemus à nobis inter nosci posse, eos cõsuetudine adhibita tà facile inter nosceremus: ut minimè quidè similes videreretur. Minimo apud Quintilianum scriptum in-

uenio:

uenio. Eius verba sunt: Status sit rectus equi & ducti paulum pedes, vel procedens minimo sinister.

Aduerbiũ in o, exiens unũ præter hoc solum legere memini, id autè est meritissimo præter extremo, postremo, ultimo, primo, quæ itidè in um exeunt. Quòd ex forma aduerbiorum aliorum ordinem ut ipsa significans significantium scire possis.

CIC. l. de Ora. 234. Scæuolè te dedisti, quem omnes amare meritissimo pro eius eximia suauitate debemus.

TVRPILIVS. Meritissimo te magnifico.

CAECILIVS. Meritissimo hic me eicit ex hac decuria.

De aduerbijs quantitatis in um: quòd comparatiuis adiungi possit. Deque particulis tam & quam, quibus adiunctæ inueniantur. Cap. L X.

Quòtò plures excusseris eruditiorũ memorias, tàtò id inuenias obseruari sæpius: ut aduerbia quantitatis in um, cuius generis sunt tantũ, quãtũ, aliquãtũ, multũ nimitũ, parũ, paucillũ: nihilũ, & siqua alia sunt positius, eadè in o cõparatiuis adiungantur. Nihilũ & nimis utriq; cõparationi apta sũt: ut, Tantũ doctus quãtũ amicus. Multo familiarior. Præceptionis huius exèpla ideo nulla scribim⁹, quòd ea tibi ex alijs scriptoribus satis opinor, cognitã est. Ad hoc, nostrũ nò fuit cõsiliũ eã scribere, sed cõmonere te tantũ volumus: ne scriptorũ aliorũ præceptionibus persuasus tibi solæcismũ esse putes: vbi hoc genus aduerbia in um, cũ cõparatiuis aut verbo vim habente cõparatiuis adiunctas inuenias. Quòd rarius minusque elegans est, sed certè dicitur.

TERENT. Eius frater aliquid ad rē esse audior. Idè. Nihil minus, immo magis auge suspitionem

QVINTILIANVS. Quid, quodd Ciceronis temporibus paulumque infra, quoties litera media vocalium longarum vel subiecta longius esset, geminabatur: vt caussa, cassus, diuisiones: quo modo & ipsum & Virgilium quoque scripsisse manus eorum docent. Atqui paululum superiores etiam illud quod gemina dicimus, nisi vna dixerunt. AVL. GELL. Caetera quoque stadia in terris Graeciae ab aliis postea instituta, pedum quidem esse numero sexcentum, sed tamen esse aliquantulum breuiora. Idem Videri ea sibi duriora paulum & acerbiora. VALERIVS MAXIMVS. Quantum domo inferior, tantum gloria superior euasit. MARCVS VARRO. Praxiteles propter artificium egregium, nemini est paulum modo humaniori ignotus. Tanto & quanto cum superlatiuo adiungi vbi inuenias, rari est: quale illud est Valerij Catulli. Tanto p̄simus omnium poeta, Quanto tu optimus omnium patronus. Rarum itidem est, vt vbi tanto dicitur, in sermone eodē quam, aut contra ponatur. Eiusmodi illud Plautinum est Verum ita si qua forte eueniant huiusmodi. Inter eos, rursum si reuentum in gratiam est, *Bi tanto amici sunt inter se, quam prius. Tam & quam cum comparatiuo adiungi raro inuenias: vt in illo quod est apud.*

CICERO. de Orator. perfecto, 73. Tam magis offendit nimium quam parum. In quo Apelles pictores quoque eos peccare dicebat qui non sentirent, quae esset satis. QVINT. Quam magis arumna viget, tam magis ad malefaciendum viget.

Tam cui posiuus & quam cum superlatiuo sermone eodē dicitur, raro inuenire est. Cuiusmodi illud Quid, est:

est: Tam felix esses quam formosissima vellem.

Hac non eo scribo, quodd ea tibi putem imitanda: sed quod ea putes Latine dici posse: quae si rursus pares parcissime, improbanda non essent.

Quod aduerbia adiectiuis nominibus, aut aduerbiis ab adiectiuis nominibus factis postponantur, aut si praeponantur, in medio aliquid non ineleganter ponatur. Cap. LXI.

Elegantem admodum compones orationem, in qua aduerbium postpositum sit adiectiuo, aut aduerbio quod factum sit ab adiectiuo, idque si adiaceat, aut si praeponatur, in medio aliquid interponatur: vt, Fida parum amicitia est eorum qui student auaritia. Eleganter multum ad me scripsisti. Aliquanto es ad rem auidor.

CICERO. de perfecto Oratore. 1. Negare ei quem vnicē diligere, cuique me charissimum esse sentire, praesertim & iusta petenti & praecleara cupienti, durum admodum mihi videbatur. Idem. Quod ab eo diligeris, multo ei amicior sum factus. Idem. 7. Famil. ep. 10. In re militari multo es cautior, quam in aduocationibus. Idem. Facilius multo pro tua singulari prudentia iudicabis. Idem. 1. Fa. ep. 9. Quod tibi vt planius exponam, altius paulo rationem consiliorum meorum exponam necesse est. Idem 1. de Orat. Multo tamen pauciores oratores quam poetae boni reperiuntur. Idē. 1. de Orat. 70. Est n. finitimus oratori poeta, numeris astrictior paulo, verborū autē licetia liberior, multis verō ordnādi

generibus socius ac penè par. Idem. Mihi
 * quidem veteres illi maius quiddam animo
 complexi plus multo etiam vidisse videntur,
 quam quantum nostrorum ingeniorum ac-
 cies intueri potest. Idem 5. Tuscul. Vir sapiens
 multo arte maiore præditus, numquid verif-
 simum sit, sed quid velit vulgus, requiret? I-
 dem 1. in Catil. 8. Intelliges multo me vigila-
 re acrius ad salutem, quam te ad perniciem,
 reipublicæ. Idem. 2. in Catil. 9. Nemo est in
 ludo gladiatorio paulo ad facinus audacior,
 qui se non intimum Catilinæ esse fateatur.
 Idem 3. Tuscul. 9. Multo quæ melius hæc no-
 tata sunt verbis Latinis, quam Græcis. Idem
 pro Milone. 93. Atque haud scio an multo et-
 iam sit adiuuandus magis. Idem 8. ad At. ep.
 9. Multo minus mouebant minæ. Idem. de Sen.
 36. Nec vero corpori solum subueniendum,
 sed etiam animo atque menti multo magis.
 Idem. 2. de Orat. 100. Quarum rerum negli-
 gentia pleræque causas & maximè priuatas,
 sunt enim multo sæpe obscuriores, videmus
 amitti. Idem. 2. de Orat. 176. Plura enim multo
 homines iudicant odio, aut amore, aut cupiditate,
 aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut
 spe, aut timore, aut errore, aut aliqua permo-
 tione mentis, quam veritate, aut scripto, aut
 norma aliqua, aut iudicij formula, aut legib.

QUINTILIANS, Stylus intermissione
 paulum admodum de celeritate perdit. A.
 GELLIVS. Proletariorum ordo honestior ali-
 quanto & re & nomine, quam capite censo-
 rum fuit. Idem. Obscurè magis dictum quam
 ambigüè videri potest. Idem. Diomedis arma
 & Glauçi non dispari magis precio æstimata
 sunt

sunt. Idem. Tarquinius id multò risit magis.
 Idem. Obesum hic notauimus propriè magis
 quam vîtatè dici pro exili atque gracilento.
 VAL. MAXIMVS. Prospera nimis vî fortuna.
 Idem. Mithridatis regis filia Dripetine Lao-
 dicea regina nata duplici ordine dentium de-
 formi admodum, comes fugæ patris à Pom-
 peio deuicti fuit.

*Orationem non inuenustam eam esse, in
 qua posituum à superlatiuo regat-
 tur, contraque à superlatiuo factum
 posituum regatur à superlatiuo,
 quod ex posituo altero factum sit.*
 Cap. LXII.

Venusarum pulcherrima, pulcherrimæque ve-
 nustissima mihi, mehercules, visa hæc dicendè
 oratio est: in qua superlatiuum regit posituum: con-
 traque idem posituum in superlatiuum mutatu regit
 posituum à quo alterum superlatiuum factu erat:
 modo ne mutes sententiam, neque sepius obseruatum
 affectationis præbeat te postulandum: ut, Charorum
 mihi amicissimus es & amicorum charissimus, do-
 ctorum sapientissimus, sapientumque doctissimus.
 Perditorum sceleratissimus, & sceleratorum perdi-
 tissimus Hoc dicendè genus non improbanit M.
 Tullius, qui in libro de Oratore primo 180. M. Cra-
 sum verba illa dicere facit. Quum Q. inquit, Scæ-
 uola æqualis & collega meus homo omnium
ditissimus, & disciplina iuris civilis eruditissi-
mus, & ingenio prudentiæque acutissimus, &
oratione maximè limatus atque subtilis, atque
ut ego soleo dicere, iurisperitorum eloquen-

tissimus, eloquentium iurisperitissimus, ex scripto testamentorum iura defenderet. *Non ita dissimile illud est Ciceronis eiusdem de Cla. 148. quamvis de duobus dictum sit.* Crassus, inquit, erat parcissimus elegantium, Scævola parcorum elegantissimus.

Ab hac dicendi venustate longè non abscedas: si cum adiectivo substantivum nomen ab adiectivo factum sit adiunctum: quod in adiectivum redeat & altero adiectivo substantivum fiat: ut, Perfecta consummatio consummataque perfectio. Erudita compositio compositaque eruditio. Hoc facere non queas nisi magna inter utraque sit convenientia.

Quod superlativi à comparativo rectè in ablativo significatus multum augetur. Cap. LXIII.

Elegantissimi in dicendo multi fuere: sed his quoque elegantiores ex illo dicendi genere superlativi significatum non parum augeri putantur: si super id superlativum comparativo excessus ita datur, ut ab superlativo tanquam regatur. Non tamen intelligo ita ut putes significatum superlativi ibi positi augeri, sed excessum eum per comparativum atque superlativum fiat accrescere magis: ut, *Mibi amicissimè: os: esset tamen amicior si ad me scriberes. Literas tuas quum recepi, mihi iucundissimè fuerunt. In legendis valere te quum agnovi incundiores fierè. Felicissimo feliciores. Liberide & Cingalo mendicissimis hominibus mendicior.*

CICERO 10. Famil. epist. 3. Quum ipsum Furnium per se libentissimè viditum hoc libentius, quod illum audiens te videbar audire. Idem 14. Famil. ad Terentiam. Ego autem

tem hoc miserior sum quam tu, quare miserissima, quod ipsa calamitas communis est utriusque nostrum. Idem 3. Off. 121. Vale igitur mi Cicero, tibi que persuade, te mihi quidem esse charissimum, sed multò fore chariorem, si talibus monumentis præceptisque lætabere. Idem 2. Tus. 64. Hoc tibi propono, amplitudinem, & quasi quandam exaggerationem quam altissimam animi, qui maxime eminet in contemnendis & despiciendis doloribus, vnam esse omnium rerum pulcherrimam, eoque pulchriorem, si vacet populo, neque plausum captans se tantum ipsa delectet.

PLAUTVS. *Si sis stultior stultissimo.*

OVIDIVS.

*Accedat lacrymis odium, dignum que puteris,
Qui mala quum tuleris plurima, plura feras.*

A. GELLIVS. C. Fabritius, & Coruncanus, antiquissimi viri, vel his antiquiores Horatij illi Trigemini planè ac dilucidè cum suis fabulati sunt.

Quum verò per gradus comparationis fit quedam velut gradatio: cum dicendi venustate vis acquiritur orationi: ut, *Felix est cui amicum bonum diligere contigit felicior qui ab eo literas multas accipit, felicissimus cui cum eo vivere datum est. Cum eo præclare agitur, qui pecunie indigens literarum studiosus est: præclarior, cui cum scientie cupiditate pecunie adest copia: præclarissimè, cui ea literarum cupiditas earum professione exaltata est.*

PLAUTVS. Miser homo est, qui ipse sibi quod edat querit, & id agrè inuenit. Sed ille est miserior, qui & agrè querit, & nihil inuenit. Ille miserimus est, qui cum esse cupit,

quod edat non habet. **PLINIVS**. Malum patrem familias, quisquis interdiu faceret quod noctu posset, nisi in tépestate cœli. Peiorem, qui profectis diebus ageret quod feriatis deberet. Pessimum, qui sereno die sub tecto potius operaretur, quàm in agro.

Superlatiui augmentum quibus particulis adiunctis fiat: quòdque vnusquisque cum superlatiuo adiungatur. Ac de comparatiuo de pluribus generis eiusdem dicto.

Caput LXIIII.

VNUS omnium elegantissimus **Cicero** nobis, quoniam imitandus est, quibus cumularit dictionibus significatum superlatiui nunc videtur dicendum. Illis autem particulis cumularit, apprime, omnino, sine controuersa: vnum adiungit, **Aulus Gellius** maxime apposuit. Postis ergo dicere. Tu vnus omnium mihi charissimus es. *Epistola ad me tua apprime fuit elegantissima. Omnium sine controuersa doctissimus es.*

AVL. GELLIVS. Bonas artes qui synceriter cupiunt appetuntque hi sunt vel maxime humanissimi. **Q. CLAVDIVS** Quadrigarius. Apprime summo genere natus erat.

Summum enim ut primum, vltimū, extremum, habere vim superlatiui multis persuasum est.

CICERO. 4. Fam. l. epist. 13. Qui antea aut obscuris hominibus, aut etiam ionibus opulari poteram: nunc **P. Nigidio** vni omnium doctissimo & sanctissimo, & maxima quondam gratia, & mihi certè amicissimo nec benigne

nigne quidem polliceri possum. Idem de **Americo**. 1. Quo mortuo me ad pontificem **Scæuolam** contuli, quem vnum nostræ ciuitaris & ingenio & industria præstantissimum audeo dicere. Idem 2. de Orator. 296. Tum **Iulius**. Ego mehercule, inquit, **Antoni** semper is fui: qui de te oratore sic prædicarem, vnum te in dicendo mihi videri lectissimum, propriumque hoc esse, nihil à te vnquam esse dictum, quod obesset ei pro quo diceres. Idem 3. de Finibus 32. Quod autem in quo sapienter dicimus, id apprime rectissimè dicitur. Idem 1. Offic. 87. Miserrima est omnino ambitio, bonorumque contentio. Idem ibidem. **Panætius** sine controuersia de officiis accuratissimè scripsit.

*Alia multa que superlatiuo adiungi solent, de industria omittimus, propterea quòd ea scriptorum aliorum monumentis ignota non sunt. Deinde particula hæc quas diximus præter vnum, positius adiungi solent vsitatus. Vnum verò superlatiuo sepius. Vnde appositum vnumquodque cum positiuo dictum sepius cum superlatiuo compositum inuenimus. **Valer. Maximus**. **Fabritius**, inquit, **Licinius** honoribus et autoritate omni eius temporibus suis maior par vniciuique pauperimo. Exemplo hoc commoneare comparatiuum dici posse de pluribus generis eiusdem: quod est contra nonnullorum præceptionem. Id quod **Plantus**, **A. Gellius**, aliique multi scilicitarunt. Nam apud **Plantum** tres habens filias ad natu maximū vsurus: Ad meā, inquit, maiorem filiam inuiso domum.*

A. GELLIVS. Hortensius omnibus fermè oratoribus ætatis suæ nisi **M. Tullio** clarior.

Particula vel, adiuncta cum superlatiuo, quid habeat venustatis.

Caput L X V.

ORatoribus vel maximis illud dicendi genus valde consuetum est, ut ibi cum superlatiuo vel nomine vel aduerbio adiungant particulam vel, ubi loquentium vulgus ponit non solum cum positiuo, sed etiam cum superlatiuo ut *Litera ad me tua amicitiae nostrae testes mihi fuerunt, vel iucundissima, id est, non iucunda solum, sed etiam iucundissima. Litera mihi tuae gaudii vel maximo fuerunt. Eos quibuscum tibi negotium est, vel prudentissimè conuenis.*

CICERO, Sed quid quaero velis ne, quum literis tuis eruditissimè scriptis te vel maximè velle perspexerim? Idem 5. Famil. Illum fructum ex tuis literis vel maximum cepi, quodd te praecclare res humanas contemnerem, & optimè contra fortunam paratum armatumque cognoui. Idem de perfecto Orat. 30. Ipsae illae conciones ita multas habent obsecuras abditasque sententias, vix ut intelligantur: quod est in oratione ciuili vitium vel maximum. Idem 1. de Orat. 51. Quid est tam furiosum quam verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis nulla subiecta sententia nec scientia? Idem 1. Offic. 156. Ob eam etiam causam eloqui copiosè, modò prudenter, melius est, quam vel acutissimè sine eloquentia cogitare. Idem ibid. 146. Fidibus musicorum aures vel minima sentiunt. Idem 1. de Orat. 118. Turba & barbaries forensis dat locum vel vitiosissimis oratoribus. Idem ibidem 12. In dicendo autem vitium

vitium vel maximum, à vulgari genere orationis atque à consuetudine communis sensus abhorrere. Idem. ibidem 32. Hoc autem vno praestamus vel maximè feris, quo colloquimur inter nos, & exprimere dicendo sententia possumus.

Aliis quoque vocabulū adiungi posse ne tu ne scias exempla subscribimus.

CICERO. I. Tusc. Caput autem est in omni procuratione negotij & muneris publici, ut auaritia pellatur etiam minima suspicio.

VIRGILIUS.

Carmina vel caelo possunt deducere lunam.

QUINTILIANVS. Omnibus his sufficit vel vnum Ciceronis exemplum. Facinus est vincire ciuem Romanum: prope scelus verberare: parricidium necare: quid dicā in crucem tollere? SALLVSTIVS. Vnum omnibus finem natura vel ferro septis statuit. *In eadem hac significatione superlatiuo etiam particula adiungitur.* LENTVLVS. Cura vt omnium tibi auxilia adiungas etiam infimorum.

Quod aduerbia comparatiui gradus aut superlatiui perinde vt nomina casum regant. Cap. L X V I.

Minime omnium fieri putat vulgus semidictum vt aduerbia comparatiua aut superlatiua perinde vt nomina casum regant. Siquidem absolute ferè poni solent. Ne igitur solacisimum putet, si quem casum huiusmodi aduerbiis apposueris, hanc praeeptionem scribimus: qua id fieri vimque orationis augeri censemus: vt, *Omnium te diligo amantissime. Quod ad me misisti munus omnium*

diligentissimè asseruabo. Nemo te viuit iustus.

CICERO. Tusc. 7. Vt antea declamitabā causas, quod nemo me diutius fecit, sic hæc mihi nunc senis est declamatio. Idem 4. Tusc. 71. Maximè verò omnium flagrasse amore Rheginum Ibicum apparet ex scriptis. Idem 2. Fam. ep. 7. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit te ipso. Idem. Quod quidem tu minimè omnium ignoras.

PLAVTVS.

Omnium primum Alcmena geminos peperit filios.

Idem.

Omnium primū iste qui sit iste Sotia, hoc dici volo.

TERENTIUS.

Merito, hoc meo videtur factum. DEM. Minimè genitum.

Idem. Illa exclamat: Minimè genitum.

A. GELLIVS. Qui de Vestali virgine capiēda scripserunt, quorum diligentissimè scripsit Labeo Antistius, minorem quàm annos sex, maiorem quàm annos decem natam negauerunt. Idem. Quod apud Scipionem omnium ætatis suæ purissimè locorum legimus, roboraria aliquot Romæ doctos viros dicere audiui id significare, quod nos vituaria dicimus.

Quod nomen aut aduerbium gradus comparatiui adiectiuum aut substantiuū aut participium in ablatiuo casu regat non vulgariter. Cap. LXVII.

Opinione tua illud fortasse inuenias elegantius: **O**rum quum domestico sermone habes compara-

tiuum,

tiuum, siue nomen sit siue aduerbium postea particulam quàm cum adiectiuo nomine aut substantiuo vel cum participio, postremo sequitur verbum Sum, es, est: tum omittas particulam quàm, ac verbum Sum: idque nomen vel participium in ablatiuo, quod comparatiuum regat, colloces. Id exemplis tibi su manifestus. Mea tecum amicitia fide maior est: id est, maior quàm fides sit, hoc est maior quàm quis credat. Tu solito felicitior es. Vtili tardius adueni. Themistocles adolescens liberius insto vinebat.

CICERO. Illa multo maior opinione, quòd nemo potest de ea re quam non nouit, non turpissimè dicere.

VIRGILIUS.

Disto citius tumida æquora placat.

PLAVTVS.

Istuc curam, ut opinione illius pulchrior es.

Idem.

Prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.

SVETONIVS. Curam quoque solito exactiorem contulit. P. LENT. Opinione celerius confido sceleratissimum latronem pœnas daturum. C. ASINIVS. Quòd familiarem meum tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius est. VALERIVS Maximus. Confecto enim sacrificauit diutius.

Quum verò in hoc dicendi genere substantiuum nomen in Latino casu à comparatiuo regitur, tum attendendum est virtutene comparatiui, an possit regatur. Alio enim esse possit sententia. Què admodum si dicas. M. Crassus ditior erat opinione hominum: si ablatiuus opinione regitur virtute comparatiui, ea sententia est. M. Crassus ditior

erat quàm homines opinabantur: sin autem virtute. positiui. Homines opinabantur. Marcum Crassum, ditio- rem, quàm esset. Quæ utraque sententia eadem non est.

Quos casus regant nomina comparatiui gradus aut superlatiui, præter eos, qui ne vulgo quidem literatorum ignoti sunt. Cap. LXVIII.

IN oratoribus grauiſſimè illud quoque dicendo se- pe vsurpant: ut nominibus comparatiui gradus aut superlatiui adiungant accusatiuum vel ablati- uum cum præpositione ante, inter, in, de, vel ex: ut, Ex amicus maximus. Inter doctiores facilis. Ex discipulis studiosissimus. Id ibi obserues, ut in eo ac- cusatiuo vel ablatiui, id nomen colloques, quod com- paratiui aut superlatiui adiectiuum esset.

CICERO. Quem Crassus dilexit ex omni- bus plurimum. Idem 4. Tusc. 7.5. Maximè au- tem admonendus, quantus sit furor amoris. Omnibus enim ex animi perturbationibus est profectò nulla vehementior. Idem 3. de Orat. 97. Quin etiam gustus, qui est sensus ex omnibus maximè voluptarius, quique dul- cedine præter cæteros sensus mouetur, quàm citò id quod valde dulce est aspernatur ac re- spuit: Idem 2. de Orat. 357. Acerrimum autem ex omnibus nostris sensibus, esse sensum videndi.

VIRGILIUS.

Sceleste ante alios inmanior omnis.

PLINIUS Iunior. Minorem è liberis duo- bus amisit. PLINIUS. Inter omnia venenata Salamandra scelus maximum est. SVETON. Antonium iuuenem maiorem de duobus in- teremit.

teremit. QVINTIL. Pater dignissimo ex fi- liis reliquerat. A. GELLIUS. Ex malis duobus quos apud eos vidisset, vter maior esset eum mittendum curaret. VALERIUS MAXIM. Erat autem is ex triginta tyrannis crudelissi- mus. Idem. De duobus filis & ingenti agilita- te & corporis dotibus præstantiorem imper- riique successorem destinatum Arum existima- uit ferro sibi creprum.

Quod nomen superlatiui gradus substan- tiuum in casu genitiuo numeri multi- tudinis regat elegantius, quàm sibi co- ueniens habeat. Cap. LXIX.

GENERUM dicendi (quibus vti solet A. Gel- lius) illud ferè vsitatissimum est: ut Superlati- ui substantiuum in casu patrio numeri pluralis col- locetur: ut Amicorum integerrimus. Sermonem enim domestico dices amicus integerrimus. Ora- torum doctissimus. Imperatorum fortissimus.

CICERO. 4. Acad. 107. Nisi idem placeret grauiſſimo Stoicorum Panætio. Idem 5. Tusc. 51. Quid igitur aut tunc prohibet, aut etià Xeno- eratè illum grauiſſimum philosophorum exag- gerantem tã opere virtutè, & extenuantè cæ- tera & abiicientè, in virtute nõ beatam modò vitam, sed etiam beatissimam ponere? Idem 1. Offi. 109. Necnon Xenocratem quidem seue- rissimum philosophorum, ob eamque rem ip- sam magnam clarumque fuisse.

SVETONIUS. In asperissima insularum adue- hui. PLIN. Cur sternutamentis salutarum quod etià Tyberium Casarem tristissimum, vt constat, hominũ in vehiculo exegisse tradit. A. GEL.

Grauiissimi philosophorum super hac re serio quaeruerunt. Idem. Quibus de clarabat maximus philosophorum literas atque doctrinas philosophiae, quum in hominem falsum atque degenerem, tanquam in vas spurcum atque pollutum influxissent, verti, mutari, corrumpi. Idem. Protagoras insyncerus quidem philosophus, sed acerrimus sophistarum fuit. Idem. Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non vulgandam, sed recondendam esse dicit. Idem. Catullus elegantissimus poetarum. Idem. Vt videntur existimasse antiquissimi Graecorum. Idem. Apud antiquissimos Romanorum neque generi neque pecuniae praestantior honor tribui, quam aetati senectae solitus est. Idem. Vetus atque perpetua quaestio inter nobilissimos philosophorum agitata est. SCIPIO. Vbi agros optime cultos & villas expolitissimas vidisset in regionibus excelsissimo locorum murum statuere aiebat. SALLYST. Quorum sanguine Tarulae Scyroque pessimis seruorum diuitiae partae sunt.

In comparatio idem obseruari possit. Quintilianus. Plures eruditorum aliam esse dicendi rationem, aliam scribendi putauerunt. Ideoque in agendo clarissimos quosdam nihil posteritati, mansurisque mox literis reliquisse, ut Periclem & Demadem. Rursus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuisse, ut Isocratem.

CICERO. 2. Offi. 34. Harum igitur duarum ad fidem faciendam iustitia plus pollet.

PLIN. Animalium fortiora quibus sanguis crassior, sapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus, at quibus nullus, hebetia.

Quod

Quod in generis partitione nomen genus significans ponatur in casu genitiuo vel ablatiuo cum ex praepositione, vel e, vel de. Cap. LXX.

Multi & Poetarum & oratorum id usu multo conterunt: ut cum generalis alicuius partitio fit, tum generale nomen ponatur in casu patrio aut in ablatiuo cum praepositione e, ex, vel de. Ea autem peritio fit sepius nominibus illis quae subscripta sunt, multus, aliquis, quissiam, nullus, nemo, alius, & si qua sunt generis eiusdem, quibus nomina numeri quae ordinem significant adiungas: ut, Nemo amicorum tibi contemnendus est. Primus oratorum in Latina lingua Cicero est. Nemo ex poetis apud nos Virgilio grauior est.

CICERO. Nemo est illorum omnium mihi te iucundior. Idem. Ex his alius alio plus habet virium. Idem 3. de Leg. 24. Quod enim est tam desperatum collegium, in quo nemo e decem sana mente sit? Idem. de Senec. 21. Nec verò quenquam senum audiui oblitum quo loco thesaurum obruisset. Idem 5. Tusc. 11. Aclepiadem ferunt non ignobilem neque inerericitum philosophorum quum quidam quaereret quid ei cecitas attulisset, respondisse, ut puero vno esset comitator. Idem. 10. Famil. ep. 5. Nihil est quod tibi maioris fructus gloriaeque esse possit, nec quicquam ex omnibus rebus humanis est praeclearius aut praestantius quam de Repub. bene mereri.

ENNIVS.

Pendent peniculamenta unum ad quemque pedum.

f iij

Peniclamenta vestium partes appellat.

PROPERTIUS.

*Æque utinam primis animam me ponere cuis
Iussisset quævis de tribus una soror.*

PLAUTUS.

*Satin' habes, si fœminarum nulla est, quàm æquè
diligam?*

VIRGILIUS.

Multos Danaum demittimus Oro.

TERENTIUS

*Nemo est meorum amicorum hodie, apud quem
exprobrat omnia mea occulta audeam.*

SVETONIUS. Valerius Messala tradidit neminem vnquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ. Idem Diuus Tyberius adulationes adeo aduersatus est, vt neminem senatorum aut officij aut negotij causa ad lecticam suâ admiserit. Idem. Neminem exulum nisi ex senatus autoritate restituit. PLINIUS. Nemo mortalium omnibus horis sapit. Idem. Hoc primum quisquis in remedijs animi sui habeat ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempestiua morte. In eaque id optimum, quod illam sibi quisque præstare poterit. Idem. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt. Idem Piscium Fœminæ maiores quàm mares. A. GELLIUS. Plurique nobilium Græcorum affirmatissimè scripserunt, simulachrum columbæ è ligno ab Archita ratione quadam disciplinæque mechanica factum volasse. Idem. Grammaticus autem quispiam è nobilioribus ab emprore adhibitus reperisse vaum in libro meandum dicebat. Idem. Quispiam de festatoribus Phaurini, videbatur esse in literis veterator.

veterator Valerium, inquit, Probum audiu hęc dicere. Idem. Plutarchus secundo librorum quos de Homero composuit, imperfecit, atque præposterè, atque inscitè syllogismo esse vsum Epicurum dicit. Idem. Aurelius autem Opilius in primo librorum quos Musarum inscripsit. Inducię, inquit, dicuntur, quum hostes inter se vtrunque vtroque alteri ad alteros impunè & sine pugna ineunt. Nos neque solœcismum neque barbarismum apud Græcorum idoneos adhuc inuenimus. VALER. MÁXIM. Diuina fortunæ vulneris Phereo Iasoni quidam exitij eius cupidus intulit. Nam quum inter intidijs gladio eum percussisset, vomitam, quæ à nullo medicorum sanari potuerat, ita rupit, vt hominem pestifero malo liberaret. Idem. Indignatus quoque quod ex lictoribus nemo se equo descendere iussisset. Idem. Areopagus, quid quisque Atheniensium ageret, aut quonam quæstu sustentaretur, diligentissimè inquirere solebat. SALLVST. Amicorum neque nobis, neque cuiquam hominum satis fuit. Idem. Malitia præmijs exercetur, vbi ea dempseris, nemo omnium gratuito malus est.

*Particulam eo quod cum comparatiuo
positam dici pro eo quod est præcipuè
quia. Cap. LXXI.*

HOc scribendum suscepimus, eoque diligentius, quod elegantia carere mihi visum non est. Id autem eiusmodi est: quum sermone domestico dici solet, præcipuè quia dicas elegantius particulam eò cum comparatiuo accommodo & particula quod

pro quia: ut, *Amicitiam negligendam non putas, eoque magis, quod fortuna tristioris quaedam quasi medela sit. Literarum studium eo nobis debeat esse ardentius, quod gloriam comparent amplissimam. Litera mihi tuae fuerunt eo iucundiores, quod eis huc te venturum scribis.*

CICERO de Amic. 15. Amicitia nostrae memoriam spero sempiternam fore, idque mihi eo magis est cordi, quod ex omnibus seculis vix tria aut quatuor nominantur paria amicorum: quo in genere sperare videor Scipionis amicitiam & Lelii notam posteritati fore. Idem. Eoque ad te tardius scripsi, quod quotidie te ipsum expectabam. Idem 2. Famil. ep. 13. Hæc eo pluribus scripsi, quod mihi significabant litera tuae subdubitare, qua essem erga illum voluntate. Idem. Meministi enim profecto (ut opinor) Attice, & eo magis quod P. Sulpitio vtebare multum. Idem 2. Offic. 62. Temeritate enim remota, gratissima est liberalitas, eoque eam studiose plerique laudant, quod summi cuiusque bonitas commune perfrugium est omnium. Idem. de Amic. 7. Ex me quaerunt crebro, & ex hoc item Scævola, quoniam pacto mortem Africani feras, eoque magis quod his proximis Nonis, quum in hortos D. Bruti auguris comendandi causa, ut assollet, venissemus, tu non affuisti. Idem 1. Tus. 6. In quo eo magis nobis est elaborandum, quod multi iam esse Latini libri dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem viris, sed non satis eruditis. Idem. Nunc ut honores, ut omnis dignitatis gradus, sic huius scientiae splendor deletus est. Idque eo indignius, quod eo tempore hoc contingit, quum

quum is esset, qui omnes superiores, quibus honore par esset, scientia facile vicisset. Idem 2. de Orator. 28. Eo quidem loquor confidentius, quod Caecilius auditor accessit. Idem. 3. de Orat. 212. Hæc eo dico pluribus, quod genus hoc totum oratores, qui sunt veritatis ipsius actores, reliquerunt: imitatores autem veritatis histriones occupauerunt. Idem hoc pro eo dixit. Quum, inquit, salutationi nos dedimus amicorum, quæ sit hoc etiam frequentius quam solebat, quod quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam.

PLINIVS Iunior. Nobis hoc maior agenda reuerentia est, quod iam illo functi sumus. C. MEMMIUS. Num ne summa opem nitentini, atque eo vehementius, quod maius dedecus est parta amittere, quam omnino non parauisse. M. CAELIVS. Hoc eo diligentius facio, quod quum otiosus sum, plane ubi delectem otium meum, non habeo. Idem. Has ego tibi literas eo maiore missi interuallo, quod comitorum dilationes occupatiorem me habent. VALERIVS MAXIMUS. In C. Fabrij & Qu. Aemilij Papi principum seculi sui domibus argentum fuisse consistear oportet. Vterque enim patellam deorum & salinum habuit, sed eo lautius Fabrijus, quod patellam suam corneo capedunculo sustineri voluit.

Particulam eo cum superlativo Plinius Iunior coniunxit. Mala, inquit, emptio semper ingrata est, eoque maxime quod exprobrare stultitiam domino videtur. Idem quoque in hoc dicendi genere tanto pro eo usurpauit: Tanto, inquit,

laudabilior munificencia nostra fore videbatur, quod ad illam non impetu quodam, sed consilio traheremur. *M. item Cicero particulam Quia pro Quod raro usurpat. Quorum, inquit z. Offic. 45. prima aetas propter humilitatem & obscuritatem in hominum ignoratione versatur, hi simul ac iuvenes esse ceperunt, magna spectare, & ad ea rectis studiis debent contendere, quod eo firmiore animo facient, quia non modo non inuidetur illi aetati, verum etiam fauetur. Item. ibi. Quod eo magis miror, quia scriptum a discipulo eius Possidonio est triginta annos vixisse Panatium, postquam illos libros edidisset.*

Quo pro vt comparatio quam positio adiungi saepius. Cap. LXXII.

*Q*uo imitari auctores potest facilius, hoc quoque praeceptum voluimus. Quum alij multi primi in dicendo nominis, tum vel maxime Valer. Maximus illud observare in dicendo soliti sunt: vt particulam Quo pro Vt, cum comparatio coniungerent, inque medio saepe, vocem aliquam imponerent, Ad te scribo quo amicitia postea crescat amplior.

CICERO 15. Famil. ep. 20. Quo tolerabilis feramus igniculum desiderij tui, crebris nos literis appellato Idem 3. Tus. Quo enim maiore sunt isti odio supplicioque digni, qui non solum vestris domiciliis atque delubris sunt funestos ac nefarios ignes inferre conati. Idem. Vnde igitur ordiar: an eadem attingam, quam modo breuiter dixi: quo facilius oratio progredi possit longius: Idem. Facessant igitur omnes

nes qui docere nihil possunt quo melius sapientiusque viuamus.

Cibo & somno parcere vtendum est, quo sit ingenij acrimonia maior. Artium bonarum studiis opera danda est quo sit animus tuus diuinius. TERENTIUS. Id amabo adiuta me, quo id fiat facilius. QUINTILIANS. Difficiliora debent esse quae exercent, quo sit leuius ipsum illud in quod exerceret: vt athletae ponderibus plumbeis assuefaciunt manus: quibus vacuis & nudis in certamine vtendum est. Idem. Culpa est in praceptoribus prima, libenter detinentibus puerum, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicetur, partim etiam inscitia tradendi vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod nouimus, quam discere quod nondum scimus, melius putamus. Idem de Demosthene. Scandens in aduersum continuabat quam posset plurimos versus. Idem. Quo facilius verba ore libero exprimeret: calculos lingua voluens dicere domi solebat. Idem Pythagoreis certe moris fuit, quum euigilassent, animos ad lyram excitare, quo essent ad agendum erectiores; & quum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, vt si quid fuisset turbidiorum cogitationum, lenirent. D. BRVTVS. Nos hic valemus recte, & quo melius valeamus operam dabimus. VALERIUS. Maximus. Quaequid in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quo sit venerabilis, vacuum esse conuenit. Idem. Maiores natu in conuiuiis ad tibias egregia superiorum opera carmina

comprehensa pangebant: quo ad ea imitanda iuuentutem alacriorem redderent.

Nisi vt in hoc ita in alijs quoque superioribus exemplis dicere maus quo pronomem esse ablatiui casus.

Ne autem sine comparatiuo dici putes, exempla subiungimus.

CICERO. Omnia faciat quo propositum assequatur. Idem. 5. Tuscu. 83. Inducebat Carneades non quo probaret, sed vt exponeret Stoicis summum bonum esse frui his rebus, quas primum natura conciliauisset.

TERENTIUS.

Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.

Huius vero etatis doctiores particulam quo pro ut, vel cū comparatiuo vel sine eo usurpāt promiscue.

Qui pro ut nonnunquam dici attendimus.

TERENTIUS. Quanto satius est te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoueas tuo: quam id loqui, quo magis libido frustra incendatur tua.

Quo pro Quanto, & Hoc vel eo pro tanto simul ponenda esse.

Cap. LXXIII.

Quo plura authorū volumina excusseris, eo tibi facilius hec præceptio sit. Particula quo pro quanto, & hoc vel eo pro tanto à doctioribus sepius usurpantur. Vt, Quo te magis amo hoc plures ad te scribo liceras. Quo quis altiore animo natus est: eo ad summum reip. fastigium contendit enixius. Quo quis pauperior est, eo et vehementior est ad studia literarum cupiditas.

CICE-

CICERO. Quo difficilior, hoc præclarius. Idem. 1. Tuscu. Quo minus ergo honoris erat poetis: eo minora studia fuerunt.

PLINIUS. Omnia animalia quo maiore corpore: eo minus fecunda sunt. QVINTILIANVS. Vox vt nerui, quo remissior, hoc & grauior: quo tensior, hoc tenuis & acuta magis est. Idē. Quo quisque ingenio minus valet hoc se magis attollere & dilatare conatur: & plura infirmi minatur. Idem Præceptor quo sepius monueris, hoc rarius castigabit.

Quamuis quo preponatur sepius, postponi tamen prorsus non negamus.

CICERO. Peto à te hoc diligentius quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare quam de sua.

Nonnunquam inuenire est particulam quo solam positam: aut pro particula hoc vel eo poni tanto.

OVIDIUS.

Quoque magis tegitur tanto magis aestuat ignis.

PLINIUS. Quo maius est animal, tanto diutius formatur in utero. Idem. Triticum quo serius metitur, copiosius inuenitur: quo celerius vero, eo speciosius & robustius.

Semitarium illud secundum quod quisque, qua dicendi ratione euitari possit. Cap. LXXIII.

Vt elegantissimum quemque imitari contendes, ita elegans maxime eyades. Ab elegantissimis autem præceptionem hanc maxime obseruatam inuenias: vt quum eis id dicendum est, quod

indoctum vulgus dicit secundum quod quisque tam superlatiua duo dicant, utrumque nominale, vel utrumque aduerbiale vel alterum nominale, & alterum aduerbiale, quibus particula ita, ut & quisque vel adiungantur, vel omittantur. Exēplis id sit manifestius. Vt quisque optimus est, ita retinet amicitiam longissimè, id est, secundū quod quisque bonus est amicitiam diu retinet, parum enim bonus, parum diu retinet, melior diutius optimus diutissime. Vt claris natalibus quisque conspicuus est maxime ita superbia eminentissimus. Maxime quisque diues, à literis abhorret maxime.

CICERO. I. Offic. Primum illud in officio est, vt ei plurimum tribuamus à quo plurimū diligimur. Idem, ibid. Optime societas hominum coniunctioque seruabitur: si vt quisque erit coniunctissimus ita in eum plurimum benignitatis cōferetur. Idem ibid. Nec dubium quin maximo cuique plurimum debeatur. Idem In collocando beneficio, & in referenda gratia si cætera paria sint, hoc maxime officij est, vt quisque maxime opis indigeat, ita ei potissimum opitulari. Idem ibid. A quo plurimum sperant, etiam si ille his non eget, tamē ei potissimum inferuiunt. Idem. Vt quisque animi magnitudine maxime excellit: ita maxime vult omnium princeps esse, vel solus esse. Idem Vt quisque sordidissimus videbitur, ita libentissime seueritate iudicandi sordes eluet. Idem Nostros homines Syrorum venalium similes esse, vt quisque optime Græcè iciret, ita esse nequissimum. Idem. Vt enim quis optime dicit, ita maxime dicēdi facultatem, variōsque euentus orationis, expectationēque hominum pertimescit.

Aliquanto

Aliquanto alienum illud Turpeli est ad eādem sententiam dictum.

Profecto vt quisque omnino contentus fuit. Ita fortunatam vitam duxit maxime. Itēque illud M. Tully. Colendum autem esse ita quenque maxime vt quisquis his virtutibus lenioribus erit ornatus modestia, temperantia ac ipsa, de qua iam multa dicta sunt, iusticia.

Particula enim vt & ita, iisdem comparationis gradibus adiungi solent Macrobius cum positiuo coniungit Oportet, inquit, versari in conuiuio sermones vt castitate integros ita appetibiles venustate sine vlla comparatione dici ignotum non est sed ascribimus pro particula ita, sic nonnunquam poni ea de re ne dubites.

CICERO. Vt bona natura appetimus, sic à malis natura declinamus. Idem. Proprie vt egrotatio in corpore, sic ægrotudo in animo nomen habet.

Quod omnis & quisque omnibus comparationis gradibus adiungi possint. quamuis hoc superlatiuo, illud positiuo & comparatiuo adiungatur sepius. Cap. LXXV.

Omnibus Latina lingue doctioribus id cōsuetū multum vsitatum est, vt vox omnis, cum positiuo aut comparatiuo, quisque verò cum superlatiuo adiungatur. Si vero nullus sui comparationis gradus promiscue dicatur utrumque, Sed omnis quam quisque vsitatus est. Illud tamen non putauimus prætereundū propter ea quod aliter nullus persuasum est. Hoc autē est, Vox omnis etiā cū superlatiuo,

quisque cum positio vel comparatio dici potest. *Vt, Amicus omnibus parum deferendum est. Doliore omnes fortunæ vim nihil metuunt. Homini- bus perditis optimus quisque iniustus est.*

CICERO. In omni arte, vel studio, vel qua- nis sciētia, vel in ipsa virtute optimum quod- que rarissimum est. Idem pro Cæcinnæ. Ne- que enim ratio afferri potest, cur si cuiquam nouo ciui potuerit adimi ciuitas, non omni- bus patriciis, omnibus antiquissimis ciuibus possit. Idem. 2. de Finibus. 117. Maximas vero virtutes iacere omnes necesse est, voluptate dominante. Idem. 3. de Leg. 19. Quem ille non edidit qui primum vt imperio dignum fuit, patribus omnem honorem eripuit, omnia in- fima summis paria fecit, turbauit, miscuit. I- dem. Part. 60. Id effugiet, qui non omnia mi- nima repetet. Idem. 1. de Orat. 9. Neque enim te fugit omnium laudatarum artium procre- atricem quandā & quasi parentem eam quam philosophiam Græci vocant, ab omnibus do- ctissimis vocari. Idem. 2. de Orat. 162. Ego au- tem si quem nunc planè rudem institui ad di- cendum velim, his potius tradam assiduis v- no opere eandem diem noctemque tunden- tibus: qui omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa, vt nutrices infantibus pueris in os inferant.

LUCILIUS.

Omnes formosi, fortes, tibi ego improbus esto.

Fortes, id est diuites.

HORATIUS.

Quanto quisque sibi plura negauerit.

AD Æs plura feret.

Idem. *Omnia diuitis Arabū liberrima muto.*

VIR.

VIRGILIUS.

Vino equidem, & vitam extrema per omnia duco.

PLAVTUS.

Omnes nostrates optimi, pro claris factis diuis aguntur malis?

TERENTIUS.

Omnes deteriores sumus licentia.

PLINIUS.

Stultissimum credo, ad imitandum non optima quæque præponere.

QUINTILIANVS. Omnia liberiora poëtis quam oratoribus. Idem. Profert mores plæ- runque oratio, & animi secreta detegit, nec sine causa Græci prodiderunt, vt viuat quem- que etiam dicere. Idem. Erit eo obscurior, quo quisque deterior. Idem. Nihil enim re- rum ipsa natura voluit magnum effici cito, præposuitque pulcherrimo cuique operi dif- ficultatem quæ nascendi quoque hanc fecerit legem, vt maiora animalia diutius visceribus parentum continerentur. SALLVSTIVS. Pef- simus quisque asperrimè rectorem patitur.

Quod quisque adiungatur comparatio, præcipue si quanto, aut quo pro quanto accedat, exemplis hic doctum te satis dimitto. Præter hæc attende, vti superlatiuo quisque postponi soleat: vti que superla- tiuus tunc in numero singulari quam plurali dica- tur sepius. Quia vero non desunt, qui putent voca- bulum quod est summum vim habere superlatiuo, cum eo omne itidem adiungi docemus.

CICERO. Quod item nos postulamus, non à te quidem, qui omnia nobis summa tri- buis, sed à cæteris, qui hæc in manu sument. vide MANVS. Idem de Orat. In eloquen-

tia autem multa sunt quæ teneant, quæ si omnia summa non sunt, & pleræque tamen magna sunt, necesse est ea ipsa quæ sunt, mirabilia videri.

Quod cum pronomine Sui vel Suus, & qui, adiungatur quisque non omnis.

Cap. LXXVI.

SE tum quisque in his cultioribus literis proficere sentit, quam ad eorum qui ornatiores habiti sunt genera dicendi propius accedit. In quibus illud est. Quisque non omnis adiungi solet cum pronomine sui, sibi, & se, a se, & suus, sua suum: itemque cum qui, quæ, quod, nisi huius antecegens est aut illius tanquam adiectiuum. Dicas enim. Omnes qui amant, difficiles sunt. Omne suum decoxit patrimonium. Sed præceptionis huius ea sunt exempla. Dignus amari sibi quisque visus est. Sua cuique amicitia incunda est. Quod quisque facit, laudandum id putat. Adungimus aduerbia à quis facta.

CICERO 3. de Orat. 32. Diligentissimè quæ hoc est is qui instituunt aliquos atque erudiunt videndum, quo sua quenque natura maximè ferè videatur: Etenim videmus ex eodem quasi ludo summorum in suo cuiusque genere artificum & magistrorum exiisse discipulos dissimiles inter se, attamen laudandos: quum ad cuiusque naturam institutio doctoris accomoderetur. Idem ibidem. Quorum tanta multitudo fuit, tanta in suo cuiusque genere laus, ut quum summa mireremur, inferiora tamen probaremus. Idem de Perfecto Oratore 61. Cæterarum enim rerum quæ sunt in oratore partem aliquam sibi quis-

sibi quisque vendicat Idem 1. de Orat. 15. Excitabat eos magnitudo ac varietas multitudoque in omni genere causarum, ut ad eam doctrinam quam suo quisque studio affecutus esset, adiungeretur usus frequens, qui omnium magistrorum præcepta superaret. Idem 1. Offic. 21. Ex quo, quia sumum cuiusque sit eorum quæ natura fuerant communia: quod cuique obigit, id quisque teneat. Idem ibidem: Id enim maximè quemque decet, quod est cuiusque suum maximè. Suum igitur quisque nesciat ingenium, acremque se & vitiorum & bonorum suorum iudicem præbeat. Idem ibidem. Facile quod cuiusque temporis officium sit, poterimus, nisi nosmetipsos valde amabimus, iudicare. Idem 3. de Orat. 30. Propterea quod minimè sibi quisque notus est, & difficillimè de se quisque sentit. Idem 1. Offic. 147. Ut enim pictores, & ij qui signa fabricantur, & veri etiam poætæ suum quisque opus à vulgo considerari vult, ut si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur: idque secum, & cum aliis quid in eo peccatum sit exquirunt, sic aliorum iudicio permulta nobis facienda aut non facienda, imitanda & corrigenda sunt. Idem ibid. 99. Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogans est, sed etiam omnino dissoluti. Idem 9. Famil. ep. 22. Placet Stoicis suam quanque rem nomine appellare. Idem 1. Offic. Sed in his omnibus officiis tribuendis videndum erit quid cui maximè necesse sit, & quid quisque nobiscum vel sine nobis, aut possit consequi, aut non possit. Idem 1. de Orat. 130. Itaque hoc iamdiu est consecutus, ut in quo quisque ar-

tificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.

PROPERT. *Natura sequitur semina quisque sua.*

PLINIVS Iunior. *Sua quisque inuentioni fauet.* PLINIVS. In trimatu suo cuique dimidiam esse mensuram certum est. QVINTIL. Nos suum cuique professioni modum demus. Idem. Et erit sui quisque operis magister utilior. Idem. Et quo quæque natura maxime ferat. Idem. In quo quidam non id est æstimandum cuius quisque sit ætatis, sed quantum in studiis iam effecerit. Idem. Ut in eo quo quisque eminet, prouehatur. Idem. Intendendus animus in hoc quoque, ut perspiciat, quæ quisque & quomodo laudet. Idem. Post declamationes, quod omisisset quisque tractabant. Idem. Expertus eorum omni modo corpus animumque discernat cui quisque certamini præparandus sit. Idem. Erit ergo etiam obscurior quo quisque deterior. Idem. Prima est eloquentiæ virtus, perspicuitas: & quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere & dilatare conatur. SALLVST. Tollendus scenerator in posterum, uti suas quisque res curemus.

Cum particula quantum itidem quisque nos omni dicatur.

L. PISO. Is respondit, immo verò charum, si quantum quisque volet, bibat.

Quod relatiuo impediendi vulgatum orationis ordinem sua non desit elegantia. Cap. LXXVII.

QVONIAM dicendi genus elegantius, id docentes, obseruari volumus: venustiores censemus esse

esse orationem eam cuius relatiuus impediatur usum construendi: (vocabulo utor domestico) vulgatiorem. Eius autem duo genera sunt. Vnum, quum participium relatiuum post se regens adiectiuum suppositum est: ipsumque verbum post se regit antecedens. Quod Valerio Maximo consuetum admodum est. Alterum, quod scriptoribus alijs vsuatius est, quum pronomen suum in casu recto ponitur: eiusque antecedens in obliquo: ut, In periculum nimia cura id effugiens, nonnunquam incidit. Sua cuiusque dignitas aliene præponenda videtur. Sua cuiusque natura sequenda est.

CICERO 5. Tuscul. 63. Suum cuique pulchrum est. Idem 2. Offic. 10. Quod qui parum prospiciunt, hi sæpe versutos homines & calidos admirantes, eorum malitiam sapientiam iudicant. Idem 3. Offic. 30. Suum cuique incommodum ferendum est potius, quam de alienis commodis subtrahendum. Idem 2. de Orat. 345. Singularum virtutum sunt certa quædam officia ac munera: & sua cuiusque virtuti laus propria debetur.

PERSIVS. *Velle suum cuique est.*

CATVLLVS.

Suis cuique attributus est error.

TIBVLLVS. *Gloria cuique sua est.*

PROPERTIVS.

Namque in amore suo semper sua maxima cuiusque.

Idem.

Longius aut propius mors sua quemque manet.

VIRGILIVS.

Trahit sua quemque voluptas.

PLAVTVS. *Suis rex regina placet.*

TERENTIVS. *Suis cuique mos.*

QVINTILLIANVS. Nemo expectet vt alieno tantum labore sit disertus. Vigilandum ducat, iterum innitendum, pallendum est, facienda sua cuique vis, sua ratio. Idem. Est etiam sua loquentibus observatio, sua scribentibus. Idem. Sua cuique sunt vitia. Idem. Dabuntur quoque illis sua tempora. Idem. Erit suum parandæ facilitatis tempus. Idem. Est sua etiam studii infantia. Et vt corporum mox fortissimorum educatio à lacte cuiusque initium ducit: ita futurus eloquentissimus edidit aliquando vagitum, & loqui primum incerta voce tentauit, & hæsit circa formas literarum. Idem. Sua cuique proposita lex: suus cuique decor est. A. GELLIVS. Sallustius odio auaritiæ plusquam potuit eam criminatus est. SALLVSTIVS. Sua cuique satis placebant. Idem. Suus cuique animus ex conscientia spem præbet.

Pronomen ipsum cum pronomine alio in casibus diuersis eleganter poni solere. Cap. LXXXVIII.

Hoc dicendi genere, quo sæpe usus est M. Cicero, te ipse dicitur ne maceres, propterea quod impar esse videtur, breui sententiam tibi nostram aperianus. Pronomen quod est ipsum, omnium personarum est, idque componitur cum pronominiibus speciei prioris, vt ego ipse, tu ipse, ille ipse. Illud ergo pulcherrimum sit, quum quedam, vt ita dicam, reciprocatio est, tum in casu obliquo pronomen aliud quod speciei prioris est, ponatur: ipsum verò pronomen in nominandi casu positum, verbi suppositum sit: vt, *Mihi ipse placeo. Te ipse laudas. Sibi ipse nocuit.*

Id sine

Id sine reciprocatione fit nonnunquam in diuersis personis.

CICERO. 14. Fam. ad Ter. Hæc scripsi non vt de me ipse dicerem, sed vt tu qui conuictissima fuisti mecum & sententia & voluntate, eadem sentires. Idē. 6. Fam. ep. 7. Scripsi de te parcè mediisfidius & timidè, non reuocans me ipse, sed penè refugiens. Idē. 2. Offic. 47. Sibi ipse peperit maximā laudē. Idē. 1. Fa. ep. 8. Me ipse confirmo ad eius voluntatē. Idē. 7. Fam. ep. 6. Illud semper memento, qui ipse tibi sapiens prodesse nequit, nequicquā sapit. Idē. Tibi vnū timendū sit, ne ipse tibi defuisse videare. Idē. 5. Fam. Nō committā vt tibi ipse infanire videar. Idē. 1. Fam. ep. 1. Cæteris latifacio omnibus, mihi ipse nūquā satisfacio. Idem. 3. in Catil. 27. Magna vis est conscientie, quam qui negligent, quū me violare volēt, se ipsū iudicabunt. Idem. 5. Tusculan. 4. In hoc me ipse castigo. Idem. de Amicit. 10. Non egeo medicina, me ipse consolor. Idem. de Senectut. 85. Me ipse consolabar exultimans non longinquum iuter nos digressum & discessum fore. Idem. 4. Famil. epist. 8. Non ita abundo ingenio vt te consoler, quum ipse me non possim. Idem. 2. Offic. 2. Quandiu respública per eos regebatur, quibus se ipsa commiserat, omnes meas curas cogitationesque in eam conferebam. Idem. 2. de Orat. 343. Virtus autem quæ est per se ipsa laudabilis, & sine qua nihil laudari potest, tamen habet plures partes, quarum alia alia est ad laudationem aprior. Idem. 2. de Orator. 5. Etenim cæteræ ferè artes se ipsas per se tuentur singula: bene dicere autem, quod est scienter

& peritè & ornatè dicere, non habet definitam aliquam regionem cuius terminis septa teneatur. Idem. 1. Offic. 112. Atque hæc differentia naturarum tantam habet vim, vt nonnunquam mortem sibi ipse aliquis consciscere debeat. Idem. 3. de Orator. 9. Tenemus enim memoria Quinti. Catulum virum omni laude præstantem, quam sibi non incolumem fortunam, sed exitum & fugam deprecaretur, esse coactum, vt vita se ipse priuaret. Idem 5. Tusc. 73. An tu me in viola putas aut rosa dicere? an Epicuro, qui tantummodo induit personam philosophi, & sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit. Idem 3. Tus. 1. Ita sit, vt animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum quod quæritur, ægroret.

ENNIVS.

Odi sapientem qui sibi ipse sapiens non est.

TIBVLLVS.

*Non ego sum satis ad tante præconia laudis,
Ipse mihi, non si præscribat carmina Phæbus.*

C. MARIVS. An quod adolefcens præstiti, quum etiam errare cum excusatione possem id nunc ætate præcipitante commutem, ac me ipse retexam? SERVIVS Sulpitius de malis medicis. Qui in alienis morbis profitetur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt. CAIVS Marius apud Sallustium. Ipsa se virtus satis ostendit. SALLVSTIVS. Plerumque regiæ voluntates vt vehementes. sic mobiles, sæpe ipsæ sibi aduerfæ. Idem. Vbi anima naturæ cessit, demptis obrectatoribus, ipsa se virtus magis magisque extollit.

Duo,

Duo, tria, pluræve pronomina, iuxta se posita orationem venustare.

Cap. LXXIX.

Illa mihi se dicendam offert præceptio: qua duo, tria, pluræve pronomina iuxta se sine ullo medio posita sine eiusdem speciei sine utriusque, orationem reddere venustiorè dicamus: ut, Venio à patre tuo. is se tibi commendat. Amicitiam nostrâ ego nulli an teponendam censeo. Tu tibi ipse vius.

CICERO. 3. Fam. ep. 13. Mihi propono fructum amicitiaë nostræ ipsum amicitiam, qua nihil est vberius. Idem 13. Fam. ep. 77. Promitto tibi te ex eius amicitia magnam voluptatem esse capturum. Idem 13. Famil. Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ sunt, & dum viuam, erunt. Idem. In te omnis spes est. Idem. ibid. Perfecisti vt nemo sine literis meis tibi esse commendatum putaret. Idem. Scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adiuuamento fuisse. Idem. Quæ faciam fecerimque pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cognoscere. Idem 3. Famil. epist. 10. Qu. Seruilius perbreues à te mihi literas reddidit. Idem. Gratæ mihi tuæ literæ fuerunt. Idem. 7. Famil. ep. 33. Valde mihi tuæ literæ ficeræ elegantique viæ sunt. Idem 2. de Orato. 133. Vt videaris quàm sit genus eorum qui sibi eruditi videntur, hebes atque impositum. Idem 2. Tus. 12. Si grammaticum se professus quispiam barbare loquatur. aut ita absurdè canat is qui se velit haberi musicum: hoc turpiter sit, quòd in eo ipso peccet, cuius profitetur scientiâ. Sic philosophus in ratione vitæ peccas, hoc turpior est, quòd in officio cuius ma-

gister esse vult, labitur. Idem. 5. Tusc. 18. Philosophi quamcunque rem habet in manibus, in eam quæ conueniunt congerunt omnia, & si alio loco disputata sunt: Idem. de Diuin. lib. 2. Qui id quod vitari non potest, meruit: is viuere animo quieto nullo modo potest. Idem. de Platone 1. Tusc. Sequar igitur, vt institui, diuinum virum illum quem quadam admiratione commotus sapius fortasse laudo, quam necesse est. Idem. 2. de N. 72. Qui totos dies precabantur & immolabant, vt sibi sui liberi superstites essent, superstitionosi sunt appellari: quod nomen patuit postea latius.

TRIPILLIVS.

Inuit auit plusculum hic sese in prandio.

HORATIVS.

Tibi me virtus tua fecit amicum.

CATVLLVS.

Nunquam ego te vita frater amabilior aspiciam posthac.

PROPERTIVS.

Nam sine te nostrum non valet ingenium.

Idem.

*At mihi quod viuo detraxerit inuida turba,
Post obitum duplici seruore reddet honos.*

Idem.

*Nuper enim de te nostras me ledit ad aures
Rumor & in tota non bonus urbe fuit.*

Idem.

*Quas si quis mihi rettulerit, donabitur aure,
Quis pro diuitiis ligna retenta velit?*

OVIDIVS.

Me mea fixa trahebant.

MARTIALIS.

Hic tibi perpetuo tempore vivit honor.

PLAVTVS.

PLAVTVS.

Ego tibi istam hodie scelestam comprimam linguam.

TERENTIVS.

Nuntium apporto tibi, cuius maximè te fieri participem cupio.

Idem.

Istos inuidos dij perdant, qui hæc libenter nunciant.

Idem.

Hoc te moneo vnum, qualis sis amicus, aut quid possim potius quam inimicus, periculum facias.

Idem.

Forma impulsu nostra nos amatores colunt: hæc ubi immutata est, illi suum animum aliud conferunt.

Idem. *Eius me miseret.*

Idem.

Vigilantiam tuam tu mihi narras.

Idem.

Non rete accipitri tenditur, neque miluo, qui male faciunt nobis: illis qui nihil faciunt reditur.

QVINTILIANVS. Natura fert vt iis fauceamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingredientur. Idem. Nec ille se bonus præceptor maiore numero quam sustinere possit onerabit: & nimiam loquacitatē recidet. Idem. Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. A. GELLIVS. Quæri solet an negotio tibi dato, & quicquid omnino faceres desinito, contra quid facere debeas si eo facto videri possit res euentura prospèrius, exque utilitate eius qui id tibi negotium mādauit. QVINTVS Metellus Numidicus cōtra Manliū. Se ampliorem putat esse, si se mihi inimicum dictauerit, què ego mihi neq; amici

recipio, neq; inimicū respicio. MARCVS Ca-
to. Is mihieras, bilis, aqua interc^o, tussis, febris.
*Si vtriusq; speciei Duo pronomina sint,
vtrum præponendum sit.*

Cap. LXXX.

VT præceptio tibi nostrā utilior sit, illud nobis
dicendum est. Quum duo pronomina sunt, unū
speciei prioris, alterum posterioris, si id quod poste-
rioris est substantiuo præponitur, ei postponatur al-
terum: sin contra, præponatur. Obserues item si v-
trumque speciei prioris est, si alterum substantiuum
habeat: ut, *Tue mihi litere reddite sunt. Mea
tibi familiaritas fortasse non iniucunda est. Labo-
re mihi tuo vilitatem paris. Liberalitas tibi tua
amorem conciliauit maximum. Auaritia tibi tua
omnium contrahit odia.*

CICERO. 13. Fam. ep. 10. M. Terentius in
forum venit, ad amicitiam se meam cōtulit.
Idem. Tuū te desiderium mouet. Idem. Illa te
res cruciat. Idem 5. Famil. epist. 14. Istis te mo-
lestis laxes. Idem. Tanta enim liberalitate se
tua vfos prædicabant, vt iis plus à te tributū
inrelligerem, quàm ego auderem te rogare.
Idem 1. Offi. Sunt etiam qui aut studio rei fa-
miliaris tuendæ, aut odio quodam hominum
suum se negotium agere dicant. Idem 12. Fa-
mil. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam
nunciata sunt, quæ quia tibi sunt propiora
quàm nobis, tua me causâ magis mouent
quàm mea. Idem. Si proficiscerer ab bellum,
periculum te meum commouebat. Idem.
Ad hanc te amentiam natura peperit, vo-
luntas exercuit, fortuna seruauit. Idem. 1.
Tuf. Profecto mors tū æquissimo animo ap-
petitur,

petitur, quum suis se laudibus vita occidens
consolari potest.

HORATIUS.

Tunc tua te infortunialudent.

CATVLLVS.

Remitte palliam mihi meum quod inuolasti.

TERENTIUS.

Satis adhuc tua nos frustrata est fides.

*De collocatione pronominum vtriusque
speciei, quorum alteri apposita præ-
positio est. Cap. LXXXI.*

FAuorem à me tuum candidè lector nisi abii-
cis: id mihi vitio non vertes, quòd de eodem di-
cendi genere bis præcipere videar. Quod enim gene-
rale est, id per species diuisum multo fit manifestius.
Sed ad rem accedimus. Quum duo pronomina sunt
speciei vtriusque, quorum ei quod prioris est, apposi-
ta præpositio est: præposito nomine substantiuo pro-
nomen speciei posterioris postponitur: eique præpo-
nitur alterum. Quod eloquij genus quum aliis huius
nostræ aut paulo superioris ætatis vstatatum est, tum
Politiano vstatissimum. Vt, *beneuolentia in me
tua. Liberalitas in te mea. Studium in vos meum.*

Apud veteres genus hoc dicendi rarum inue-
nio. Quod fuisse vt doceam, testimonia, quæ hæc
sunt, profero.

CICERO. Graui teste priuatus sum amoris
summi erga te mei. Idem. Sunt enim testes &
erunt sempiterni meritum erga me tuo-
rum, meaque pietatis.

Pronomen speciei posterioris quando sine substantiuo eleganter vsurpari solitum sit. Cap. LXXXII.

Non modo Politianus noster, alii ique etatis eiusdem oratores, sed veteres quoque felici illius seculi scriptores ita sepe locuti sunt, ut pronomen domesticum solum vsurpent, tum quum sermone domestico cum eo adiungitur nomen familiaris, amicus, socius, comes, discipulus, preceptor, aut quoduis aliud hoc genus. Ibi autem proprium nomen non raro adiungitur: sed non sepe minus omittitur. Vt Enstachius meus proficit. Planius meus ad suos abiit. Grenaschus meus Herbellotum suum prudenter instituit.

CICERO. Ita ad tuos scribas, ut me tuum esse sciant. Idem. Si quid egero, scribā ad te, neque domum vnquam ad meos literas mit tam, quin adiungam eas quas tibi reddi velim. Idem. 6. Fa. ep. 18. Me Romæ tenuit omnino Tullia meæ partus. Idē. Diogenes tuus homo modestus à me cum Philone Pessinū te discessit. Idem. Dolobellam meum vel potius nostrum videbam fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. Idem. Credamus Panætio à Platone suo dissentienti. Idem. Omnes bonos interitu suorum quàm grauissimè mœrore oportere. Idem. Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium Philosophorum: quod in Callisthene suo laudari illam sententiam: Vitam regi fortuna non sapientia. Negant ab vilo Philosofo quicquam dictum esse languidius. Idem. Catonem tuum mihi mitte. Cupio enim legere. Me adhuc non legis.

se, turpe vtrique nostrum est.

M. VARRO. In quo Lælius noster literis ornatissimus memoria errauit aliquoties. Idē. Longe fugit, qui suos fugit.

Aliqui qui, quod raro dicatur.

Cap. LXXXIII.

Est quod lectoribus ipsis inutile non sit, quod prætermittendum esse non putauimus. Quum sermone domestico relatiuum quod, habet antecedens aliquid, tum id antecedens genere dicendi ornatiore omittitur. Vt fuerunt qui amicitiam nostram dissoluere conati sunt. Mitto ad te qui negotium conficiat. Est qui alloqui te cupiat. Aliquid item ante cur vel ubi omitti solet.

PACVIVS.

Men' me seruasse, ut essent qui me perderent?

TIBVLLVS.

*Vidi ego qui inuenim miseris lussisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem.*

MARTIALIS.

Non est quod puerum Luperce vexes.

TERENTIYS.

Nunquid est quod opera mea vobis opus sit?

SVETON. Nec defuerunt qui interpretarentur significari rerum mutationem. **PLINIYS** junior. Non est tamen quod ab homine desidiolo aliquid noui operis expectes. Idē. Sunt qui defunctorū quoque amicos agāt. **QVIN.** Eques Romanus, ad quem in spectaculis bibentem quum misisset Augustus, qui ei diceret: ego si prandere volo, domum eo: Tu enim, inquit, non times ne locum perdas. Idē. **CICERO** Attico scripsit de Pompeio & Cesare: Habeo quem fugiam: quem sequar non ha-

beo. **A. GELLIVS.** Misit qui amicos rogaret. **C. FABRIT. & ÆMILIVS** apud A. Gellium. Ut esset quæ armis vincere possemus. **Q. CLAVDIVS.** Quadrigarius. Si pro tua bonitate & nostra voluntate tibi valetudo suppetit: est quodd speremus deos bonis benefacturum. **VALER. MAXIM.** Esse dixit quod secreto audire eum admodum expediret. Idem. Apud Indos patientiæ meditatio tam obstinatè vsurpari creditur: vt sint qui omne vitæ tempus nudi exigant. **M. CAELIVS.** Hoc eo diligentius facies, quod quum otiosus sum, plañe vbi delectem otium meum, non habeo. **M. CIC.** Habeo paululum quod requiram. Idem. Nisi meo in Rep. beneficio vbi triumpharet esset habiturus. Idem. Sunt qui discessum animi à corpore putent esse mortem: sunt qui nullum censeant fieri discessum: sed vna animum & corpus occidere. Idem. Sunt qui quod sentiunt, etiam si optimum sit, tamen inuidiæ metu non audent dicere. Idem. Mittunt etiam vulneribus confecti ad dominos qui quærunt quid velint: si satisfactum iis non sit, se velle decumbere. Idem. Non est cure eorum qui se studio eloquentiæ dediderunt spes infringatur, aut languescat industria. Idem. Sunt enim qui quum meus interitus fuerit Reip. profuturus, criminis loco esse putant quod viuam. Idem. Est quod gaudeas te in ista loca venisse, vbi aliquid sapere videre. Idem. Habes vbi ostentes illam præclaram tuam patientiam famis & frigoris.

Observari hoc semper ne putes, alia apponimus exempla.

CIC.

CICERO. Maximè verisimile est, quum optimus quisque maximè posteritati seruiat, esse aliquid, cuius is post mortem sensum sit habiturus. Idem. Sin sit quispiam qui aliquid tribuat voluptati, diligenter sciat ei tenendum esse modum eius fruendæ.

OVIDIVS.

Perlege quodcumque est: quid epistola lecta nocet?

Te quoque in huc aliquid inuert esse potest.

PLIN. Iunior. Quatenus nobis denegatur diu viuere: relinquamus aliquid quo nos vixisse testemur. **A. GEL.** Nemo quisquam tam effertis moribus est, quin faciat aut dicat nunquam aliquid quo laudari queat.

Quispiam enim vt aliquis dicitur.

Pronomen is, ea, id, non inusitatè dici pro relatiuo, qui, quæ, quod.

Cap. LXXXIII.

Quam alios authores multos, tum maximè **A. Gellium & M. Ciceronem** attentè si legeris, ab iis profecto illud non v. v. usurpatum fortasse adnotasti: vt ibi pronomen *is, ea, id*, ponant, vbi relatiuum, qui, quæ, quod, sermone communi solitum est poni, præcipuèque in principio clausule proxime. *Vt, Literas tuas recepi: is profecto supra fidem delectatus sum. Vxorem Xantippem duxit Socrates. ea autem supra modum iurgiosa fuit. Herostrotus Dianæ Ephesiæ templum excussit. Is eo facinore immortalẽ se gloriam apud posteros inueniturum putabat.*

CIC. 4. Tusc. 24. Quum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio quasi quædã Socratica medicina, quæ sanaret eã cupidini-

g vj

tatem, permanat in venas, & inhæret in visceribus illud malum, existitque morbus & ægrotatio, quæ auelli inueterata non possit: eique morbo nomen est auaritia. Idem. 9. Fam. ep. 24. Cura vt valeas, id foris cœnitando facillimè consequere. Idem. ibidem. epi. 22. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen: is Conus vocitatus est. Idem 3. Tusc. 3. Est enim gloria solida quædam res & expressa, non adumbrata, ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene iudicantium de excellentie virtute, ea virtuti resonat, tãquam imago gloriæ.

CAECILIVS.

Consequitur comes insania: ea porrò insaniam affert.

A. GELLIVS. Phædon Eliensis ex cohorte illa Socratica fuit: Socratiq̃ & Platoni per fuit familiaris. Eius nomini Plato illi librum diuinum de immortalitate animæ dedit. Is Phædon seruus fuit forma atque ingenio liberali, & vt quidam scripserunt, à Lenone domino puer ad merendum coactus. Eum Cebes Socraticus hortante Socrate emisse dicitur, habuisseque in Philosophiæ disciplinis. Atque is postea Philosophus illustris fuit: sermonèq̃ eius de Socrate admodum eleganter leguntur. Idem. Si exemplum quoque P. Crassi Mutiani clari & inclyti viri appofuerimus. Is Crassus à Sempronio Afellione & plerisque aliis historiæ Romanæ scriptoribus traditur quinque habuisse rerum bonarum maxima & præcipua, quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod iuriconsultissimus, quod pen-

tifex

tifex maximus. Is quum in consulatu obtineret Asiam prouinciam, &c. L. PISO. Romulum dicunt ad cœnam vocatum, ibi non multum bibisse: quia postridie negotium haberet. Ei dicunt Romule, si istuc omnes homines faciunt, vinum vilius sit. Is respondit. Immo vero carum: si quantum quisque volet bibat. Nam ego bibi quantum volui. Idem. Cn. Flavius patre Libertino natus scriptum faciebat, isque eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles subrogantur: eumque primæ tribus ædilem curulem renuntiauerunt. C. GRACCHVS. His annis paucis ex Asia missus est qui per id tempus magistratum non cœperat, homo adolescens prolegato. Is in lectica ferebatur, ei obuiam bubulcus de plebe Venusina aduenit, & quum ignoraret, per locum qui ferretur rogauit, num mortuum ferrent. Vbi id audiuit, lecticam iussit deponi. Stuppis quibus lectica erat deligata vsque adeo verberari iussit, dum animâ efflauit. SALLVST. Auaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit, ea quasi venenatis malis imbuta, corpus animumque virilem effœminat.

Coniunctionem quæ pronomini eidem, eadem, retenta sententia postpositam inuenias. Pronomen hoc pertinet ad genus in hoc dicendi genere, vt apud Propertium.

Et quacunque erat in numero Romana puella.

Occidit, has omnes ignis auarus habet.

g vij

Quod pronomen id, vel hoc pro tali positum, multam habeat elegantiam.

Cap. LXXXV.

EA scribimus dicendi Progymnasmata: quæ rudibus nonnullam utilitatem allatura sint. In iis eam scribimus institutionem quæ ab eruditiorum imitatione dicendi aliena non est. Ea autem est huiusmodi. Sermone familiari quum dicitur tale ut, quod dixeris elegantius. *Ut, Non is sum quem contemnere debeas. Frater meus is non est, qui turpitudini lucrum præponat. Is fuit Cicero, cuius de laudibus seculum nullum conticescet.*

CICERO I. Famil. epist. 6. Præsta te eum qui mihi à teneris, ut Græci dicunt, vnguiculis es cognitus. Idem Tu es enim is qui me tuis sententiis sapissimè ornasti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cælum extulisti. Idem. 2. de Orato. Tum Iulius. Ego mehercule, inquit Antoni semper is fui, qui de te oratore sic prædicarem, unum te in dicendo mihi videri lectissimum. Idem. In eo vis maxima est, ut simus ij, qui haberi velimus. Idem. Non enim sumus ij, quorū vagetur animus errore. Idem. Nō enim sumus ij quibus nihil verū esse videatur. Idem. Ego sum is qui dicam me non laborare. Idem. 9. Attic. ep. 18. Sin hi sumus, qui profecto esse debemus, ut nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum honestumque sit, non potest esse dubium, quid faciendum nobis. Idem. Sin autem is tu sis, qui multam utilitatem Reipub. atque hominum societati, si in vita remaneas, afferre possis, si quid ob eam causam alteri detraxeris, non sit reprehenden-

hendendum. vide *SI & SIN*. Idem. Hæc mihi scribenti veniebat in mentem, me euna esse, cuius tu desperationem accusare solitus esses.

PLINIVS Junior neque ij sumus, quos vituperare ne inimici quidem possunt. VALER. Ea demum tanta est potentia, quæ viribus suis modum imponit. C. A. S. I. N. I. V. S. Pollio. Me eum existima esse, qui primum pacis cupidissimus sim. Omnes enim ciues planè studeo esse saluos: Deinde qui & me & Rempub. vindicare in libertatem paratus sim.

Hoc dicendi genus non parum familiare est atavis nostræ orationibus.

CICERO. 12. Famil. epist. 19. Bellorum enim civilium hi semper exitus sunt, ut non ea solum fiant quæ velit victor, sed etiam ut iis mos gerendus sit, quibus authoribus parta sit victoria. *Idem quoque tales ut, dixit. Tales, inquit, nos esse putamus, ut iure laudemur.*

Rem prius dictam per pronomen illud, posterius dictam per pronomen hoc referri. Cap. LXXXVI.

Posterius dictares ac prius iisdem pronomini-
bus referri non solent, Hæc enim per pronomen illud, illa vero per pronomen hoc refertur versitatis. Id autem exemplis tibi fiat manifestius. Virtuti potius quam voluptati opera danda est. Hæc enim à bellis nihil distamus, illa vero hominum dignitatē retinemus. Scipio & Cicero immortales sibi gloriā peperere: hic dicendo, ille bellicis rebus

Scientiæ quàm generis laus est cumulatio: huius enim parentum illius laboris proprij laus est.

CICERO. de Amic. 20. Diuitias alij præponunt bonam alij valetudinem, alij potestiam, alij honores multi etiam voluptates, Belluarum hoc quidem extremum est: illa autem superiora sunt caduca & incerta, posita non tam in consiliis nostris, quàm in fortunæ temeritate. Idem 2. de Orat. 218. Quum duo genera sint faciliarum, alterum æquabiliter in omni sermone fufum, alterum peracutum & breue: ille à veteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est. Idem. 1. Offic. 34. Quum sint duo genera decertandi vnum per disceptationem, alterum per vim, quumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si vti non licet superiore. *Hunc autem relationis ordinem etiam à Valerio Maximo, qui eius obseruantior est, neglectum agnoscimus. Eius enim Valerij verba sunt. Brutus, inquit, par gloria Romulo, quia ille urbem, hic libertatem Romanam condidit. Nec illud indistinctum præterire volumus: pro altero relationum antecedens tum repeti posse, quum prolixior oratio auditoris sensum turbare possit. Quale est Ciceronianum illud. 1. Offic. 11. inter hominem & belluam hoc maximè interest, quòd hæc tantum quantum sensu mouetur ad id solum quod adest quodque præsens est se accommodat paulum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem qui rationis est particeps, facillè totius vitæ cursum videt, ad eamque degendam præparat res necessarias.*

QUINTIL. Adde quod M. Tul. ne Thucydidem

didem quidem aut Xenophontem vtilis oratori putat: quanquam illius bellicum canorè, huius ore musas esse locutas existimet.

Per Pronomen, hoc præteritam rem aut presentem per Pronomen illud futuram aut dicendam demonstrari.

Caput LXXXVII.

AB hac progymnasmaton descriptione illud alienum non est Præteritum tempus, aut prædictam rem aut presentem cum demonstramus, pronomine hoc vti solemus, quemadmodum pronomine ille dicendam rem tempusue futurum quod à presenti non multum distet, significamus. *Vt his diebus ad me venit nuntius. Verum est illud quod dici solet neminem sibi esse secundum Plinianum illud, vitæ ne confidamus admonet Nullius, inquit, euidenti- bus causis obire dum calciantur matutino duo Cæsares prætor, & prætura Popul. Rom. sanctos dictatoris Cæsaris pater.*

CICERO. Illud profecto cognosces, mihi te neque chariorem neque iucundiorum esse quenquam. Idem. Neque ego ad te his duobus mensibus scripseram. Idem Orat. 34. Iam quantum illud est, quod in maximis occupationibus nunquam intermitit studia doctrinæ, semper aut ipse scribis aliquid, aut me vocas ad scribendum. Idem 3. Tusculan. 59. Illud & melius & verius: Omnia quæ natura aspernetur, in malis esse, quæ asciscat in bonis. Idem. Carneades, vt video nostrum scribere Antiochum, repræhendere Chryssippum solebat laudantem Euripideum carmen illud. Nemo mortalis est, quem non attingat dolor morbumque. Idem

3. Tusculan. 56. Hinc Cæcilianum illud. Sæpe est etiam sub palliolo sordido sapientia. Idem. 3. de Leg. 31. Neque enim tantum mali est peccare principes, quanquam est magnū hoc per seipsum malum, quatum illud quod permulti etiam imitatores principum existunt. Idem. 5. Tusc. 52. Vt idem vincatur interdum necesse est, nec putet ad se præceptum illud Atrei pertinere. Proinde ita parent se in vita, vt vinci nesciant. Idem. 4. Tusculan. 36. Nisi eo nomine virtutes contineantur, nunquam illud ita peruulgatum esset, vt iam prouerbij locum obtineret, hominem frugi omnia rectè facere. Idem. Nemo is annis viginti Reipublicæ hostis fuit. Idem. 2. de Orat. 176. Iam illud videmus, nequaquam satis esse reperire quid dicas, nisi id inuentum tractare possis.

TIBVVL.

*Hæc malè nunc artes miseræ hæc seculæ tractat.
Iam tener assuevit munera velle puer.*

TERENTIVS.

*Verum illud verbum est vulgo quod dici solet.
Omnes sibi esse melius malle quam alteri.*

PLINIIVS. de Apelle. Manum ille de tabula nesciret tollere, illo memorabili præcepto nocere sæpe nimiam diligentiam. VAL. MAXIMVS. Qui vtroque hoc dicendi genere præstaret, postquam parentum in filios amorem indulgentiamque scripsit, eorundem in filios seueritatem scripturus: Comica, inquit, lenitatis hi patres, tragica asperitatis illi. QVIN T. Illud nõ sine causa ab omnibus præceptum: vt parcatur maxime voci in illo à pueritia in adolefcètiâ trãfitu, quæ naturaliter

impeditur, non vt arbitror propter calorem, quod quidam putauerunt, nam est maior in alio modo propter humorem potius. Idem. Verum est illud quod vulgo dicitur, mendacem memorem esse oportere. Idem. Natura nos ad mentem optimam genuit: adeoque discere meliora volentibus promptum est, vt verè intuenti mirum sit illud magis, malos esse tam multos. Idem. Ex hoc genere dictum est illud Ciceronis: vt corpora nostra sine mente, ita ciuitas sine lege: suis partibus vt neruis ac sanguine & membris vti non potest. Idem. Ludere nunquam velimus: longè que abfit propositum illud: potius amicum quam dictum perdidit. Idem. Illa quoque seruata est à multis differentia: vt ad quom esse præpositio, d literam, quia esset coniunctio, et acciperet. Q. C. I. de Per. Conf. 30. Illud teneto, neruos atque artus esse sapientia, non temerè credere.

Illud pro dicendo, quam hoc pro dicto à scriptoribus alijs usurpari sapientibus abundè satis doctus es exemplis. Sed ne institutionem hanc putes esse perpetuam, illud attende, per illud dictam rem, per hoc dicendam contra nonnunquam demonstrari.

C. I. I. Tus. 88. Carere igitur hoc significat, egere eo quod habere velis. Idem 3. de Natur. 88. Iudicium hoc omnium mortalium est. Fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam. Idem 2. de Orat. 248. Ridelicet illud Neronianum vetus in furace seruo, solū esse cui domi nihil sit, nec obfiguratū, nec oclusum, quod idè in bono seruo dici solet. Idè 1. Offi. 77. illud autè optimū est, in quo inuadi solere ab inuidis & impro-

bis me audio. Cedant arma rogæ: concedant laurea linguæ. Idem ibidem. 83. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius. Idem ibidem 84. *De Lacedæmoniorum clade per Callieratidem accepta locutus, locutusque de accepta per Cleombrotum*: Hæc quidem, inquit, Lacedæmonis plaga mediocris fuit, illa pestifera.

A. GEL. Existimavit quidam etiam illud Biantis viri sapientis ac nobilis responsum consimile esse, atque est Protagorion illud, de quo dixi modò, *αἰνῶς ἰπποβοῖ*.

Quod hic ad personam primam, iste ad secundam, ille ad tertiam sæpe referantur. Cap. LXXXVIII.

Istud ingenium quo polire tersus possis, hoc scribimus. Pronomen hic ad personam primam, iste ad secundam, ille ad tertiam refertur sapius. Quod idem observari solet in adverbis inde profectis: ut Amicitia ista me delectat. Hunc in te amorem, quantum sit, aliquando senties. Hic quàm istic vires incundius. Inde fit ut pronomen hic, significet id quod præsens vulgò dicitur. Et nuncius hic ordine tibi narrabit omnia. Ex harum latore plura cognosces. Non, ut dici vulgò solet, ex presentium latore. Multi fluctibus vitæ huius iactati, hominum genus, ut ait Plato, unquam fore beatum negant. *Ἡ δὲ αἰσῆς huius, id est, præsentis.*

CICERO. Memini quod mihi desipere videbare, quòd istic potius vires, quàm nobiscum. Idem 9 Famil. epist. 18. Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quàm istic fame. Idem 1. ad Qu. fr. epist. 1. Qui istinc

istinc veniunt, superbiam tuam accusant, quòd negent te percunctantibus respondere. Idem ibidem. Qui istinc veniunt, partum te superbum esse dicunt, quòd nihil respondeas, partim contumeliosum, quòd malè respondeas. Idem 1. Offic. 78. Licet enim mihi Marce fili apud te gloriari, ad quem & hæreditas huius gloriæ & factorum imitatio pertinet. Idem Orat. 148. Quòd si ea quæ dixi non ita essent, quis tamen se ita durum agrestemque præberet, qui hanc mihi non daret veniam? Idem. Me autem tuus sonus, & subtilitas ista delectat.

PLAVTVS.

Iam hic ero, quum illic censebis esse me.

TERENTIYS.

Si tu hic sis, aliter sentias.

Idem.

Que prospexi his oculis.

M. CAEL. M. Fetidium equitem Romanum amici mei filium bonum & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo. Idem. Quàm cito tu istinc discedere cupias, nescio.

Hoc meum, hoc nostrum, tuum istud, istud vestrum, & à recentioribus & ab antiquis oratoribus dici eleganter. Cap. LXXXIX.

A hac nostra Progymnasinator quasi segete illud reiiciendum non sit. Id enim tum veteres tum nostræ huius memoriæ oratores observant: quibus tum voluptifica annuentias est, tam amœna modulatio, tuncque modulata suavitas: ut eorum

dicendi genera indistincta præterire non queam. Sed ad rem accedimus. Pronomen hic, cum meo aut nostro, iste cum tuo aut vestro adiunctum, orationem reddit uberiorem: ut, Hic meus amor, tuum istud studium, vestrum iste honor.

C I C E R O 7. Famil. ep. 10. Scire enim cupio quid agas, quid expectes, quam longum istum tuum discessum à nobis futurum putes. Idem 4. Famil. Sic habeto: non tibi maiori esse curæ: ut iste tuus à me discessus fructuosissimus tibi sit, quam mihi. Idem 13. Famil. His nostris temporibus: quibus facillimè bonam benevolentiam hominum & fidem perspicere possis, eum tibi ita commendo, ut homines grati & memores benemeritos de se commendare debent. Idem. Torum denique hominem tibi trado de manu, ut aiunt, in manum tuam istam & victoria & fide præstantem. Idem 13. Famil. ep. 25. Pergratum mihi feceris: si dederis operam ut hic intelligat hæc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Idem ibidem. Iste tuus amicus apud me commendatione non eget. Idem. Velim existimes animum mihi istum tuum vehementer probari. Idem. Hæc nostra laus erit illustrior. Idem de Amic. Non grauarer Lali, nisi & hos velle putarem, & ipse cuperem, te quoque aliquam partem huius nostri sermonis attingere. Idem 4 Acad. 127. Cogitantes quæ supera atque celestia, hæc nostra ut ex. qua & minima contemnimus. Idem. Hæc nostra finitima vestris ignota esse nclui. Idem. Huic mea rogationi potius non continuo responderunt. Idem Ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris,

leris, & non hic nobiscum reliqueris. Idem M. Marcellus. hic noster, qui nunc ædilis curulis est: & profectò nisi ludos nunc faceret, huic nostro sermoni interesset. Idem 1. de Or. 135. Quoniam mihi leuius quoddam onus imponitis, neque ex me de oratoris parte: sed de hac mea quantulacunque est facultate quaritis, exponam vobis. Idem ibid. 133. Neque enim sumus nimis auidi: ista tua mediocri eloquentia contèti sumus. Idem ibidem 197. Incredibile est enim quam sit omne ius ciuile præter hoc nostrum inconditum. Idem. Ista tua nullum ad vsum meum, tantum cognoscendi studio adductus requiro. Idem 2. de Orat. 220. Quid enim hic meus frater ab arte adiuuari potuit, cum à Philippo interrogatus quid latraret, furem se videre respondit? Idem 3. de Ora. 78. Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. *Nonnunquam tamen fit, ut iste cum nostro, & hic cum tuo addatur.*

A C T I V S. Ista hæc tua aufer terricula: atque animum iratum comprime.

P L A V T V S. Ita sunt nostri diuites, si quid bene facias, leuior pluma est gratia: si quid peccatum est, plumbeas gerunt iras.

A C T I V S.

Eloquere propriè, ac pauorem hunc meum expeffora.

T E R E N T I V S.

Illa sese interea commodum huc aduorterat in hanc nostram placeam.

*Id quod, pro eo quod est quæ res,
non inscitè dici solitum.*

Caput XC.

EX præceptione superiore sciri potest facile, duobus pronominibus idem significantibus simul positis, quorum unum si solum positum esset: perfectum relinqueret sensum, orationem fieri vberior: id quod ex hac præceptione itidem agnoscere possis. Nam pronomen id, nonnunquam significat quantum relativum quod pro quo non inueniunt vsurpari dicebamus. Quum igitur sermone domestico dicimus quæ res: eius loco id quod, dicemus vsitate admodum: ut, Hac nostra etate nimia honorum cupiditas, id quod Reipub. perniciosum est, nobilissimum quæque occupat. Bonus coquus, quam vir doctus, id quod eleuat literarum studia, plura fieri solet. Immeriti cumulantur honoribus, viri boni repulsam patiuntur: id quod in causa est, cur non magno studio virtus ipsa colatur.

CIC. 2. de Fin 90. Id quod Socratem, qui voluptatem nullo loco numerat, audio dicentem, cibi condimentum esse famem, portionis stim. Idem 13. Famil. ep. 7. Omnes molestias & sollicitudines (quibus & te miserissimam habui, id quod mihi molestissimum est, Tulliolamque, quæ nobis nostra vita dulcior est) deposui. Idem 1. in Catil. 32. Secedant improbi, fecernant se à bonis, vnum in locum congregentur, muro denique, id quod sæpe iam dixi, fecernantur à bonis. Idem 4. in Catil. Habetis omnes ordines, omnes homines, vniuersam Rempublicam, id quod in ciuili causa hodierno die primum videmus, vnum atque idem sentientem. Idem. Illi verò non modo

modò cum hostibus, verum etiam cum fluctibus, id quod fecit, dimicare melius fuit. Idè 1. de Orator. 121. Quem verò non pudet, id quod in plerisque video, hunc ego non reprehensione solum, sed etiam pœna dignum puto. Idem. ibidem. In quo illos quoque errare arbitror, qui si quando, id quod mihi nunquam placuit, complures adhibent patronos, utique quæque eorum minimum putant esse, ita cum primum volunt dicere. Idem. Quòd si vnquam populo Roman. concessum esset, vt iure concitatus videretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illi causam iniuriorem fuisse. Idem 2. de Orator. 194. Sæpe enim audiui poëtam bonum neminem, id quod à Democrito & Platone in scriptis relictum esse dicunt, sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris. Idem 1. de Orator. 196. At si nos, id quod maximè debet, nostra patria delectat, cuius rei tanta vis est ac tanta natura: vt Ithacam in asperissimis saxulis tanquam nidulum affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret, quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quæ vna in omnibus terris domus est virtutis, imperij, dignitatis?

Sed parenthesi sapius fit.

LVCRET.

Id quod iam supera tibi paulo ostendimus ante.

QUINTIL. Minus indulgere eloquentiæ Stoici veteres: sed quum honesta suaserunt, tum in eligendo probandoque quod instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam (id quod sanè non affectant)

h j

oratione magnifici. C. CASSIVS. Videbaris enim non solum fauere nobis, id quod & nostra & Reipub. causa semper fecisti, sed etiam grauem curam suscepisse. SAL. Ad hoc, prouidendum est quonam modo Italia atque prouinciæ tutiores sint, id quod factu haud obscurum est.

Relatiuum vel adiectiuum ad genus neutrum quando transferendum.

Cap. XCI.

Iscundum auriusque gratum eloquentia illa est: *I*quum relatiuum aut nomen adiectiuum aliud habens substantiuum cum significato suo id quod nomen res una significat: utrumque ad genus neutrum traduci: ut *Amicitia optimum est, id est, res optima. Epistole tuæ ubertatem elegantiamque & humanitatem admiror: quæ diuinum tibi inesse ingenium docent. Ciborum varietas pestiferum est. Archilochus Parius tolerantiam in rebus aduersis patientiam appellans, deorum inuentum esse dicebat.*

CICERO. 5. de Finib. 84. Bonum liberi, misera orbitas, bonum patria, miserum exilium, bonum valetudo, miserum morbus, bonum integritas corporis, misera debilitas, bonum incolumis acies, misera cæcitas. Idem. Quum omnium rerum mors sit extremum. vide MORS. *Et poetis & oratoribus huiusmodi genus dicendi consuetudinarium est.*

PROPERTIVS.

Nec forma eternum, haud cuiquam est fortuna perennis.

OVIDIVS.

*Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Idem. Turpe iacēs mulier multo madefacta Lyæo.*
VIRGIL.

VIRGILIVS. *Quum Daphnidis arcum,
Fregisti & culamas, quæ tu peruerse Menalca
Et quum vidisti puero donata dolebas.*

Idem.

Varium & mutabile semper fœmina.

Idem.

*Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres
Dulce satis humor.*

A. GELLIVS. Memoratis multis magnisque rebus, quæ bene ac beneuole post redditam pacem Samnitibus fecisset, obtulisse dono grandem pecuniam. Idem. *Vulgus,* inquit, grammaticorum septentriones à solo numero stellarum dictum putat. Vbi numerus etiam mutatur. Idem. Exortus & occasus mobilia & varia sunt. Idem. Critolaus Peripareticus & malum esse voluptatem ait, & multa alia mala parere ex sese, iniurias, defidas, obliuiones, ignauias. QUINTIL. Facultas dicendi si in malos incidit, iudicanda est malum. M. VARRO. Verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceus, pacis signum. Nam Mercurij virgam possumus existimare. SALLVSTIVS. Virtus, vigilantia, labor apud Græcos nulla sunt. Idem. Dolus atque malitia fide chariora erant.

Quod relatiuum antecedentia duo habens, cum posteriore conueniat elegantius.

Cap. XCII.

A his præceptionibus, quæ Progymnasmatâ appellamus, illud abiectionem esse volumus. *Quum relatiuum unum duo habet antecedentia,*
h ij

quorum posterius prioris enarratiuum est: cum posteriore, siue proprium nomen sit, siue appellatiuum, quàm cum priore conueniat elegantius in genere, casu, & numero: ut, *Apud Belgas oppidum est mœnibus validissimum, fossis munitissimum, viris maortius instructissimum, qui Ambiani dicuntur. Prope Ambianos vicus est, ubi natus sum, quod Lullium dicitur. Amœnum flumen qui Sella dicitur, inter Lullium interfuit.*

CICERO. in Som. Scipionis. 4. Nihil est illi principi deo, qui omnem mundū regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quàm concilia cœtūsq; hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. Idem. ibid. Homines hac lege generati sunt, qui intuerentur illum globum, quem in templo hoc medium vides, quæ terra dicitur. Idem. ibidem. Iisq; animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera & stellæ vocatis. Idem. Inopem, probum tamen & modestum si defende ris: omnes nō improbi humiles, quæ maxima in populo multitudo est, præsidium sibi paratum videt. Idē. Orat. 36. Omni in re difficillimū est formā, qui character Græcè dicitur, ex ponere optimi, & aliud aliis videtur optimū.

VIRGILIUS.

*Arcumque manu celerēsq; sagittas
Corripuit: fidus quæ tela gerebat Acchates.*

PLIN. Omnibus ous medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta: quod esse cor auium existimant. QVINTILIANVS. Ab antiquis diētos tenores comperi, videlicet declinato à Græcis verbo, qui ἰόντες dicunt: vel accentus, quos Græci προσηδίας vocant. Idem. Absurdū forsitan videtur dicere barbarismū, quod

quod est vnus verbi vitium, fieri per numeros aut genera, sicut solœcismum. VALER. MAXIMVS. Cœnanti apud Scopam in Cranone, quod est in Thessalia oppidum, nuntiatum est duos iuuenes adianuam venisse. M. VARRO. In hac ciuitate agros colunt arenosos: propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt vocitatam. Nonius tamen Marcellus amnem generis esse fœminini affirmat hoc exemplo.

Hoc tamen semper imitandum non esse, Valerianum illud documento sit: Senatus, inquit, assiduam stationem eo loci peragebat: qui hodie quoque Senaculum appellatur.

De relatiuo eo quod accidentis esse literatores dicunt, qualia sunt quale & quantum. idem sentias.

VIRGIL.

Saxum antiquum ingens, campo qui forte iacebat.

Limes agro positus, litem ut discerneret aruis,

Vix illud lecti bis sex ceruice subirent,

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

De relatiuo conueniente cum antecedente in tribus, genere, casu & numero, deque imperfecta oratione.

Cap. XCIII.

Quam præceptionem scribere volebamus, quā ex aliis multis, tum ex Valla Laurentio quoniam cognita satis videbatur, ideo de ea scribenda aliquantum temperauimus. Quum igitur antecedens & relatiuum ab eodem reguntur, in casu eodem, genere & numero poni solet. Ea enim perinde ut adiectiuum simul & substantiuū habentur:

ut, *Qua te complector amicitia, ex liuis ad te meis abunde satis perspectum est. Quos homines securos nulliusque rei curiosos putamus, in utramque aurem dormire prouerbiali sententia dicuntur. Quas ad me dedisti literas, fuerunt gratissime. In oratione altera parte id vel hoc poni possit: ut, Quem habes librum, in magno emitur. In huiusmodi dicendi genere antecedens relatiu non sepe præponitur: nisi à poetis.*

PLAVTVS.

Naucratem quem conuenire volui, in naui non erat.

TERENTIUS.

Eunuchum quæ dedisti nobis, quas turbas dedit?
VIRGIL. Urbem quam statuo vestra est.

M. CAI. O. Agum quem Volsci habuerunt, campestris plenus Aboriginum fuit.

*Hæ autem orationes quo adstruantur ordine tantum abest ut cum præceptoribus aliis sentiam: ut contra sentiam. Earum enim priorem partem suspensius imperfectique sententia puto pronuncian-
 dan, quod in aliis quoque dicendi generibus fieri solet.*

*CICERO. 2. in Anton. 77. Quam illa quum legeret flets. Erat enim scripta amatorie. Ca-
 put autem literarum hoc erat.*

*LYCII. Tu qui iram indulges nimis, manus abstinere à muliere melius est. A. GEL-
 LIIVS. Hæ litera, siue illam spiritum magis quam literam accipi oportet, inferebant eam veteres nostri plerisque vocibus verborum firmandis roborandisque, ut sonus earum ef-
 fet viridior vegetiorque. Idem. Tertius ven-
 tus, qui ab oriente hyberno spirat, Vulturum Romanis vocant. Idem. In libris quos de vita
 P. Sci-*

*P. Scipionis Africani compositos legimus, scriptum esse aduertimus, P. Scipioni Pau-
 li filio postquam de Pœnis triumphauerat cen-
 sorque fuerat, eidem diem dictum ad, po-
 pulum. L. PISO. Ij contemnentes eum, assur-
 gere ei nemo voluit.*

Relatiuum, qui, quæ quod antecedenti præponendum. Cap. XCIII.

*Q*um oratorum aliorum, tum M. Tullij sua-
 uitatem dicendi qui imitandam sibi propo-
 suerit: is illud obseruandum curabit: ut relatiuum
 quod vel quodcumque vel quibus habens pronomen
 speciei prioris, hoc est ille, iste, ipse, hic & is, antec-
 dens, in oratione priore ponatur, eiusque antecedens
 in posteriore. Hoc tamen antecedens si frequen-
 tius hic, hæc, hoc, vel, is, ea, id, vel idem rarius ille,
 iste, ipse, ut: *Qui amicum extrema subeuntem peri-
 cula comitatur: idem amici appellatione indignus
 non est. Quorum supercilia omnino demissa sunt: ij
 vituperones inuidique sunt. Quæ supercilia in na-
 sum deflexa videmus: ea vtri supercilio sam seueri-
 tatem ostendunt. Bias Priæus. Infelicitatem ferre
 qui nescit, is infelix est.*

*CICERO. Nobis autem videtur quicquid
 literis mandetur, id commendari omnium
 eruditorum lectione decere. Idem 3. Tusc. 21.
 Qui dolet rebus alicuius aduersis, idem alicuius
 etiam secundis dolet, vt, Theophrastus
 interitum deplorans Callisthenis so-
 dalis sui, rebus Alexandri prosperis angit-
 tur. Idem ibidem. Quæ appetitio aduer-
 sus rationem incitata est vehementius, ea
 libido est vel cupiditas effrenata. Idem. 3.
 de Leg. 31. Quæcunque mutatio moru m*

in principibus extiterit, eandem in populum secuturam. Idem 5. Famil. ep. 12. *Qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & nauiter oportet esse impudentem.* Idem 4. in Cati. 22. *Qui ex numero ciuium dementia aliqua deprauati hostes patriæ semel esse cœperunt: eos quum à pernicie Reip. repuleris, neque vi coercere, neque beneficio placare possis.* Idem 2. Offi. 24. *Qui vero in libera ciuitate ita se instruunt vt metuantur: his nihil potest esse dementius.* Idem 2. Tusc. 39. *Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem vt participet parem.* Idem 2. Offic. 69. *Qui se locupletes, honoratos, & beatos putant; hi ne obligari quidem beneficio volunt.* Idem 2. de Orat. 124. *Neque enim boni est & liberalis parentis, quem procrearit, & educarit, eum non & vestire & ornare, præsertim quum te locupletem esse negare non possis.* Idem 1. Offic. 67. *Qui errore imperitiæ multitudinis pendet, hic in magnis viris non est habendus.* Idem. ibidem. 68. *A quo expeditior & celerior remuneratio fore videtur, in eo fere est voluntas nostra propensior.* Idem. ibidem. *Quorum patres aut maiores in aliqua gloria præstiterunt, eorum plarique in eo genere laudis student excellere.* Idem ibidem 21. *Tunc res male se habet: quum quod virtute effici debet, id tentatur pecunia.* Idem 3. Famil. ep. 8. *Non dicam plura, ne in quo te obiurgem, id ipsum videar imitari.*

ENNIVS.

Quorum virtuti belli fortuna pepercit, horundem me libertati parcere certum est.

Idem.

Idem.

Quibus diuitias pollicetur, ab his drachmam ipsi petunt.

PLAVTVS.

Fortiter malum qui patitur, idem post positum bonum.

Idem.

Cui homini dii sunt propitij, lucrum ei profecto obijciunt.

Idem, *Quod tibi iubet, id mihi impera.*

Idem.

Quod mihi prædicas vitium, id tibi est.

Idem.

Haud æquum facit, qui quod didicit, id dediscit.

Idem.

Si quid dictum est per iocum, non æquum est id te serio præuertier.

PLIN. *Quibus longa crura, iis longa & colla.* QVINT. *Si cui est mens tam illiberalis, vt obiurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, vt pessima quæque mancipia, durabitur.* C. HEMINA. *Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.* C. GRAC. *Alij vini amphoras quas plenas tulerunt, eas argento plenas domum reportauerunt.* M. VAR. *Quem puerum vidisti formosum, hunc vides deformem in senecta.* M. CATO. *Auaritia omnia vitia habere putabant. Sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus qui habebatur, is laudabatur.*

Ante relatiuū quod, antecedens hoc vel id sine vilo medio præponi. Cap. XCV.

PReceptionem eam quam superiore capite scribebamus, obseruandam semper tibi ne persuadeas: illā quæ nihil minus habeat elegantia subscri-

bimus. Quam relatiuum qui, quæ quod habet pronomen speciei primitiua antecedens, tum antecedens hoc vel id ante relatiuum sine ullo medio non incompositè præponi solet. Vt, nulla est amicitia ea quæ sibi lucrum proponit. Amicitia personam detrahitis, qui fenestrato pectore verum se amicum ostendit. Covus & Lus largitur hic qui in ingratos nunquam ulla beneficiorum magnitudine satis oneratos confert beneficia.

C. C. Ita est libido puniendi huius qui videatur læsisse iniuria. Idem 1. de Finib. Quærendi defatigatio turpis est: quum id quod quæritur sit pulcherrimum. Idem. Quod si iam sunt id quod cum summo furore cupiunt, adepti, num illi in cinere verbis & sanguine civium, quæ mente scelerata ac nefaria cupierunt, consules ac dictatores aut etiam reges se sperant futuros? Idem 3. de Leg. 5. Oportet & eum qui paret, sperare se aliquo tempore imperaturum, & illum qui imperat, cogitare breui tempore sibi esse parendum.

TERENT.

Num ille somniat ea quæ vigilans voluit.

PLIN. Iunior. Ita natura comparatum est, vt ea quæ scripsimus cum labore, etiam cum labore audiri putemus. QVINT. Eo quod natura bonum est, bene vti licet. Idem. Certè non conuenit ei quem oratorem esse volumus, iniusta tueri scientem. Idem. Nihil peius est his qui paulum aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasione inderunt. Idem. Pigri est ingenij contentum esse eis quæ sunt ab aliis inuenta. Idem. Melius gubernantur ea quæ consilio reguntur, quam quæ sine consilio administrantur.

Postre.

Postremo hoc exemplo doceare pronomen illud præponi posse: vt in illo quoque Ciceronis eiusdem 2. de Ora. 187. Tantam vim habet illa quæ rectè à bono poeta dicta est flexanima, atque omnium regina rerum oratio, vt non modo inclinantem erigere, aut stantem inclinare, sed etiam aduersantem & repugnantem, vt Imperator fortis ac bonus capere possit. Itémque. Difficilius intelligatur quod patronus velit dicere, quàm si ipse ille qui patronum adhibet, de re sua diceret. Eandem vocem interponit Martialis. Ille, inquit, dolet verè qui sine teste dolet. Titimius inter id & quod, aliquid interponit. Vti eum, inquit, oportet libertatem, qui sapit. Sed hæc rariora sunt.

Quod relatiuorum Pronominum elegantiam aduerbia imitentur.

Cap. XCVI.

Vbi de relatiuorum pronominum elegantia dicimus, ibidem nobis dicendum videtur de aduerbiis iis quæ relationem habeant. Quemadmodum relatiuum qui, quæ, quod, antecedenti, quod pronomen primitiuum sit, præponendum vel postponendum diximus: ita sentimus aduerbium relatiuum, quod per pronomen quod exponitur, postponi raro antecedenti aduerbio, quod per pronomen primitiuum declarari solet, sed sepius multo præponi: vt quid mihi secreto in aurem dixeris, ubi posueris, ibidem recipies. Quo iturus sum ibi amicorum nullus est. Vnde venio ibi nullus est.

CICERO. 4. Tuscul. 43. Vltimas terras Iustrasse Pythagoram, Democritum, Platonem accepimus. Vbi enim quid esset quod disci

h vj

posset, eò veniendum iudicant. Idē 6. Fam. ep. 1. Ea perturbatio est omnium rerum, vt suæ quemque fortunæ maximè pœniteat, ne- mōque sit, quin vbiuis quàm ibi vbi est, esse malit.

T E R E N T I V S.

Hic vbi opus est nihil verentur: illic vbi nihil opus est, ibi verentur.

Q V I N T I L. Nec pingere quisquam aut fingere cœpit à pedibus. Nec denique ars vlla consummatur ibi vnde oriendum est. Idem. Ea quæ vulgo recepta sunt, hoc ipso quòd incertum authorem habent, velut omnium fiunt. Quale est, vbi amici ibi opes. Et conscientia mille testes. V A L E R I V S M A X I M V S. Coriolanus quo latebras quæsitum venerat, ibi bicui summum adeptus est imperium. S A L L V S T. Vbi diuitiæ claræ habentur, ibi omnia bona vilia sunt, fides, probitas, pudor, pudicitia.

Cum pronomine antecedente adverbium relatiuum adiungi potest. Idem, Cicero 1. de Ora. 199. Quid enim præclarius quàm honoribus & reip. muneribus perfunctum senem posse suo iure dicere idem quod apud Ennium dicat ille Pythius Apollo, se esse eum vnde sibi, si non populi & reges, at omnes sui ciues consilium expetant iuarū summarū rerū incerti.

Relatiuum qui, quæ, quod, sine vllō antecedente tam à poetis quàm ab oratoribus non insolenter vsurpari.

C a p. X C V I I.

Q uod scribimus, ex lectione non oratorum solum sed poetarum quoque agnoscere possis.

Hoc

Hoc autem est. Relatiuum qui, quæ, quod, sine antecedente crebro ponitur, quum antecedens id facile intelligitur, hoc est pronomen primitiuum. Vt, qui literas scripsit, amicus est. Cui secundæ res adijunt ne superbiat. Quem laesisti semel, amicum ne putes.

C I C E R O 3. Tul. Si quis doleat rebus secun- dis à quo ipse lædatur: non rectè dicitur inu- dere. Idem. Nec me pudet, vt istos, fateri ne- scire quod nesciam. Idem. Qui habet, vltro appetitur, qui est pauper, aspernatur.

E N N I V S.

Otio qui nescit vti plus negotij habet

Quàm quum est negotiam in negotio.

Nam cui quid agat institutum est: nullo negotio Id agit: studet ibi: mentem atque animum dele- ctat suum.

L Y C I L I V S.

Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.

H O R A T I V S.

Bene est cui deus obtulit Parca quod satis est manu.

P R O P E R T I V S.

Errat qui finem vesani querit amoris.

T I B V L L V S.

Qui fuit horrendos primus qui protulit enses,

Quem ferus, & verè ferreus ille fuit?

L Y C A.

Non gratis moritur iugulo qui prouocat hostem

O V I D I V S.

Tunc bene fortis equus reserato carcere currit,

Quum quos prætereat, quosve sequatur habet.

Idem.

Non habet vnde suum paupertas pascat amo- rem.

PLAVTVS.

Qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci nos
TERENTIVS. (erit.)

Qui amat cui odio ipse est, bis facere stulte duco.

PLINIVS Iunior. Mirum pudorem damnationis morte effugisse, quem non pudisset damnanda committere. Apud QVINT. Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet. QVINT. Si veniam meretur qui imprudens nocuit, non meretur premium qui imprudens profuit. Idem. Lex est. Qui parentes non aluerit, vincitur. Idem. Neque dignus opera patroni, qui non vitur consilio. Idem. Quae vetera nunc sunt, fuerunt olim noua. Idem. Quod populus crediderit, omnibus debeatur: & quamdiu quilibet vnus super fuerit, esse eum totius summae creditorem.

Relatiuum, quod appellant accidentis, quo sit loco ponendum.

Cap. XCVIII.

Quanto arte dicendi fuit Cicero, tantus esse quamuis desperes: eum tamen etiam procul imitari nihil te pigeat. Eum autem quo ass. qui inspicere que propius queas: scribendas institutiones has suscepimus: In quis haec aspernanda non sunt. Relatiua quae appellant accidentis, qualia sunt, quale quantum, quot, antecedentia habet tale, tantum, tot: us autem antecedentibus eleganter postponuntur, praeposuntur elegantius. Praepositis us, inter utrunque aliquid elegantissime interponitur. Vt Romana ciuitas talem haud vidit unquam, qualis fuit Scipio Africanus. Quanto maiores in literarum studio suscepimus labores: tanto fragilitatis hominum casus experturi sumus rariore. *Quantum me*
amas,

amas, tantumdem mutuo redamavis. Quatum in bello ferrum posset, tantum in Repub. eloquentiam valere Demetrius Phalerius dicebat.

CICERO, de Am. 10. Moueor enim tali amico orbatu, qualis ut arbitror nemo vnquam erit, & ut confirmare possum, nemo certe fuit, de Scipione loquitur. Idem ibidem. Tu autem Fanni, quod mihi tantum tribui dicis, quantum ego nec agnosco, nec postulo, facias amice. Idem. Ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortasse arrogo. Idem. A te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter mei causa facturum esse intelligo. Idem. Cura igitur si me tanti facis; quati & Varro existimat, & ipse sentio, ut quamprimum intelligam hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse sperarit, nec ego dubitarim. Idem. 3. de Legibus. Erant praeterea haec animaduertenda in ciuitate, quae sunt apud Platonem nostrum scripta diuinitus. Quales in Republ. principes essent, tales reliquos solere esse ciues. Idem ibidem 31. Licet videre, si velis replicare memoriae temporum, qualescunque summi ciuitatis viri fuerint, talem ciuitatem fuisse. Idem. 1. de Natura deorum. & 5. Tuscul. 47. Sic princeps ille Philosophiae Socrates differbat: qualis cuiusque animi affectus esset, talem esse hominem: qualis autem ipse homo esset, talem eius esse orationem: Orationi autem facta simillima: factis vita. Idem 2. Offic. 43. Praeclare Socrates hanc viam ad gloriam maximam & quasi compendariam dicebat esse, si quis id ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset. Idem. Tatum me abesse puto ab impudicitia, quatum tu a

pucliticia. Idem. ibidem. Recte præcipere videntur qui moneut vt superiores, tanto nos submissius geramus. Idem. 3. de Orat. 7. Quandiu Crassi fuit ambitionis labore vita distracta tandiu priuatis magis officiis & ingenij laude floruit, quàm fructu amplitudinis aut Reip. dignitate. Idem. de Or. perf. 7. Atque ego in summo oratore fingendo talem informabo, qualis fortasse nemo fuit. Idem 1. de Orat. Quid vero ille M. Cato? Nonne & eloquentia tanta fuit quantam illa tempora atque illa ætas in hac ciuitate ferre maximam potuit: & iuris ciuilis omnium peritissimus. Idem. Quot homines tot causæ. Idem de Oratore perfecto. 53. Quot orationum genera esse diximus: totidem oratorum reperiuntur. Idem. Quot oratores, totidem penè reperiuntur genera dicendi. Idem. Quot officia oratoris, tot sunt genera dicendi. Idem. Vocis mutationes totidem sunt, quot animorum: qui maxime voce mouentur. Idem. 2. de Ora. 249. Sp. Carbilio grauius claudicanti ex vulnere ob Rempu. accepto, & ob eam causam verecundanti in publicum prodire, mater dixit. Quin prodis mi Spuri? & quotiescunque gradum facies, toties tibi tuarum virtutum veniet in mentem.

TERENTIVS.

Quot homines tot sententia. Idem.

Quanto minus spei est, tanto magis amo.

PLIN. Si Virgilio quidem credimus, esculus quantum corpore eminent, tantum radice descendit. QVINTILIANVS. Quantum poësis ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à Demosthene at-

ne atque Cicerone. Idem. Quantum Græci præceptis valent, tantum Romani, quod maius est, exemplis. Idem. In oratione si species intueri velis, totidem penè reperies ingeniorum, quot corporum formas. VAL. MAX. Manifestum igitur est tantum religionis sanguini & affinitati, quantum diis ipsis immortalibus tributum. CATIL. apud Sallustium. Quanta cuiusque animo audacia natura aut moribus inest tanta in bello patere solet. M. CATO. Mons ex sale memoro magnus, quantum demas, tantum accrescit.

Sine villo vocabulo, quod in medio positum sit, usurpata raro inueniuntur.

CICERO. Quid enim est tantum quantum ius ciuitatis?

Eadem sine antecedentibus posita inuenire est.

CICERO. 19. Fam. ep. 14. Medico mercedis quantum poscit, promitti iubeto.

QVINTIL. Quantum natura studioque valeat memoria vel Themistocles testis, què vnum intra annum optime locutum esse Persicè constat: vel Mithridates, cui duas & viginti linguas, quot nationibus imperauit, traditur notas fuisse: vel Crassus ille diues, qui quum Asiæ præflet, quinq; Græci sermonis differentias sic tenuit: vt qua quisque apud eum lingua postulasset eadem ius redditum sibi ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes L. Pifolus respondit. Immo verò charum, si quantum quisque volet bibat. Nam ego bibi,

quantum volui.

Quantum & tam, contraque tantum & quàm dicta inuenimus.

PROPERTIUS.

Quantum oculis animo tam procul ibit amor.

TERENTIUS.

Non hercle verbis Parmeno dici potest tantum quàm re ipsa nauigatio incommodum est.

Pronomen qui, quæ, quod, pro secundum quando ponatur eleganter.

Cap. XCIX.

Elegantiore dicendi genere linguam, quæ tua diligentia est, quoniam expolire cupis: illud nobis memorie tradendum est: quod quum alij ex veteribus, tam præcipuè recentiores tam accuratè obseruant: vt dedita opera obseruare videantur. Id autem huiusmodi est. Quum sermone domestico dicimus particulam secundum eum pronomine speciei posterioris & nomine substantiuo: omissa particula, pronomen qui, quæ, quod cum eisdem pronomine & substantiuo & verbo esse, dicitur elegantius: vt, Paupertatem omnem quæ tua est liberalitas, opibus & consilio adiutare non cessas, quæ tua est liberalitas, id est, secundum tuam liberalitatem. Inculte inchoatæque orationi meæ, quæ tua humanitas est, facile, puto, ignosces. Diuitias omnes virtutis comparatione nullas, quæ tua consuetudo est, esse iudicas.

CIC. 7. Fam. epist. 2. Si mihi permisisses (qui meus amor in te est) confecissem cum cohærentibus. Idem, ibi, epist. 13. Moriar, nisi quæ tua gloria

gloria est) puto te malle à Cæsare consuli quàm inaurari.

PLINIUS Iunior. Recipies ergo epistolas steriles & simpliciter ingratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes, sed quæ tua est facilitas, hoc magis dabis veniam, quod se non mereri fatentur. M. CAEL. Qui (quæ mea negligentia est) multos sæpe dies ad te cum hic eras non accedebam: nunc quotidie non esse te, ad quem curfitem, discrucior.

Nonnunquam fit, vt pro pronomine qui, quæ, quod, particulas vt, ponatur.

POLITIANVS. Nobis Laurentius, vt est homo tui studiosissimus, pro more auctoritatæque mandauit, vt eam rem quàm primum, quàm diligentissimè.

Qui ablatiuum pro quo aut pro quomodo poni non inusitatè.

Caput C.

Qui non credes ablatiuum qui pro quo vel quomodo poni non inusitatè, si in cultiorum autorum lectione studia tua occupaueris? Vt qui vales? qui scis patrem venisse? Meum est vitrem qui poto.

PACVIVS. Canis quando est percussa lapide, non tam appetit illum qui se ict, quàm illum eum ipsum lapidem, qui ipsa icta est petit.

PLAVTVS. *Qui in mentem venit tibi istuc*

facinus facere tam malum?

Idem.

Qui tibi nunc istuc in mentem venit?

Idem.

Qui istuc potis est fieri quis? potis est, pro pote est, antiquum.

Idem. *Qui nunc vocare?*

Idem.

Pateram, qui ille potare solitus est, in cistella pertuli.

Idem.

Ille olim habuit ignem, qui signum daret.

TERENTIVS.

Abs quibus hominibus beneficium, quam opus est, accipere gaudetas.

Idem. *Qui isthac tibi incidit suspicio?*

Idem. *Qui ille poterit esse in tuto?*

Idem. *Insanis: qui istuc facere Eunuchus potuit?*

Idem. *Qui non potest?*

Idem. *Qui vocare?*

CICERO. *Qui potest igitur habitare in vita beata summi mali metus? Idem. Qui verò probari potest ut sibi mederi animus non possit. quum ipse medicinam corporis animus inuenerit: vide ANIMVS. Idem de Sen. 5. Qui cum amantissimè & coniunctissimè vivebat. Idem ibid. Qui enim citius adolescentiæ senectus, quam pueritiæ adolescentia obrepit?*

QUINT. *Dubiis probari dubia qui possunt?*

F I N I S C E N T V R I Æ
P R I M Æ.

FRANCISCI
SYLVII AM-
BIANATIS
progymnasma-
tum,
CENTVRIA SECVNDA.

In oratione vitanda quæ sint.

Cap. I.

SINE vitijs virtutes creari posse, apud Platonem Socrates negat. Ea re adducor, ut credam his dicendi virtutibus vitia multa commiseri posse. Quo igitur multa sint minus, quæ vitanda sint ex his nonnulla (non enim possunt omnia) hic differamus. In quibus illa sunt. Totacismus, id est, nimium frequens literæ i, repetitio: ut Iunio, Iuno Iouis iure irascitur. Lamdacismus, ut Sol & luna luce lucent alba & candida. Myotacismus, ut illud poetæ cuiusdam est apud Ciceronem: Impius hortatur me frater, ut meos malis miser mandarem natos. Itémque: Iterum iam aggredietur me, & quietum excusciat: maior mihi moles, maius miscendum est malum. Hanc certè literam evitavit antiquitas: quum aliàs, tum præcipuè si vocis proxima litera prima vocalis esset: ut Censorius Cato litera m detracta

die hanc pro diem hanc, autore Quintiliano dixerit. Eandem ob causam ferendus, optimus, pro ferendum est, optimum est: aliâque hoc genus multa in Lucretio Plautoque inuenias. Est enim compositio mala, quum vocalis in principio verbi posterioris cum litera m in fine prioris coniungitur. Id quod quum usu venit in parum, ut Quintilianus ait, exprimitur: ut multum ille, & quantum erat, ad eum ut penè cuiusdam noue literæ sonum reddat. Neque enim eximitur, sed obscuratur: & tantum aliqua inter duas vocales, velut nota est ne coeant. Polyssima itidem ab oratione absit, id est littera s crebra nimium positio: ut, Sofias in solario soleas sarciebat suas. Littera huius repetitio multum, in hercule, orationis euphonia inimica est. Ideoque ibi te ornate dicere ne putes, ubi dictio in s desinens ab alia excipitur, cuius eadem littera initium sit. Id Virgilius ut enitaret: s in fine ubi detraxerit inuenitur: ut, Sed tamen iste deus qui sit da Tytine nobis. Idem. Despectus tibi sum nec qui sum queris Alexi. Nihil minus vitiosum sit si voce in hanc s desinente, proxima à littera x inciperet, vel contrâ. Ut sobrius Xenocrates, mollis Xerxes, ex suo patre. Multo sit vitiosum magis, quum finalem s consonans præcedit: & eam in principio verbi proximi consonans alia subsequitur: ut ars studiorum. Ad eum hoc stridet ut ex antiquis non desuerint qui vitiosum putarent s in fine verbi collocari: si posterior dictio à consonante inciperet. Quæ causa fuit Seruio, ut Quintilianus ait subtrahenda s littera, quoties ultima esset, aliâque consonanti susciperetur. Neque Lucillum putant uti eadem ultima, quum dicit seruus fuit & digno loco. Quæ etiam Cicero in Oratore plures antiquorum tradidit sic locutos. Ea adductus causa est Messala, ut s appellat et sibi-

lum

lum non literam, ideoque littera hæc s tortuosa colubri facie scribi solet. Ea prudens omitto, quæ quum vulgatis aliorum præceptionibus, tum scriptis incognita non sunt quæ fugiantur. Qualia sunt illa: O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti. Amatrices, præstigiatrices, adiutrices fuerunt. Horror ferri rapuerat me Illud Ennianum Africa terribili tremis horrida terra tumultu. Illa quoque puto, vitanda nescis. Tales casus Cæssandra canebat. Dorica castra Res mihi inuisa visa sunt Brute. O fortunatam natam me consule Romam. Qui te tanti talem genuere parentes. Hæc Virgilij ac Ciceronis sunt, fateor. Eaque nego reprehendenda si sint omnino parcissima. Huius enim modi dicendi generibus alias quoque usus est Cicero: ut, Alia tamen mente temp. cap. sienti P. Africanus de C. Graccho interroganti responderat, iure casum videri. Idem. In tranquillo tempore aduersam optare dementis est subuenire autem tempestati quæuis ratione, sapientia. Idem. Terentianus ille Chremens humani nihil à se alienum putat. Idem. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Idem. Nec facilis explicatio quæ forma maximè excellat. Hæc non evitauit Quintilianus plerisque in locis. Sed exemplum unum satis sit: Statira breues, inquit, in digitos eriguntur, & plura in firmi minantur. Vt enim cæne iucundiores sunt in quibus paucula quedam subacida apponuntur, quibus tanquam languescens stomachus excitetur: ita rara admodum orationis cõposita asperitas aures quasi iactætes mouet, erigit, oblectat. Vt ea voluntate videtur appetere, quo arte magis dissimulet. Summa enim dicendi ars est, ita dissimulare, ut ars non appareat. Quæ admodum Cicero idem de subtili genere dicendi monet, orator verba verbis quasi coagmẽtare negligat.

Habet enim, inquit ille, tanquam hiatus concursus vocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam vere hominis, quam de verbis laborant. Hunc tamen hiatus vocalium non pauci præcipiunt esse vitandum: qui tum fit, quum dictiones multæ in vocales exeuntes ab ijs recipiuntur quæ à vocalibus itidem incipiunt: ut, lucunda amicitia esse ei homini non potest, cuius incunda utilitas causa fuit. Græci quàm Latini hoc vitant diligentius. Vocalis eiusdem crebra nimis repetitio auribus incunda non est: ut, Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra. Vocalium item quibus exilis sonus est frequentia nimia velut languentem facit orationem: ut, Eum si ijsset, itionis pœnituisset. Sunt igitur vocales commiscendæ: quemadmodum longas & breues commiscendas esse censemus. Non enim probamus admodum vocales multas eiusdem mensura se consequentes: ut, Colligere lapidem voluit. In longis quàm in breuib; id tolerabilius est. Cauendum præterea est ne orationis finis, finis sit carminis alicuius, præcipuè heroici aut elegiaci. Id tamen cauendum ita non censemus: ut omnino fugiendum sit. Id enim aliquando inuenias, sed paruum est. Sallustius. Vbi bonus deteriorum diuitijs magis clarum magisque acceptum videt, primo estuat multaque in pectore voluit.

CICERO. O miserum cui peccare licebat. Idem. Latent ista omnia Varro magis obscurata & circumfusa tenebris. Idem. Quum loquerer tanti fletus gemitusque fiebant.

Iambus & dactylus, ut ait Cicero, in versum cadunt maxime. Itaque ut versum fugimus, sic hi sunt in oratione euitandi continuati pedes. Aliud enim quiddam est oratio: nec quicquam inimicium quàm illa versibus. Mono syllaba vox orationem

non

non claudat, nisi sit verbum sum, aut (quod multo est rariùs) que, ve, ne. Voce duarum syllabarum clausam aliquàdo inuenias. Sed prope semper trium pluriùm ve.

De parenthesi, quod rara breuisque esse debeat, quòdque in eodem sermone duæ, interdum tres inueniantur.

Cap. II.

QVI de ratione dicendi scripsere, ij omnes (sunt enim multi) inter orationis virtutes illam enumerant præcipuam, ut dilucida sit. Quum sermo homini datus sit ad expromenda, ea quæ animo concipit: quid absurdum magis est, magisque ineptum: quàm uti sermone eo, qui tam obscurus sit, ut ne ab eo quidem qui loquatur (nisi præmeditatus esset) intelligi queat? Numme tantum qui taceat consequatur: quantum obscuro sermone utens non intellectus? Ea autem obscuritas multa fit verbis ab usu remotis: usu quorum iactantia maioris homines ita delectantur: ut licere sibi permittant, vetustissima verba penèque sua ambesa interpolare, nouaque fingere. Maior, si sermo longior est, ut spiritus nullus pronuntiando durare possit. Quo vitio imperiti, aut qui doctiores sibi videntur, sepe laborant: ut suam orationem putent grauiorem, firmioremque si huiusmodi clausulas quasi sesquipedalibus facta sit. Maxime, si sermo vnus sepe intercisus, multis alijs sermonibus infercitur. hoc est, quum in sermone eodem multa crebraque ac longa parenthesis est. Hoc enim genere longior fit oratio, ideoque obscurior. Item illa sermonis intercisio non parum obscurat orationem. Est autem parenthesis

(*ut à Quintiliano describitur*) dum continuationi sermonis medius sensus interuenit: quam interpositionem aut interclusionem dicimus. Tria hæc uita facile exiitabit is qui eorum quæ quasi turpitudinem agnoscet. Primum enim consuetis uiti quam uetusta aut noua erueret, aut fingere, inuorū est laboris. Deinde longum quendam contexere sermonem quàm breues multos, maiorem ingenij exigit attentionem: ut quemadmodum multas domunculas construere facilius sit: quàm eadem materia magnam aliquam. Postremo, si huiusmodi longum sermonem in breues multos commutes quæ erant interpositiones, locum sibi haud dubiè inueniant, ut tanquam in ordinem redigantur. Quo dicendi genere oratio non dilucida tantum sed etiam uehemens efficiatur: quæ aures sæpius ferire uideatur. Hoc autem quo tibi sit facilius: exemplum hoc ascribam. Occupato mihi (hæc enim Progyrnasmatia scribebam, quæ ut absolueret properarem, quotidianis amicorum conuitiis penè exurdatus sum) nuntius tristis (quia literas ad me uias perdiderat) ualere te nuntians (quo delectatus sum) uerbis multis à me (quem tibi amicum esse non ignorabat) contendit, ut ad te scribendo eum (quod imprudens amississet) excusarem. Hanc hoc facias pacto clariorem. Quotidianis amicorum conuitiis penè exurdatus sum: ut Progyrnasmatibus his manum extremam imponerem. Iis ergo absoluedi quum occupatus essem: ad me nuntius à te uenit. Is autem propterea tristis erat: quod literas ad me tuas perdiderat. Valere te mihi nuntiavit: quæ res me delectauit. Quoniam uerò me tibi amicum esse non ignorabat, uerbis multis à me contendit, ut ad te scribendo eum excusarem: quod eas imprudens amississet. Hanc autem interpositionis usurpationem

dammare.

dammare omnino ne uidear, quæ oratoribus historicisque frequens est sed poetis frequentior, ac sæpe longior, eam breuem esse debere censemus. Nec uitiōsus sermo sit, in quo altera aut uerba interposita sit, modo ne sit sermo obscurior, ut, Quoties de te cogito (cogito autem sæpe) nostræ consuetudinis præstima recordatio mihi iucundissima est. Literas ad me si mitteres (nullas enim adhuc abs te recepi) ab amici officio non discederes. Nimia gloria cupiditas (quæ est reipubl. perniciēs) fugienda est.

CICERO. 2. de Orator. 260. Natura nos (ut ante dixi) nouerit delectat error. Idem. 13. Famil. epist. 7. Omnes molestias & sollicitudines quibus & te misererrimam habui (id quod mihi molestissimum est) Tulliolamque (quæ nobis nostra uita dulcior est) deposui. Idem. 2. Tuscul. 58. Sumus enim natura (ut ante dixi) (dicendum est enim sapius) studiosissimi appetentissimi que honestatis. Idem. 2. Offic. 74. Sin qua necessitas huius muneris alicui reip. obuenerit (malo enim alteri quàm nostræ ominari) (neque enim tantum de nostra, sed de omni reip. discepto) danda erit opera, ut omnes intelligant (si salui esse uelint) necessitati esse parendum.

QUINT. Illæ quoque fabulæ quæ etiam si ab Aesopo originem non acceperunt (nam uidetur primus earum auctor Hesiodus) nomine tamen Aesopi maximè celebrantur, duere animos solent, præcipuè rusticorum & imperitorū: qui & simplicius quæ ficta sunt, audiunt, & capti uoluptate, iis quibus delectantur, consentiunt.

De dicendi proprietate, quo retinenda studio sit. Cap. III.

Tanta fuit veteribus *is* qui purè locuti sunt retinenda proprietatis cura, ut translatis vocabulis raro admodum vsi fuerint. Translatorum vsus tantum abest ut damnemus, ut si commode fiat probemus nihil minus, quam si propria essent. Sed aliis vulgò dicendi improprietas quaedam est: quæ nobis ordine eo habenda est qua Solæcisimus. In eo vulgi sermone innumera sunt, ex quibus tam multis pauca illa dicimus. Quod dicunt dare continentium, Accipere dicas cum accusatio personam significante. *Ut, Me conuivio lauto accepisti. Virgilius. Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Excipere apud Macrobium lego. Eius verba sunt de Mæcenate: Exceptus est à quodam cæna satis parca & quasi quotidiana. Nam penè nulli se inuitanti negat. Post epulum igitur inops ac sine ullo apparatu discedens, vale dicens hoc tantum insusurravit. Non putabam me tibi tam familiarum. Nisi si mendum est in peruulgatis codicibus. Excipere enim quum in aliis multis tum præcipue in illo significatu dici attendimus: ut sit cadentem quamptiam rem ne pereat recipere. Inde miserum excipere dicitur is qui alienam subleuat miseriam. Eadem quoque causa dicimus excipere, id est loquentis aut dictantis verba scribere. Voces enim facile pereunt. Ea tamen scriptis velut conseruantur, vulgus ita loquitur: Ego scripsi hoc sub doctore. dicendum est: doctore hoc dictante excepi.*

Ponere vel apponere dicimus, quod seruire dicit vulgus. *Plautus. Cæna apposta est: cœnauisti mecum, ego accubui simul. M. Varro de pauonibus. Primos hos Qu. Hortensius augurali cæna dicitur posuisse.*

posuisse. Illa omittimus, quia nemo non ex plebe nescit: sternere mensam, accumbere mensæ, mensam remouere, prandere, cœnare, pransum, cœnatum, impransum, incœnem. Pro quibus vulgus dicit ponere mappam, sedere ad mensam, deponere mappam, facere aut non fecisse prandium aut cœnam.

Equum adimere equiti, non ab equite equum amouere, à doctioribus solitum dici attendimus. Quod erat genus censoria nota. *A. Gellius. Nimis pingui homini & corpulento Cens. equum adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus. Idem. Cui equum in censura ademerat. Cicero I. de Orator. 287. Salsum est etiam quærentibus & quasi percontantibus lente respondere, quod nolent: ut censor Lepidus, quum M. Antistio Pigenis equum ademisset, amicique quum vociferarentur, & quærerent quid ille patri suo responderet: cur adeptum sibi equum diceret: quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus, frugalissimus esset? me istorum, inquit, nihil credere. Equis publicis spoliari & direptos equos publicos. Valer. Maximus dicit. Aere diruti auctore Nonio Marcello appellantur milites quibus propter ignominiam subtractum est stipendium. M. Varro. Stipendium appellabatur, quod es militiae semestri aut annuum dabatur. Cui datum non sit propter ignominiam, aere dirutus esset. Vulgarium sermone stipendiis priuatus dicitur. In ararios referri eos dici putamus: qui damnati arario publico facti sunt obligati, aut eadem condemnati vulgò dicuntur. Emenda vocabulū nihili est, pœna aut multa Latine dici solet. Inde multare verbi inclina*

tum est: quod ad pœnarias etiam non pecuniarias referri putamus. Inde Plautus matrimonio multare dicit, pro eo quod est, per diuortium priuare. Eius uerba sunt: Nūquid causam dicis, quoniam te hoc multem matrimonio? Ad reatos in ærarios redimus. A. GELLIVS. Tum Cens. eum quod in rempestiuitate lasciuiisset, in ærarios retulit Idē. Visum est parum reuerens responsum, relatusque in ærarios, ut mos est. In ærarios autem pro eo quod est inter ærarios, vel in numerum ærariorum intelligas. Nam pro part. cola inter, in poni alias scribimus. Eam ob rem inter ærarios, inque numerum ærariorum, Valerius dicit. Equis publicis, inquit, spoliatos in numerum ærariorum retulerunt. Idem. Direptis equis publicis inter ærarios referendos curauerunt. Idem. Salinarum uero quatuor atque triginta tribus in ærarios referre non dubitauit.

Mittere aut dimittere militem aut legionem, eleganter dictum est. quassare uulgus dicit.

CICERO. I. Offi. Pompilius imperator tenebat prouinciam in cuius exercitu Catonis filius tyro militabat. Quum autem Pompilio uideretur unam dimittere legionem, Cato nis quoque filium, qui in eadem legione militabat, dimisit. Idē. ibid. 36. M. quidem Cato nis tenis est epistola ad M. filium, in qua scripsit se audisse eum missum factum esse à Cōiule. De militibus quoniam hic loquimur, nutrita promissaque eorum barbas, de qua latius fortasse dicemus, admonet me, qui tondere aut radere barbam dicendum esse præcipiam, non autem ut uulgariter dici solet, facere barbam.

VIRGILIUS.

Postquam tondenti barba cadebat.

A. GEL-

A. GELLIVS. Quum in eo tempore, Scipionem minorem quadraginta annorum fuisse constaret, quod de barba rasa ita scriptum esset mirabamur. Comperimus autem ceteros quosque in iisdem temporibus uobiles uiros barbam in eiusmodi etate rasiuissse.

Mouere magistratu docti dicunt: indoctiores que habentur deponere de officio dicunt.

CICERO 2. de Or. 272. Est huic finitimum dissimulationi, quum honesto uerbo uitiosa res appellatur: ut quum Africanus Cens. tribu mouebat eum centurionem, qui in Pauli pugna non affuerat: quum ille se custodiæ caula diceret in castris remansisse, quæretque, cur ab eo notaretur: non amo, inquit, nimium diligente. Nihil propriè minus eleganterque illud ab eodem dictum est. Porcius Cato L. Flaminum è numero senatorum sustilit.

VALER. MAXIM. Horum seueritatem M. Valerius Maximus & C. Iunius Brutus Bubulcus Cens. in consimili genere animaduersionis imitati, L. Antonium senatu mouerunt. Idem. M. autem Antonius & L. Flaccus Cens. Duronium senatu mouerunt. Idem. Geta quum à L. Metello & Cn. Domitio Cens. senatu motus esset postea Cens. factus est.

Capere aut capessere magistratū doctioribus uisum est, acceptare propè ignotum.

CICERO I. Offi. 72. Capessentibus autem remp. nihil minus quam philosophis, haud scio an magis etiam & magnificentia & despicientia adhibenda sit rerum humanarum.

A. GEL. Quæ uero in medio sunt, & à Græcis tū ἀδιάφορα tū μέτρα appellatur, ut in militiā ire, rus colore, honores capessere, causas

defendere, vxorem ducere, vti iussum est proficisci, vt accersitum venire : quoniam & hæc & his similia per sese ipsa neque inhonesta sunt, neque turpia. Idem. Lex deinde Cincia præter sumptum æris, id etiam sanxit : vt qui magistratus esset, magistratumve capturus esset, ne quo ad cœnam nisi ad certas personas itaret.

Nauis transire aquam, vulgo quod dici solet: transmittere ductis vsitatus est, quod ferè dicitur absolute. A. GELLIVS. Ab Ægina in Pireum complurculi earundem disciplinarum sectatores, Græci Romanique homines eadem in nauis transmittebamus.

Flumine secundo, id est, cum fluxu aquæ, vti aduerso flumine, id est, contra aquam, humanioribus ignotum nõ est: quemadmodum secundo sole. P. NIGIDIUS dixit. *Eius verba sunt.* Austri anniuersarij secundo sole flant. *Aliaque hoc genus innumera reperias: quæ volumine iusto scribi non queant.*

Quod retinendæ proprietatis gratia quædam vocum discrimina inuenta sunt. Cap. IIII.

Tantum proprietatis huius quam dicimus, retinendi studium fuit, vt vocum propè idem significantium discrimina, quædam excogitata sunt. Quæ obseruata sæpe attendimus. De iis titulum quendam Nonius Marcellus conscripsit. Sed ascripta hæc volumus. *Aeger auctore Seruio, animo & corpore, egrotus corpore tantum dicitur. Niti egrotari ita ferè distinguuntur : vt sit conari impense in ea re laborare, quam efficere non queas. Niti vero sine sit, siue negata sit efficiendi facultas.* *Vt*

Splen-

Splendorem virtutis inuidia obscurare conatur. Ionem è cælo gigantes expellere conati sunt. Marcus CICERO: *Neque enim conamur docere eum dicere, qui loqui nesciat. Hinc verbo quod conari est, particula frustra tum adiungitur, eius quum augetur significatus. Cognoscere quoque & agnoscere in ea dicti solent differentia, vt noua alienaue cognoscamus: vetera vero aut nostra agnoscamus. Recognoscere vulgus dicit. Quò diuinius absunt: eum quum videmus agnoscimus. Has laudes non agnosco, id est, in me esse non cognosco. Virium mearum paruitatem agnosco Virgilius. Apparent primi, clypeos mentitaque tela agnoscunt.*

CICERO. Veni inquit Athenas Democritus: neque me quisquam ibi agnouit. Constantem hominem & grauem, qui gloriatur à gloria se abfuisse. Idem. Quum humanitatem & facilitatem agnoscimus tuam, tum admiramur istam scientiam & copiam. *Locare quoque & conducere, quamuis Gallico eodem vocabulo utrumque nostri exprimant, non parum tamen inter se disident. Locat enim is cuius res est, conducit vero qui vtendam rem accipit. Vt, Domum meam tibi locaui. Domum meam tu conduxisti.*

CICERO. Senonis Memnoni nobilissimi hominis vxoris fundus erat colono locatus. *Habere, referre, agere gratias quantùm differant ex Valla scire possis. Cæterum dicendum id putauimus, licet referre gratiam & gratias vsitate dicatur, gratiam tamen habere, quàm gratias dici sæpius attendimus.*

CICERO. Te diligimus, magnamque tibi habemus gratiam. Idem 2. de Orat. 351. Gratiamque habeo Simonidi illi Chio, quem primum ferunt artem memoriæ protulisse.

i v

Idem 3. de Or. 62. Stoicos autem quos minimè improbo, dimitto: tamen nec eos iratos vereor: quoniam omnino irasci nesciunt, atque hanc ab his habeo gratiam, quòd soli ex omnibus eloquentiam, virtutem & sapientiam esse dixerunt. *Ab his habeo gratiam propriè magis quàm usitatè dicit.*

A. GELLIVS. Condemnatum quoque furti colonum, qui fundo, quem conduxerat, vendito, possessione eius dominum interuenisset. Idem. de Plauto. Quum pecunia omni, quam in operis artificum scenicorum pepererat, in mercationibus perditâ, inops Romanam redisset, & ob querendum victum ad circumagens molas, quæ trusatiles appellantur operam pistori locasset. M. VARRO: Qui in ordine erat, is æs militare merebat: & ob mercedem, laborem vel infamiam corporis locat. M. CATO. Nisi qui palàm corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauisset, & si famosus & suspiciosus fuisset, vim in corpus liberum non æquum censuere afferri. Idem. Ita est cupidus orationis, ut conducatur qui auscultet. Itaque auditis non auscultatis, tanquam pharmacopolam. Nam eius verba audiuntur verum ei se nemo committat, si eger est. Idem. Frustrò panis conducitur potest, vel uti taceat, vel uti loquatur.

Quod in oratione voces aliæ detrahantur, aliæ adiungantur ornatus gratiæ. Cap. V.

Nobis præceptio hæc paucis tradenda est, propterea quòd facile satis à quouis intelligi possit. Ea autem est Genitiuus gentium & loci orna-

tus causa potius quàm sensus, orationi non raro adiungitur quemadmodum verbis, voce, via, tempore detrahi solet à vocabulis, paucis, multis, pluribus, clara, recta, breui. Vt Quando gentium ad nos redibis? Paucis loqui tecum cupio, Recta veni.

CICERO I. de Nat. 123. Nihil est virtute amabilius: quàm qui adeptus erit, vbiçunque erit gentium, à nobis diligetur. Idem. Nunc complectar quid proposui breui. Idem. de perfecto Orat. 100. Complectar breui, disseram pluribus. Is est enim eloquens qui humilia subtiliter, & magna grauitè, & mediocria temperatè potest dicere. Idem I. de Ora. 34. Ac ne plura, quæ sunt innumerabilia, confectè, comprehendam breui. Idem 2. de Ora. 156. Neoptolemus quidem apud Eunium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis. *Hic tamen Cicero recta via dixit. I. in Catil. 23. Si mihi, inquit, inimico ut prædicas tuo confare vis inuidiam, recta via perge in exilium. Rectè vulgus in hac significatione perperam dicit.*

LVCIL.

Summatim tamen experiar rescribere paucis.

Idem.

Omnia alia in quibus effervimur rebus, ne ego multis loquar.

TERENTIUS.

Sofia, adesdum, paucis te volo.

PLAVTVS.

Quando gentium?

Idem.

Nusquam factum gentium.

Idem.

Equidem te nisi nunc hodie nusquam vidi gentium.

Idem.

*Clara vossem fabulabor, hic auscultet qua lo-
quar.*

Idem. Iam ad regem recta me ducam.

A. GELLIVS. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam poſtea nuſquam loci viſam conſtitit. VALERIVS MAXIM. Senatus antea affiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie quoque Senaculum appellatur. SALLVST. At Lucillum Regis cura machinata fames breui fatigabat.

*Paucula quedam poetis familiaria qua
oratores prorſus aſpernati non ſunt.*

Cap. VI.

QVAMVIS ſua poëtiſ obſervatio, ſua ſit oratoribus atque hiſtoricis: innumera tamen dicendi genera ſunt hiſ omnibus promiſcè uſitata. Nonnulla tamen in poëtarum libris frequentia: que apud oratores hiſtoricos ita rara ſunt: ut improprie locutus eſſe orator qui hæc dixerit videatur, iis qui ea non nouerunt. Qualia ſunt viderier pedes agier, ſuffuſus oculos. Ea autem ab oratoribus hiſtoricis que dicta fuiſſe hic tantum admonemus: comprobamiſque.

CIC. 3. Off. Vbi porro illa erit formula, ut inter bonos bene agier oportet. *Ea que formu-
la ſit aliàs dicit amplius. Idē 3. Offi. 61. Reliquo-
rū inquit iudiciorum hæc verba maximè ex-
cellūt. In arbitrio rei vxorię melius æquius in
fiducia, ut inter bonos bene agier. Quid ergo
aut in eo quod melius æquius eſt, poteſt vlla
pars ineſſe fraudis? aut quum dicitur inter
bonos bene agier, quicquam agi doſoſe aut
malitioſe poteſt? Idem ibidem 70. Quanti
verba*

verba illa, Vti ne propter te, fidēme tuam capus fradatūſve ſim? An inter bonos bene agier oportet & ſine fraudatione? *Sed Cicero-
nis verba illa inter bonos bene agier, non ſunt. Nec
illa eiſdem ſunt qua apud eum ſunt. 1. Tuſcu. 69.
ſed poëta alicuius.*

*Hic ubi habitamus non interuenit ſuo
Tempore, cælum niteſcere arbores frōdeſcere.*

Vites letiſce pampini pubeſcere.

Ramos baccarum ubertate incurueſcere,

Segetes largiri fruges florere omnia.

Fontes ſcatere, herbis præta conueſtiries.

*Hæc in verſus reſtituimus, ne Ciceronis verba
putares.*

*Hiſtoricis atque poëtiſ omnino familiare eſt pro-
præteri imperfecto indicatini præſentis infinitini di-
cere. Hoc quoque Cicero uſurpauit. 2. de Or. 740.
Stomachari Cannius, inquit. Idem. Galba au-
tem alludēs variè & copioſe multas ſimilitu-
dines afferre, multaq; pro equitate, ius dicere.*

PVR. VATINI VS. Cliens ad te venit, quæ pro te cauſam dicier vult. A. GELL. Ex inſula Creta quiſpiã ætatē Athenis agens Platonicū eſſe ſe philoſophum dicebat, & viderier geſtiebat. Idem. Memini me quondam & Cæſinum Iulianum Numidam ad Frontonem Corneliū, pedes tunc grauiter ægrum, ire viſere. Idem de Euclide. Tunica longa muliebri indutus & pallio verſicolore amiſtus, & caput & ora velatus, è domo ſua Megaris Athenas ad Socratem commeabat. SALLVSTIVS. Decores multi ab hoſtibus terga cædebantur. M. CATO. Multa me dehortata ſunt huc prodire, anni, ætas, vox, vires, ſeneſtus. Verum enim vero quū tantam ré peragier arbitraret.

Natus item genitor genitrix pro filio patre, matre poetis usitata, oratoribus tantum non ignota sunt. VALERIVS MAXIM. Natūmque Cyrum exponi iubendo.

Nisi maius natum esse participium. Præterea ut poete ita historici infinitivum pro præterito imperfecto indicatini modi non raro usurpant. Ab eo tamen dicendi genere oratores omnino non abstinere. AYL. GELLIVS. Pulli strepiduli circumstrepere, orarēque matrem, ut statim iam properet.

Voces vnius, duarum, ac plurium syllabarum commiscendas esse.

Caput VII.

ILLud quoq; indictū præterire nolumus, malā esse I cōpositionē eam in qua voces multæ vnius syllabe substruuntur: ut, *Hæc in re nos hic non feret.* De dissyllabis multis idem sentiendum est: ut *Multos ego vidi bonos viros nihil sibi præter victum cultumq; optantes* Si verò plures sint polysyllabæ: id non reprehenderim: ut, *Et profecto anteponenda amicitia omnibus humanis rebus. Literarum tuarū lectione iucundissimā fuisse mihi ne ignores. Die accēsam lucernam Diogenes circumferens, interrogatus quid faceret, hominem querere se respondit.*

CICERO in Hortens. Ad iuvenilem libidinem copia voluptatum gliscit illa, ut ignis oleo. Idem pro Cluen. 105. Imperitorum hominum rumusclos aucupant. Idem 5. Famil. epist. 12. Habet in se præteriti doloris secuta recordatio delectationem.

PROPERTIVS.

Ab pereat quicumque meracas reperit vnas:

Corru-

Corruptaque bonas neffare primus aquas.

PLAVTVS.

Manuleatam tunicā habere hominem addeceat.

Sed magis placet, ut vnus, duarum, pluriumque syllabarum voces commisceantur: nisi materia de qua dicitur, grauis est & sublimis. Ei enim dictiones longæ magis conueniunt: ut, *Altissimam virtutis excellentiam immortalis deus ignotam esse hominibus voluit.*

CICERO 1. Offic. 112. Catoni autem, quum incredibilem tribuisset natura grauitatem: eamque ipse perpetua constantia roborauisset, semperque in proposito susceptoque consilio permanisset: moriendum potius quàm tyranni vultus aspiciendus fuit. Idem de Orat. perfecto. 114. Aristoteles tradidit præcepta plurima differendi, & postea quia dialectici dicuntur spinosiora multa pepererunt. In polysyllaborum huiusmodi verborum usurpatione accentus curandus est. Multorum enim prope se collocatorum penultima si acueretur: id parum placeret, sed longe minus, si antepenultima: ut, *Iuvenilem voluptatem reprimendam putamus. Voisuptatibus deditos cupiditas nimia commouet.*

Verba item longæ nimis & velut sesquipedalia non putem usurpanda.

Indicendorum propositione, inque dictionum repetitione quid obseruatum pulchrum sit. Cap. VIII.

IN virtutibus orationis, quæ tres numero sunt, ut iumendata sit, et ornata, ut dilucida, postrema hæc maxima est. Nam ut ait Quintilianus, orationis summa virtus perspicuitas est. Quo igitur

magis ea dilucida sit: quæ dicturus sis proponenda sunt, quæque dixeris repetenda. Quod si duo dicturus sis hoc genere non inornatè proponas, ut in oratione eadem si dicturus sis primum de amicitia utilitate, deinde eiusdem voluptate ita proponas. Quarta sit amicitia voluptas dicere mihi consilium est, si quæ ex ea capiatur utilitas prius dixerim. In repetitione iidem huiusmodi varietas ornatio sit. Amicitia quæ voluptas sit, diximus: & prius quæ ex ea capi solita sit voluptas. In scribendis epistolis observari hoc solitum non est.

CICERO 2. Offic. Sed quoniam nonnunquam subsidium hoc necessarium est, quemadmodum sit utendum eo dicemus, si prius iis de rebus quæ virtuti propiores sunt, dixerimus. Idem. ibid. 1. In quo tum quæri dixi, quid utile, quid inuiciletum ex utilibus quid utilius, aut quid maximè utile. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixerò. Idem. 1. Offic. 29. Quoniã igitur duobus generibus iniusticiæ propositis adiunximus causas vtriusque generis: easque res antè constituimus quibus iustitia cõtineretur: facile quod cuiusque temporis officium sit poterimus, nisi nosmetipsos valde amabimus, iudicare. Idem. 2. de Orat. 25. Priusquam illa conor attingere: quibus orationem ornari atque illuminari putem, proponam breuiter, quid sentiam de vniuerso genere dicendi. *Quum duobus duo correspondentia sermone eodem dicimus, quis ordo seruandus. Cap. IX.*

Politus sermo & rudis ex autorum ineloquentia honoris malorumq; lectione haberi solet. Ideoq; suade

suademus, quantum fieri potest, ut in bonis lectitandis malisque abiiciendis occupati sint adolescentes in eis autem bonis præceptionem hanc non infrequenter inueniant. Quum sermone eodem duo dicimus, duoque correspondentia aut conuenientia adiungimus, ordinem hunc retinebimus, ut priori prius, posteriori posterius respondeat. Id quod exemplo sit manifestius. Oratione una si vis dicere, Amicitia crescit mittendis multis literis, & decrescit silentio: dicas elegantius. Crescit decrescitque amicitia mittendis multis literis, earumque silentio. C. Cesar & M. Cicero bellica virtute & eloquentia Romanis omnibus superiores fuere. Bonis & malis imperatoribus imperium firmum est ac inbecillum.

CICE. de Amic. 26. In amicitia nihil fictum nihil simulatum: & quicquid est, id est verum ac voluntarium. Idem. 1. Offic. 31. Quæ pertinent ad veritatem & ad fidem, ea negare interdum & non seruare sit iustum. Idem. 2. Offic. 16. Neminem neque ducem belli neque principem domi magnas res & salutares sine hominum studiis gerere potuisse. Idem. Æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuria, cum ignauia, cum temeritate, cum vitiis omnibus. Idem. 3. de Or. 12. Ego verò te Crasse cum vitæ flore, tum mortis opportunitate diuino consilio & ornatum & extinctum esse arbitror.

In illo quod Quintiliani est, non obseruatur. In maledicendo plus iniuriæ quàm in manu, in infamia plus pœnæ dicimus, quàm in morte.

QVINTILIANVS. Sic præceptor tam eloquentia quàm moribus præstantissimus: qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat. Idem. Quantum potèis ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à Demosthene ac Cicerone. A. GELLIVS. Si ea leuiora minorâque, utilitas autem contrâ gratior & amplior spe quantum potest firma ostenderetur. Idem. Nunc autem plerique, inquit, partis vtriusque amici, quasi probè faciant duos litigatores destituunt, & relinquunt, deduntque eos aduocatis maleuolis aut auaris, qui lites animâque eorum inflamment, aut odij studio aut lucri. Idè M. Catonis Tusculani hominis egere se multis rebus, & nihil tamen cupere dicentis mera veritas plus hercle promouet ad exhortandam parsimoniam, sustinédâque inopiam, quàm Græcè istorum præstigiâ philosophari sese dicentium, umbrâque verborum inanes fingentium, qui se nihil habere, & nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt: quum & habendo & egèdo & cupiendo ardeant. C. CASIYS. Per eam nisi sollicitus sum, ac malo veterem & clemètem dominum habere, quàm nouum & crudelè experiri. SALLVST. Cibus potuque illis aduersus famem atque sitim, non libidini nec luxuriæ erat.

Quum aliqua vna vox in oratione eadem bis poni potest, quo in loco ponenda sit elegantius. Cap. X.

Quoniam à vulgi sermone oratoris alienum esse toties repetimus in honoratâ hoc præterire nolui.

nolumus. Quum vox quæpiam est, quæ in sermone eodem bis poni possit: tum videamus primum, quo in loco vulgus dicere soleat: deinde loco alio collochemus. Exempli gratia Vulgus diceret. Nulla amicitia maior est nostra. scilicet amicitia. Elegantius dicas. Amicitia nostra nulla omnium maior est. Litera meis tuæ sunt humaniores. Hominibus indoctis doctiores postponuntur. Aëolica lingua Latina proxima est. Rebus diuinis humana comparata nunquam videntur. Malo minori maxus anteponeudam est. Paucus exempla multa hic tibi utiliora sint.

CICERO 2. in Verrem 32. Malo ei iurato suam, quàm iniurato aliorum tabellas committere. Idem 1. Off. 34. Ob eam quidem causam bella suscipienda sunt, vt nihil aliud nisi pax quaerita videatur. Idem ibid. 41. Totius iniustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum qui tum quum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri esse videantur. Idem. Duabus his personis, quas supra dixi, tertia adiungitur: quam casus aliquis vel tempus imponit. Idem ibid. Vt sunt, quemadmodum supra dixi, qui vrbani rebus bellicas anteponunt: sic reperies multos, quibus periculosa & callida consilia quietis cogitationibus & splendidiora & maiora videantur. Idem ibid. 84. Quibus ille respondit, Lacedæmonios classe illa amissa aliâ parare posse, se fugere sine suo dedecore non posse. Idem ibid. Quod si vnquam populo Romano concessum est, vt iure concitatus videretur, id quod docebam, sæpe esse concessum, nullam illa causa iustiore fuisse.

HORATIYS.

Quis non malarum, quas amor curas habet: Et.ec inter obliuiscitur?

PLAVTVS.

*Neque ego hac nocte longiorem me vidisse cen-
seo.*

PLINIVS Iunior. Nec desidia noſtræ præ-
tendamus alienam. IVLIVS Higinius. Quæ
bidens est hostia, oportet habeat dētes octo:
sed ex his duo cæteris altiores, per quos ap-
pareat ex minore ætate in maiorem trans-
cendiſſe. QVINTILIANVS. R. literæ, qua De-
mosthenes quoq; laborauit, L. ſuccedit. VAL.
MAXI. Abiecta priuata charitate publicam
induebant. Idem. Age Cæſelius iuris ciuiliſ
ſcientia clarus quàm periculoſo contumax.
Nullius enim aut gratia, aut auctoritate com-
pelli potuit, vt de aliqua earum rerum quas
Triumuiui dederant, formulam componeret.

*Vtramque vocem Trabeas poſuit. Fortunam,
inquit, ipſam anteibo fortunis meis.*

*Quod inter vocabula duo copulata con-
iunctione copulatiua eleganter po-
natur quod cum vtroque conueniat.*

Caput XI.

*V*ſitatē admodum & eleganter hoc imitari
poſſi: vt inter vocabula duo coniunctione co-
pulatiua aliquid interponas. quod cum vtroque con-
ueniat. vt, Amicitia virtute paratur & conſuetu-
dine. Pudicū moribus ac ſincera uxor eligenda eſt.
Scipionis pudicitia atque Alexandri rarum nobi-
litate ornamentum eſt.

CICERO. Orat. 33. Magnum opus omnino
& arduum Brute conamur: ſed nihil difficile
amanti puto, amo autem & ſemper amaui
ingenium, ſtudia, mores tuos. Idem 1. Off. 11.

Deos

Deos autem placatos pietas efficiet & ſancti-
tas. Idem Parad. 6. Diuitiarum fructus eſt in
copia. Copiam autem declarat ſatietas re-
rum atque abundantia. Idem 3. Tuſc. 12. Non
enim ſilice nati ſumus: ſed eſt naturale in
animis tenerum quoddam atque molle, quod
ægritudine quaſi tempeſtate quaſſatur. Idem
1. de Leg. 40. Scelerum in homines atque im-
pietatum nulla expiatio eſt. Idem 2. de Leg
42. In omni religione impij non ſolum vita.
cruciati atque dedecore, verumetiam & ſe-
pultura ac iuſtis exequiarum caruerunt. Idem
3. Tuſcul. 63. Hecubam putant propter animi
acerbitatem quandam & rabiem ſingi in ca-
nem eſſe conuerſam. Idem 3. de Orat. 39. Ru-
ſtica vox & agreſtis quodaſm delectat. Idem
3. Tuſc. 2. Nunc ſimul atque editi in lucem &
ſuſcepti ſumus, in omni continuo prauitate,
& in ſumma opinionum peruerſitate verſa-
mur: vt penè cum lacte nutricis errorem ſu-
xiſſe videamur. Idem 2. de Na. 99. Aſſiduitate
quotidiana & conſuetudine oculum aſſueſ-
cunt animi: neque admirantur, neque requi-
runt rationes earum rerum quas ſemper vi-
dent. Idem de Orat. perfecto 183. Ita notatio
naturæ & animaduertiſſo peperit artem.

TERENTIVS.

*Reperi facilitate nihil eſſe homini melius neque
clementia.*

Idem.

Memorem me dices & gratum.

QVINTILIANVS. Si quis vnã maxi-
mãque à me artem memoriæ quærat. exer-
citatio eſt & labor, multa edifcere, multa co-
gitare, & ſi fieri poteſt quotidie, potiſſimum

est. Nihil æquè vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Idem. Si sit necesse, duram potius atque asperam compositionem malim esse, quàm effœminatam & eneruam. Idem. Prudentissimus esse haberique & optimus debet: qui sententiæ suæ de vtilibus atque honestis credere omnes velit. A. GELL. Delphinos venerios esse & amafios, non modò historia veteres, sed recentes quoque memoriæ declarant. Idem. Aditimus verbum latinum est & vetus, & ea forma dictum qua finitimus & legitimus. Idem. Satis hoc esse potuit admonendi gratia dixisse, agricolæ quosdam & indomitos certatores: qui nisi auctoritatibus adhibitis non comprimuntur. Idem. Natura omnium rerum quæ nos genuit, induit nobis inoleuitque in ipsis statim principiis quibus nati sumus, amorem nostri & charitatem: ita prorsus vt nihil quicquam esset charius pensûsque nobis, quàm nosmet ipsi. CATO apud Sallustium. Vbi socordia te atque ignauitæ tradideris, nequicquam deos implorés. Irati infestique sunt.

Quod pulchrum sit vocabula duo proxime sibi ponere: quæ vnum esse videantur. Caput XII.

Preceptio hæc delectabit hanc quam ab autoribus in eloquentia summis obseruatam esse agnosces. Ea autem est: Si vocabula duo sibi proxime appositæ, vnum esse videntur orationem efficiunt venustiore: vt, Quid agas, vbique sic fac me certiore: id enim scire non parum cupio. Nam à me quum discessisti, ex literis tuis nullæ mihi rediditæ sunt.

sunt. Parisiis adhuc putabam esse te quum multis ante diebus discesseras.

CICERO. Te quum semper valere cupio, tum certè dum hic sumus. Idem I. Fam. ep. 9. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendatæ: ea tantæ mihi curæ sunt, vt me nolim admoneri, rogari verò sine magno dolore vix possum. Idem I. de Ora. 106. Equidem te quum in dicendo semper putavi deum, tum verò tibi nunquam eloquentiæ maiorem tribui laudem, quàm humanitatis. Idem 3. Off. 3. Otio fruor, non illo quidem, quò debeat is qui quondam peperisset otium ciuitati. Idem. Est enim bellum gestum consilio Senatus eius qui à Solone constitutus est. Idem I. Phil. 33. Num te quum hæc pro salute Reipublicæ tanta egisses fortunæ tuæ, num amplitudinis, num claritatis, num gloriæ pœnitebat? Idem. Cur minore dolore perituros secum multis, quàm si soli pereant arbitrentur?

VIRGILIUS.

*At me cum rauce tua dum vestigia lustrò
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.*

PLAVTVS.

Ne me secus honores honestes quàm ego te, quum seruebas mihi.

Idem Vbi mores deteriores increbrescunt in dies, vbique amici qui infideles sient neque a pernoscere vbi quid eripiat, animo quod tuo placet maxime tibi quidem si regnum detur, non est cupita iuitas.

A. GELL. Annales libri tantummodo quod factum, quoque anno gestum sit id, demonstrant. Idem. Qui sunt leues, & fu-

tiles, & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapsantibus defluunt: eorum orationem bene aestimatum est in ore nasci, non in pectore. M. C. A. T. O. Si per laborem honesti quippiam egeris: labor abit, honestum manet: si per voluptatem turpe feceris quippiam, quod suaue est abit, quod turpe est manet. S. A. L. L. V. S. T. I. V. S. In his miseriis cuncta me cum fortuna deserere.

Quod vocabulum vnum in oratione eadem bis positum sine vlllo medio ponatur sibi proximè. Cap. XIII.

Alys quoque oratoribus oratores ipsi id vitio non vertunt, ut quum vocabulum vnum bis in oratione eadem ponendum est, proximo sibi sine vlllo medio componatur: ut, *Amicus amici consuetudine gaudet. Amore amor, ut clauus clauo truditur, Calliditate calliditas plerumque vincitur.*

C. I. C. E. R. O. Cura ut valeas, & me ut amas ama. Idem 1. Offic. Nihil est tam illustre, nec quod latius pateat, quam coniunctio inter homines hominum. Idem 3. Off. 2. 1. Detrahere aliquid alteri, & hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis contra naturam quam mors, quam paupertas quam dolor, quam cætera quæ possunt aut corpori accidere aut rebus externis. Idem Orat. Oratorem autem quoniam de eo quaerimus, equidem non facio eundem quem Crassus, qui mihi visus est omnem omnium rerum atque artium scientiam comprehendere vno oratoris officio atque nomine.

Idem

Idem. 2. de Orat. 190. Ut enim nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quæ admoto igni ignem concipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendendam vim oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam & ardens accesseris. Idem. Complectar hoc vno verbo, quo sæpe iam vsi sumus, diligentia: qua vna virtute virtutes reliquæ continentur. Idem. 2. Offic. 64. Est valde decorum patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus. Idem. ibid. 11. Proximè & secundum deos homines hominibus maximè viles esse possunt. Idem. ibidem. 12. Quia deos nocere non putant his exceptis, homines hominibus plurimum obesse vel prodesse arbitrantur. Idem. 3. Tusc. 75. Artemisia illa Mausoli Cariae regis, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quandiu vixit, vixit in luctu: eodémque etiam confecta contabuit. Idem. ibidem 59. Mors est finita omnibus, quæ generi humano angorem nequicquam afferunt. Reddenda est terræ terra.

PLA V T V S.

Lupus est homo homini non homo.

Idem.

Odi ego aurum: multa multis sæpe suasit perperâ.

Idem.

Hodie doctiores non sunt qui lites creant, quam

hi qui si nihil est litium, lites serunt.

Idem. *Eveniunt digna dignis.*

Idem. *Qui potest mulieres vitare, vitet.*

Idem.

Neque aqua aqua, neque lac est lacti, crede mihi, vsquam similis.

h j

Idem.

*Huic homini nescio quid est mali mala obiectum
mann.*

Idem.

Par pari hostimentum datum est opera pro pecunia.

TERENTIUS.

Tu par pari referto.

Idem.

Mulier mulieri magis congruit.

A. GELLIVS. Civica corona appellatur, quam civis civi à quo servatus est in prælio, testem vitæ salutisque perceptæ dat.

Vocabula duo ab eodem inclinata, aut quorum ab altero alterum factum sit, proximè sibi ponenda.

Cap. XIII.

Illa quoque institutione institui te volumus, que ab oratorum oratione abhorrens non sit. Quam vocabula duo ab eodem profecta, aut quorum ab altero alterum profectum sit, in oratione eadem sunt, tum sine ullo quod in medio sit, prope se collocantur: ut *Amicus* amicitia etiam aliena delectatur. Orationes oratori futuro legenda sunt. Si solitus est servire, servitutem sensit leviozem. Socrates hortabatur iuvenes ut in speculo se inspicereut sepius, ut si formosi essent, ea specie digni fierent, sin deformes, deformitatem suam eruditione tezerent.

CICERO. 9. Famil. epist. 16. Delectauerunt me literæ tuæ, in quibus primum amari amorem tuum, qui te ad scribendum incitavit. Idè. Facile fuit iustitiam iustissimo viro

viro defendente. Idem. 5. Tusc. 58. de Dionysio Syraculano. Ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit. Itaque ancillari fordidòque artificio regix virgines ut tonstriculæ tondebant barbam & capillum patris. Et tamen ab iis ipsis, quum iam essent adultæ, ferrum remouit, instituitque ut candidibus iuglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. Idem. Omnes qui probari volunt, voluntatem eorum qui audiunt, intuentur.

ENNIVS.

Nequiquam sapero sapientem qui sibi ipsi prodesse ne quiret.

Idem.

Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.

LIVIVS.

Andronicus. Humum humidum pedibus fodit.

Humum virili genere priscum est.

Poeta quidam apud Ciceronem Hec omnia vidit inflammar, Priamo vitam vitari.

Euitavi pro vitam auferri priscè dictum est.

AFRANIVS.

Nemo illa vituit carie cariosior.

OVIDIVS.

Neque enim lex iustior vlla est.

Quam neci artifices arte perire sua.

PLAVTVS.

O melle dulciò dulcior tu es.

Idem.

Neutrobi habeò stabile stabulum.

Idem.

Quod bonus beneficit beneficium, gratia ea granidia est bonis.

Idem.

Istuc non precipias, facile memoria memini

Idem.

Hic me dies amœnitate amœna amœnus oneravit.

Idem.

Non ego nunc parasiticus sum, sed regum rex regalior.

Idem.

Agei tu, secundum sequor.

PLINIUS Iunior. Postquam desimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. M. CAELIVS. Nos frigore frigesimus.

Adiungendum putauimus epigramma pulchrum esse in quo huiusmodi crebra vocis vnus quasi repetitio est, quare illud Ennii est.

Qui lepide postulat altorum frustrari,

Quem frustratur frustra cum dicit frustra esse,

Nam qui sese frustrari quem frustra sentit,

Qui frustratur, is frustra est, si non ille frustra.

Eorum autem versuum sensus est. Qui alium frustrari contendit, idem frustra est, si is alium frustrari se sentiens operam dat frustra ne sit.

Vocabula pro voce non pro significato posita quo sint modo usurpanda.

Caput XV.

Quoniam a instituendo, institutionem dictam esse putamus, inuentum est rudi huiusce Prognymasmatis institutur ac polire nobis certum est: ut relicto agresti, duro, aspero sermone: cum qui cultior politiorque sit assit, qui possit. Id autem cum ex aliis multis, tum ex hac præceptione haberi possit. Vbi igitur verbum quoddam est pro voce ipsa

hoc est

hoc est (ut ego vulgum docens vulgari dictione vtar obiter) materialiter possum: perinde collocandum est, ac si pro significato suo diceretur. Vt ab amico amicitia appellata est: vulgo enim dicunt, ab hoc nomine amicus hoc nomen amicitia dictum est, quod dicti generis è media plebe sumptum est. Attendendo tentare inclinatum est. Amor ne ab amando, an amare ab amore factum sit incertum est.

CICERO. 2. Tusc. 43. Appellata est ex viro virtus. Idem. ibidem. A viris virtus nomen est mutuata. Idem. de Vniuers. Totam expectas prudentiam huius rectoris: quæ ipsum nomen hoc nata est à prouidendo. Idem. 3. Tusc. 17. Frugalitas, ut opinor, à fruge: qua nihil melius è terra oritur. Idem. ibidem. 14. Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquendi in vitio ponitur. Ductum verbum à confidendo, quod laudis est. Qui autem est fidens, is profectò non extimescit: discrepat enim à timendo confidere. Idem. lib. 4. de Rep. ex Nonio. A petendo petulantia: à procando, id est, poscendo. procacitas nominata est. Idem. 3. Tusc. 20. Ab inuidendo autem inuidencia rectè dici potest: ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ, quod verbum ductum est à nimis inruendo fortunam alterius. Idem. 4. Tusc. 27. Differt anxietas ab angore. Neque enim omnes anxij qui anguntur aliquando, neque anxij semper anguntur. Idem. Ipse animus ab anima dictus est. Idem. 1. Tusc. 88. Triste est nomen ipsum carendi, quia subicitur hæc vis, habuit quis, nõ habet, desiderat, requirit, indiget. Idem. ibid. 36. In terram cadentibus corporibus, hisq; humo rectis, ex quo dictum est humari, sub terra

k iij

conſebant reliquam vitam agi mortuorum. Idem. 1. de Leg. 60. Id enim eſt ſapientis pro- uidere, ex quo ſapientia appellata eſt prudentia.

QVINTILLIANVS. Quid eſt aliud tumultus, niſi perturbatio tanta vt maior timor oriatur? Vnde etiam nomen dictum eſt tumultus. Idem. Neceſſitate dicunt ruſtici gemmã in vitibus. Quid enim dicerent aliud? & ſitare ſegetes, & fruſtus laborare. Idem. Ceruicem videtur Hortenſius primus dixiſſe, nam veteres pluraliter appellabant. A. GELLIVS. Quiſco non eſt his ſimile quæ ſuprà poſui, nec à quiete dictum, ſed ab eo quietem. Idem. Equitare, quod verbum è, vocabulo equitis inclinatum eſt, & homo equo vtens, & equus ſub homine gradiens dicebatur. Idem. A perſonando enim id vocabulum factum eſſe cõiectat. Idem. Diſplicita eſſet inſolentia & inſuauitas amatoris. Idem. Aheni quoque exem- plo vſi ſumus. M. VARRO. Vocatur à cælatura cælum, Græcè ab ornatu *κόσμος*, Latine à puritate mundus. Idem. Idque alterum à calendo calore, alterum à feruore febrim. Idem. Hanc deam melius putat eſſe Cererem. Sed quòd in aſylum qui confugiſſent panis daretur, eſſe nomen fictum, à pane dando pandere, hoc eſt, aperire.

Ab hac præceptione Præſciani illud alienũ eſt Ca- to, inquit, Cõforius muſta aqua p̄ nona dixit. Vſu ve- nire poteſt vt p̄ceptio hæc obſeruari non poſſit, vt cũ dicitur: Amor verbi poſitio eſt. Amare. n. ſi diceret, aliud diceret, aliud dicere vellet. Quis autẽ id in nomine uſu venit cũ eo articulus nõ inuſitate adijci- tur. Cuiusmodi Nigidianũ illud eſt: Si huius amici- vel huius magni ſcribas: unum i, facito extremum;
ſin verò

ſin verò hi amici, hi magni caſu multitudinis re- ſto, tum ante iſcribendum erit e. Atque id ipſum facies in ſimilibus. Item ſi huius terre ſcribas i, lite- ra ſit extrema ſi huic terræ, per a ſcribendum eſt.

Vocis alicuius repetitione orationis pon- dus augeri. Cap. XVI.

Vnde, quæſo, laudandi aut vituperandi copiã vnde perſuadendi vim aut diſſuadendi, vnde accuſandi defendendæ aut poſtulandi acrimoniam accepturus ſis: ab hac præceptione ſi diſcedis? Nulla meliſcule fœcunda magis, nulla acrior, nulla vehe- mentior oratio eſt, quàm ea in qua vox vna ſepius repetitur, quæ tanquam aures auditoris ipſius percutit ſepius: vt, Amicitia nihil dulcius, nihil ſua- uius, nihil hominis libertate dignius eſſe putem. Quid iuſtitia tue integritatem, quid liberalitatis magnitudinem, quid virtutum denique omnium, quibus ornatus eſ, ſinceritatem predicare nunc opus eſt: Hoc dicendi genere vtuntur poëtæ, vtuntur ora- tores.

CICERO. I. de Finibus 65. Epicurus dicebat omnium rerum quas ad beatè viuendum ſapientia comparauerit, nihil eſſe maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius. Idem 2. Tuſc. 64. Mihi quidem laudabiliora videntur omnia quæ ſine vendicatione, & ſine populo teſte fiunt. Idem 5. Tuſcul. 20. Xerxes quidem refertus omnibus præmiis donique fortuna, non equitatu, non pedeltribus copiis, non nauium multitudine, non infinito pondere auri contentus, præmium propoſuit, qui inueniret nouã voluptatem, qua ipſe inuicta

non fuit contentus. Neque enim vnquam finem inueniret libido. Idem. ibidem 5. O vitæ philosophia dux, ô virtutis indagatrix expultrixque vitiourum: quid non modo nos sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? Tu vrbes peperisti, tu dissipatos homines in societatem vitæ conuocasti, tu eos inter se primo domiciliis, deinde coniugiis, tum literarum & vocum communi ore iunxisti, tu inuentrix legum, tu magistra morum & disciplina fuisti. Idem. Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Idem. Nemo enim iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem timet, aut qui ea quæ his sunt contraria, æquitati anteponit. Idem 1. de Leg. 58. Mater omnium bonarum rerum sapientia, cuius amore Græco verbo philosophia nomen inuenit: qua nihil à diis immortalibus vberius, nihil florentius, nihil præstabilius hominum vitæ datum est. Idem 5. de Finibus 58. Multi quum In potestate essent hostium aut tyrannorum, multi in custodia, multi in exilio dolorem suum doctrinæ studio leuauerunt. Idem 3. de Finibus 75. Sapiens rectius appellabitur rex, quàm Tarquinius qui nec se nec suos regere potuit. Rectius magister populi (is enim est Dictator) quàm Sylla, qui trium pestiferorum vitiourum luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis magister fuit. Rectius diues quàm Crassus: qui nisi eguisset nunquam Euphratem nulla belli causa transire voluisset. Idem. Si quis etiam morte pœnas sceleris effugerit: expectentur hæ pœnæ à liberis, à nepotibus, à posteris. Idem. de Amic. Nihil

Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendum. Idem 1. Off. 88. Nihil enim laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placabilitate atque clementia. Idem 3. de Orat. 222. Nihil est vtilius quàm crebra mutatio, nihil perniciosius quàm effusa sine intermissione contentio. Idem. Partit. 11. Sed nihil tam incredibile quod non dicendo fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur. Idem 1. de Orat. 218. Sit boni oratoris multa auribus accepisse, multa vidisse, multa animo & cogitatione, multa etiam legendo percurrisse. Idem ibid. 249. Nemo tam sine oculis, tam sine mente viuuit, vt quid sit sementis ac messis, quid arborum putatio ac vitium, quo tempore anni, aut quomodo fiant ea, omnino nesciat.

CAECILIVS.

Ita ne Antipho proflua fide, itan' est immemoris, itan' est madida memoria?

Immemoris pro immemor antiquè dictum est.

TIBVLLVS.

Credula vitam Spes fouet & melius cras fore semper ait.

Spes alit agricolus, spes sulcis credit aratis.

Semina: quæ magno fœnore reddat ager.

PROPERTIVS.

Vino forma perit, vino corrumpitur etas,

Vino sæpè sum nescit amica virum.

PLAVTVS.

Multa sunt mulierum vitia sed hoc è multis maximum est, quum sibi nimis placent, nimisque operam impendunt, vt placeant viris.

Idem.

Cum Leone, cum Ecetra, cum Ceruo, cum Apro Aetolico, cum auibus Stryphalica, cum Anteo delictari mauelim quàm cum amore.

Mauelim priscè.

Idem.

Nimis homo nihil est, qui piger est: nimisque id genus odi ego male.

TERENT.

Noslin' morès mulierum? dum moliantur, dum comuntur, annus est.

QVINTIL. Illud ex præceptis veteribus manet, ne quod insolens verbum, ne audacius translatum, ne aut obsoleta veritate, aut poetica licentia sumptum in principio deprehendatur.

Multò certè maior acrimonia est, quàm hoc dicendi genere sententia ferè eadem repetitur. quale illud est M. Catois. Tuum, inquit, nefarium facinus peiore facinore operire postulas: succidias humanas facis, tantam trucidationem facis, decem funera facis, decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, indemnatis.

In quibus verbis in fine quoque verbum repetitur.

Vocabula multa sibi proxima à litera eadem vel syllaba incipere apud veteres vitiosum non fuisse. Et an etate sequenti vitiosum fuerit. Cap. XVII.

Non fuit apud veteres vitiosum vocabula multa sibi proximè posita dicere quibus idem esset principium: ut, Amicorum amissio mæror est

est gratissimus. Leuis literarum labor laudem facit leuiorem. Qui fortia facit facinora, hominis appellatione dignus est.

CICERO. Arma enim membra militis esse dicunt. Idem. Funditus euerfam fortunam fortiter ferre debemus.

PACVIVS.

Quia via caprivo generi gradibus gressio est.

Idem.

Lapit cor cura: erumna cor conficit.

Lapit, id est, durefcit.

ENNIVS.

Stultus est qui cupida cupiens cupienter capit.

Idem.

Sæuum suspicionem ferre falsam futillum est.

Sæuum, id est, seue.

Idem.

Tròsque valentes Contundit crudelis hyems.

Idem.

Neque miserè lauere lachrymæ falsum sanguinè.

NAEVIUS.

Fœcundo penetrat penitus thalamoque potitur.

LVCILIVS.

Deficit alma Ceres: nec plebes pane potitur.

TRVPIIVS.

Quam te saluum video, ut volui, glisco gaudio.

Apud Quintilianum poeta quidam Vento rubes aurea Phœbe,

Et cornix plena pluuiam vocat improba voce.

PLAVTVS.

Omnes sunt lena leui fide, neque Tripula lenius pondus est quàm fides lenonia.

Idem.

Qui in amore præcipit auit, prius perit, quàm si saxo saliat.

Idem.

*Non potuimus nostros grandius grandire gra-
dus.*

Idem.

Tu magnum malum habebis.

Idem.

*Quem pol ego hodie ob istac dicta faciam fer-
uentem flagris.*

TERENT.

Flagitium facimus.

Idem.

*Profecto quanto magis magisque cogito, dabit
nimirum Thais mihi magnum malum.*

*Quanquam fuit veteribus hoc dicendi genus fa-
miliare admodum, non tamen etate sequenti omnino
intercidit. Nam ab huiusmodi rara asperitate non
profusus abstinuerunt y qui auris suere prudentio-
ris.*

CATVLLVS.

*Accipe quis merfer fortuna fluctibus ipse,
Ne amplius à misero dona beata petas.*

TIBVLLVS.

Frangit fortia corda dolor.

PROPERTIVS.

Si fas est omnes pariter perentis auari.

VIRGILIUS.

Sed qui te tanti talem genere parentes.

Idem.

Sale saxa sonabant.

Idem.

Tales casus Cassandra canebat.

SALLVST. Plurima & flagitiosissima fecere
facinora. Idem. Iugurtha ex improviso castra
hostium cum magna manu inuadit.

Voca-

*Vocabulorum prope idem significantium
vsurpatione, orationis vim non pa-
rum augeri. Caput XVIII.*

ID quoque auditorum & animos & aures con-
tingit stimulat, ferit, mouet & excitat: quum res
una uocibus multis eundem prope significatum ha-
bentibus que synonyma aut serè synonyma sint, ora-
tio quasi spargitur, irrigatur, perfunditur, aut quum
multa generis serè eiusdem dicuntur. Eo tamen or-
dine, ut queque ita locetur, postrema, ut maximi sit
ponderis. Grauiorque futura sit oratio: si non ponat-
ur ulla inter uocabula hæc coniectio: ut, Incredi-
bilem hanc nostram amicitiam colo, suspicio, véné-
ror. Eruditionem tuam omnes uno ore prædicant,
extollunt, admirantur. Nihil equidem lego quod or-
atione tua elegantius sit, uenustius, lepidius.

CICERO I. Famil. epist. 9. Tantum enitor,
ut neque amicis, neque etiam alienioribus o-
pera, consilio, laboribus desim. Idem. Nihil e-
rat, quod non ipse obiret, occurreret, vigila-
ret, laboraret: frigus, sitim, famem ferre pote-
rat. Idem. Defendimus eas leges, quas ipse no-
bis inspectantibus recitauit, pronunciauit, tu-
lit. Idem in Somn. Scipionis. Omnibus qui
patriam conseruarint, adiuuerint, auxerint,
certum esse in celo definitum locum. Idem
in Pis. I. Vultus quidem totus, qui sermo qui-
dam tacitus mentis est. hic in fraudem homi-
nes impulit, hic eos quibus erat ignotus, de-
cepit, fefellit, induxit. Idem 2. in Catil. I. Ab-
iit, excessit, euasit, erupit. Idem 2. de Fi-
nibus 95. Turpe est viro, debilitari, dolo-
re frangi, succumbere. Idem 2. de Finib. 46. 3

k vij

Omnia vera diligimus, id est, fidelia, simplicia, constantia, tum vana, falsa, fallentia odimus: vt fraudem, periurium, malitiam, iniuriam. Idem 2. Tuscul. 27. Poëtae quum magnam speciem doctrinae sapientiaeque praese tulerint: audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhærescunt penitus in mentibus. Idem 4. Tuscul. 22. Quemadmodum temperantia sedat appetitiones, & efficit vt hæ rectæ rationi pareant, conseruatque considerata iudicia mentis: sic huic inimica intemperantia omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat. Idem. de Senec. 38. Pythagoreorum more exercendæ memoriæ gratia, quod quoque die dixerim, audiuerim, egerim commemoro vesperi. Idem 1. de finibus 44. ex cupiditatibus odia, dissidia, discordiæ, seditiones, bella nascuntur. Idem. 3. de finibus 38. Quis non odit sordidos, vanos, leues, futiles? Idem 3. Tuscul. 30. Pericula, damna, exilia peregre rediens semper secum cogitet: aut filij peccatū, aut vxoris mortem, aut morbum filiae.

QUINTILIANVS. Nihil est tam occupatum, tam multiforme, tot ac tam variis affectibus concisum atque laceratū quàm mala mens. Nam & quum infidiatur, spe, curis, labore distinguitur: & iam quum sceleris compos fuerit, solitudine, pœnitentia, pœnarum omnium expectatione torquetur. Idem. Iucundissima in oratore humanitas, facilitas, moderatio, beneuolentia. VALER. MAXIMVS. Ij demum penates, ea ciuitas, id regnum æternum in gradu facile steterit: vbi minimum vitium. Veneris pecuniarūque cupido sibi vendicauerit. M. VARRO. Omnes videmur

videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ: quif sumus capri Saperdæ: id est, sapientes & elegantes. M. CAÏO apud Sallustium. Non votis neque supplicis muliebribus auxilia deorsū parantur: vigilando, agendo, bene consulēdo prospere omnia cedunt. SALLVSTIVS. Gloriam, honorem, imperium bonus & ignauus æque sibi exoptant.

Hoc genere delectari recentiores vt agnoscat, vnum hoc exemplum, quod Politiani est, ascribemus. Nihil, inquit, apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius: nihil etiā blandius, humanius, benignius: postremò nihil modestius, candidius, amabilius.

Nonnunquam inter huiusmodi vocabula coniunctio copulatiua interponitur.

CICERO de Senec. 17. Non enim viribus aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur: sed consilio & autoritate & sententia. Idem. Mèque præ cæteris & colit, & obseruat, & diligit.

Est quando in hoc dicendi genere cum verbis ipsis aliquid adiungatur.

CICERO. Actione. I. in Verrem. II. Siciliam prouinciam C. Verres per triennium depulatus esse, Siculorum ciuitates vastasse, domos exinaniuisse, sana spoliasse dicitur.

In hac dicendi figura duæ solæ voces sine coniunctione raro dicuntur. Eiusmodi illud Ennij est: 17. bi videt auenam lolium crescere inter triticum, seligit, secernit, aufert.

Itémque illud TVL. 5. de Finib. 62. Quis est qui non oderit libidinofam proteruam adulescentiam? Quis contra in illa arate pudorem, constantiam, etiam si sua nihil interfit,

non tamen diligit. Idem. A te peto maiorem in modum vt eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare.

Interrogationis exclamationsque vim esse maximam.

Caput XIX.

AN illud quoque oratoribus infrequens est, vt quum in oratione sermo quidem est cui pondus aliquod superimponendum sit, cum faciant interrogatiuum aut exclamatiuum: vt, *Quid in vita hominum amicitia dulcius est? Studio literarum quid inuenies incundum? O felices eos, quibus cum natura bonitate adest fortuna benignitas.*

CICERO. pro C. Corn. 2. in Frag. O calidos homines, o rem excogitatam, o ingenia metuenda. Idem. 3. de Orator. 7. O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam & inanes nostras contentiones, quæ medio in spacio sæpe franguntur, & corruunt, aut ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicerent potuerunt. Idem. de Senect. 66. O miserum senem, qui mortem contemnendam esse in tam longa ætate non viderit. Idem de Perfecto Oratore. 120. Quid enim ætas hominis, nisi memoria rerum veterum, cum superiorum ætate cõtextitur? Idem ibidem. 107. & 10. in Ant. 8. Quid enim tam commune, quam spiritus viuus, terra mortuis, mare fluctibus, litus eiectis? Idem 2. de Finib. 50. Quid turpius, quam sapientis vitam ex insipientum sermone pendere? Idem 3. de Finib. 38. Quis autem honesta in familia institutus, & educatus ingenuè, non ipsa turpitudine, etiã cum læsura

læsura non sit, offenditur? Idem. 5. Tuscul. 105. Quid est dulcius otio literato? Idem 4. Tuscul. 78. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi pares rursus in suum locum congerere? Idem pro Arch. poëta. 26. Quid nostri Philosophi? nonne in iis ipsis libris, quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? Idem 1. Tuscul. 64. Philosophia omnium mater artium, quid est aliud nisi, vt Plato ait, donum, vt ego, inuentum deorum? Idem 2. Offic. 5. Quid est enim per deos optabilis sapientia? quid præstantius? quid homini melius? quid homine dignius? Idem ibidem. 66. Quid enim eloquentia laudabilis & præstabilis, vel admiratione audientium, vel spe indigentium, vel eorum qui defensi sunt, gratia? Idem de Perfecto Oratore. 141. Quis vnquam dubitauit, quin in Republ. nostra primas eloquentia tenuerit semper vrbanis patrisque rebus, secundas iuris scientia? Idem. Cur igitur ius civile docere semper pulchrũ fuit? hominumque clarissimorum discipulis floruerunt domus? Idem de Oratore perfecto. 120. Quid est enim turpius quam legum & ciuiliū controuersiarum patrocinia suscipere, quum sis legum & ciuilis iuris ignarus? Idem de Senect. 68. Quid est enim stultius quam incerta pro certis habere, aut falsa pro veris?

TIBVLLVS.

Quam iuuat immites ventos audire cubantem?

PROPERT.

Quid iuuat in nullo pondere verba loqui?

Idem.

Me similem vestris moribus esse putas?

Idem.

O nullis tantum credere blan diijs.

VIRGILIUS.

O fortunatos nimium sua si bona norint, Agri-
colas.

Idem.

Fortunate senex, ergo tua rara manebunt.

PLAVTUS.

Qui me Thebu aliter vinit inferior?

QVINT. Quid porro est honestius quam docere quod optime scias? Idem. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? & patere tua consilia num sentis? Quanto magis ardet, quam si diceretur: diu abuteris patientia nostra: & parent tua consilia? Hoc instandi non sciscitandi grati assumitur. Micipsa apud Sallust. Quis autem amicio, quam frater fratri?

Sed exclamatio frequens quam interrogatio odiosior est.

Quod in historia fabulæ narranda elegantius presentis temporis quam præteriti verbum dicatur.

Caput XX.

Orationis tota vis in eo collocata est, ut auditores aut moneat aut delectet. Mouent autem magis aut delectant que videmus quam que audimus: eaque que presentia sunt, quam præterita. I deoque & poete & oratores summi id comēderunt maxime: ut quam rem ipsi narrarent, ei verba ita accommodarent: ut ea tanquam presentia vel videretur, vel audiretur. Quod quum alijs multis dicendi generibus tum maxime verborum presentis temporis

temporis usurpatione factitarunt. Id quod imitari si contentes, non mediocris futura sit orationi cum vehementia delectatio. Quin præteriti temporis verbi primam usurpes non dissuademus: sed ad ea que presentis sunt ita obrepas, ut ea tum dicas quum memores rem cui vehementiam maiorem aut delectationem inesse velis. Hec autem narrandi genus, quoniam creberrimum est: de eoque exemplum paucis tradi non possit: uno alteroque dixisse satis sit.

CICERO 3. Offic. 58. C. Cannius eques Romanus, homo nec infacetus, & satis literatus, quum se Syraculas oriandi causa non negotiandi, ut ipse dicere solebat, contulisset: distitabat se hortulos aliquos velle emerere, quo inuitare amicos, & ybi se oblectare sine interpellatoribus posset. Quod cum percubisset, Pythius ei quidam, qui argentariam faceret Syraculis, dixit, venales quidem se hortos non habere: sed licere uti Cannio, si vellet ut suis: & simul ad cœnam inuitauit in posterum diem. Quum ille promisisset: tum Pythius, ut argentarius qui esset apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se conuocauit, & ab iis petiuit ut ante suos hortulos postera die piscarentur: dixitque quid eos facere vellet. Ad cœnam tempore venit Cannius. Opiparè paratum erat conuiuium. Cimbarum ante oculos multitudo. Pro se quisque quod cœperat, afferebat: ante pedes Pythij pisces abiciebantur. Tum Cannius: Quælo, inquit, quid est ô Pythi? tantum ne piscium? tantum ne cimbarum? Et ille. Quid mirum, inquit? hoc loco est, Syraculis quicquid est piscium: hic aquatio, hac villa

isti carere non possunt. Incensus Cannius cupiditate contendit à Pythio vt venderet: gratuatè ille primo. Quid multa? Impetrat. Emit homo cupidus & locuples tanti quanti Pythius voluit. Et emit instructos: nomina facit: negotium conficit. Inuitat Cannius postera die familiares suos, venit ipse maturè. Scalmum nullum videt: quarit ex proximo vicino, num feriat quardam piscatorum essent: quod eos nullos videret? Nulla, quod sciam, inquit ille: sed hic piscari nulli solent. Itaque heri mirabar quid accidisset. Stomachari Cannius. Sed quid ficeret? Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus protulerat de dolo malo formulas. Idem 2. de Orat. 276. Vt illud Nasicæ, qui quum ad poetam Ennium venisset, eique ab ostio quarenti Ennium, ancilla dixisset domi non esse, Nasicæ sensit illam domini iussu dixisse, & illum intus esse. Paucis post diebus quum ad Nasicam venisset Ennius, & cum à ianua quareret, exclamat Nasicæ se domi non esse. Tum Ennius. Quid? Ego non cognosco vocem, inquit, tuam? Hic Nasicæ. Homo es impudens. Ego quum te quarerem, ancillæ tuæ credidi te domi non esse: tu mihi non credis ipsi.

A. G. E. L. Mos antea senatoribus Romæ fuit in curiam cum pretextatis filiis introire. Tamen quum in senatu res maior quæpiam consultata, eaque in diem posterum prolata est, placuitque vt eam rem super qua tractauissent, ne quis enuntiaret prius quam decreta esset. Mater Papyrij pueri, qui cum parente suo in Curia fuerat, percunctata est filium, quidnam in senatu patres egissent. Puer respondit

spondit tacendum esse: neque id dici licere. Mulier sit audiendi cupidior secretum rei, & silentium pueri, animûmque eius ad inquirendum euerberat: quarit igitur compressius violentiusque. Tum puer matre vrgente lepidi atque festiui mendacij consilium capit. Actum in senatu dixit, vtrum videretur vtilius exque Republica esse, vnus ne vt duas vxores haberet, an vt vna apud duos nupta esset. Hoc illa vt audiuit, animus compauescit, domo trepidans egreditur: ad cæteras matronas peruenit. Ad senatum postridie matrum familiâs caterua lachrymantes atque obsecrantes orant, vna potius vt duobus nupta fieret, quàm vt vni duæ. Senatores ingredientes curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa vellent, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus, quid mater audire institisset, quid ipse matri dixisset, rem sicuti fuerat, denarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri osculatur: cõsulatum facit, vt posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille vnus Papyrius.

Malum aduerbium interpositæ indignationis apud autores non incelebres vsitatum esse.

Cap. XXI:

Quæ tanta, malum, insania est hominibus his, qui quàm benedicant negligunt, dummodo loquantur? si profecto paruam admodum ne dixerim nullam persuadendi dissuadendæ acrimoniam habent: quod quum ex alijs multis, quas hi negligunt,

cum ex hac præceptione disere possis. Quum detestandum quippiam abominandumque dici sumus: tum clausulam eam cui energiam dare volumus maximam, faciamus interrogatiuam: in eadem aduerbium malum post primum secundum vocabulum ponamus. Est enim malum autore Donato, aduerbium interposita indignationis. Idque ferè significat, quod nefas à Virgilio sepe usurpatum: ut, Quid, malum, amici persona contegit inimicitias. Quid, malum, parricidium? patrem enecasti. Quid, malum, peius uiuit otiosis hominibus?

CICERO I. Philip. Quænam, malum, est ista uoluntaria seruitus? Idem 2. Off. 53. Quod te, malum, inquit, rationis in istam spem induxit, ut eos tibi fideles putares fore, quos pecunia corrupisses?

CATVLLVS.

Quid hunc, malum, fouetis? aut quid hic potest?

PLAVTVS.

Quid, malum, non sum ego seruus Amphitryonis Sosia?

Idem.

Quo id, malum, pacto potest?

Idem.

Quas, malum, nugas? satin' tu sanus es?

Idem.

Qui malum, intelligere quisquam potis est? ita nugas blatis.

TERENTIVS.

Quas, malum, ambages mihi narrare occipit?

Idem Quo id, malum, pacto potest?

Idem. Quid tua, malum, id refert?

Idem.

Quid malum, me tandem censes uelle id assimilari?

Idem.

Idem. Quid hoc, malum, infelicitatis? neque o satis decernere, nisi credo me huic esse naturæ rei, seruum miseris?

T. LIVIVS. Quid, malum, est imperantibus nolle parere.

Hoc idem genus etatis huius oratoribus usurpatum est.

De Particula tandem quid habeat uenustatis post uocem interrogandi.

Caput XXII.

Quis hoc tandem negaturus sit, qui quum alios multos, tum uel maxime Ciceronem attento animo euoluerit, particulam tandem post uocem interrogandi collocatam multum habere uenustatis? Quam ornatus gratia non sententia positam esse Sextus Pompeius affirmat: ut, Quid mihi tandem putes fore incundius, quàm aut te aut literas tuas uidere aut legere? Cur tandem, ad me non scripisti, ex quo à nobis abiisti? Quo tandem uinculo amicitiam nostram colligares, si ad me sepius ac facis, scriberes?

CICERO 3. Famil. epist. 10. Quid mihi tandem erat utilius, quid cõmodis meis aptius, quàm hominis nobilissimi atque honoratissimi coniunctio? Idem. Quo tandem animo in te esse debeo? Idem. Quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? Idem I in Catilin. 1. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? Idem. Quid tandem impedit te? Idem. Quid vos tandem? Idem. Quid tandem incensis futurum est? Idem I. de Orator. 196. Quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quæ una in omnibus terris est uirtutis, imperij,

dignitatis: cuius primum nobis mens, mos, disciplina nota esse debet, vel quia est patria parens omnium nostrum, vel quia tanta sapientia fuisse in iure constituendo putanda est, quanta fuit in his tanti imperij comparandis? Idem. Qui tandem mos est illius patroni, qui ad eas causas sine vlla scientia iuris audet accedere? Idem Orator, 141. Quis tandem id iustus rerum æstimator reprehenderet? Idem pro Cæc. Quæ tandem in eius venditionibus autoritas esse poterit? Idem 2. Of. fic. 68. Sed quis est tandem, qui in opis & optimi viri causæ non anteponat in opera danda gratiam fortunati & potentis? Idem. Quid tandem à Socrate & Platone perfectisque Philosophis faciendum putes? Idem. Quid illa tandem popularia? vide TANDEM. Idem 5. Tusc. 98. Quid? victum Lacedæmoniorum in Phidicis num ne videmus? Vbi quum tyrannus cœnauisset Dionysius: negauit se iure illo nigro, quod cœnæ caput erat delectatum. Tum is qui illa coxerat: Minimè mirum. Condimenta enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Idem 1. Tusc. 102. Qualis tandem Læcæna? quæ quum filium in prælium misisset, & interfectum audisset. Idcirco, inquit, genueram, vt esset qui pro patria mortem non dubitaret occumbere.

VIRGILIUS.

Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris?
Deus

Deus immortalis, bone Deus, Iupiter, dij boni, dij deaque omnes, dij magni in casu vocandi, quod non leue pondus orationi adiungant.

Cap. XXIII.

Quam grauis deus immortalis futura sit oratio ea que interrogatiua sit, in qua dicatur admiratiue vnus vocatiuorum istorum, deus immortalis, bone deus, Iupiter, dij boni, dij deaque omnes, dij magni? ut, Quantâ bone Deus voluptatem ex amicitia nostra capio? Quam præclarum est dij magni Rempublicam bene administrare? O dij boni, quam longo intervallo homines alios præcedunt ij qui disciplinis bonis animum suum illustrant.

CICERO. Quantus est error, dij immortales, eorum qui istam legem excogitauerunt. Idem. Cæteri verò, dij immortales, qua frequentia, quo studio, qua virtute ad communem dignitatem salutemque sentiunt. Idem. de Senec. 68. Quanquam, ô dij boni, quid est in hominis vita diu? Idem. 5. Tusc. 19. Quid proficitur, ô dij boni, profecturum eum qui legibus suis paruisset. Idem. Huic igitur succubet vir rus? huic beata sapientis & constantis viri vita cedit? Quam turpe ô dij boni? vide QVID & O. Idem 2. de Orat. 102. Quod tuum principium dij immortales, fuit? quis timor? quæ dubitatio, quanta hæsitatio, tractusque verborum?

TERENTI. *Dij boni, boni quid porto?*

Idem.

Dij immortales, quibus et quantis me donatis gaudiis.

A. GELLIVS. A principio statim, dij boni,

quantū stupere atq; frigere Cæcilius visus est.
*Vbi sine interrogatione ulla dicatur exempla nā
 desunt.*

CICERO. Sed ò dij immortales, non dicere
 hoc audiente Scauola. Idem. Orator. Sed
 id mihi quærere videbare, quod genus ipsius
 orationis optimum iudicaret. Rem difficil-
 lem, dij immortales, atque omnium difficil-
 limam.

CATVLLVS. *Quum anisus es vnus Italorum
 Omne euum tribus explicare chartis
 Doctis, Iupiter, & laboriosis.*

A. GEL. Verba super ea re Taurus facit cum
 summa dij boni, honorum atque officiorum,
 perpenatione.

Dei quodnam epithetum sit.

Cap. XXIII.

D*Ei immortalis beneficio quibus datum est
 ut oratores summi enaderent, id sepe obser-
 uarunt, ut quum deum dicerent, immortalem ad-
 iungerent: ut, Amicitiam nostram deus immor-
 tali secundet. Hominum curam deus immortalis
 non negligit. Cum iis praclare agitur qui deo im-
 mortali odiosi non sunt.*

CICERO. in Cat. 22. Utinam tibi istam men-
 tem dij immortales donarent. Idem. Magna
 diis immortalibus habenda est gratia. Idem.
 14. Phil. 22. Supplicatio diis immortalibus pro
 singulari eorum merito meo nomine decre-
 ta est. Idem. 2. Famil. epistol. 15. Quod actum
 est, dij immortales approbent. Idem. 3. in
 Catil. 21. Hæc omnia Quirites ita sunt à me
 administrata, ut deorum immortalium nu-
 tu atque

tu atque consilio & gesta & prouisa esse vi-
 deantur. Idem. 3. Tusc. 1. Ars eius atque vri-
 litas deorum immortalium inuentioni con-
 secrata. Idem 5. Tuscul. 90. Muraera autem ista
 quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis
 immortalibus dona. Idem. 4. in Catil. 7. C.
 Cæsar intelligit mortem à diis immortali-
 bus non esse supplicij causâ constitutam, sed
 aut necessitate naturæ: aut laborum aut mi-
 feriarum quietem esse.

VALER. MAXIM. Ius ciuile per multa se-
 cula inter sacra cerimonia&que deorum im-
 mortalium abditum, solique pontificibus
 notum. Q. METELLVS Numidicus. Dij im-
 mortales plurimum possunt: sed non plus
 velle debent nobis quam parentes. At paren-
 tes, si pergunt liberi errare, bonis exhære-
 dant. Quid ergo nos à diis immortalibus
 diutius expectemus, nisi malis rationibus fi-
 nem facimus? Iisdem deos propitios esse æ-
 quum est, qui sibi aduersarij non sunt. Dij
 immortales virtutem approbare, non adhi-
 bere debent. SAL. Reliquum est optare, vti
 quæ tibi placuerint, ea dij immortales appro-
 bent, benèque euenire sinant.

*Dicitur nonnunquam deus optimus maximus,
 & à recentioribus vltimandanus.*

*Participium cum verbo & breuitatem
 & vehementiam asserre. Cap. XXV.*

V*Enustatam orationem vehementia roborat
 bis hoc pacto. Quum duo verba sunt alli-
 ui significatus copulativa coniuncta, quæ idem ha-
 beant suppositum idemque oppositum, hoc est, poss*

secundum casum ab utroque simul rectum: eorum prius tum mutatur in participium prateriti temporis quod ab altero rogatur: ut, Laudatos amicos honorat, id est, laudat amicos & honorat. Scriptas literas mitte. Percussum exclusisti.

CICERO. 12. Famil. epist. 30. Ut grauius ægrotant ij qui quum leuati morbo videntur, in eum de integro incidunt. Sic vehementius nos laboramus, qui profligato bello ac penè sublato, renouatum bellum gerere conamur.

PLIN. Egnatij Metelli longe minore de causa, qui uxorem quod vinum bibisset, fuste percussam, interemit. VALER. MAXIMVS. Remigem in litore Tyriorum sentinam haurientem, quum è naui fluctus abieciisset, altero latere repercussam contrarius fluctus in nauem reulit. Idem. Verberibusque affectum necari iussit. Idem. Ad vltimum, Anaxarchus Nicocreonti amputationem linguæ minitanti. Non erit, inquit, effœminate adolescens hæc quoque pars corporis mei tuæ ditionis. Protinusque dentibus abscissam & commanducatam linguam in os eius ira patens expuit. SALLV. In his erat Fuluius senatoris filius: quem retractum ex itinere parens iussit necari. Idem. Iugurtha in primis Atherbalem excruciatum necat. M. VARRO. Equis ad curriculum ex vtraque parte deligatis distraxit.

Quando item nullum casum post se regunt: hoc itidem obseruatur, si à priore inclinari potest huiusmodi participium prateriti temporis. Sin minus, ponitur participium presentis temporis.

CICERO. 1. Offi. 77. Consilijs diligenti: æque nostra celeriter de manibus audacissimorum delapsa

delapsa arma ceciderunt.

LVCIL.

Magna penus parue spatio cõsumpta peribit.

Quod in multis vna oratione pariter dicendis incunda sit varietas.

Cap. XXXVI.

Genus item dicendi hoc oratoribus frequens Gauditoribus gratum, varium lectoribus est: ut quum in oratione eadem multa ordine vno dici solent: ea ordine mutato variè dicantur. Nihil enim tam vitiosum est, ut ait Cicero, quam si semper est idem. Quod ad varietatis huius comprobationem patere possit latius: ut, Amicitia in prosperis rebus voluptas est: refugium in aduersis: in medijs tranquillitas.

Charitas in parentes magna est, maior in patriam, in Deum maxima. Iustitia bonos tutatur: malos punit: conseruat ciuis aatem.

CICERO. de Finib. 16. Ut medicina valetudinis, nauigationis gubernatio, sic viuendi ars est prudentia. Idem: Illa mista tria genera bonorum maxima animi, secunda corporis, externa tertia. Idem. 4. Tusc. 50. Contempndæ sunt humanæ res, negligenda mors est, patibiles & labores & dolores putandi. Idem 2. Tuscula. 11. Efficit hoc Philosophia, medetur animis, inanes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores. Idem. 1. in Catil. 29. An quum bello vastabitur Italia, vexabuntur vrbes, tecta ardebunt, te non existimas inuidiæ incendio conflagraturum? Idem. His decreta verbis est, quod urbem incendijs, cæde ciues, Italiam bello liberasset.

A. GELLIVS. Postea quoque in libro Plinij Secundi naturalis historiae septimo legi esse quasdam in terra Africa familias hominum voce atque lingua affascinantium. Qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes latiores, infantes amceniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu optimas, emoriantur repente hæc omnia. VALE. MAXIMVS. Rupit verbera, fiducias laxauit, soluit equuleum, laminas extinxit: M. VARRO. Tertia pœnarum infamia stans nexa in vulgi pectore fluctuanti, in tonsa coma, sordida vestitu, ore seuerò.

Ibi M. Varro à præceptione hac discedit: Vel maximè, inquit, illic didici & scienti iheriacam, mulsam, esurienti panem cibarium, filigineum: & exercitato somnum suauem.

QVINTILIANVS. Profectò miror hæc dicendi varietate tam rarò vsum fuisse, qui varietati id oblectamentum inesse dicat, vt virtutes etiam ipsæ tædium pariant, nisi gratia varietatis adiutæ sint. Eius enim Quintiliani exempla sunt, Potentes sequitur inuidia, humiles abiectòsque contemptus, & turpes, ac nocentes odium. Idem. Est quædam virtutum vitiorumque vicinia, qua maledicus pro libero, temerarius pro forti, effusus pro copioso accipitur. Itèmq; Multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, pluribus experimentis, altissima prudentia, præsentissimo consilio constat ars dicendi.

Contra-

Contrarij significatus vocabula propè se collocanda esse. Cap. XXVII.

QVONIAM indocti doctorem dicendi genus facile non agnoscunt nisi admonentur: quo ad id agnitum concedant facilius: eoque utantur doctius: eos pro virili hic admonemus. Ab eo autem id alienum non sit, vocabula duo in oratione eadem se sunt, que contrarium habeant significatum: ea sibi proximè posita orationem reddunt concinniores atque uberiorem. Vt enim oculis pictura ita auribus oratio iucunda esse debeat. Colores contrarij iuxta se positi quo magis apparent: eò aspectu iucundiores sunt. Sed ad exempla accedimus. Amicitia odium aduersum est. Doctis indocti melius vulgo dicere videntur. Ingenium rude eruditi præceptores poliant. Philostratus. Pravi si laudantur, deteriores fiunt.

CICERO de Epicuro l. de Finib. 40. De dolore certa habet quæ sequatur: quorum magnitudinem breuitate consolatur, longinquitatem leuitate. Idem. 2. Tuscul. 65. Cimbri & Celtiberi in præliis exultant, lamentantur in morbo. Idem. de Senec. 26. Adolescentes senura præceptis gaudent, quibus ad virtutum studia ducuntur. Idem ibidem 5. Qui enim citius adolescentiæ senectus, quàm pueritiæ adolescentia obrepit. Idem. Vides rebus iniustus iustos maximè dolere, imbecillibus fortes, flagitiosis modestos. Idem. Sequuntur largitionem rapinæ.

HORAT.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Idem.

Scribimus indocti doctique poemata passim.

TIBVLLVS.

Venit post multos una serena dies.

OVIDIVS.

Non bene cælestes impia dextra colit.

Idem.

Blanda truces animos fertur mollesse voluptas.

AVSONIVS.

*Quam grandes paruo patitur sub vulnere mor-
tes.*

QVINTIL. Magnos modica quoque eloquentia parit fructus. Idem. Qui stultis eruditi videri volunt, stulti eruditus videntur. Idem. Rudia politis maiora, & sparsa compositis numerosiora creduntur. Idem. Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant, ne vnquam iniurandum de ferremus. C. MEMM. Ne ignoscendo malis: bonos perditum catis. VALERIVS MAXIM. Senectuti iuuentus ita cumulatam & circumspectum honorem reddebat: tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent. Idem. Pubertas canis suum honorem reddebat: defuncta virium cursu ætas ingredienti actuosam vitam fauoris nutrimentis prosequabatur. Idem. Respiciantur Indorum formina: quæ quum more patrio complures eidem nuptæ esse soleant. Apud SAL. CATI. Necessitudo etiam timidos fortes facit. SAL. Domi militiaeque boni mores colebantur: concordia maxima, minima auaritia erat. Idem. Vbi bonus deteriolem diuitiis magis clarum, magisque acceptum videt, primo æstuat, multaque in pectore voluit. Idem. Neque diuitiis aut superbia, sed bona fama factisque fortibus nobilis ignobilem anteibat.

M.

M. VAR. Vt arquatis & veteranos, quæ sunt, lucea omnia videntur: sic infani sani, & furiosi videntur esse infani.

Quod ea vocabula quæ licet contraria non sint, de eodem tamen dici non possunt, proximè sibi ponantur.

Cap. XXVIII.

Discipulum præceptor hoc quoque docere possit: *ea quæ licet contraria non sint, tamen ita discreta sint, ut de eodem eadem ratione dici non possint: ea inquam vocabula in se posita nihil minus quàm ea quæ contraria sunt, venustatis habere: ut, Seruo dominus raro amicus est. Vxorẽ marito parere ius est. Filij parentum cura instituendi sunt.*

CICERO 2. Tus. Quid est fletu muliebri viro turpius? Idem 2. Offic. 78. Qui verò se populares volunt, ob eamque causam, aut agrariam rem tentant, ut possessores suis sedibus pellantur, aut pecunias creditas debitoribus condonandas putant, labefactant fundamenta Republicæ. Idem 3. de Orator. 40. Athenis iam diu doctrina ipsorum Atheniensium interit: domicilium tamen in illa vrbe remanet studiorum, quibus vacant ciues, peregrini fruuntur, capti quodammodo nomine vrbis & auctoritate.

HORATIIVS.

*Qui scit an adiciant hodierna crastina vite
Tempora dii superi?*

CATVLLVS.

Nec diuis homines componer æquum est.

QVINT. Ex iudicio præceptoris discipu-

I v

lus pendeat. VAL. MAXIM. Cæsisque artis bo-
bus Diti maribus, fœminis Proserpine. Idem.
Fœminæ cum viris eubantibus sedentes cœ-
nitabant. C. MARIUS apud Sallustium. Ex pa-
rente meo & aliis fauctis viris ita accipi,
munditias mulieribus, viris laborem conue-
nire: omnibûsque bonis oportere plus glorię
quàm diuitiarum esse? arma non supellesti-
lem decori esse. M. V A R R O. Crede mihi,
plures dominos serui comedere quàm can-
nes.

*Contrariorum aut tanquam contrario-
rum id cui adiungitur præpositio, præ-
ponendum esse. Cap. XXIX.*

*S*ed ut ex rudi politus fiat sermo tuus, hoc præ-
tereundum non putauimus. Si alterum horum
contrariorum, aut tanquam contrariorum præposi-
tionem præpositam sibi habeat: hoc alteri num in-
eleganter præponas: ut, Ex amicis inimici facti
sunt. Ex seruo libertus factus est. Pro stylo gladium
gestat.

CICERO. Neque medicorum præcepta dici
verè possent, si qua inscij imperitque pro sa-
lutaribus mortifera conscripserunt. Idem. De
horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de per-
nulgatis noua quædam est oratio tua. Idem.
Quos ego mea ope ex incertis certos com-
potésque consilij dimitto. Idem. I. Offic. 2. Ip-
se ad meam vtilitatem cum Græcis Latina
coniunxi. Idem. Quid enim tam distās, quàm
à feueritate comitas.

PLAVTVS.

Ex insana saniozem facies.

OVIDIVS.

Pro vitio virtus crimina sepe tulit.

PLAVTVS.

*Dij immortales facinus audax incipit, qui cum
opulento pauper homine cœpit rem habere aut ne-
gotium.*

TERENT.

*Tum autem ex amicis inimici ut sint nobis affi-
nes facis?*

PLIN. Optimè cum domito iuuenus im-
buitur. Diuus HERONYMVS. Multum in v-
tramque partem crebro fama mentitur: &
tam de bonis mala, quàm de malis bona sal-
forum ora concelebrant. SVETONIVS. Augu-
stus proximum à diis immortalibus hono-
rem memoriæ ducum præstitit, qui imperi-
um populi Romani ex minimo maximum
reddidissent.

*Plus dici per negationem quàm per af-
firmationem. Cap. XXX.*

*N*on infrequens est & apud poetas & apud o-
ratores locutio per negationem. Quum enim
per affirmationem loqueris, ea sola que diu affir-
mas: quum verò per negationem contrarij, quicquid
contrarium est negas. Ut non indoctus amicus est. si
dici: dici vberius copiosiusque quàm si dicas: doctus
amicus est. Si enim rei vnius tantum, etiam si par-
tim doctus est: tum verum dici, quum dicit, do-
ctus amicus est. Verum amen non dices si dice-
res: non indoctus amicus est. Ea enim oratione
inscitia omnis atque (ut ita dicam perimite) in-
doctrina negatur. Eam ob rem poëtarum pruden-
tissimus HOMERVS non virtutibus appellandis, sed

uitiis detrahendis, ut ait *A. Gellius*, laudare amplius solet. Hoc enim est.

Tunc neque cernere erat torpentem *Agamemnona* diuum.

Nec pauidum, vel nolentem decerpere ferro. *Epicurus* quoque simili modo maximam voluptatem detractionem priuationemque omnis doloris definiuit. Eadem quoque ratione *Virgilius* in amabilem dixit *scythiam* paludem.

Idem quoque dixit: Aut illaudati nescit *Bisyridis* aras.

Item. Ille impiger hausit *Spumantem* pateram, & pleno se proliuit auro.

Dicas igitur. *Literæ* mihi *tuae* non iniucunda fuerunt, in quibus non paruum *mutuæ nostræ amicitia* testimonium est. *Alexander Magnus* hostem quemuis intrepide aggressus est. Non infœcunda oratio tua est.

Cicero. Etsi esse vna minus poterimus quam volumus: animorum tamen coniunctione, iisdemque studiis ita fruemur, ut nunquam non vnâ esse videamur. Idem 3. *Tusc.* 18. Non inficit *Heracleorus* *Dionysius* ad ea disputat, quæ apud *Homerum* *Achilles* queritur hoc, ut opinor, modo. Córque meum penitus turgescit *iris* *iris*. Quam decere, atque omnime orbatum laude recordor. Idem 5. *Tusc.* 68. *Tardis* enim mentibus virtus non facile committitur. Idem 3. de *Orat.* 21. Est etiam illa *Platonis* vera, & tibi *Catule* certè non inaudita vox, omnem doctrinam harum ingenuarum & humanarum artium vno quodam societatis vinculo contineri. Idem 1. de *Orat.* 115. Neque enim ignoro, & quæ bona sunt fieri meliora posse doctrina, & quæ non optima, aliquo

aliquo modo acui tamen & corrigi posse.

TIBVLLVS.

Nec venit tardo curua *senecta* pede.

PROPERT.

Absenti nemo non nouisse velit.

HORATIVS.

Principibus placuisse *viris* non ultima laus est.

OVIDIVS.

Nulli non sua forma placet.

SVETONIVS de *Tyberio Cæsare*. *Tonitrua* præter modum expauescebat, & turbatiore cælo nunquam non coronam lauream ceruice gestauit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis. *PLINIVS*. Frontem domini plus prodesse quam occipitium non mentiuntur. *QUINTILIANVS*. Probi verò mores & anteaetæ vitæ integritas nunquam non plurimum profuerint. *A. GELL.* Nonnulli grammatici ætatis superioris, in quibus est *Cornutus Anneus*, haud sanè indocti neque ignobiles. *M. VARRO*. Neque in bona segete nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum. *Ibi spicum genere neutro dicit.*

Quod cōposita voces negatiuæ pro simplicibus sepe dicantur. Cap. XXXI.

Non esse ulli ignotum id credo, qui oratores aut comicos attentè excusserit: Nomina aut aduerbia cum particula *ne*, composita pro negatione simplici, hoc est, pro non, accipi, eisque voces quibuscum erant compositæ, aliæque idem significantes adiungi, inque medio aliquid sæpius interponi. Eorum utrum præponas nihil refert. Quod genus

dicendi copiosum est & elegans, sed usitatum sapiens nota affectationis profectō non careret: quæ oratori opere maximo fugienda est. Sed exempla ponimus. Nunquam, arbitror, vnquam amicitia tua quicquam mihi futurum est suauius. Nemo enim vir te humanior est. Nusquam te vsquam videre potui. In hoc genere pro nullo nemo dicitur.

CICERO. Nemo est mihi te amicus antiq̄ior, Idem in Frag. epistolarum. Neminem tibi profectō hominem ex omnibus aut anteposuissem vnquam autetiam cōparassem. Idem 13. Fam. epist. 24. Hominem esse neminem qui vnquam mentionem tui, sine tua sūmma laude fecerit. Idem. 2. de Nat. 166. Nemo igitur vir magnus sine aliquo afflatu diuino vnquam fuit. Idem. 2. de Leg. 41. Donis impij ne placare quidem audeant deos: Platoni audiant, qui vetat dubitare qua sit mente futurus deus: quum vir nemo bonus ab improbo se donari velit. Idem 1. Tusculan. 99. Hominem quidem scire arbitror neminem. Idem Frater tuus quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem qui ignoret arbitror neminem. Idem. in Sallust. Plarun- que enim Respub. priuatis crescit inimicitias, vbi nemo cuius qualis sit vir potest latere. Idem. 5. Tusculan. 63. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquilio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se res habet. Tua te, me delectant mea. Idem. 3. Offic 10. Accedit eodem testis locuples Posidonius, qui etiam scribit in quadam epistola P. Rutiliū Rufum dicere solere, qui Panætium audiuerat, vt nemo pictor esset inuentus qui Veneris eam partem. quā Apelles inchoatam

choatam reliquisset, absolueret: oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat sic ea quæ Panætius prætermisisset, & non perfecisset, propter eorum quæ fecisset præstantiam, neminem esse perfectum. Idem. 5. Tusculan. 105. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro. Vniuersos ait Ephesios esse morte multandos, quod cum ciuitate expellerent Hermodorum ita locuti sunt. Nemo de nobis vnus excellat: sed si quis extiterit, alio in loco & apud alios sit.

VIRGILIUS.

*Turne quod optanti diuim promittere nemo
Auderet, voluenda dies en attulit vltro.*

PLAVTVS.

*Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini
homini.*

Idem.

Alienum hominem intromitat neminem.

Idem.

Hominem iracūdiorem quā te noui neminem.

Idem.

Nemo homo vnquam ita arbitratus est.

Idem.

*Tum id dicere audes, quod nemo vnquam homo
ante hac vidit?*

Idem.

Tibi habeas, nisi si sis stultior stultissimo.

TERENTIUS. O frater, frater: quid ego nunc te laudem? satis certe scio, nunquam ita magnificē quicquam dicam, id virtus quin superet tua. Itaque vnā hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror, fratrem hominem neminem esse primarium artium magis principem. Idem. Ego

in hac re nihil reperio quamobrem lauder tanto-
pere Hegio. Meum officium facio. Quod peccatum
à nobis est corrigo: nisi si me in illo credidisti esse
hominum numero, qui ita putant sibi fieri iniuriam,
vltro si quam fecere, ipsi exposculant, & vltro ac-
cusant. Idem. Ego hominem callidiores vidi ne-
minem, quam Phormionem. Idem. Nemini ego plu-
ra acerba credo esse ex amore unquam oblata, quam
mibi. Idem. Nunquam commodius unquam herum
audini loqui.

SVETONIVS. Ex nonnullis comperi per-
suasissimum habuisse cum neminem homi-
nem pudicum. QVINTI. Poetas metri ne-
cessitas excusat, nisi si quando nihil impe-
diente in vtroque, modulatione pedum al-
terum malunt. A. GELLIVS. Quod ab En-
nio ita scriptum relictumque esse nemo v-
nus literarum veterum diligens dubitauit.
Idem. Aseuerabat nulli esse vlli magis ea o-
mnia explorata, comperta, meditatae. Idem.
Sed enim meruere, si nemo esset homo quem
vereremur, quicquid liberet faceremus.
VATINIVS. Profecto tibi illum reperiri,
nisi in Dalmatiam aufugerit. VALER. MA-
XIMVS. Neminem Lycurgo aut maiorem
aut viliosum virum Lacedæmon genuit.
Idem. Arcana consilia patrum conscriptorum
multis seculis nemo senator enuntiauerit.
T. LIVIVS. Neminem virum tantum emi-
nere ciuem debere, vt legibus interrogari
non possit. M. CATO. Nemo hoc rex ausus
est facere.

Quod

Quod nunquam & nullus eleganter
diuidantur. Cap. XXXII.

Nec ego vnquam vlli concedam, quin nullus
& nunquam eleganter diuidantur: inter
quorum partes si quid interposueris, de elegantia
nihil detraxeris. Hoc autem sepius factum inue-
nias, quando cum his vocibus copulatiua coniun-
ctio adiungi solet. Ea nec missa negligatur: nec aut
neque (vtvunque enim & non significat) pro parte
altera dixeris: vt, Non est vlla res quam desiderem
magis, quam te coram alloqui. Non est vllum mi-
hi ad te scribendi negotium, neque vllus vnquam
adeft nuntius.

CICERO. I. Tusc. 99. Nec enim vnquam bo-
no quicquam inali euenire potest nec viuo
nec mortuo. nec vnquam eius res à diis im-
mortalibus negliguntur. Idem. I. de Finib. 3.
Nec modus est vllus inuestigandi veri, nisi
inuenieris. Idem. 6. Fa. ep. 4. Fateor conscientiam
rectæ voluntatis maximam consolationem
esse rerum incommodarum: nec esse vllum
maius malum præter culpam. Idem ibidem.
Nec vllum est tantum malum quod non pu-
tem impendere. Idem. 2. Offic. 84. Neque enim
vlla res vehementius Rempub. cõtinet, quam
fides, quæ esse nulla potest, nisi erit necessaria
solutio rerum creditarum. Idem de Sen. 42.
Impedit enim consilium voluptas rationi in-
imicac: ac mentis, vt ita dicã perstringit ocu-
los: nec habet vllum cum virtute commercium.
Idem 3. Tusc. 68. Nec insipientia vllum maius
malum est. Idem de Senec. 29. Nec vlli bonarum
artium magistrum non beati putãdi. Idem. Ne-
que enim est vlla fortitudo quæ orationis ex-

pers est. Idem 5. Tusc. 36. Neque enim latabitur vnquam, neque mœrebit nimis, qui semper in seipso omnem spem reponet sui. Idem 2. de Orat. 212. Neque est vlla temperatior oratio, quam illa in qua asperitas contentionis oratoris ipsius, humanitate conditur. Idem. 1. Offic. 65. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum sine vsu & exercitatione consequi possunt.

MARTIALIS.

Res noua non vllis cognita temporibus.

TERENTIVS. *Proh deum atque hominum fidem, quod hoc genus est? qua hec est coniuuatio: ut omnes mulieres eadem æque studeant, nolintque omnina: neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias, Idem. Quæ res in se neque consilium, neque modum habet vllum: eam consilio regere non potes. PLAVTVS. Omnibus modis qui pauperes sunt homines, miseri viuunt, presertim quibus nec quæstus est, nec didicere artem vllam.*

SVERON. de diuo Tyberio, Cæde in theatro per discordiam admissa, capita factionum & histriones propter quos dissidebatur, relegauit: nec vt reuocaret vnquam vllis populi precibus euinci potuit. QVINTIL. Neque enim ferè tam vllus est dies occupatus, vt nihil lucri, vel (vt Cicero Brutum facere tradit) operæ ad scribendum, aut legendum, aut ad dicendum rapi aliquo momento temporis possit. Idem. Neque solida atque robusta fuerit vnquam eloquentia, nisi multo stylo vires acceperit. Idem Non igitur vnquam

quam idem, homo & perfectus orator. Idem. Nec rectè voluntati serum est tempus vllum. VAL. MAXI. Maximis viris prandere & conuare in propatulo verecundiæ non erat, nec sanè vllas epulas habebant, quas populi oculis subiicere erubescerent. SALL. Vbi cupido diuitiarum inuasit, neque disciplina, neque artes bonæ, neque ingenium vllum satis pollet. Idem. Neque Rhodios, neque alias ciuitates vnquam suorum iudiciorum pœnituit, vbi promiscuè diues & pauper, vt cuique fors tulit, de maximis rebus iuxta ac de minimis disceptat.

Nec quicquam enim elegantius dicitur quam & nihil.

Idem. Nec vnquam nisi necessariò, si nulla reperietur alia medicina. Idem 1. Off. Neque vlla re longius absumus à natura ferarum.

Hoc non ita obseruandum præcipimus: vt perpetua huius præceptionis obseruatio nullum aut nuquam ex vsu penitus auferat: sed vt aliarum, ita huius temperatam obseruationem retinendam esse censemus. De neutro idem quod de nullo obseruare posui: sed quia de eo rara est autoritas: ideo tam planè de eo non præcipimus.

Quod homo adolescens, adolescens mulier, mulier ancilla, mulier meretrix, homo seruus, antiquis inusitata non fuerint. Cap. XXXIII.

Hominem adolescentem elegantioris sermonis studiosum, cuius ad vtilitatem hec dicendi Progymnasmata scribimus, huius rei indoctum nolumus, adolescentem seruum, mulierem

ancillam cum generali nomine ab antiquis usurpata sæpe fuisse. Id quod multam mihi videtur habere elegantiam: nisi fortasse in ijs sum quibus aut nova aut inusitata mulis sunt gratiora: *vi, Homini adolescentis amicitia solida non est. Adolescens mulier homini adolescenti collocata maiorem partem insolentius. Seruorum hominum proterua audacia est. TERENCE. Perpulisti me ut homini adolescentulo in alio occupato amore, abhorrenti à re uxoria, filiam darem in seditionem. Idem. Tu ne hic homines adolescentulos imperitos rerum, eductos libere in fraudem illicitis? sollicitando & pollicendo eorum animos lactas? Idem. Nec te adolescens mulier defatiget. Idem. Seruum hominem causam orare leges non sinunt: neque testimonij dictio est. PLAVTVS. Homini adolescenti argentum dare: est gladium qui se occideret dare. Idem. Nimio sibi mulier meretricis reperit odium ocyus sua immunditia, quam in perpetuum ut placeat munditia sua. Idem. Homini seruo dominos habere oportet oculos & manus orationemque.*

CICERO. de Orat. 193. Quid potest esse tam fictum, quam scena, quam fabula? Tamen in hoc genere sæpe vidi, quum ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur. Idem I. de Orat. 14. Posteaquam imperio omnium gentium constituto diuturnitas pacis ortum confirmavit, nemo ferè laudis cupidus adolescens non sibi ad dicendum studio omni nitendum putauit.

C. GRACCHVS. Quanta libido, quantaque intemperantia sit hominum adolescentium, vnum exemplum vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratum non ceperat, homo adoles-

lescens pro legato. SALLVSTIVS. Hiempsal reperitur occultans se in tugurio mulieris ancillæ. Idem. Is incescit mos, ut homines adolescentuli sua atque aliena consumere, nihil libidini atque aliis rogantibus denegare pulcherrimum putent: eam virtutem & magnitudinem animi: pudorem atque modestiam pro focordia æstiment.

Hoc dicendi genere modestè si utare, equidem non reprehendam.

Quod composita vocabula diuidantur, inque medio aliquid ponatur, aut partium ordo mutetur.

Cap. XXXIIII.

A Nimum si aduerter, quum auctores bonos excuties, ab eorum dicendi genere abhorrens hoc puto non inuenies. Vocabulum ex duobus integris aut ferè integris compositum, ij diuidere, inque medio aliquid interponere, aut partium ordinem ita mutare solent: ut quæ prior erat posterior sit. Quum prepositio compositionis pars est, tum poeta quam oratores diuidunt sæpius: ut, *Viri boni amicitia magno me opere delectat. Lucri hodie nihil omnino fecit. Tu mihi dubio procul amicus es.*

CICERO 13. Fam. ep. 34. Magnòque opere à te peto cures ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento & ornamento fuisse. Idem 10. Famil. ep. 14. Sperabam lepidum tempore admodum, tecum & Reipublicæ satis esse facturum. Idem 2. Offic. 29. Rem verò publicam penitus amissimus. Idem 3. de Orat. 56. Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium

eruditorum testimonio, totiusque iudicio Græciæ quum prudentia, & acumine, & venustate & subtilitate, tum verò eloquentia varietate copia quam se cunque in partem dedisset, omnium fuit facile princeps. Idem 2. de Or. 97. In hoc ex re familiari mea, & in illo ex eo quod dico, quantum id cunque est, quid faciam iudicari potest.

LVCRETIVS.

Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas.

HORATIVS.

Quo me cunque rapit tempestas, deseror hospes.

Idem.

Quem fors dierum cunque dabit, lucro appone.

VIRGILIVS.

Nascere, præque diem veniens age Lucifer ortum.

PLAVTVS.

Rex Seleucus me orant opere maximo.

Idem.

Sed ne ego stultus, qui veni curio publicam.

TERENTIIVS.

Maximo te orabat opere, ut eras redires.

De peccatis tamen confiteri, quam peccata confiteri, dictum est vsuatius.

SVETONIVS. Qua re admodum exhilaratus quadragenos aureos comitibus diuisit, iusque iurandum & cautionem exegit è singulis. Idem De iuris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem vium aboliturus, saepe tactavit se mehercule effecturum, ne quid respondere possint præter æquum. QVIN T. Neque roganonibus plebis scitis sancta sunt ista præcepta: sed hoc quicquid est, utilitas excogitavit. A. GELL. Fiet nunc dubio procul quod

quod futurum dixit. Idem. Chilonis quum alia quædam sunt monita vtilia atque prudentia tum id maximæ exploratæ utilitatis est quoddam duas ferocissimas affectiones amoris atque odij intra modum tantum coercuit. Hac, inquit, fini ames, tanquam forte fortuna osurus. Hac itidem tenus oderis, tanquam forte post amaturus. Idem. In Verri Flacci libro secundo scriptum inuentum est, receptium seruum dici nequam & nulli precij: qui quum venum esset datus, redhibitus, ob aliquod vitium receptusque sit. Idem. Pileatos seruos venum solitos ire, quorum nomine venditor nihil præstaret, Cælius Sabinus irrisperitus scriptum reliquit. Idem. De Anneo Seneca partim existimant ut de scriptore minimè vtili. Cuius libros attingere nullum precium operæ sit. Idem. Legebatur Panætij philosophi liber de officiis secundus ex tribus illis inclytis libris quos M. Tul. magno cum studio, maximoque opere æmulatus est. Idem. Siquid posset remedij fore, ut ne tam assidue domus Romæ arderent, venum hercule dedissem res rusticas, & vrbicas emissem. Idem. Nôsq; de more, quem in locum cunque iret secuti sumus. Idem. Iusque iurandum à Qu. Mutio pont. Max. conceptum dicitur, quo in arrogando iuraretur. Idem. Quam rem procul, inquit, dubio dixisset. Idem. Re in posterum diem prolata legatos ad Demosthenem venisse, magnoque opere orasse uti contra ne diceret: cum pecuniam petuisset, & quantum petuerat abstulisset. Idem. Tyro animum non aduertit non esse in omnibus rebus cauendis causam eandem.

C. CASSIVS. Nunc te cohortatione non puto indignere, vi nos absentes, rémq; publicam, quantum opus est defendas. VALER. MAXI. Nihilominus manus cum hoste, sed non tam feliciter quam temerè conseruit. Procul enim dubio superabatur. Idem. Thrasylbulus insignem restitutione libertatis victoriam clariorem aliquantò moderationis laude fecit. Plebis enim scitum interposuit, nequa præteritarum rerum mentio fieret. M. VARRO. Quid inter hos Ioues interstit. & eos qui ex marmoge, ebore, atro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias, & illorum paupertates. Ibi licet nihil interponat, certè tamen diuidit.

Paupertates nouè dixit.

SAL. Non sunt composita mea verba. Parui id facio. Ipsa se virtus satis ostendit.

Antequam & Priusquam diuidi, inque medio aliquid interponi.

Caput XXXV.

PRIVS de his nostris præceptionibus sententiam ne dixeris tuam, quam à sacundis oratoribus observari respicue agnoueris, in quibus esse hanc volumus. *Antequam & priusquam eleganter diuidimus, inque medio aliquid interponendum censemus: ut, Prius nature satisfaciam, quam ratione vlla amicitia nostra officiam. Nomen meum prius obliuiscar, quam que apud me collocaſti beneficia. Nullas ex meis ante recepturus es literas, quam nuntius redierit.*

CIC. I. Tusc. II. Ante Salaminam ipsam Neptunus obruet, quam Salaminij trophæi memoria.

memoria. Priusque Bœoria Leuctra tollentur, quam pugnae Leuctricæ gloria. Idem. Volo enim prius habeat orator rem de qua dicat dignam auribus eruditis, quam cogitet quibus verbis quicquam dicat, aut quo modo. Idem. 2. de Orator. 109. Et in sensum & in mentem iudicis intrare non potest. Ante enim præterlabitur, quam percepta fit. Idem. ibid. 154. Quidam Numam Pompilium regem nostrum fuisse Pythagoreum ferunt: qui annis permultis ante fuit quam ipse Pythagoras, quo etiam maior vir habendus est, quàm illam sapientiam constituendæ ciuitatis duobus prope seculis ante cognouit, quam etiam Græci natam esse senserunt.

TRENTIVS.

Omnia prius experiri verbis quam armis sapientem decet.

PLINIVS. Coturnices etiam ante veniunt, quam grues. VALERIVS. MAXIMVS. Postquam insidiis opportunum tempus animaduertit Zeno: aurem eius morſu corripuit: nec ante dimisit quam & ipse vita, & ille corporis parte priuaretur. Idem. Atilius quum decimæ legionis miles pro Cæsaris partibus maritima pugna præliaretur: abscissa dextra quam Massiliensium nauis iniecerat: læua puppim apprehendit: nec ante dimicare destitit, quam captam profundo mergeret. Idem. Spartanae ciuitatis exercitus non ante ad dimicandum descendere solebant, quam tibie concentu, & Anapæsti pedis modulo cohortationis calorem animo traxissent. Idem. Persarum admodum probabile institutum fuit, quòd liberos suos non prius aspi-

ciebant, quàm septimum impleſſent annum: quo paruulorum amiſſionem equiore animo ſuſtinerent. Idem. Pindarus cum in gymnaſio ſuper gremium pueri, quo vnicè delectabatur, capite poſito quieti ſe dediſſet: non prius deſceſſiſſe cognitus eſt, quàm gymnafiarcha claudere eum iam locum volente nequicquam excitaretur. Idem. Statuam auream nec in vrbe nec in vlla parte Italiae quifquã prius aſpexit, quàm à M. Attilio Glabrione equeſtris patri poneretur in æde Pietatis. Idem. de Alexandro Caſſandri peſtiſeram ſibi dextra ſomnio prius cognouit, quàm exitu ſenſit. TVL. TYRO. Beneficia promiſſa operiri oportet, neque ante remunerari, quàm facta ſint. S. L. Tu tantum alios prægreſſus es, vt prius, deſeſſi ſunt homines laudando facta tua quàm tu laude digna faciendo. Idem. Præter cæteros mortales illa res clarior eſt, quòd & prius deſeſſi ſunt homines laudando atque admirando munificentiam tuam, quam tu faciundo quæ gloria digna eſſent.

In illo Quintiliani non obſeruatür hæc præceptio. Dociliora ſunt ingenia priuſquam obduruerunt.

Inter adiectiui vocem ad genus neutrum traductam, & ſubſtantiuum in patrio caſu ab eodem reſctum, aliquid eleganter interſerendum. Cap. XXXVI.

Tantum habet elegantie hoc dicendi genus: vt indicium id præterire non queamus. Quum adiectiuum ad genus neutrum traductum eſt, regitque

regitque in caſu patrio id quod eius ſubſtantiuum erat, aut patrius in caſus ab aduerbio parum, multum, ſatis, aut hoc genus alio regitur: inter genitiuum eum, regentemque vocem aliquid non ineleganter interponitur: vt, *Tantum apud me ponderis noſtra habet amicitia: vt nihil ſit quod eius cauſa libenter non ſuſcipiam. Nihil ad me literarum adhuc deſiſti. Quid mihi ſit conſilij vide.*

Senec præſcè dictum: à quo ſeneſco, vt à calendo caleſco.

CIC. Eſt omnino patriæ charitas meo quidem iudicio maxima, ſed amor voluntatiſque coniunctio plus habet ſuauiſſitatis. Idem. de Senec. Quod cuique temporis ad vinendum datur, eo debet contentus eſſe. Idem. 1. de Orat. Quantum mihi vel fraus inimicorù, vel cauſa amicorum, vel Reſp. tribuet otij, ad ſcribendum potiſſimum conferam. Idem. 2. de Orator. 152. Plus enim te operæ Græcis dediſſe rebus video, quàm putarem. Idem. Erat facile ſequentem eam rationem, quæ maximè probatur de bonis & malis, negare vnam lætitia affici poſſe inſipientem, quòd nihil vnquam haberet boni. Idem. 1 Tuſc. 84. Callimachu quidè epigramma in Ambraciotã Cleombrotum eſt, quem ait, quum nihil ei accidiſſet, aduerſi è muro ſe in mari abieciſſe lecto Platonis libro.

ACTIUS.

Nunc in re crepera tua quid capias conſilij vide.

LVCRET. *Tantum religio potuit ſuadere malorum.*

TERENT. *Reuſo quid agant, aut quid captent conſilij.*

Idem.

Ex meo propinquo rure hoc capio commodi.

Idem.

Hanc tibi dono do: neque repeto pro illa quicquam abs te precij.

Idem.

Oppeiar, ut sciam nunc, quidnam hæc turba tristitia afferat.

Idem.

Nescio quid profecto mihi animus præferat mali.

Idem. *Nihil est precii loci relictum.*

Idem. *Paululum da mihi operæ.*

Idem. *Quid das consilij?*

Idem. *Quidnam hoc rei est?*

QVINT. *Faciunt iter, multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Idem. Equidem vel mediocrem orationem commendatam viribus actionis affirmaverim plus habituram esse momenti, quam optimam eadem illa destitutam. M. CATO. Serui iniurias nimis ægre ferunt. Quid illos bono genere natos, magna virtute præditos opinamini animi habuisse, atque habituros dum viuent.*

Vbi nihil interponitur, quod rarum est, exempla sunt.

LIV. ANDR. *Mea puera quod verbi ex tuo ore profugit? Puera præscè dicit.*

TERENTIUS. *O fortunate nescis quid mali præterieris qui nunquam es ingressus mare.*

Genitum in hoc dicendi genere regenti vocabulo non sæpe præponitur.

Non

Non scio dicendum non esse, sed haud scio, aut nescio. Cap. XXXVII.

HAUD scio an viris non indoctis illud cognitum sit, qui M. Tullij librum de Oratore non evolverint. Non scire, inquit, quiddam barbarum nimirum habere videtur: nescire dulcius. His verbis planè docet non scire dicendum non esse, sed nescire quemadmodum malle & nolle pro magis velle & non velle semper ferè dicuntur. Illud præter hæc dicimus, nescire ad animum, non, ut vulgus dicit, ad corpus referri debere. Vulgo enim dici solet. Onus ferre nescirem. Quia mihi dolent manus ad te scribere nescirem. Non quirè autè aut non possem, ibi dicendum esse, quis doctus vel mediocriter, si attendat animum, non videt? Ad hoc in ipsa verbi positione (alibi enim rarum est) haud scio pro nescio à Cicerone dici solet non invenimus: ut, *Haud scio an amiciorum tibi quenquam invenias. Haud scio an brevis ad nos venturus es. Haud scio an mea tibi reddita litera sunt.*

CIC. Quòd me amas, quòd id etiam pridè & constanter facis, est id quidem magnum, atque haud scio an maximum, sed tibi còmune cù multis Idem. 3. Off. 6. Quod quò omnibus est faciendù qui vità honestà ingredi cogitat, tamè haud scio an nemini potius quam tibi. Idè. 3. Tul. 16. Soleo equidè tum temperantiã, tum moderationè appellare, nonnunquã etiam modestiã. Sed haud scio an rectè ea virtus frugalitas appellari possit. 1. Off. 72. Haud scio an magis etiam hoc faciendum est. Idè. 1. Phil. Quorum quidem testem non mediocrem, sed haud scio an grauissimū Regulum,

nolite quæso vituperare. Idem. 2. Tus. 41. Cru-
dele gladiatorium spectaculum & inhum-
num nonnullis videri solet, & haud scio an
ita sit, vt nunc sit. Idem 1. Offic. 34. Haud scio
an fatis sit eum qui lacefferit, iniuriæ suæ
penitere, vt & ipse nequid tale posthac com-
mittat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores.
Idem. Atq; haud scio, an minus vobis hoc sim
probaturus. Idem. Atque haud scio an aliter
sentias. Idem. 2. de Ora. 18. Omnium autem
ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud
scio an vlla sit maior, quàm illorum qui so-
lent quocunque in loco, quousque inter ho-
mines visum est, de rebus aut difficillimis,
aut nõ necessariis argutissimè disputare. Idè.
Videtis ne quantum munus sit oratoris histo-
ria, haud scio an flumine orationis & varieta-
te maximum. Idem. ibi. 72. Omnium cætera-
rum rerum oratio, mihi crede, ludus est homi-
ni non hebeti, neque inexercitato, neque cõ-
munium literarum & politionis humanitatis
experti, in causarum contentionibus magnum
est quoddam opus, atque haud sciam, an de
humanis operibus longe maximum. Idem.
ibid. 209. Par atque vna ratio est spei lætitiæ
inolestiæ, sed haud sciam an acerrimus lon-
ge sit omnium motus inuidiæ. *Post haud scio
particulam, an non vtrum ponendum esse ex supe-
rioribus his exemplis attende.*

A. GELLIVS. Haud scio an partim eorum
fuerint, qui non nostræ contumeliæ causa id
vouerunt euenire.

Non

Non quire quàm nequire dici elegatius.

Cap. XXXVIII.

Non parum multa sunt quæ scire non quiret &
eloquentia cædidatus: nisi præceptionibus qui-
busdam admonitus esset. In iis autem illud est:
quum verbum nequire trissyllabum est aut polysylla-
bum, elegantius diuisum quàm compositum vsur-
patur: vt, *Absentem amicum quantum desiderem,
credere non queas. Quæ literarum semel percepta-
rum dulcedo sit, dicere non queam. Ad te citius
venire non quini.*

CICERO. Non queo iam plura scribere.
Idem. Ad te verò & ad nostram Tulliolam
non queo sine plurimis lacrymis scribere.
Idem 1. Fam. ep. 9. In nauigando obsequi tem-
pestati artis est, etiam si portum tenere non
queas. Idem. pro Flac. 10. Eam explicare di-
cendo non queat. Idem 2. Tuscul. 65. Barbari
quidam & immanes ferro decertare acerrimè
possunt: ægrotare viriliter non queunt.
Idem 2. de Or. Enimvero, inquit Crassus, mi-
rari fatis non queo, etiam te hæc Scæuola de-
siderare, quæ neque ego teneo, vt hi qui do-
cent, neque sunt eius generis, vt si optimè te-
nerem, digna essent ista sapietia ac tuis auri-
bus.

ACTIVS.

Quem neque tueri contra, neque asseri queas.

TERENTIVS.

*Nihil tam difficile est, quin querendo inuesti-
gari queat.*

Idem.

*Adeon' ingenio te esse duro atque inexorabili,
vt neque misericordia neq; precibus molliiri queas!*

PLINIVS. Hęc natura vinis in verustate est, ne potari per se queant, sine prouincię aqua. A. GELLIVS. Facere id non quisse. Idem. Eo contra Milesios loqui non quire. Idem. Frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod posceretur. Idem. Vt absoluerem tamen in animum inducere non quiuui. Vt etiam à fortiter pugnantibus retineri non quiuert. Idem. Stupefactos conuicti õique ire inficias non quisse. Idem. Si supra palinã, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauitur virgeas onerẽsque, vt magnitudo oneris sustineri nõ queat: non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus, ac sursum nititur recuruatũque. Idem. Permite, inquit, Philosophorum amplissimẽ, quoniam respondere nos tibi, quos idiotas vocas, non quimus, recitari ex libro, quid de huiuscemodi magniloquentia vestra senserit dixeritque Epicetus Stoicorum maximus. Apud SALL. MICIPS A. Non exercitus neque thesauri, præfidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas: officio & fide pariuntur.

Nequire tamen vocabulo composito nonnumquam dicitur.

ACTIVS.

*Nam si à me regnum fortuna atque opes
Eripere quinit: & virtutem nequinit.*

Dignitatis nomen aut officij nomini proprio anteponi elegantius. Ca. XXXIX.

○ *Rator Cicero alitque ordinis eiusdem, sed in primis Valerius Maximus dignitatis nomen*
aut

aut officij nomini proprio postponit: sed sapius multo præponunt, ut, Pontifex Maximus Leo. Imperator Carolus. Rex Franciscus. Demophon mensis regis Alexandri præfectus ad umbram calefiebat: sole vigeat.

CICERO I. Tul. 83. Hoc quidem à Cirenaico Egesia sic copiosẽ disputatur: vt is à rege Ptolemæo prohibitus esse dicatur illa in scholis dicere: quod multi his auditis mortem sibi consciscerent. Idem 5. Tul. 115. Augurem Tyresiam, quem sapientem fingunt poetæ, nunquam inducunt deplorantem cæcitatẽ suam. Idem. Alexandrum regem videmus: qui cum interemisset Clytum familiarem suum, vix à se manus abstinuit: tanta vis fuit penitendi. Idem 2. de Or. 276. Vt illud Nasicæ, qui quum ad poetam Ennium venisset, eique ab ostio quærenti Ennium, ancilla dixisset, domi non esse.

A. GELLIVS. Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cæna. Idem. An regem Alexandrum qui Darij regis vxorem videre noluit. VALERIVS MAXIM. Oraculo Macedonum rex Philippus admonitus vt à quadrigæ violentia salutem suam custodiret, toto regno disungi currus iussit, eumque locũ qui in Bœotia. Quadriga vocatur, semper vitauit. Idem. Verusto Macedonia more regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti. Idem. Quum Asiæ Rex Eumenes amantissimus nostræ vrbs bellum à rege Perse aduersus Po. Rom. comparari Senatui nunciasset: non ante sciri potuit, quid aut ille locutus esset, aut patres respondissent quàm caput Perse cognitum est.

Nominibus propriis quod additum sit ad laudem aut vituperationem, id esse præponendum. Cap. XL.

Qum aliorum, tum maximè clarissimi oratorum Ciceronis lectio id te doceat, quum quid adiuuandum est cum nomine proprio vel ad laudem, vel ad vituperationem, vel ad declarationem aliquidve quid hoc genus: licet postpositum nonnunquam sit, præpositum tamen multo sæpius inuenias: ut, Parentibus clarissimis ortus Eustathius Croysius. Adolefens indole summa præditus Herbellothus. Amæni clarique ingenij Carolus Planius.

CICERO 5. Tusc. 90. An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere, nosstrates philosophi facere non potuerunt? Idem. Quam quidem concertationem homo & acutus & diligens Chrysippus non contemnit. Idem 3. de Leg. 45. Vir magnus ingenio summæque prudentia Lucius Cotta. Idem 5. Tusc. 55. Cinnæ collegæ sui consulis Cn. Octauij præcidi caput iussit. Idem 12. Famil. ep. 22. Nos hic cum homine gladiatore omnium nequissimo collega nostro Antonio bellum gerimus. Idem 1. Fam. ep. 9. In quo ego spem sefellî non modò inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: quæ de vno acerrimo & fortissimo viro, meoque iudicio omnium magnitudine animi & constantiæ præstantissimo Q. Metello Lucij filio quondam falsam opinionem acceperunt. Idem 3. de Orat. 42. Quum audio socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conferunt, quod multorum sermonis expertes ea tenent semper quæ prima didicerunt)

runt) sed eam sic audio, vt Plautum mihi aut Neuium: videar audire. Idem 1. in Catil. 3. An verò vir amplissimus P. Scipio potest Max. Tyberium Gracchum mediocriter labefactantem statum Reipublicæ priuatus interfecit. Idem 1. Offi. 78. Mihi quidem certè vir abundans bellicis laudibus Cneus Pompeius multis audientibus hoc tribuit. Idem 1. de Or. 291. Num ne videtis equitem Romanum hominem acutissimo omnium ingenio, sed minimè cæteris artibus eruditum C. Aculeonem qui mecum viuit, sempèrque vixit, ita tenere ius ciuile, vt ei quum ab hoc discesseris, nemo de his qui peritissimi sunt, anteponatur. Idem. A nobis homo audacissimus Catilina in Senatu accusatus obmutuit.

TERENT. O fortuna, ô fors fortuna quantis commoditatibus, quam subito hero meo Antiphoni ope vestra hunc honorasti diem.

QVINTILIANVS. An non clarissimus ille præceptor Isocrates: quem non magis libri bene vixisse, quam discipuli bene docuisse testantur: cum de Ephoro atque Theopompo sic iudicaret, vt alteri frenis, alteri calcari- bus opus esse diceret. Idem. Tantus amator secreti Demosthenes, in littore in quod maximo cum sono fluctus illideretur, meditans, consuebat concionum fremitus non expauescere. Idem. Vidi ego longè omnium quos mihi cognoscere contigit, summum oratorem Domitium Afrum valde senem quotidie aliquid ex ea quam meruerat, auctoritate perdentem: quum agente illo, quem principem fuisse quondam fori non erat dubium: alij, quod indignè videbatur, riderent, alij

erubescerent. A. GEL. M. Varro doctissimum tunc ciuitatis hominem L. Lælium errasse ostendit. Idem. Homo eruditissimus Lælius. VAL. Maximus. Primus omnium poeta Liuius ad fabularum argumenta spectantium oculos & animos transtulit. C. GRÆCCH. Paulus destitutus est in foro: eoque adductus suæ ciuitatis nobilissimus homo M. Marius.

*Quod cognomina nominibus propriis
præposita multam dicendi gratiam
relinquant. Cap. XLI.*

NON veteribus tantum, sed etiam Politiano, Angelo, aliisque recentioribus illud visum est elegantius, ut nomini proprio cognomen præponatur. Quod enim generale magis est: id elegantius præponi solet. Idcirco nomen proprium quod minus generale est, cognomini non ineleganter postponitur. Vt, Plinius Carolus, Messerius Ludonicus, Bolinillerius Antonius, Politianus Angelus. Caneputes Hermolæ, non diem dixerim, sed horam penè ullam præterire, in qua non ego de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studiis denique tuis propè declamitem Te est. Medices Laurentius meus, hic item Mirandula Picus, heroës, arbitror, duo, non viri.

CICERO. Phalærus Demetrius meo iudicio præstitit cæteris.

SVETONIUS. Quos omnes libellos veruit Augustus publicari, in epistola quam breuem admodum ac simplicem ad Pompeium Marcum, cui ordinandas Bibliothecas delegauerat, misit. QUINTIL. Celsus Cornelius duos

duos & ipse fecit status generales. Idem in T. Liuiio miræ faciendæ viro putat inesse Pollio Asinius quandam patauitatem. Idem De Pollione Asinio feriis iocisque pariter accommodato dictum est, esse eum omnium horarum. Idem Varro in eo libro quo initia Romanæ vrbs enarrat, Lupum fæminam dicit, Ennium Pictorémque Fabium secutus. A. GELLIUS. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante iam tunc fuisse poematis clarum & nobilem. Idem. Ad Frontonem Cornelium visendi gratia pergebam. Idem Memini me quodam & Cellinum Iulianum Numidam ad Frontonem Cornelium pedes tunc grauitè ægrum ire visere. Idem. Stabant forte vnà in vestibulo palatij fabulantes Fronto Cornelius, & Festus Posthumius, & Apollinaris Sulpitius. Idem. Apollinaris Sulpitius vir in memoria nostrâ præter alios doctus. Idem. Apollinaris Sulpitius inter cætera in quibus Cæsellium reprehendit, hoc quoque eius quasi erratum animaduertit. Idem. Quod Cæsellius Vindex à Sulpitio Apollinari reprehensus est. Quo doceare Apollinarem cognomentum esse. Idem. Legi adeo nuper in Capitonis Attei Collectaneis. Idem. In qua re etiam Fenestellam errasse Pedianus Afconius animaduertit. Idem. Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos non militibus, sed vniuerso senatu. Idem. Higinius tamè Iulius, qui ius pontificium non videtur ignorasse, in quarto librorum quos de Virgilio fecit, Bidentes appellari scripsit hostias, quæ per

ætatem duos dentes altiores haberent. Idem. Labeo Antiftius iuris quidem civilis disciplinam principali studio exercuit, & consulenti-
bus de iure publicè responfitauit. DEC. BRV-
TVS. De Pollutione Afinio, puto te prospicere
quid fit facturus. VALEIVS MAXIM. Æmi-
lius Paulus nunc feliciffimi nunc miserrimi
patris clariffima repræfentatio.

*In prænominibus obseruadum id rariffimum est,
nifi in versu.*

PACVVIVS.

Hic sunt Pacuuij Marci sita offi.

ENNIVS.

*Egrediè cordatus homo catus Aelius Sextus.
Hoc enim prænomen Cicero preponit. In Sexti,
inquit, Aelij commentarijs scriptum protulisset.
Vulgatior iam error est eorum qui in patrio ca-
sæ, quique in ablatino cum præpofitione cognomen
collocare soliti erant: qualia ferè omnium senio-
rum cognomina audimus, quam ut de eis præcipien-
dum fit.*

*Quod inter prænomen & nomen, aut in-
ter nomen proprium & cognomen a-
liquid interponatur. Cap. XLII.*

Quamuis auctores alij id sepe obseruarint, et-
tamen Gellio tam familiare est: ut opera de-
dita & quasi ex affectatione quadam surpare
id videatur: ut inter prænomen & nomen in no-
minibus populi Romani: in alijs inter nomen pro-
prium & cognomen aliquid interponatur. Sed ne
vocem, quamuis promiscuè interponas attende hoc
ipsum prænomen aut nomen in orationis fronte ferè
collocari, ac interponi nonnunquam pronomen: se-
pius

*pius verbum inquit: sepiissime, coniunctionem
subiunctiui ordinis: ut, Hadrianus meus Restha-
nus. Stephanus autem Guitanus. Stephanus in-
tem Fontius.*

CICERO de Claris oratoribus. 59. M. verò
Cethegum, quem recte suadam medullam
dixit Ennius, quanto studio exerceri in di-
cendo videbamus etiam senem? Idem 5. Tu-
sculan. 112. C. autem Drusi domum comple-
ri consultoribus solitam accepimus: quum
quorum res esset sua ipsi non videbant, se-
cum adhibebant ducem. Idem 2. Offic. 47. L.
quidem Crassus, quum esset admodum ado-
lescens, non aliunde mutuatus est. Idem 2. Of-
fic. 43. Tyberius enim Gracchus Publij filius
tandiu laudabitur, dum memoria rerum Ro-
manarum manebit. Idem 3. Offic. 70. Qu, qui-
dem Scæuola Pont. Max. summam vim esse
dicebat in omnibus his arb. triis in quibus a-
geretur ex bona fide. Idem. Ego quum Athe-
nis decem ipsos dies fuissim, multumq; me-
cum C. noster Caninus. Idem 2. Offic. 58. Ne
M. quidem Seio vitio datum est, quòd in ca-
ritate annonæ asse modium populo dedit.
Idem. L. quidem Philippus Q. Fabij filius ma-
gno vir ingenio in pr. misque clarus gloriari
solebat se sine villo munere adeptum esse o-
mnia quæ habentur ampliffima. Idem de Clar.
Tum Phalereus ille Demetrius omnium i-
storum mea sententia politiffimus, aliique
horum similes extiterunt. Idem. 1. de Ora. 166.
Cn. autem Octavius homo consularis non
minus longa oratione recusaret, ne aduerfa-
tius causa caderet.

AVLVS GELLIIVS. C. quoque Trebatio

eadem concinnitas obrepfit. Nam in libro de religionibus secundo, Sacellum est, inquit, locus paruus deo sacratu cum ara. Idem. Masfurius autem Sabinus in vndecimo librorum memorabilem, ciuicam coronam tum dari solitam dicit, quum is qui ciuem seruauerat, eodem tempore etiam hostem occiderat: neque locum in ea pugna reliquerat. Idem. Cur autem non Quintum quoque Ennium reprehendit? Idem. Sextum quoque Roscium patricidij reum defendisse. Idem. Vt Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est. Idem. Valeriu, inquit, Probu audiui hac dicere. Idem. In Quoquo Quadrigarij tertio annali verba hac esse dicit. Idem. Mar. etiam Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in versu hexametro, quod omnimodo quintus semipes verbum finiret. Idem. Massurius autem Sabinus in libro iuris ciuilibus tertio antiquiorem locum hospiti tribuit, quam clienti.

Quod nomina propria hominum in numero multitudinis dicantur: quidque habeant significatus.

Caput. XLIII.

Cicerones, Valerios, Gellios imitari qui contendunt, non vitabunt vsu nominum propriorum in numero plurali: si plures eodem nomine appellatos: aut si quos eorum quos dicit, imitatores aut similes dicere vult: ut, In amicitia certa paucos admodum inuenias Lelios ac Scipiones. Gallia hac nostra Camillos, Africanos, Alexandros multos peperit. Curios Fabritiosque hic ne quaeras.

CICERO.

CICERO. Te quum video, omnes mihi Gracchos, Lucilios, verè vt dicā, Crassos quoque & Lelios videre videor. Idem. de oratore perfecto. 232. Neque me diuitia mouent quibus omnes Africanos & Lelios multi venalitij mercatorésque superarunt. Idem. Caeteri senes Fabritij, Curij, Coruncani, quum rempublicam consilio & autoritate defendebant, nihil agebant? Idem. Paradox. 1. Quid duo propugnacula belli Punici Cn. & P. Scipiones, qui Chartaginensium aduentum corporibus suis intercludendum putauerunt? Idem. 2. de Oratore. 290. Tu Fabritios mihi autores & Africanos, Maximos, Catones, Lepidos protulisti. Idem. 3. de Oratore 53. Hinc illi Lycurgi, hinc Pittaci, hinc Solones: atque ab hac similitudine Coruncani nostri, Fabritij, Catones, Scipiones fuerunt, non tam fortasse docti, quam impetu mentis simili & voluntate. Idem. 2. de Orat. 94. Itaque & illi Theopompi, Ephori, Philisti, multi que alij naturis differunt, voluntate autem similes sunt. Idem. 2. de Orat. 77. Nam egomet in multos iam Phormiones incidi.

MARTIALIS.

Qui loquitur Curios assertoresque Camillos.

Nolito fronti credere: nupsit heri.

Apud QVINTILIANVM. Decios, Martios, magnosque Camillos, Scipiadas duos bello & maximè Cæsar. M. CAELIVS. Curio, qui nihil consilio facit, ratione & insidiis vsus videretur in euitandis eorum consiliis, qui se intenderant aduersarios in eius tribunatum. Lelios & Antonios, & id genus valentes dico. VALER. MAXIM. Inde oriebantur Ca-

milli, Scipiones, Fabricij, Marcelli, Fabij.

Cum nominibus singularis numeri quæ collectiua dicunt, adiectiuum ac verbum numeri pluralis in oratione quoque soluta adiungi posse. Cap. XLIIII.

Grammaticistarum multitudo putant huiusmodi orationes, Turbarunt in me luxuriosa proci. Pars in frustra secant, poetarum esse tantum non oratorum. Ut igitur in oratoribus nihil minus quam poetis familiares esse agnoscas, id scribere nobis consilium fuit. Nomina igitur hæc numeri singularis, quæ collectiua vulgò appellant, etiam in prosa oratione adiectiuus verbisque in numero multitudinis adiungi solere: ut, Amicorum quisque iucundi sunt. Perniciosa hominum turba è medio tollende sunt Caterua studiosis literarum fugiende.

PLAVTVS.

Maiores pars populi aridi reptant fame.

Idem.

Neque nostrum quisquam sensimus quum peperit.

A. GELLIVS. Sunt alia quædam nomina quasi peculiarium ventorum, quæ incolæ in suis quisque regionibus fecerunt. Idem. In vestibulo ædium Palatinarum omnis fere ordinum multitudo opperientes salutationem Cæsaris constiterant. Idem. Plæraque veterum aras & hominem equo insidentem, & equum qui insideretur, equitem dixerunt, Idem. Multitudo imperitorum prave & perperam nefastis appellant. Idem. Quod quibusque familiæ pecuniæque habebant. in medium dabant. Idem. Ad senatum post idie matrum familiæ caterua lacrymantes atque oble-

obsecrantes orant. VAL. MAXIMVS de matronis Romanis. Quum viros suos clandestinis insidiis veneno perimerent, vnius ancillæ indicio protractæ, pars capitali iudicio damnatæ, centum septuaginta numerum compleuerunt. C. MEMMIVS. Pars triumphos suos ostentantes perinde quasi ea honori non prædæ habeant. SALL. Vtque graues inimicitias cum illo exercebant. Idem. sæpe ego quum admoneo, reputas quibus quisque rebus clarissimi viri magnitudinem inuenissent: quares populos nat. onésque magnis autoribus auxissent, ac deinde quibus causis amplissima regna & imperia corruissent, eadem semper bona atque mala reperiebam: omnesque victores diuitias contempnissæ, & victos cupiuisse. Idem. Magna pars vulnerati aut occisi sunt. Idem. Magna pars confecti vulneribus abeunt. Idem. Pars capti, pars in cruce acti, pars bestis obiecti sunt. M. VARRO. Discumbimus multitudo: minus maturè cœnam committimus.

Ibi committere pro incipere dictum est.

M. CATO. Omnis Græcia gloriam atque gratiam præcipuam claritudinis inclytissimæ decorauere monumentis, signis, statuis, clogiis, historiis, aliisque rebus: gratissimum id eius factum habuere.

Eadem ferè dicendi figura Terentianum illud est.

Aperite aliquis actuum ostium.

Quin adiungi potest adiectiuum aut verbum numeri singularis, non negamus.

PLINIVS. Maior quoque pars hominum terrenis vitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur.

Quod patronymica nomina à poetis sæpe, rarè ab oratoribus vsurpentur.

Caput XLV.

Quoniam nominum quibus propriè appellantur homines multi, infinitus numerus est: ne ea infinitas perturbaret omnia, factum est ut cognominibus, ut apud nos, aut etiam pronominiibus, ut apud populum Rom aut cuius quis esset filius dicendo, ut apud Græcos discrimen aliquod poneretur. Sed Græci poetæ nomina patronymica fecerunt quibus appellati homines, quorum filij essent simul dicerentur. Que patronymica Latinis poetis ita usitata sunt: ut ex eorum crebra vsurpatione carmini suo acquirant elegantiam. Oratoribus verò historicisque eorum vsus rarus admodum est. Ea tamen ab his vsurpari prorsus ne putes à me negari, exempla pauca (pauca enim sunt) ascribo.

CICERO I. Tusc. 28. Eadem fainæ celebritate Tyndaridæ fratres. Idem. Reliquum à suis Tyndaridis, quos æquè laudasset, peteret, si ei videretur.

QUINTILIANVS. Mihi totum de Tyndaridis fabulosum videtur. M. VARRO. Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum. Quia Romanis, inquit, me Prusias tradere volebat.

De librorum deque disciplinarum nominibus adiectiuis, in voce similibus contra vulgi sententiam.

Caput XLVI.

A Progymnasmatibus nostris grammatica hæc ideo aliena non sunt, quoniam oratoria quoque

que esse putamus. Quum nomen disciplina aut libri simile adiectiuo speciei derivata est, loquentium vulgus in genere scæminino numeri singularis vsurpare solent: ut grammaticam, logicam, physicam, rhetoricam, aliæque hoc genus mille iam pro nomine libri quàm pro disciplina dicunt. His qui paulò humaniores sunt aliquando aliter visum est. Librorum enim nomina dicunt numeri esse pluralis tantum ac generis neutri: nomina verò disciplinarum generis scæminini ac numeri singularis: ut rhetoricam disciplinam, rhetorica librorum dicunt. Huiusmodi autem nomina siue librorum sunt, siue disciplinarum, numeri esse pluralis censemus. ut, Rhetoricorum doctus est. Musicus multum expertus est. M. Ciceronis Rhetorica publicè enarraui.

CICERO 5. Tusc. 63. Musicorum verò per studiosum accepimus. Idem I. Tusc. 71. In animi cognitione dubitare non possumus: nisi planè in physicis plumbei fumus. Idem ibid. 57. Gradatim respondens, eo perueniat, quasi Geometrica didicisset. Idem I. Offic. 19. In Astrologia C. Sulpitium audiuius, in Geometria Sex Pompeium ipsi cognouimus, multos in dialecticis, plures in iure ciuili. Idem. Nam quid faciet in Geometria, qui non didicerit? quid in musicis? aut taceat oportebit: aut ne sanus quidem iudicetur. Idem I. de Ora. 187. Omnia ferè quæ sunt conclusa nunc artibus, dispersa & dissipata quondam fuerunt: ut in musicis & numeri & voces & modi: in Geometria lineamenta, formæ, interualla, magnitudines: in Astrologia, cœli conuersio, ortus, obitus, motusque siderum: in Grammaticis, poetarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronun-

ciandi quidam sonus. Idem. Physica ista ipsa, quæ paulo ante & Mathematica & cæterarum artium propria posuisti, scientiæ sunt eorum qui illa profitentur. Idem de Oratore perfecto. 119. Ne physicorum quidem esse ignarum volo.

T E R E N T I V S.

Fit periculum in literis, fit in palaestra, in musicis (quæ liberum scire æquum est) adolescentem solertem dabo.

A. G E L L I V S. Verba subscripsi Appionis eruditi viri ex Ægyptiacorum libro quinto. Idem. Ne Virgilij quidem poterit autoritate uti, qui in Georgicis ita scripsit. Idem. Istiusmodi, inquit, hominem quum viderat studia quoque & disciplinas philosophiæ contrectare, & physica adire, & meditari dialectica, multaque hoc genus theoremata suspicari scitarique.

Græcos quoque hac dicendi genere usos inuenio.
A R R I A N V S.

ὄπις ἑλλανίδος λέγει ἐὰν τοῖς αἰγυπτιαῖς, id est, Sic Hellenicus dicit in Ægyptiaca.

Ea causa est, cur a tate hac doctiores hac Biblia numero multitudinis d. ant.

Sed pro disciplina nomine in numero singulari dicit ne profus negemus, verba illa Quintiliani ascribimus.

Timægenes autor est, inquit. omnium in literis studiorum, antiquissimam Musicen extitisse. Idem Lycurgus durissimarum Lacedæmonii legum autor Musicæ disciplinam probavit.

Quum verò librorum aut disciplinarum nomina alia sunt: quæ in numero quæ in genere ponenda

ponenda sint: is etiam qui non attendat vix ignorare queat.

In allegandis autorum sententijs posse primum alterumue vocabulum inquit, aut ait, ponendum esse.

C a p. X L V I I.

H Oratianum præceptum est à quo per sepe discedere cogimur. Quicquid præcipies, inquit, esto brevis. Tam multa enim usu vulgi quotidiano inculcata sunt atque inueterata, ut præceptionis breuitate exemplorumque paucitate reuelli funditus extirparique non queant. Eiusmodi illud est. Autores alicuius sententiam semidoctum vulgus allegans, ei præponere solet dicens, vel dicit. Qui verò concinniore lingua utuntur, et post primum aut secundum aut tertium verbum (raro enim ultra fit) inquit sepius, raro aut dicere solent. Ut amicitiam hominibus nihil minus quam solem necessariam esse. Lælius apud Ciceronem testis est. Solem, inquit, è mundo tollere mihi videntur et qui amicitiam è medio tollunt. Diogenes interroganti quota hora prandendum esset. Si dives, inquit, est, quum vult, si pauper, quum potest. Anaxagoras dicitis cuidam. Atheniensibus priuatus es. Non ego illis, inquit, sed me illi priuati sunt.

C I C E R O 9. Fam. ep. 26. Ar. istippus quidem ille socraticus non erubuit, quum esset obiectum habere eum Laida: Habeo, inquit, non habeo à Laide. Idem 2. Off. 75. Utinam, inquit, C. Pontius Samnis, ad illa tempora fortuna me seruasset, & tunc esse in natus, quando Romani dona accipere cepissent. Non essem passus diutius eos imperare. Idem ibid. 88. de

Catone. Quum quæreretur, quid maximè in re familiari expediret: respondit bene pascere. Quid secundum? satis bene pascere. Quid tertium? bene vestire. Quid quartum? bene arare. Et quum ille quæsierat, dixisset: quid scenerari? Tum Cato: Quid hominem, inquit, occidere? Idem de perfecto oratore 36. Ennio delector ei, quispiam ait, quod non discedit à communi more verborum. Pacuuius, inquit, alius. Omnes apud hunc ornati elaboratique sunt versus. Idem 2. de Orat. 286. C. Lælius, quando ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis maioribus: at hercule, inquit, tu tuis dignus. Idem 4. Tusc. 52. Quomodo igitur Chrysippus fortitudo est, inquit, scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patiēdo ac perferendo, summæ legi parens sine timore? Idem 5. Tusc. 118. Theodorus Lysimacho mortem minitanti: Magnam verò, inquit, effecisti: si cantaridis vim consecutus est. Idem ibid. 103. Multam, inquit, operam, amici frustra consumpsi. Idem ibid. 105. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro. Vniuersos ait Ephesios morte multados: quod quum ciuitate expellerent Hermodorum ita locuti sunt. Nemo de nobis vnus excellat: sed si quis extiterit, alio in loco & apud alios sit. Idem ibid. 40. Mihi illud Laconis dictum in hos cadere videtur: qui glorianti cuidam mercatori quod multas naues in omnem oram maritimam dimisisset. Non sanè optabilis ista quidem est, inquit, rudentibus apra fortuna.

SVETONIVS de Nerone. Quum de supplicio cuiusdam capite damnati, vt ex more subscri-

subscriberet admoneretur. Quàm vellem, inquit, nescire literas. QVI NTILIANVS. Longus Sulpitius quum fœdissimus esset, eū cōtra què iudicio liberali aderat, ne faciè quidē habere liberi hominis dixit. Cui respondens Domitius Afer: Tu, inquit, ex animi sentētia Longe: Qui malam faciem habet, liber non est. Idem. Sic Atreus apud Varum, Iam fero, inquit, infandissima. Iā facere cogor. A. GELLIVS. Remittere, inquit, Musonius, animum, quasi amittere est. Idem. Caius, inquit, Cæsar Consul, M. Catonem sententiam rogauit. Idē. In conuiuio autem frequenti loqui solum vnum, neque honestum est inquit, neque commodum. VAL MAX. Dionysius ridens amicis, Videtisne, ait, quàm bona nauigatio ab ipsis diis immortalibus sacrilegis tribuatur? M. CATO. Fures, inquit, priuatorum furtorum in neruo atq; in compedibus ætatem agunt, fures publici in auro atque in purpura.

Est quando verbum, inquit, ponatur in fine orationis.

M. CICERO. 5. Tusc. 90. Socrates in pompa quum magna vis auri argentique ferretur, Quàm multa non desidero, inquit.

Vbi sub ipsum finem ponatur, rarum est quale illud est apud eundem M. Ciceronem. 3. Offic. 84. Multi iniqui atque infideles regno, paucis boni sunt, inquit Accius.

Si verò de te loqueris, inquam, non inusitatè dicas.

A. GELLIVS. Ego inquam, longe iam diu in eo ipso quarendo fui. Idem. Tum ego hæc dixi, Cordi, inquam, mihi fuit priuata quã ad te irem quærere, explorare quoniam

modo veteres nostri particula ista qua de agitur, vsi sint.

In citandis autoribus quando locus dicendus sit, & quando non.

Cap. XLVIII.

ET Cicero & scriptores alij prope omnes plagij ne postularentur: atque ut scientia uberiore viderentur: utque eorum dicta maiorem sibi fidem acquirerent, à citandis autoribus non abstinere. Tantum enim abest, ut plagiarios putem eos qui auctorem citent unde exscripserint, ut cum doctissimo Plinio eos ingenuè facere putem. Per quos enim profecerint fatentes, animi gratitudinem ostendunt: alienumque non suum esse ostendunt. Idem quoque auctores se excussisse comprobant quo fit, ut doctiores esse credantur. Quod enim ab alijs adiutum ingenium est, multo sit fecundius necesse est. Rei curus opinio facit ut quod ita scriptum sit, putetur esse verius. Sed quoniam ratione eadem non omnes citant: quid attendamus esse varietatis, nobis dicendum est. Quum scribimus aut dicimus, alios ut erudiamus doceamusque, non auctor tantum, sed locus ubi is auctor dicat non ineptè adnotatur, licet auctoris nomen tantum aduocari possit. Quum verò aliud quid facimus, omisso loco auctorem tantum nominamus. In epistolis inq; orationibus hoc genere: in libris præceptionum vel disputationum illo utimur frequentius. M. Cicero in Tusculanis disputationibus aliquantum sepe. Quintilianus in Institutionibus oratoris sapius. A. Gellius in Atticis noctibus locum nominat sapissime. Sed quum Gelliana exempla adeo multa sunt, ut sine eo vllum vix tractatum inuenias, ideo eius exempla ascribere nobis consilium non est.

CICE.

CICERO. 5. Tuscul. 5. Animus æger, ut ait Ennius, semper errat, neque pati, neque perferi potest: cupere nunquam desinit. Idem. 2. Offic. 30. De amicitia alio libro dictum est, qui inscribitur Lælius. Idem. De hoc genere toto in his libris quos de Repub. scripsi, diligenter est disputatum. Idem. 9. Famil. ep. 22. Pisto ille frugi in annalibus suis quæritur adulescentes peni deditos esse. Idem. 3. Tul. 63. In animi doloribus alij solitudines captant, ut ait Homerus de Bellerophonte.

QVINTILIANVS. Lumina non inter umbram, quemadmodum Cicero dicit, sed plene in tenebris clariora sunt. Idem. In Bruto M. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum oratoribus loquatur: & tamen de omnibus ætatis suæ quibuscumque vivebat, exceptis Cæsare atque Marcello, silentium egerit. Idem. Vfus Horatij consilio, qui in arte Poëtica suadet, ne præcipitetur editio, nonnumquam præmatur in annum. Idem. Socrates apud Platonem in Phædro palam non in iudiciis modò & concionibus, sed in rebus etiam priuatis ac domesticis rethorice esse demonstrat. SALLVSTIVS. Res docuit id verum esse quod in carminibus Appius ait Fabrum esse quenque fortunæ suæ.

Qui miser in campis mærens errabat aleis

Ipse sum cor edens, hominum vestigia vitans.

Aleis, id est, erraticis.

Idem. 1. Offic. 63. Præclarum igitur Platonis illud: Non solum, inquit, scientia quæ est remota à iustitia, calliditas potius quam sapientia est appellanda. Idem. Nunc hic dies aliam vitam defert, alios merces postulat, ve

n ij

ait Terentius. Idem. 3. Offic. 108. Scitè enim Euripides, Iuravi lingua: mentem iniuraram gero. Idem. 2. Offic. 41. Mihi quidem non apud Medos solum, ut ait Herodotus, sed etiam apud maiores nostros fruendæ iustitiæ causâ videntur olim bene morati reges constituti. Idem. 3. Offic. 40. Propter æquabilem prædæ portionem Bargulus Illyricus latro, de quo est apud Theopompum, magnas opes habuit. Idem. 2. de Orat. 222. Dicere aiunt Ennium flammam à sapiente facilius ore in ardenti opprimi, quàm bona dicta teneat. Idem. 4. Tusc. 3. Grauißimus autor in originibus dixit Cato morem apud maiores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes. Idem. 5. Tusc. 100. Est præclara epistola Platonis ad Dionis propinquos.

Libri nomen si dicitur quoto sit aut libro, aut capite, ne dicatur nisi docendo institutur.

In citandis autoribus obseruandum quid sit. Cap. XLIX.

NE Momo quidem de quo apud Lucianum est, præcepto hac, opinor, displiceat. Quum quis auctor personam aliquam in opere suo loquentem inducit: si quid quod persona illa dicat: citare vis, personam auctore memorato cites. quod citandi genus rusticus est. Quod idem obseruandum est quum historia fabulæve tibi alleganda est. Vt Lælius ille Ciceronianus amicitiam ceteris humanis rebus anteponendam censet: citatum puta melius quàm si dicatur, Amicitia ceteris humanis

rebus

rebus anteponendam censet Cicero. In hoste dolum Chorebus apud Virgilium requiri negat. Phaurionus ille Gellianus adolescentem præcè nimis loquentem obiurgat. PROPER. *Thaus pretiosa Menædri.*

CICERO. 2. Tusculan. 1. Idem Neptolemus quidem apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis, nam omnino haud placere. Idem. 3. de Oratore 155. Miror cur philosophiæ sicut Zethus ille Pacuianus prope bellum indixeris. & 156. Minimè, inquit, Antonius: ac sic decreui philosophari potius, ut Neptolemus apud Ennium paucis: nam omnino haud placet. Idem 1. Offic. 30. Terentianus ille Chremes humani nihil à se alienum putat. Idem. 3. Tusculana. 71. Quum Oileus ille apud Sophoclem Telamonem ante de Aiæ morte consolatus esset: is quum audiisset de suo filio fractus est. Idem. ibid. 63. Sunt alij quos in luctu cū ipsa solitudine loqui sæpe delectat: ut illa apud Ennium nutritrix. Cupido cepit miseram nunc me proloqui cœlo atque terræ. Idem. ibidem. 62. Hinc ille Agamemnon Homericus & idem Actianus tendens dolore itentidem in tonfam comam, in quo facetum illud Bionis, perinde stultissimum regem in lucta capillum sibi euellere, quasi caluitio mœror leuaretur. Idem. 5. Famil. ep. 6. Lætus sum laudari me, inquit Hector, opinor, apud Næuium abs te pater laudato viro. Idem. 5. Famil. ep. 12. Placet enim Hector ille mihi Næuianus: qui non tantum laudari se gaudebat, sed addit etiam à laudato viro. Idem. 7. Famil. ep. 33. Si quando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus quòd hæc pen-

nigero non armigero in corpore tela exercentur, vt ait Philoſteres apud Actium abieſta gloria. Idem. 5. Famil. epiſt. 12. A qua te affici non magis potuiſſe demonſtras, quàm Herculem Xenophontium illum à voluptate.

PLIN. Iunior. *Loquenti tibi illa Homerici ſenis mella profluere, & quæ ſcribis complere apes floribus & innectere videntur.*

QVINTILIANVS. Sit præceptor tam eloquentia, quàm moribus præſtantiffimus, qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere & facere doceat. A. GELLIVS. Ennium Neoptolemum probabamus, qui profecto ait, Philoſophandum eſt paucis, nam omnino haud placet.

Si quem authorem ab authore alio citatum citare vis, nec citatum authorem legeris: is à quo citatus eſt tibi memorandus eſt. Id quod Ciceroniano illo exemplo doceri poſſis. 1. Offic. 118. Herculem Prodicus dixit, vt eſt apud Xenophontem, eſſe in ſolitudinem. Id enim in Xenophonte ex Prodicò citari tantum Cicero legerat.

Plenum genitiuo elegantius quàm ablatiuo adiungi. Cap. L.

Plena profecto elegantiarum ſunt illa veterum memoria: in quæ nomen plenum cum genitiuo ſæpius multo quàm cum ablatiuo coniunctum inuenire eſt. Quæuis dixiſſe veteres ſæpius plenum vino non vini, Quintil. dicat: Plenus vini, plenus

plenus eruditionis, plenus perfidie.

CICERO. Plena vita exemplorum eſt. Idem. Plena errorum ſunt omnia. Idem. Quibus etiam alabaſter plenus vngueti putere videatur. Idem. Stultorum plena ſunt omnia. Idem 1. de Orat. 2. Nam qui locus quietis & tranquillitatis pleniffimus videbatur, in eo maximè moleſtiarum, & turbulentiffimæ tempeſtates extiterunt. vide PLENVS.

VIRGILIVS.

Quæ regio in terris noſtri non plena laboris

OVIDIVS.

Res eſt ſolliciti plena timoris amor.

Idem.

Omnia ſolliciti plena timoris erant.

TERENT.

Hac lege tibi meam aſtringo fidem: quæ vera audiui, taceo & contineo optime. Si ſ falſum aut vanum aut fictum eſt, continuo palam eſt. Plenus rimarum ſum: hac atque illac perſuuo.

Idem.

Præceptorum iſtorum ille plenus eſt.

A. GELLIVS. Epigramma Næuij, plena ſuperbiæ Campanæ. Q. CICERO. Fraudis atque inſidiarum & perfidiæ plæna ſunt omnia.

Verba item ab antiquo exoletoque verbo quod pleo eſt, facta, à quo plenum factum putamus, cum genitiuo coniungi elegantius nobis perſuaſum eſt.

VIRGILIVS.

Implentur veteris Bacchi pinguiſque ferinx.

PLAVIVS.

Erroris ambo ego illos & dementiæ complebo.

Verba significantia accusare, damnare, absoluerè, genitiuum regunt quàm ablatiuum elegantius. Cap. LI.

Affectiois postulandus non est is qui relicto vulgari sermone eruditiores imitatur. Est autem parum imitaberis: si verbis accusationem, damnationem, absolutionem significantibus genitiuum non ablatiuum adiunxeris: ut, *Accuso te furis, damnatus est capitis: quod vulgò dicunt, condemnatus est ad mortem, absolutus est homicidij. De homicidio malim, quàm pro homicidio cum vulgò dicas. Nec putem generale nomen in ablatiuo intelligi.*

CICERO. Quum de auaritia, quum de intemperantia, quum de maximis vitiis loquitur, ea tanquam capitis accusat. Idem 1. ad Herennium 18. Tencer interuenit, vbi occisum fratrem, & inimicum fratris cū gladio cruentato videt, capitis accersit. Idem 1. in Catil. 4. Me ipsum inertiae nequitiaeque condemno. Idem 14. Famil. epist. 14. Sceleris condemnat generum suum. *Hoc exemplo docetur error eorum qui in hoc dicendi genere generale nomen in ablatiuo intelligi nescio qua opinione sibi persuaserunt. Condemnare voti, pro eo quod liberare est, itidem dictum est.*

PLAVTVS.

Neque me perpetiar probri falso insinulatam.

TERENTIVS.

Si herum insinulabis auaritia, malè audies.

SVETONIVS. Arretinum Clementem consularium virum è familiaribus & emillariis suis

suis capitis condemnaturus. Idem. affuit & clientibus sicut scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Idem. Penè discerptus à populo & senatu, capitis damnatus est. **PLIN.** Iunior. Inauditamque damnauit incesti. **A. GELLI VS.** Idque Brutum solitum dicere, furti damnatum esse qui iumentum aliorum duxerat, quàm quo vtendum acceperat. Idem. Ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quin dominus furti sit condemnandus, qui seruo suo vt furtum faceret imperauit. **MASSVR.** Sabinus. Qui alienum tacens lucri faciendi causa sustulit, furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit. **Q. MVRVS** Scauola. Quod cui seruandum datum est, si id vsus, est, siue quod vtendum acceperit, ad aliam rem atque acceperat vsus est, furti se obligauit.

TITINNIVS. Fortasse votum fuisse quod die liber foret: nunc eius voti condemnatus est: immolauit hostiam. **TVRPILIVS.** Amplius illam apparere concedet: quandoquidem condemnata est.

Verba pugnare, certare, litigare, aliàque hoc genus, quos casus regant elegantius. Cap. LII.

Mecum de hac re non contendit ij qui oratorum dicendi genera inspicunt propius. Verba quae controuersiam quandam aut odium gerere significant: cuiusmodi sunt litigare, pugnare, bellare, certare, congruere, concurrere, contendere, confligere, aliàque generis eiusdem: cum datiuo apud poetas nonnunquam inueniuntur coniuncta: sed saepius multo, & apud oratores ferè semper ablatiuo

preposita particula cum, adiuncta inuenias: ut, Cum amico litigare nolim. Mecum vis contendere: Cum hoste pugnatum est.

CICERO. Cum luxuria nobis, cum amentia, cum scelere certandum est. Idem I. Offic. 38. Cum ciuilitate cōtendimus, aliter si est inimicus, aliter si est competitor. Cum altero certamen honoris & dignitatis est: cum altero, capitis & famæ. Sic cum Celtiberis, cum Cimbris ut cum inimicis gerebatur, vter esset, non vter imperaret. Idem ibid. 84. Quum Cleombrotus inuidiam timens, temerè cum Epaminonda confixisset, Lacedæmoniorum opes corruerunt. Idem ibid. 81. Temerè autem in acie versari, & manu cum hoste confingere immane quiddam & belluarum simile est. Idem. Cum Atheniensibus dimicandum putabant Idem de Senec. 5. Quid est aliud gigantum more bellare cum diis, nisi naturæ repugnare. Idem I. Offic. 120. Ut fortuna nonnunquam ipsa mortalis cum immortalis natura pugnare videatur. Quod autem Q. Clau. Quadrigarius dixit. Postquam nunciatum est ut pugnatum esset in Gallos, id ciuitas grauerit tulit. A. Gellio dici visum est mundius subtiliusque, quam cum Gallis aut contra Gallos. Nam pinguiora hæc, inquit, obsoletioraque sunt. Hoc autem dicendi genus imitatus non est Gellius: sed id quod prescripsimus: nisi illa eius verba sunt que Verrij esse Flacci videntur. Vrbe, inquit, à Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit Q. Sulpitium Tribunum militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum rem diuinam dimicandi gratia postridie idus f. cisse. Vbi aduersus Gallos, id est, contra Gallos, dictum est. Poëtarum more

Sifer-

Sisenna dixit. Saltui ac velocitati certare, nisi est pro ablatiuo datiuus, aut ablatiuus antiquus.

ENNIVS.

Annuit sese macum decernere ferro.

PROPERTIVS.

Et Mæotica nix minio si certet Ibero.

VIRGILIVS.

Audetque viris concurrere virgo.

Idem.

Impar congressus Achilli.

Idem.

Vna cum gente tot annos Bella gero.

De prepositione De, quando ponatur pro ea que est pro. Cap. LIII.

DE ornatiore quoque dicendi genere cum imperitiū certare posui: si particulam de, loco eius que est pro, non iniustatè collocari noueris, post verba ea que superiore præceptione diximus: ut, nulla de re certa comendat amicitia. Cum patre filius de hereditate litigat. De imperio certatur.

CICERO I. Offic. 38. Quum verò de imperio decertatur, bellòque quaeritur gloria: omnino subesse tamen causas oportet easdem: quas dixi paulò ante iustas causas esse bellorum. Idem ibid. Cum Latinis, Sabinis, Samnitibus, Pœnis, Pyrrho de imperio dimicabatur. Idem ibid. 83. Alij de vita, alij de gloria & benevolentia ciuium in discrimen vocantur. Prius priores igitur debemus esse ad nostra pericula, quam ad communia: dimicaturque paratius de honore & gloria, quam de

ceperis commodis. Idem. Quandiu imperium pop. Rom. beneficiis tenebatur non iniuriis, bella aut pro focis, aut de imperio gerebantur. Idem ibid. 86. Quum enim rex Pyrrhus populo Rom. bellum vltro intulisset: quumque de imperio certamen esset cum rege generoso. Idem. In quibus certatur de iure ciuili. Idem 2. de Orat. 240. Quum esset cum eo Tarracinæ de amricula rixatus. Idem ibid. 76. Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit, quàm Hannibali qui tot annos de imperio cum pop. Roman. omnium gentium victore certasset, Græcum hominem qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, nunquam denique minimam partem vllius publici muneris attigisset, præcepta de re militari dare? Idem. Quid si ne parua quidam causæ sunt in quibus certatur de iure ciuili?

*Sed particulam pro, ne abiici ab hoc genere pu-
tes, exempla non desunt.*

CICERO. 4. Tuscu. 42. Conuenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria. Idem 1. Offi. 68. Cauenda est etiam gloriæ cupiditas, vt supra dixi: eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esset contentio. Idem. ibid. Ea animi elatio quæ cernitur in periculis & laboribus, si iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est.

SALLVST. Cum Gallis pro salute non pro gloria certare.

*Certare hanc rem dicere non ausim, pro eo quod
est certare de hac re: quod sermonis genus ab anti-
quis vrsuratum inuenimus.*

CICE-

CIC. 1. Offi. 39. Primo Punico bello Regulus captus à Pœnis, quum de captiuis commutandis Romam missus esset. Idem ibidem. 89. Cauendum est etiam ne maior pœna quàm culpa sit: & ne isdem de causis alij plectatur: alij ne appellentur quidem. *Illud quoque Quin-
tilian ratione eadem dictum videtur. Vxor marito
dicit, appellatam se de stupro à primigno: id est, ro-
gatam pro stupro. Itemque illud M. Tullij 3. Offi.
94. Optauit interitum Hippolyti filij sui: quum
is patri suspectus esset de nouerca.*

ENNIVS. *Ferro non auro vitæ cernamus vtriq.*

VVLGAT. Sedigitus. Multos incertos certa-
re hanc rem vidimus.

Est quædo particula de, p ea que est p, aliàs dicitur.

*Et quoniam de particula hac tam multa dicimus,
illud si dicitur fastidiosum puto, non sit. Post verbum
queri particulam de, non super, dici, quamuis hæc due
in eadem significatione aliàs dicantur: vt, De diu-
turno nimis tuo silentio queror. De iniuria grauius
questus est.*

CICERO. De aliorum iniuriis querar.

QUINTIL. Quum Proculeius quereretur de filio quod is mortem suam expectaret. SALLVST. Cethegus semper querebatur de ignauia sociorum.

*Verba esse nonnulla, quorum alijs vul-
gus detrahit præpositionem, alijs ad-
iungit, contra ac doctiores faciant de-
que particula ex, pro ab posita.*

Caput. LIIII.

EX nobis vt ne queras cur hoc scribamus, quum
hominibus paulo humanioribus satis cogni-

n vij

tum sit: in eo vulgus aberrare solitum respondeo. Iuuentus autem Latini sermonis studiosa, quæ in scholis præcipue exercitationis grævia, Latine dicere cogitur: vulgari sermoni assuescens, plura quæ dediscenda sunt, disicit, quàm quæ retinenda. Quocirca domestici sermonis Gallicique ratio in huiusmodi scholis mihi potior sit, quàm ista barbæ aut impuri assuefactio: quæ nonnunquam altius infixæ, etiam si coneris, refrigi non potest. Ex eo vulgari sermone ut omittam illa, immediate, ultimate, modernum, aliâque innumera vocabula nihil magis quàm Gothica fugienda, hæc etiam esse non ignoramus. Ludo ad aleam, poto in vitro quero, peto, emo tibi. Hæc autem purè magis ad hunc modum usurpabis. Alea ludo, ludo pila, non cum vulgo ad palmam. Hoc genus exercitationis Græco nomine *σφαρομαχία*, id est, pila certamen appellatur. Vitreo poto. Vitreum enim subintelligendo vas (ut aurum), & philippum subintelligendo numum dicimus) ideo magis placeat dici quàm quod dici solet vitrum. Vitrum enim materia est: vitreum quod ea materia conflatum est. Quero, peto, emo à te. Nam quero, peto, emo, tibi si dicis id significas, quero, peto, emo, pro te.

CICERO. C. Trebatius familiaris meus ad me scripsit te ex se quæsiuisse, quibus in locis essem. Idem Multa ex eo sæpe quæsiui. Idem, 5. Fam. ep. 6. Ego tua gratulatione commotus, quòd ad me pridè scripseras velle te bene venire, quòd de Crasso domū emisssem: emi eā ipsā domū millibus nummū triginta quinq;. Idè de Pythagora. 5. Tus. 8. Fluitè ferūt venisse eūmq; cum Leòte principe Flasiorum doctè & copiosè disseruisse quædam. Cuius ingenium

genium & eloquentiam quum admiratus esset Leon, quæsiuissè ex eo qua maximè arte confideret. At illum artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum. Idem. 1. Offic. 150. Sordidi etiam putantur, qui mercantur à mercatoribus quod statim vendant. Nihil enim proficiunt, nisi ista admodum mentiantur. Idem. 5. Tusculan. 97. Socratem ferunt, quum vsque ad vesperum contentius ambularet, quantumque esset ex eo, quare id faceret respondisse, se quo melius cœnaret obsonare ambulando famem. Idem. 1. de Orat. 73. Qui pila ludat, non vr̄itur in ipsa lusione artificio proprio palæstræ: sed ipse motus indicat didicerintne palæstram, an nesciant. Idem. 2. de Orat. 253. Non sæpe magnum risum mouent, magis vt bellè & literatè dicta laudatur: vt in illum Ticinum, qui quum studiosè pila luderet, & idem signa facta noctu frangere putaretur: gregalèque, quum in campū nō venisset, requirerent, excusauit Vespa Terentius: quòd eum brachium fregisse diceret.

ACTIVS.

Tu quod quero abs te enoda, & qui sis explica?

PLAVTVS.

Pateram, qui ille potare solitus est in cistella pertuli.

Idem.

Credo non credet pater si illam matri me emisse dicam.

Idem.

Qui omnes Tarentinas erat mercatus de patre.

TERENTIVS.

Forte fortuna domi ex at quidam Eunuchus, què mercatus fuerat frater Thaidi.

SVETONIUS de Augusto. Bello Siciliensi epigramma vulgatum est. Postquam bis clas- se victus naues perdidit, Aliquando vt vin- cat, ludit affiduè alea. Idem de eodem. Ani- mi laxandi causa, modò piscabatur hamo, modò talis aut oscillatis, nucibùsque lude- bat cum pueris minutis: quos facie & garru- lilitate amabiles vndique cōquirebat. Idem de C. Cæsare. Ante alias dilexit M. Bruti ma- trem Seruiliam. cui & proxima suo consula- tu sexages tertium margaritam merca- tus est: id est, pro qua. A. GELLIVS, Saturnali- bus Athenis alea quadam festiua & honesta lusitabamus. M. VARRO. Quum emisti fun- dum Tusculanum à M. Pifone, in leporario a- pri fuère.

His velim doceare particulam ex pro ea quæ est à vel ab poni non insolenter post verbum quæere, emere, mercari: quem admodum post audire non inu- sitatè collocari solet.

CICERO 2. de Orator. 13. Quum ad me in Tusculanum, inquit, heri vesperì venisset Cæsar de Tusculano suo, dixit mihi à se Scæ- uolam hinc euntem esse conuentum, ex quo mira quædam se audisse dicebat. Idem ibidem. Verum, inquit, ex me audies Catule. Idem ibidem. Iam id quidem sæpe, inquit Catulus, ex eo audiui, quum diceret sibi cer- tum esse à iudiciis causis que discedere. Idem. Ego ex his sæpe audiui quum dicerent per- gratum Athenienses & sibi fecisse. *Hic atten- de dictum non ineleganter, audiui quum dicerent: id est, audiui dicere vel dici.* Idem. Habetis ea quæ volumis audire ex me, de quibus qui- dem accuratius dicendum & cogitandum fuit. Idem

idem. Equidem sæpe hoc audiui de patre. vi- de AVDIO.

PLAVTVS.

Cur istuc mi vir ex te audio?

Ascribimus cum vulgo, dicendū nō esse emi aut v- endidi multum. Magno enim doctiores vsurpant.

OVIDIVS.

Atque emitur magno nil nisi posse loqui.

VIRGILIVS.

Et magno mercentur Arrida.

Sed ad verbum ludere, stylum reuocamus. Lude- re imperia quod dixerit Suetonius, id ei mirum non sit qui id legerit quod de verbis neutra scripsimus. Suetonij verba sunt de Claudio Nerone. Priui- gnum Ruffinum Crispinum Poppæa natum impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari dum pi- scaretur, seruis ipsius demandauit. Illud mirum videatur magis, quod idem ludere aleam dixerit, illius de eodem Nerone verba sunt. Nullam ve- stem bis induit, quadragenis in punctum se- stertiis aleam lusit, piscatus est rete aurato, purpura coccòque funibus nexis.

Quum vox quæpiam est quæ pro signifi- catu eodem genitiuum aliumque ca- sum regit, quòd cum genitiuo, quam cum casu alio dicatur elegantius.

Caput LV.

Hic non est. Quum vox quæpiam est, quæ casum ge- nitiuum regat, inque significato eodem alium re- gat, aut regere posse videtur casum elegantius re-

gat genitium, quam alium casum: ut *Accepti abs te beneficij oblitus non sum elegantius dictum est quam acceptum abs te beneficium oblitus non sum. Diuitiarum felix qui est vsu sæpe venit ut literarum infelix sit. Accepta iniurie meminini. Nec accedo ad Nonij Marcelli sententiam qui dici putat elegantius, meminini illam rem, quam meminini illius rei.*

Idem memoria tradit veteres cum verbo fastidire genitium conuinxisse.

CICERO. Vicinus amborum, in neutro excellens. Idem 2. de Ora. 154. Referta quondam Italia Pythagoreorum fuit, tum quum erat in hac gente magna Græcia.

TITINNIVS.

Dicis tu queso, quo te auortist? mei fastidis.

LYCILIVS.

Tristes difficiles sumus, fastidimus bonorum.

TYRPILIVS.

Vide, nunc fastidie mei.

PLAVTVS..

Fastidit mei.

Hos in hoc verbo imitari nec laudo nec vitupero, Sed ad institutionis nostræ exempla accedimus.

LABERIVS.

Dum diutius detinetur, nostri oblitus est.

HORATIVS.

Mox ubi lusit satis abstineo irarum.

Idem.

Integer vita scelerisque purus.

Idem.

Sapientie consultus erro nunc retrosum.

Vela dare.

CATVL.

Est enim leporem disertus puer ac facetiarum.

VIRGILIVS.

Diues opum studique asperissima belli.

Idem.

Quam diues pecoris niuei, quam lactis abundas.

PLAVTVS.

Tute si pudoris egeas, sumas mutuum.

TERENTIVS.

Nescio hercle, neque unde eam, neque quorsum eam. ita prorsum sum oblitus mei.

Idem.

Discretior animi.

Idem.

Animi ut incertus foret, pudori ne an amoris obsequeretur magis.

Idem.

Falsus animi est.

SVETONIVS. Officij duxit quantum in se esset exorare filia patrem frequentibus literis. QVINTILIANVS. Si quis tam cæcus animi est, ut de aliis dubitet. Idem Veteribus etiã dissimulare eloquentiam fuit moris. *Quæ locutio plane obuia est Quintiliani lectoribus.* Idem. Alius imaginem mariti pro ea proferre magni putauit. MACROBIVS. Horum copiam proferre nunc possum, ut tempus noctis iam propinquantis necessariæ discessionis nos admoneret. A. GELLIVS. Nunc utilitatis publicæ commonefacit.

M. CAELIVS. Ego quidem vehementer animi pendeo. SALLVTVS. Laudis auidi, pecuniæ liberales erant. Idem. Ille eos in domum D. Bruti perducit, quod foro propinqua erat, neque aliena consilij, propter Semproniam. Idem. Metellus ignarus hostium, monte digrediens cum exercitu conspicitur.

Idem. Carthago æmula imperij à stirpe interiiit. Idem. Ager aridus, & frugum vacuus. Idem. Ager frugum fertilis.

Ea autem genitui gratia est, ut his aduerbijs quoque adiungatur.

CICERO. Vbinam gentium sumus?

A. GELLIVS. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam postea nusquam loci visam constitit. SALLVSTIVS. Eò miseriarum venturus erat.

*De participio præsentis temporis,
quando nomen sit*

Cap. LVI.

Lectionis multa qui insolens non sit: id fortasse non ignorat, participium præsentis temporis quum nomen factum sit: idem significare quod nomen verbale, cuius finis or est: idèoque casum genituum habere. Tum autem à doctis vsurpari solet, quum verbum supino caret, aut nomen in or exiens ab eo factum esset duriusculum. Vt laboris patiens, pecunie indigens, vitiorum fugiens. Democritus Athenas quum venit glorie contemnens agnoscere noluit.

CICERO 3. Offi. 116. Ab Aristipho Cyrenaici atque Annicerij philosophi nominati omne bonum in voluptate posuerunt: virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quòd efficiens esset voluptatis.

TERENTIUS.

Liberalis est & fugitans litium.

Idem.

Nemo ad te venit, nisi cupiens tui.

SVEIONIVS. Laboris impatiens per verbum

bem pedibus non temerè ambulauit. Idem. Laboris vltra fidem patiens. Idem. Ab iuuenta minimè ciuilis, animi confidens. QVINTILIANVS. Sunt & alia ingenta cuique adiumenta, vox, latus, patiens laboris, valetudo, constantia, decor. A. GELLIVS. Rhetoricus quidam sophista vtriusque linguæ callens haud sanè ignobilis. Idem. Lucilius adeo vir apprimè linguæ latinæ sciens equum equitare dicit. Idem. Communiùmque vocum respiciens. Idem. Quod ab Ennio ita scriptum relictumque esse nemo vnus literarum veterum diligens dubitauit. Idem. Quisquis est, inquit, pecuniæ cupiens. Idem. Homo Thracicus ex vltima barbaria raris colendi insolens. SALL. Quæ tametsi animus aspernabatur insolens malarum artium.

Ab vno genituo genituum alium in numero eodem regirarum esse.

Caput LVII.

Lectionis oratorum diligentia cui fuerit maxima ab ijs id raro dici obseruabit, ut à genituo vno genituum alium in eodem numero regatur: ut quemadmodum saepe non fit, ut ratione infinitiui infinitiui alius vocis eiusdè dicatur: ut, Retinere amicitiam sperare se dicebat Elegatius enim dictum sit. Vt retineret amicitiam sperare se dicebat. Raro itaque dicas Amicitia vilitatis causa id factum est Professor scientiæ Grammatices. Metu supplicij mortis factum est. Evitandi huius dicendi generis securus est. Val. Maxi. Apud alios rarius inuenimus. Inuenisse nos ne dissimulemus, exempla subseribimus.

CICERO. Pseutippus fororis Platonis filius. Idem. Quod Tyberij Gracchi sæpe in concionibus deplorasti, quod P. Africani necis socius fuisti.

A. GELLIVS. Bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est. SVETON. Expectatio aduentus Iubæ. A. GELLIVS. Ordo atque ratio Pythagoræ ac deinceps familiæ successione eius recipiendi instituendique discipulos huiusmodi fuisse traditur.

Quemadmodum infiniti duo in diuersa voce, ita genitini duo in diuerso numero sæpius inueniuntur.

CICERO. Æsculapij liberorum faucij opulent porticus: non potest accedi. CIC. 7. Fam. ep. 13. Neque alia fuit vlla causâ intermissio- nis literarum. Idem 1. Off. Gradus autem plures sunt societatis hominum. Idem 1. de Or. 242 Nonne arripuisti patrocinium æquitatis, & defensionem testamentorum, ac voluntatis mortuorum?

HORATIVS.

Rhetor comes Heliodorum Græcorum lingua doctissimus.

M VARRO. Honoris virtutum causâ Iulij Cæsaris, quis factus porrexit, mensis Iulius appellatus est.

Quod genitius hominum pro humano sæpe dicatur.

Cap. LVIII.

Hominum generi, natura ne an mala consuetudine incertum, tributum est, ut etiam in dicendo usurpent ea que magis trita sunt, atque visitatoria:

visitatoria: sed ab eo more declinantes ij qui humaniores sunt, sermone quoque vulgo superiores sunt. Id ut in alijs multis, ita in hoc quoque obseruatum est. Humanum genus, humanam vitam, humanum morem tam sæpe vulgus dicit, ut reclè aliter dici posse facillè neget. Quamuis autem ego hoc dicendi genus non improbem: utpote doctis nonnunquam usurpatum: tamen illud magis me delectat, quia humanioribus est usurpatius, ut genus, vitam, mores hominum dicam. Hominum genus ad bonorum amicitiam propensum est. Vita hominum otio magis quàm labore decrescit. Misericordiam hominum alia ferè comitatur.

CICERO de Senec. 56. Hominum generi vniuerso cultura agrorum est salutaris. Idem 3. Offic. 11. Expertes rationis sunt equi, boues, reliquæ pecudes, apes: quarum opera efficitur aliquid ad hominum vsum atque vitam. Idem. Quæ est melior in hominum genere natura, quàm eorum qui se natos ad homines iuuandos, tutandos, seruandos arbitrantur. Idem 3. Tuscul. 69. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur, quod ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interest, hominibus quorum maximè interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, vt omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominû vita erudiretur. Querebatur igitur se tum quum illa videre cœpisset, extingui. Idem de Philosophia. Nec mihi charior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à diis munus vllum est datum. Idem 1. de Oratore 36. Quis enim tibi hoc concesserit, aut iniurio

genus hominum in montibus ac syluis dissipatum non prudentium consiliis compulsum potius quam disertorum oratione delinitum, se oppidis mœnibusq; sepsisse? Idem, Tanta oblectatio est in ipsa facultate dicendi, vt nihil hominum aut auribus aut mentibus iucundius percipi possit. Idem. Quamobrem nihil in hominū genere rarius perfecto oratore inueniri potest. Idem 2. Offic. 51. Quid est tam inhumanum, quam eloquentiam à natura ad salutem hominum & ad conseruationem datam ad bonorum pestem perniciemque conuertere? Idem 3. Offic. 34. Negatque ullam pestem maiorem in vitam hominum inuasisse. Idem ibid. Qua nulla perniciēs maior hominum vitæ potuit afferri. Idem ibidem 46. Est enim hominum naturæ, quam sequi debemus, maximè inimica crudelitas. Idem 2. de Orat. 343. Nam clementia, iustitia, benignitas, fides, fortitudo in periculis communibus, iucunda est auditu in laudationibus. 344. Omnes enim hæc virtutes non tam ipsis qui eas in se habent, quam generi hominum fructuosæ putantur. Idem ibid. 204. Docuit enim longa iam nos vita vsusque rerum maximarum, vt quibus rebus animi hominum mouerentur, teneremus.

NAEVIUS.

Venit in mentem hominum fortunas: id est, fortuna præsum est.

TIBULLVS.

Non opibus mentes hominum curæq; lenantur. Nam fortuna sua tempora lege gerit.

PLAVTVS. *Nam in hominum atate multa eueniunt huminad.*

Capiunt

Capiunt voluptates, capiunt rursus miserias, Ire interueniunt, redeunt rursus in gratiam.

PLINIUS. Iunior. Dicendi facultas apta & exposita statim cernitur. Vita hominum altoꝝ recessus, magnâque latebras habet. A. GELLIUS. Hominum vita non tam iniquis, neque tam indomitis necessitatibus circumscripta est, vt idcirco prior iniuriam facere debeas, quam nisi feceris, prior pati possis. VALERIVS. MAXIMVS. Est mos hominum paruula initia pertinaci studio prosequendi.

Quod res gesta, quam gesta dicantur visitatus. Cap. LIX.

Permulgata illa grammaticorum institutio est, vt quando sermone domestico cum adiectiuo nomen res adiungitur, nomine quod est res, omisso in neutrum genus adiectiuum mutetur. Vt pulchrum, id est, res pulchra: bonum, id est, res bona: utile: id est, res utilis. Id quod prope in reliquis venustum est, in nomine gestum vulgare sit ac triviale. Ideoque dicendum putes elegantius: Carolus Magnus rerum gestarum magnitudine clarissimus est, quam gestorum. Rerum ab Alexandro gestarum historia. Rebus gestis immortalē sibi maiores nostrī gloriam peperere.

CICERO. I. Offic. 121. Optima autem hæreditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præstantior gloria virtutis, rerumque gestarum cui dedecori esse, nefas & vitium iudicandum est. Idem. ibidem. 90. Philippū quidē Macedonū regē rebus gestis & gloria superatum à filio facilitate & humanitate video superiorē fuisse. Idē. ibid. 76.

Licet eadem de Pausania Lyfandrióque dicere: quorum rebus gestis quanquam imperium Lacedæmonis dilatatum putatur: tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus & disciplinæ conferendi sunt. Quis est enim qui si clarorum hominum scientiam rerum gestarum vel utilitate, vel magnitudine metiri velit, non anteponat oratori imperatorem? Idem 2. de Orat. 182. Conciliantur autem animi dignitate hominis rebus gestis, ex estimatione vitæ quæ facilius ornari possunt, si modò sunt, quam fingi si nulla sunt. Idem. ibidem. 347. Neque tamen illa non ornant, habitus honores, decreta virtutis præmia, res gestæ iudiciis hominum comprobata, in quibus etiam felicitatem ipsam deorū immortalium iudicio tribui laudationis est. Idem. Petebam à iudicibus, ut illud atari meæ, ut honoribus, ut rebus gestis, si iusto, si pio dolore me esse affectum viderent, concederent. Idem de oratore perfecto. 119. Cognoscat etiam rerum gestarum & memoriæ veteris ordinem, maxime scilicet nostræ civitatis, sed & imperiosorum populorum & rerum illustrium. Idem. ibidem. 30. Thucydides autem res gestas & bella narrat & prælia, graviter sanè & probè, sed nihil ab eo trãfferri potest ad forensẽm usum & publicum. Idem 2. de Orat. 13. Hanc similitudinem scribendi multi secuti sunt, qui sine vllis ornamentis, monumenta solum temporum, hominũ, locorum, gestarumq; rerum reliquerunt. Apud eundem M. ANTONIUS. ibid. 61. Poetas omnino quasi aliena quadam lingua locutos non conor attingere, cum his me, ut dixi, oblecto,

oblecto, qui res gestas, aut qui orationes scripserunt suas, aut qui ita loquuntur, ut videantur voluisse nobis, qui non sumus eruditissimi, esse familiares.

Quæ nomina in genitivo plurali etiam ab oratoribus concisa sint eleganter.

Caput LX.

Sexcentum exemplorum tum ex oratoribus, tum Sex poetis ex promptorum testimonis præceptio hæc firmari possit. Ea autem ad hanc est sententiam. Nomina composita derivatæ eaque præcipue quæ gentem significant, in carmine non elegantè in medio conciduntur, ut cælicolũ pro cælicolarum franci enim pro frãcigenarum, Priadũ pro Priamidarum. Nomina verò pecuniæ, ponderis, mensura ac numeri, ordinis eius cuius binĩ: quarternĩ, ducentĩ, treceni, & ducentĩ vel treceni, aliæque similia in oratione prosa lepide multum conciduntur in casu patrio numeri multitudinis: ut Carolũm, pro Carolorum: solidũm pro solidorum: hæc enim ut latina Gallia n̄stra accipit, Philippũm, vel Philippũm, utrunque enim dictum inuenio, pro Philipporum, vel Philipporum, aureũm pro aureorum, sestertĩũm pro sestertiorũ, cadũm pro cadorũ medimnũm pro medimnorũ, denũm pro denorũ. His adiunge libeũ pro liberorum, & in genere neutro duũm pro duorum differentie causa, ut placet Prisciano: & deũm pro deorũ.

CICERO. 6. Phil. 15. Quis vnquam in illo Iano inuẽtus est, qui L. Antonio mille numũ ferret expensum. Ide. 3. Off. 92. An emat denario, quod sit mille numũ. Idẽ. Pro meo sodali, qui mali in liberum loco, in ore maiorum est.

se deberet.

LVCILIVS.

His itidem in cœna dabis oſtera millibus nummum emptâ.

Idem.

Millia ducentum frumenti tolles medimnûm.

Vini mille cadûm.

Idem.

Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit.

Idem.

Quid verò est centum ac ducentum possideas millium?

PACVIVS.

Quem atate exacta indignum liberum lacerasti, orbaſti, extinxiſti.

ACTIVS.

Reprime parumper, millia, sex nummum in arcam dimiſi nummiam.

MARTIALIS.

Ex infulis fundiſque tricies solidum.

PLAVTVS.

Vi coactus reddidit ducentos, ac mille Philippum.

TERENTIUS. *Mille nummum poſcit.*

Idem. *Si talentum rem reliquiſſet decem.*

SVETONIVS. Ego perdi di viginti millia nummum. Idem. Octingenta nummum millia diurna erogavit. Idem. Ne plebs frumentorum cauſa frequentius à negotiis auocaretur, ter in annu quaternum menſium teſſeras dare deſtinavit. Idem. Subuerſa deum aræ. PLINIUS Iunior. Offero tibi adimplendas equeſtres facultates trecenta millia nummum. QVINT. Quæritur & vnde quid

ortum,

ortum, an peſtilentia, an ira deum, an intemperie cœli, an corruptis aquis, an noxia terra habitu. A. GEL. Ea multa fuerat talentum ferè quingentum. Idem. Hoc facit numi noſtratis denariu decem millia. Idem. Id quoque rectè & probabiliter dici ſolitu. Mille denariu in arca eſt. Idem. Qui in plebe Romana tenuiſſimi pauperrimique erant, nec amplius quam mille quingentum æris in ceſum deſerebant, Proletarij appellati ſunt. Idem. Memorie mandatum eſt Platonem philoſophum tenui admodum pecunia familiari fuiſſe: atque eum tamen tres Philolai Pythagorici libros decem millibus denarium mercatum. C. PLANCIVS. Dedi operam deum benignitate, vt & celeriter me reciperem, & hæ diſceſſus nihil fugæ ſimile haberet, ASINIVS POLLIO. Bouillium debent eſſe latitudines, nec maiores pedum denum, nec maiores quindecim. PVB. AFRIC. Qui ſpondet mille nummum? M. VARRO. Hortenſius ſupra decem millia cadum hæredi retulit. Idem. Delphos: Apollini munera miſſa, corona aurea pondoducentum. SALLVST. Præſidio quaſi duum millium peditum montem occupat.

In hac eadem ſententia Præſcianus fuit. Is enim libro ſeptimo ad hanc ferè ſententiam ſcribit. Nummum, inquit, liberum, ſeſtertium, iugerum, modium, medimnum ſenum, ſeptenum, denum, pro nummorum, liberorum, ſeſtertiorum, iugerorum, modiorum, medimnorum, ſenorum, ſeptenorum, denorum, frequenter etiam oratores per ſyncopeſolent proferre.

CICERO. 3. I. V. 7. Iſte vnus inuentus eſt qui ex complexu parentum, abreptos filios

ad necē duceret, & parentes precium pro sepultura prosceret liberū. Idem. Qui allērat festertium vicies quingēta. Idem. Quis enim, qui tueri possit liberū pueritiam contra improbitatem magistratum? Idem. 4. in Ver. 122. Et pueri annorū senum septenūmq; & denū, senatorium nomē, v̄nūdata iunt Idem. 5. in Ver. 56. Sed tritici septies medimnū tollit. Idē. 2. in Ant. 101. Medio tria millia iugerum dedisti. Idem. ibid. Si doceo iudices eos qui quadraginta millia modium lucrifaciunt. Idem. 9. Atti. ep. 8. Praefectum fabrū. Idem. de perfecto. Orat. 155. Deūm fidē. Idem. 3. Verr. 147. Millibus quadragenis numūm. Idem. 3. ad Heren. 32. Pedūm tricenum.

Frequentius tamen hac vitium Cicero & ceteri synopa, in iis nominibus quae numeros vel mensuras significant. Hæc ille. Mar. quoque Tullius de hac synopa non tacuit. Verba cuius licet multū fœdata sint impudente scriptorum imperitia: ea tamen, aut eorum certe sententiam, quantum poterimus, integritati restituemus. Atque etiam inquit, de perfecto Oratore. 155. à quibusdam serō iā emendatur antiquitas, qui hæc reprehendūt. Nam prohi deūm atque hominum fidem: deorum aiunt. Ita, credo, hoc illi nesciebant. An dabat hanc licentiam consuetudo? Itaque idem poëta qui vitatius contraxerat, Patrem meū factūm pudet, pro meorum factorum & Textur exitiū examen, capit pro exitiorum: non dicit liberū, vt plerique loquimur, quum cupidos liberū, aut in liberū loco dicimus: sed vt isti volunt, Neque tu vnamquam in gremium liberorum ex te genus. Et idem. Namq; Aesculapij liberorum. At ille aliter

aliter in Chryse non solum ciues antiqui amici maiorum meūm, quod erat v̄sitatum, sed durius etiam, Consilium focij augurium atque exitium interpretēs. Itemq;ue. Pergit postquam prodigiūm horrifera portentum pauor. Quæ non sanè sunt in oninibus neutris v̄sitata. Nec enim dixerim tam libenter armum iudicio, etsi est apud eundem. Nihil ne ad te de iudicio armūm accidit, quàm centumuirum, vt censoriæ tabulæ loquitur. Fabrūm & procūm audio dicere, non fabrorum & procorum. Planèque duorum virorum iudicium, aut triumuirorum capitalium, aut decemuirorum litibus iudicandis dico nunquā. Atqui dixit Acti^o. Video sepulchra dua duūm corporum. Idemq; Mulier vna duūm virūm. Quid verum sit intelligo: sed aliàs ita loquor vt concessum est, vt hoc, vel prohi deūm dico, vel prohi deorum, aliàs vt necesse est, quum triumuirum non triumuirorum, quum festertium & numūm, non festertiorum & numorum, quod in his consuetudo varia non est. Hæc ille.

Quibus docet contractionem hanc apud poetas veteres in masculino genere, in neutro vero sapius fieri solitam: docetque in oratione soluta deūm & deorum dici posse: liberūm pro liberorum doctè vsurpavi. Itemque dumuirum, triumuirum, decemuirum, festertium, numūm, aliàque hoc genus omnia magis ex consuetudine dici. Tam multa hæc quum aliorum, tum præcipuè M. Tullyj Ciceronis exempla ascriptisse me non mirabitur is, qui à M. Fabio Quintiliano nouerit illa non probari, Centum millia numūm, & fidē deūm: ne ibi solæcismos duplices esse credat, quia numerus ibi & casus, vt ait, mutetur. Ideoque

denariorum idem dixit. *Eius verba sunt.* *Abderites* Protogoras, à quo decem millibus denariorum didicisse artem quam edidit, *Euathius* dicitur.

*Verba in temporibus à præterito in vi
exeunte factis in medio concidi non
inuitatè. Cap. LXI.*

Obseruasse id multos in dicendi facultate non incelebres attendimus, ne in nomine solo syn-
copam esse dicamus, ut ea verborum tempora in
medio conciderentur, quæ à præterito in vi syllabam
exeunte facta essent: ut, *Amassem, audieras, re-
didisses.* Ideoque *Fabius Quintilianus* audaciter po-
nitur quàm audacter, & emicauit non emicuit, &
conire non coire dicentibus: *His* inquit, permittam-
us & audiuisset & sciuisse, & tribunale & faci-
liter dicere, frugalis quoque sit apud eos non frugi.
Nàm quo alio modo fiat frugalitas? *Aliæque hu-
ius generis multa.* Tandem subscribit. *Is* adiuuias
face & dice, & similia. Recta est hæc via: quis ne-
gat, sed alia est & mollior & magis tria. *His* pa-
lam facit *Quintilianus* audiuisset sciuisse, aliæque
hoc genus magis vsurpanda non esse quam tribuna-
le, faciliter frugale, face, dice. *Hæc* autem nemo con-
suetudine (qui eruditioris consensus est) seruiens di-
cat: illa igitur omittenda sint potius. *Marcus* quo-
que *Cicero* eorum usum non abnegans, concisis v-
tendum esse potius censet. *Eius verba sunt.* de per-
fecto Or. 157. Quid quòd sic loqui, nosse iudi-
casse, vetari: nouisse iubent & iudicauisse, quasi
verò nesciamus in hoc genere & plenum ver-
bum rectè dici, & imminutum vitatè. Itaque
vtrunque *Terentius*? Eho tu cognatum tuum
non noras? Post idem. *Stilphonem* in quã no-
ueras.

ueras. Siue plenum est, siue imminutum, licet
vtare vtroque. Hæc ille.

*Imminuto autem usum eum sæpius fuisse monimen-
ta eius documento sunt.*

Quorum exempla ex multis pauca subscribo.

CICERO. 2. de Or. 13. *Qui* quum inter se,
vt ipsorum vsus ferebat, amicissimè consalu-
tassent. Idem. Et tanquam in schola propè ad
Græcorum consuetudinem dispurasse. Idem.
1. de Or. 9. Difficilè est numerare quot viri,
quanta scientiã, quantaque in suis studiis var-
rietate & copia fuerunt, qui non vna aliqua
in re separatim elaborarint: sed omnia quæ-
cunque possent, vel scientiæ peruestigatione,
vel differendi ratione comprehenderent.
Idem ibid. 94. Ego hac eadem opinione ad-
ductus scripsi etiam illud quodam in libello,
qui me imprudente & inuito excidit, & per-
uenit in manus hominum, disertos me co-
gnosse nonnullos, eloquentem adhuc nemi-
nem. Idem ibid. 99. Prefertim quum te vnum
ex omnibus ad dicendum maximè natum
aptumque cognoscerem. Idem. Nec enim te
ista attingisse arbitrabar, quæ diligentissimè
cognosce, & vndique collegisse, viique do-
ctum partim corexisse video, partim com-
probasse. Idem. 2. de Orat. 122. Neminem esse
oratorem paulo illustriorem arbitrator neque
græcum neque latinum, quem ætas nostra
tulerit, quem non & sæpè & diligenter au-
dierim. Idem 1. de Orat. 135. Sed profecto stu-
dia nihil profunt perueniendi aliquo, nisi il-
lud quod eo quò intendas, ferat ducatque co-
gnoris. Idem ibid. 145. De actione & de me-
moria quædam breuia, sed magna cum exer-

citatione præcepta gustaram. Idem. 3. de Ora. 211. Quam quum suauissima & maxima voce legisset, admirantibus omnibus, quanto, inquit magis admiraremini si audissetis ipsum? ex quo satis significauit, quantum esset in act. oratione, qui oratione eadē aliā fore putaret autore mutato. Idē de Themistocle 2. de Or. 300. Intelligere possemus nihil ex illius animo quod semel esset infusus, vnquā effluere potuisse, quū quidē ei fuerit optabilius obliuisci posse potius quod meminisse nōlet, quā quod semel audisset vidissetve, meminisse. Idem. 1. de Or. 202. Qui denique quemcunque in animis hominū motum res & causa postularit, eum dicēdo vel excitare possit vel sedare. Idē. ibid. 205. Ea si paulō latius dixeris, expleris omnem expectationem diurni desiderij nostri. Idē. 2. de Or. 97. Me quidē inquit, recte mones, idque mihi gratum est, sed ne te quidem Antoni multū scripsisse arbitror. Idem. 1. de Ora. 174. Ego tibi vllam causam maiorem comitendam putē? Citius hercule iis qui duorum scalmorum nauiculā in portu euerit, in Euxino pōto argonautarum nauem gubernarit. Idem. 2. de Or. 337. Ad cōsiliū autē de repub. dandum, caput est nosse rempublicam. Ad cēdūm verō probabilitate, nosse mores ciuitatis. Idem. ibid. 285. Hoc verō Crasso nihil facietius. Quum læsisset testis Silus Pisonem, quod se in eum audisse dixisset: potest fieri, inquit, Sile, vt is vnde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuīt Silus. Potest esse, vt tu non rectē intellexeris. Id quoque toto capite annuit, vt se Crasso daret. Potest etiam fieri, inquit, vt omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris.

omneis

Hoc ita præter expectationē accidit, vt testes omneis risus obruerit. Idē. ibid. 265. Gallus oliam testis in Pisonem, quum in numerabilem Magio præfecto pecuniam dixisset datam, atque Scaurus tenuitate Magij redargueret: Eras, inquit, Scaure. Ego enim non Magiū conseruasse dico, sed tanquam nudus nuce legeret, in ventrem abstulisse. Idem. ibid. 111. Ambiguorum autem complura genera sunt, quæ mihi videntur melius nosse quā dialectici appellantur: hi autem nostri ignorare, qui nouminus nosse debeant. Idem. 1. de Ora. 178. Defendebamus quicquid fuisset incommodi in mancipio, id si venditor scisset, neque declarasset, præstare deberet. Idem. ibid. 182. Si quis apud nos seruisset ex populo foederato, seque liberasset, ac postea domum reuenerit, quaesitum est apud maiores nostros, num is ad suos redisset, an amisset hanc ciuitatem.

Est igitur concisio hæc tam mollis auribus tamque iucunda: vt oratione eadem (que varietate gaudet plurimum) non semel tantum inueniatur. Verum attendas velim, i. vocalem in huiusmodi oratoria concisione non geminari. Audisse enim redisset, seruisset, scisse, non audisse, redisset, seruisset, scisse dici exempla hæc te admoneant.

Cuius & cuius quo docendi genere vsurpanda sint: quodque pro possessore domus vsitate dicatur. Cap. LXII.

TAbernarios plebeosque sermones illos, pro quo liber est, de qua patria aut natione est, quo fugere possis facilius, hic scribimus nomen cuius, cuius, cuium, de possessione, cuius verō de patria aut natione dici. Dices igitur: Cuius liber est? cuius domus?

cuium prædium? Domum vendidit is cuius non erat, cuius est ciuitatem te esse putem?

CICERO 5. Tusc. 108. Socrates quidem quæ rogaretur, cuiatem se esse diceret, mundanum, inquit. Totius enim mundi se incolam & ciuem arbitrabatur.

VIRGIL. *Cuium pecus? An Melibœi?*

TERENT. *Cedo cuium puerum hic apposuisti.*

Apud A. Gell. formulæ cuiusdã illa uerba sunt.

Profiterebere in triduo proximo, quidquid inueneris sustulerisve dolo malo: aut domino suo cuium id censëbis esse, reddes, uti quod rectè factum esse uoles. A. GELL. Tum prætorẽ ei, cuius res erat dixisse aduocatũ eum non habere. Idem. In ipso enim iam uertitur, cuius est res, non in alio unde petitur.

Est, quando genitiuus cuius in eadẽ significatione usurpatur. CIC. *Nauium petit ille cuius fuerat.*

Ad interrogatiuum per cuium, per casum patrium, aut si pronomẽ formæ posterioris est, per casum eundem in quo cuium positum sit respondendum esse, quia cognitiuum satis est, prætereo. A scribo tamen pro possessore dominum à luculentis, scriptoribus non raro usurpari.

CICERO I. Of. 138. Cn. Octauio, qui primus ex illa familia consul factus est, honori fuisse accepimus, quod præclarã ædificasset in palatio, & plenam dignitatis domum: quæ quum uulgo uiferetur suffragata domino no uo homini ad cõsultatũ putabatur. Idẽ ibi. 139. Ampla domus dedecori domino sæpe fit, si est in ea solitudo, & maximè si aliquando alio domino solita est frequentari. Idem ibid. Odiosum est quum à prætereuntibus dicitur, O domus antiqua quam dispari domino dominaris.

minaris. Quod quidem his tẽporibus in multis licet dicere.

A. GELLIVS. Condemnatum quoque furti colonum qui fundo, quẽ conduxerat, uendito, possessione eius dominum interuertisset. Idem. Furem esse hominis iudicatum, qui quum fugitiuus præter oculos domini forte iret, obtentu togæ tanquam se amiciens, ne uideretur domino obstitisset.

Admonitum satis te putem, quo sit modo nomen tuum tuus in libro scribitandum: ne pertinere spectare, aut alia hoc genus à uulgo prioris de uita repetas. Cuiatis genere utroque, et neutro cuiate, quondam fuisse dictum non ignoramus.

ACTIUS. Qui neque cuiatis esset, uaquam potuimus multi rogantes scire.

Multa hoc genus uocabula sub finem nunc concisa, quæ in his primo exibant Priscianus enumerat: Qualia sunt Laurens, Ferentinas, Capenas, Ardeas, Tyburis. ENN. Quos homines quondam Laurentius terra recepit. id est, Laurens.

M. CATO. Lucus Capenatis. Idem. Populus communiter Tusculanus, Aricinus, Lanuuius, Laurens. Coranus, Tyburtis, Pometinus, Ardeatis. Idem. Samnitis dixit pro Samnis.

Hæc autem uocabula sic concisa omnis esse generis eo docere, quod Lucilius, ut idem ait, oleæ Casinas pro Casinate dixit.

Genitiuus cuius aut Quorum, quando præponatur aut postponatur nomini substantiuo à quo regitur.

Caput LXIII.

O Ratores non improbi excutiendi sunt ei qui el. ganter dicere contendat, quorum ex lectio-

ne illud appareat Quum genetiuis quorum aut cuius à nomine substantiuo regitur cui preposita prepositi sit, tum genetiuis prepositioni simul & substantiuo nomini non ineleganter propterea preponitur quòd vulgarij sermone huic genetiuis prepositio preponi solet: ut, Cuius ex amicitia. Quorum in domo cuius ab utilitate.

CICERO, Cuius cū patre magna mihi fuit amicitia. Idem. Hæc enim lenatū consulta non ignoro ab amicissimis eius cuius de honore agitur, scribi solere. Idem. 1. de Orat. 103. Eorum erat iste mos, qui tunc sophistæ nominabantur, quorum è numero primus est aulus Leontinus Gorgias in conuentu poscere quæstionem, id est, iudicare qua de re quis vellet audire. Idem. 2. de Orat. 94. Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium. Cuius è ludo, tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt: sed eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Idem Aspice nunc eos homines atque intuemini, quorum de facultate quærimus, quid intersit inter oratorum studia atque naturas. Idem. de Orat. perfecto. 15. Quod idem de Demosthene intelligi potest, cuius ex epistolis intelligi licet, quam frequens fuerit Platonis auditor. Idem. ibid. 167. Hoc genere antiqui iam ante Isocratem delectabantur, & maximè Gorgias, cuius in oratione plarunq; efficit numerum ipsa concinnitas. Idem ibid. 9. Ut igitur in formis & in figuris est aliquid perfectum & excellens, cuius ad excogitatam speciem imitando referuntur ea quæ sub oculos ipsa non cadunt, sic perfectæ eloquentiæ speciem animo videmus effigiem

effigiem auribus quærimus.

PLINIVS. Verrius Flaccus autores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari deum cuius in tutela id oppidum esset, promittitque illi eundem aut amphorem locum apud Romanos cultumue. VALER. MAXIM. de Daphnada. Apollinem Delphis irridendi causâ consuluit, an equum inuenire posset: cum omnino nullum habuisset. Cuius ex oraculo reddita vox est, inuenturum equum, sed ut eo perturbatus periret.

Apud M. Ciceronē tragic⁹ aliq; poeta. 3. Tus. 39.

Hic me est Telamon ille modo quem gloria ad cælum extulit.

Quem spectabant cuius ob os Graij ora obuertebant sua.

Huius etiam præceptionis modesta sit obseruatio. Ea profecto perpetua non est.

TVLLIVS. 3. de Or. 136. quid Pericles? de cuius dicēdi copia sic accepimus, ut quæ cōtra volūtate Atheniēsiū loqueretur pro salute patriæ feuerius? tamē id ipsum quod ille cōtra populares homines diceret, populare omnibus & iucūdū videretur. cuius in labris veteres comiti etiā quū illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt.

Illud quoque à vulgi sermone remotum inelegans non sit, modo sit parcissimum: ut genetiuis cuius aut quorum substantiuo nomini cui apposita prepositio non est à quo regatur: postpositus sit: ut Litera, mihi tua reddita sunt: elegantia quæ nō parū multa est. Accessit ad me doctus vir: sermone cuius factus sum doctior. EN. multi alij aduēti: pauperes quorū obscurat nomina. ACT. Sic multi, Annus quorum

atroci inuictus malitia est, *Composita dicta ex pe-
lore enolunt suo. Composita, id est, simulata. Quae
quum componas dicta factis discrepant.*

*Quod uocatiuus post pronomen cōgrue-
re visus sit. Caput LXIII.*

Nec illud puto ingratum sit tibi candide lector,
quod apud idoneos scriptores non infrequens
est, la autem est. *Vocatiuum, qui in orationis fronte
insolens est, post pronomen quum aliarum, tum secun-
da personæ collocari frequentius: ut, Diu est quum
litteras tuas Guitane desidero Ingeniū tuum Iannari,
tuamque in studijs diligentiam probo. Facetias in-
genij tui Villice exosculor.*

CICERO, Nihil enim isti adolescenti, ne-
que à natura, neque à doctrina deesse sentio:
eoque magis est tibi Cotta, & tibi Sulpiti vi-
gilandum ac laborandū. Idem. 12. Fam. ep. 29.
Te mi Cornifici etiam atque etiam rogo, ut
omnia Lamia negotia, mea putes esse. Idem.
Quam dubitationem auunculus tuus Brute
sustulit. Idem 1. Tusc. 1. Quum defensionū la-
boribus senatoriisque muneribus aut omni-
no, aut magna ex parte essem aliquando libe-
ratus: retuli me Brute, te hortante maximè,
ad ea studia, quæ retēta animo, remissa rēpo-
ribus, longo intervallo intermissa reuocauī.
Idem. Persuade tibi mi Brute me petere præ-
turam. Idem. Quod quidem ego Brute ex tuis
litteris sentiebam. Idē 11. Fam. ep. 24. Cupio iam
vigiliam meam Brute tibi tradere. Idem. Scio
ut Flāminium sollicitari te Attice. Idē. Quod
tibi mi Cicero arbitror contigisse. Idē 1. Off.
78. Licet enim mihi Marce fili apud te gloria-
ri, ad

ri, ad quæ & hæreditas huius gloriæ & facto-
rum imitatio pertinet. Idem de Sen. 19. *Quam
palmam utinā immortales dii tibi Scipio re-
feruēt, ut aui reliquias persequare.* Idē 2. Tusc.
27. Melioribus etiam uerbis Matrodorus, Oc-
cupauī, inquit, te fortuna atque cepi, omnē sūq;
aditus tuos interclusi, ut ad me aspirare non
posses. Idem. Exponam enim uobis Quirites,
ex quibus generibus hominū ista copia cō-
parētur. Idē 2. de Or. 86. Clamare cōtra quàm
deceat, & quàm possit, hominis est: ut tu Catu-
le de quodam clamatore dixisti, stultitiæ suæ
quàm plurimos testes præconio domestico
colligentis. Idem. 1. in Cat. 2. Ad mortē te Ca-
tilina duci iussu cōsulis iam pridē oportebat,

PROPERTIUS.

Tollet nulla dies hanc tibi Roma notam.

TARENTIUS.

*Aliud si scirem qui firmare meam apud uos
possem fidem, sanctius quàm insurandum id polli-
ceor tibi Laches.*

Idem.

*Vide quàm immerito aegritudo hæc oritur mihi
abs te Sōstrata.*

CASSIUS. Sunt tibi M. Tulli liberi propin-
quique. M BRVTVS. Nos Antoni te nulla
laccessiuimus iniuria. Diuus AVGVSTVS. Ætati
tuæ mi Tyberi noli in hac re indulgere.

*Pronomen speciei prioris infinitiuo cui
præconstruitur postponi.*

Cap. LXV.

Illud inuenisse nos apud sacundia beatiores homi-
nes, exempla ea quæ subscribimus ab iude multum

te doceant. *Quum* pronomen primitiuum ante se re-
git infinitiuus, infinitiuo postponi solet. *Vt* Contem-
ni te putas quod non rescribam. Mirari se pater
ait ad eum quod non venias. *Vidisse* se negat. *Sci-
pio Africanus & Antonius Pius dicebant mal-
le se unum ciuem seruare quàm mille hostes occidere.*

CICERO. Valde iubeo gaudere te, magna
res gesta est. Idē. A primo tempore ætatis iuri
studere te memini. Idem, de Sen. 50. Hone-
stum illud Solonis est, quod ait versiculo
senescere se multa in dies addiscentem. Idem
ibid., 59. Mirari se non modo diligentiam, sed
etiam solertiam eius à quo essent illa dimē-
sa & descripta. Idem 3. Tusc. 67. *Qui* mul-
ta sunt sæpe perpesti, facilius ferunt quicquid
accidit: obduruissēque sese contra fortunam
arbitrantur. Idem. 2. Tusc. 40. Consuetu-
dinis magna vis est: pernoctant venatores in
niue, in montibus vri se pariuntur. Idem. 4.
Tusc. 43. Cui non sunt auditę Demostenis vi-
gilie? qui dolere sese aiebat: si quando opifi-
cum antelocana victus esset industria. Idem.
1. Tusc. 99. Tempus est, inquit, iam hinc ab-
ire me, vt moriar, vos vt vitam agatis. Vtrum
autem sit melius, dij immortales sciunt. Idem
ibidem 104. Durior Diogenes, & id quidem
sentiens: sed vt cynicus alperius, proici se ius-
sit inhumatum. Tum amici Volucris ne &
feris? Minime verò, inquit, sed bacillū propē
quo abigā, ponitote. Quo poteris? illi: nō enim
senties. Quid igitur mihi ferarū lanatus ob-
erit nihil sentientia? Idē. 5. Tusc. 34. Zeno Cit-
riæus aduena quidam & ignobilis verborum
opifex insinuasit se in aliquā philosophiā vi-
detur? Idē. 2. Tusc. 35. O verborū inops interdū,
quibus

quibus abundare te semper putas Græcia.
Idem 5. Tusc. 105. Leuculus sanè noster De-
mosthenes, qui illo susurro delectari se dice-
bat, aquam ferentis mulierculæ, vt mos in
Græcia est, insulurrantique alteri. Hic est ille
Demosthenes. Idem 2. de Or. 223. Vides sudare
me iam dudum laborantem, quo modo ea
tuear quæ mihi tuenda sunt. Idem. Nihil erat
quod homines his autoribus non posse con-
sequi se arbitrentur. Idem 1. de Or. 174. Illa
verò deridenda arrogantia est, in minoribus
nauigiis rudem esse se confiteri, quæ quere-
mus, aut etiam maiores gubernare didicisse.
Idem 2. de Or. 278. Salsa sunt etiam quæ ha-
bent suspicionem ridiculi absconditam, quo
in genere est illud Siculi: cui quum familia-
ris quidam quære: etur: qui diceret vxorem
suā suspendisse se de ficu. Amabo te, inquit,
da mihi de ista arbore quos seram fûrculos.

ENNIVS.

*Affectari se omnes cupiunt. Ibi affectari passiuè
dicitur*

ACTIVS.

*Trophæum ferre me à forti viro pulchrum est.
Sin autem & vincar vinci à tali nullam est
probrum.*

TERENTIIVS.

*Eunuchum dixit velle te: quia sola vtuntur his
regine.*

SVETONIVS. Referrī se in palarium pas-
sus est. Idem. Sæpe confessus exagitari se ma-
terna specie. *PLINIIVS* Junior. Ipsa scripsit
se credidit. *QVINTILIANVS*. Tyrannus
suspiciatus à medico suo datū sibi venenum,
torrūt eum: & quum id dedisse se negaret,

accerfit alterum medicum: ille datum ei venenum dixit: sed se antidorum daturum: & dedit ei portionem: qua epota tyrannus decessit. Idem Iſocrati obiiciunt comici, docere eum quomodo peiorem cauſam meliorem faciat. Idem. Si aliqua iuſta ratione ſuſceperis litem: cuius artis eſt, malam eſſe cauſam confiteri? Niſi fortè tam hebes futurus eſt iudex: vt ſecundum id pronunciet, quod ſciet narrare te noluiſſe. Idem. Nemo dubitabit, quin ſi nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo poſſint (ſicut poſſe interdum conceditur) ſaluos eſſe eos magis è repuſit, quàm puniri. Idem. Qui neque feciſſe ſe negabit, neque aliud eſſe quod fecerit, dicit, neque factum defendet, neceſſe eſt in ſuo iure conſiſtat. Idem. Cicero dicit ſcire ſe mirari quodam, quòd is qui per tot annos defenderit multos: læſerit neminem, ad accuſandum Verrem deſcenderit. A. GEL. Super hoc equo bucephala dignum memoria viſum eſt, quòd vbi ornatus erat armatùſque ad prælium: haud vnquam incendi ſeſe ab alio niſi à rege paſſus eſt. Idem. Ea verba ſignificant quaſiſſe eos, an contra ius contræue morem faciendum pro amico ſit. Idem. Dixiſſet voluiſſe ſe aream capitolinam deprimere. VALER. MAX. I. M. V. S. Patri indicauerunt vidifſe ſe in ſomnis, neſcio à quo deorum ſpongia corpora ſua pertergi. C. ASINIVS POL. Illud vehementer admiror, non ſcripiſſe te mihi. SALLVSTIVS. Pompeius à prima adoleſcentia ſermone ſatuorum ſimilem fore ſe credens Alexandro regi, facta conſultaque eius quidem æmulatus erat. M. CATO. Quo perſpicuum

ſpicuum eſt maiorem curã habere nos marſupij quàm vitæ noſtræ.

CICERO filius 16. Fam. epiſt. 21. Emiſſe te prædium vehementer gaudeo: felicitèrque tibi rem iſtam euenire cupio.

*Quod pronomen Primitiuum participio
& nonnunquam nomini adiectiuo,
cuius quaſi ſubſtantiuum eſt,
poſtponatur. Cap. LXVI.*

Inchoatum hoc ne relinquamus, illud quoque nobis dicendum fuit Quam participium aut nomen ſubſtantiuum habet pronomen primitiuum tanquam ſubſtantiuum ei non inuſitatè proponitur. Vt, Amantem me contemnis. Viſurum me non deſpero. Audito eo gauifus ſum.

C1 C. 3. Tuſc. 72. Exiſtimant enim diis immortalibus ſe facilius ſatiſfacturos ſi eorum plaga percuſſi afflictiſſe ſe & ſtratos eſſe patiantur. Idem 1. Tuſcul. 101. Legionem ſcribit Cato ſæpe alacreis in eum locum profectas, vnde redituras ſe non arbitrabantur. Idem 5. Tuſcul. 90. Anachariſis epiſtola fertur his verbis. Anachariſis Hamnoni ſalutem. Mihi amiſtui eſt ſcythicum tegmen, calciamentum ſolorum callum, cubile terra, pulpamentum fames, lacte, caſeo, carne veſcor. Quare vt ad quietum me licet venias. Munera autem iſta quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis immortalibus dona. Idem. Nec dubito quin legente te haſiueras, conſecta iam res futura ſit. Idem 3. Offi. Illud quidem abſurdum eſt quod quidam dicunt parenti ſe aut fratri nihil detracturos commodi ſui cauſa. Idem

2.Or.43. Si qui simulatione & inani ostentatione. & ficto non modò sermone sed etiam vultu, stabilem se gloriam consequi posse rentur vehementer errant.

TERENTIUS.

Egon? qui ab orco mortuum me reducem in lucem feceris. sinam sine munere à me abire.

SVETONIUS. Ex Augusti præscripto imperatorum se professus. Idem. Non principem se sed ministrum egit. Idem. Ne qua ei provincia viuo se committeret. Idem de D. Tyberio. Ignotissimum quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuiis propinante se vini amphoram.

PLINIUS Iunior. Confido accessurum te sententiæ meæ. PLINIUS. Defunctos sese multi fictilibus dolis condi maluere. QUINTILIANUS. Pythagoras non sapientem se, vt qui ante eum fuerunt, sed studiosum sapientiæ vocari voluit. Idem. Desperantibus de eo cæteris medicis, adhibitus sanaturum se dixit, si is potionem à se datam bibisset. Idem. Nec præceptor bonus maiore se turba, quam vt sustinere eam possit onerauit. Idem. Optimus quisque præceptor frequentia gaudet, ac maiore se theatro dignum putat. VAL. MAXIM. Dixerunt sic eum finem ratum fore, si Philemi viuos se sibi obrui passi essent. Idem de Alcibiade. Quo pallio amicæ dormiens operum se viderat: eodem interfectus & in sepulchro iacens contextus est.

De ver-

De Verbalibus adiectiuis necessitatem quandam significantibus non aspernanda traditio. Cap. LXVII.

Scribendum porò censuimus de adiectiuis nominibus in *duo* aut in *rus* exeuntibus, quæ participij futuri temporis similia sint. Verbum debeo aut oportet, aut aliud quoduis hoc genus necessitatem quandam significans, si cum infinitiuo passiuo verbi sermone vulgari adiungitur: id omittendum est, proque infinitiuo usurpanda vox est quæ similis sit participio in *duo* exeunti cum verbo sum. Sin autem infinitiuum actiuo pater fuerit, illud in vocem participio futuri temporis in *rus* similem mutaturus sis. Sed quoniam infinitiuo passiuo quàm actiuo frequentior usurpatio est: nomen in *duo* quam in *rus* dici solet usurpatius. Si verò hoc vocabulum in *duo* sine substantiuo positum sit, id cum verbo sum impersonalis verbi significatum habere contendimus: vt. Videndum est, audiendum est, quale est à capri caprum est. Hoc autem exempli clarior sit. Amicitia humani rebus anteponenda est elegantius dictum est, quam debet anteponi: vel amicitiam oportet anteponi. Rempublicam curaturus es. Amicis obsequendum est. Diogenes roganti quæ etate ducenda sit uxor: Inuenibus, inquit, nondum senibus nunquam.

CICERO 7 Fam. ep. 3. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deueniendum in victoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Idem 1. Off. 72. Rempublicam capeffentes nec anxij futuri sunt, & cum grauitate constantiaque victuri.

QVINT. Virtus, etiam si quosdam impetus à natura sumit, tamen perficienda doctrina est. Idem. Si animum dicas excolendum, similitudine vtaris terræ: quæ neglecta sentes atque dumos, excolta fructus creat.

Huius vt rara vsurpatio, ita rara exempla sunt: illius verò abundè multa præceptio proxima suppetabit. Nōnunquam verbum, debet, infinitiuo ad iungi, inuenimus.

PROPERTIUS.

Sed tu non debes inimice credere fama.

QVINTIL. Non, inquit, iudicio discipulorum dicere debet magister, sed discipuli magistrum. M. CATO. Pignoris capio ob æs militare, quod æs à tribuno ætario miles accipere debebat, vocabulum seorsum fit.

Ne autem gerundia gerundina aut participia esse putes: id nobis ascribendum fuit. Huiusmodi necessitatem gerundia aut participia ignorant. Vt cum dicit, In curanda republica nominis fama comparatur: id est, in curatione reipub. vbi nulla prorsus necessitas est. Si verò respub. curanda est, ibi curanda participium est, sensus est huiusmodi, respub. curabitur. In illa item oratione respub. curaturus es, si curaturus participium est, ita interpretare, respublikam curabis. Adde quòd quum necessitatem significant, nullius temporis sunt. Ideò que dicimus: Curanda est, curanda erat, curanda fuit, curanda fuerat, curanda erit. Nec in Prisciani sententiam concedo, qui huiusmodi adiectiua in dus, significare id quod nomen dignus cum infinitiuo putat.

Quod

Quod adiectiua hæc in dus, necessitatem significantia, datiuum regant non ablatiuum cum præpositione à vel ab, nisi perarò.

Cap. LXV III.

Illud nobis propterea præcipiendum est, quia si quando vocabula hæc vsurpant ij qui in literis abundè frequentes nō sunt: ablatiuum cum præpositione à vel ab, non datiuum putant addendum. Id contrà vsu venire solet iis qui eruditiores sunt: vt *Amici negocium mihi conficiendum est: dictum est vsuatius quàm à me. Ignauia tibi fugienda est. Tibi prouidendum est, ne quam patiare iniuriam.*

CICERO 1. de Fin. 3. Non paranda nobis solum sed fruenda etiã sapientia est. Idē. de Sen. 74. Moriendū est omnibus. Idem. Hæc Epicuro confitenda sunt. Idem 3. Tusc. 59. Vita omnibus metenda vt fruges. Sic iubet necessitas. Idem. 1. Tusc. 10. Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. Idem. Erat hoc mihi dolendum. Idem. Præter eos, qui quum sibi viderent esse pereundum, cū omnibus potius quàm soli perire voluerunt. Idem. 3. Offi. 44. Quū verò iurato dicenda sententia est, meminerit deū se adhibere testē. id est (vt ego arbitrò) mētē ipsam, qua nihil homini dedit ipse deus diuinius. Idē. 2. de Orat. 186. Medico diligenti priusquam conetur ægro adhibere medicinam, non solū morbus eius cui mederi volet, sed etiã consuetudo valētis & natura corporis cognoscenda est. Idem 1. Offi. 112. Catoni autem quum incredibilem tribuisset natura grauitatem, eamque ipse perpetua con-

stantia roborauisset, semperque in proposito susceptoque consilio permanisset, moriendum potius quam tyranni vultus aspiciendus fuit. Idem. ibid. 123. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quam ne languori, defidique se dedat.

CATVLLVS.

*Soles occidere & redire possunt:
Nobis quum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

PROPERTIVS.

*Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
Idem.*

*Cui fuit indocti fugienda hec semita vulgi,
Ipsa petita lacu nunc mihi dulcis aqua est.*

MARTIALIS.

Desperanda tibi ingenti gloria fati.

OVIDIVS.

*Timeat maledicere pauper,
Multaque diuitibus non patiendae feras.*

PLAVTVS.

Aliud nomen querendum est mihi.

TERENT.

Vxor tibi ducenda est.

Idem.

Resat Chremes qui mihi exorandus est.

Idem.

Frater est expectandus mihi.

QVINTILIANVS. Perisse profecto constitendum est prateritum laborem, cui semper idem laborandum est. Idem. Eum nemo potest aquare cuius vestigiis sibi quisque insistendum putat. Idem. Hac de sponione vobis iudicandum est. Idem. Gerentibus bella non semper exercitus per plana & amena ducen-

ducendus est: sed adeundi plerunque asperi colles. Idem. Si regitur prouidentia mundus: administranda certe bonis viris erit Respub. Idem. Ante omnia, futurus orator, cui in maxima celebritate & in media Respub. luce viuendum est: affuecat iam a tenero non reformidare homines: neque illa solitaria, & velut umbratili vita pallefcere. Idem. Vt medicis non apparentia modo vitia curanda sunt, sed etiam inuenienda quæ latent, scæpe ea ipsis qui sanandi sunt, occultatibus, ita aduocatus plura quàm ostenduntur aspiciat. Idem. Bonos homines, bonasq; causas tuenti non sit meruendus ingratus. Idem. Meminerimus tamen non per omnia poetas esse oratori sequendos. Apud SALLYSTIVM Cæsar. Hoc item vobis prouidendum est. M. VARRO. Non querenda est penula homini qui habet virtutem.

Vbi verò iungantur ablatino, illa exempla sunt, quæ sola legere meminimus. Alia esse non negamus, sed certè pauca esse affirmamus.

CICERO. Qui tandem à Socrate & Platone perfectisque philosophis faciendum pures? Idem. Gloria, quæ rectè factorum plerunque comes est, non ea à bonis viris repudianda. Idem. 12 Famil. ep. 13. Neque enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenij moderatè fers, a te non vlciscenda sunt, etiam si non sint dolenda.

De gerundius sexti casus, quòd in gerundia mutetur eleganter. Cap. LXIX.

Legendus his notèri præceptis, ut id quod que agnosceres curauimus. Quum vulgari sermone gerundium casus ablatui post se casum regens

accusatum: id elegantius mutatur in nomen gerundium ablativi casus, cui substantivum accommodetur nomen, id quod casus erat accusandi: utrumque eiusdem sit numeri, cuius erat hic accusativus. In utroque numero id fit, sed maiorem nescio quo modo habet gratiam in plurali: ut, Evoluendis authoribus fit ut euidas doctior. Mittendis literis amicitia crescit amplior. Legendis tuis literis delectatus sum maximè.

CICERO. de Oratore perfecto. 34. Quid tam difficile, quàm in plurimorum controverfis diiudicandis ab omnibus diligè Idem. 1. Offic. 2. Orationem autem latinam efficias profectò legendis nostris plenior. Idem. 1. de Orat. 157. Exercenda est etiam memoria ediscendis ad verbum quamplurimis & nostris scriptis & alienis. Idem. 3. de Orator. 161. Hæc vel summa laus est verbis transferendis, ut sensum feriat id quod translaturum sit. Idem. ibid. 185. Hæc quidem ab iis philosophis, quos tu maximè diligis, Catule, dicta sunt: quod eò sapius testificor, ut autoribus laudandis ineptiarum crimen effugiam.

QVINTILIANVS. Ipse eos nondū opinabar satis maturuisse, quibus componendis, ut scis, paulò plus quàm biennium, tot alioqui negotij districtus impendi: quot tempus non tam stylo, quàm inquisitioni instituti operis prope infiniti, & legendis autoribus, qui sunt innumerabiles, datum est. Idem. Post imperatam studiis meis quietem, quæ per viginti annos erudiendis iuuenibus impenderà. Idem. Erudiendo nato tuo, cuius prima ætas manifestum iter ad ingenij lumen ostendit, non inutiles fore libri videbantur. Quo exæplo
erudien-

erudiendo, datum casus est. Eiusdem enim sit si dicus erudiendo natum.

In gerundiis aliis idem elegantie genus est, sed hoc auribus gratius est.

Quod ablativus absolute positus, in orationis principio aut ante verbum præcipuum usurpari solitum sit.

Cap. LXX.

Neglecta oratorum sedula lectione ad hanc discendi facultatem accedere non possis. Ea autem lectio, ut alia multa, ita illud quoque in præputo tibi exponat. Ablativum quem grammaticæ dicunt absolute positum, poni in principio orationis aut in medio, præcipueque ante verbum orationis quod sit præcipuum: ut Lecto libro Platonis de animarum immortalitate Vticensis Cato, se occidit. Lectis tuis literis gauisus sum. Atulius amissa pudicitia nihil habet reliquum quod laudandum putes. Erycius Pyrrhonis auditor in Helide questionibus discipulorum ita fatigatus est, ut abiecto pallio trans fluvium Alpheum tranauerit.

CICE. 1. de Fin. 57. Stulti autem malorum memoria torquentur: sapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant. Idem. Re intellecta in verborum vfu faciles esse debemus. Idem. 4. Tusc. 14. Hæc prima definitio est, ut ægritudo sit animi aduersante ratione contractio. Idem. 3. Tusc. 30. Anaxagorâ ferunt nuntiata morte filij dixisse, se eba me genuisse mortalè. Idem. ibid. 23. Ut medici causam morbi inuenta curatione esse inuentam putat, sic nos causam ægritudinis reperta medendi facultate reperimus. Idem. Animus appropinquate morte multo est diuinior. Idem. 3. de Le-

32. Ego autem nobilium vita victūque mutato, mores mutari ciuitatum puto. Idem Nonnulli omiſſa imitatione maiorū ſuum quoddam inſtitutum ſequantur. Idem. Craſſo dicente, nemo tam arrogans qui ſimiliter ſe vnquam dicturum eſſe conſideret.

PLINIVS. Attalus affirmat ſcorpione viſo, ſi quis dicat duo: cohiberi, nec vibrare iſtus. Idem. Incendio inter epulas nominato, aquam ſub menſā profundū abominatur conſenſus gentium. Recedente aliquo ab epulis ſimul verri ſolum: aut bibente coniuua menſam vel reſpoſitorium tolli inauſpicatiſſimū iudicatur. Idē. Creſcente luna frumenta gran deſcunt. CORN. CEL. Neq; alienum eſt dum premit morbus, clauſis fenēſtris ægrum continere. VAL. MAX. Contractis leuib; quæque ſors obtulerat, nutrimentis, pertinaci ſpiritu flammam euomit. SALLVS. Ferē quem quiſq; pugnando viuus locum cæperat, cum amiſſa anima corpore tegebat. Idem. Lenitiam ira poſtera die liberalibus verbis permulſi ſunt.

Ablatiuos duos nonnunquam in oratione eadem poni poſſe Valerianum illud conſtat.

Carthagine capta vxor Afrubalis exprobrata ei impietate, quod à Scipione ſoli ſibi impetrare vitam contentus fuiſſet: dextra læuāque res communes filios mortem non recuſantes trahens incendio ſe flagrantis patriæ obiecit.

Tres nonnunquam inuenias. In ſine orationis ablatiuus hic raro collocatur.

Vt apud Lucilium.

Scaberat, ut porcus contritis arbore coſtis.

Item

Item apud Cicronem. Maximas vero virtutes iacere omnes neceſſe eſt voluptate dominante. vide VOLVPTAS. Ac rurſum pro Q. 77. Soleo ſæpè mirari eorum impudentiam qui agunt in ſcena, geſtum ſpectante Roſcio.

Quod nomina in a exeuntia inclinamenti tertij, datiuum & ablatiuum numeri pluralis in atis quam in atibus ſæpius finiunt: cuiuſque declinationis ac generis quoddam fuerint.

Cap. LXXI.

A Progyrnaſmatis noſtris illud alienum non eſt. Sunt qui dicant nomina græca in a exeuntia (que nos mutuati tanquam Latina, inclinamenti tertij uſurpamus) fieri Latina, ſi nominatiuum, adiungatur: ut poëma poematum, dogma dogmatum. Illud tamen aliquantum multā lectione didicimus in omnibus caſibus, inque numero utroque tertij eſſe inclinamenti, niſi in datiuo & ablatiuo caſibus numeri multitudinis: ubi ſecundi inclinamenti ſerè ſemper exiſtunt. Aliter patem raro inuenias. Id etiam Preſciani auctoritate firmamus. In huiuſmodi, inquit nominibus: id eſt, neutris in a finitis, que ſunt græca, frequenter inuenimus datiuum antiquos & ablatiuum plurales in is prodeſt. im proferentes contra regulam tertie declinationis: quam ſeruant in ceteris caſibus ſupradictorum nominum. Vt Cicero frequenter in Verrinis coreumatis dicit, & peripetaſmatis, & emblematis. In libro de ſignis. Nunc de peripetaſmatis quomodo te expediſ, non habes. Idem in eodem. Scaphia cum emblematis. Idem ad Herennium in quarto.

p iij

De orationibus aut poematis. *Haeclemus Priscianus: qui idem Varroem citat in nomenclatis.*

PLAVTVS.

Neque fictum usquam est, neque pictum, neque scriptum in poematis.

QVINT. Vt quoties esset occasio extemporales eorum dictiones his velut emblematis exornarentur. A. GELLIVS. Suisque deque fero, aut suisque deque habeo, his enim omnibus modis dicitur, verbum est ex hominum doctorum sermonibus in poematis quoque & in epistolis veterum scriptum plurifariam. Idem. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante, iam tunc fuisse poematis clarum & nobilem. Idem. Versus autem ipsos ex poematis Furianis, in quibus hæc verba sunt, subdidi. Idem. Scriptumque inueniri in poematis Heluij Cinnae. Idem C. Caluus in poematis laboriosum dicit, non ut vulgò dicitur, qui laborat, sed in quo laboratur. Durum, inquit, rus fugis, sed laboriosum. Idem. Cinna in poematis. M. CATO. Ex dolore, ex febre, ex siti, ex medicamentis bibendis, ex cataplasmatibus, ex alio lauando.

CICERO ex Carisio. Huius ignoratione non modò in vita, sed sepius in poematis & in oratione peccatur.

Aluum genere virili, prisce dictum puta.

CICERO filius 16. Famil. epist. 21. Multum enim mihi eripitur operæ in excubendis hyponebatis.

A. tamen Gellius theorematibus dixit, eius verba sunt:

Theorematis tantum nugilibus & puerilium

rilium isagogarum commentationumque dilatrantes. Itemque M. Cicero poematibus 3. Of. sic. 15. Quod, inquit, in poematibus & in picturis vsu euenit in aliisque compluribus, ut delectentur imperiti, laudentque ea quæ laudanda non sunt, ob eam credo causam, quòd insit in his aliquid probi: quod capiat ignaros: qui quidem quod in vnaquaque re vitij sit, nequeant iudicare.

Nonius tamen Marcellus poematis hic à Cicero dictum adnotauit. Poematorum item non bonorum dixit Afranius. Sed de vstratiore dicendi genere hæc præcepimus. Illud ingratum non sit diuerticulum. Antore Prisciano huiusmodi græca nomina in a exeuntia, que in tum quondam pronuntiata fuisse Celsus ait, aliquando fuere declinationis primæ, genisque multæbris.

PLAVTVS. Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini, quòd ego huc processi sic cum seruis schemata: id est schemate. Idem. Glaucomam ob oculos obijciemus: eumque ita facimus, ut quid viderit ne videat.

POMP. Cuiusuis lepòris liber Diademam dedit. LABER. Nec Pythagoream dogmam doctus.

De antiquis nominum casibus, quique eorum nunc loco dicantur.

Cap. LXXII.

Renerenda illius antiquitatis scientia non minus iucunda quam utilis est: idèoque nobis consilium est partim dicere quæ quondam finitiones casuum fuerint: quæque aut exoleuerint aut in vsu remanserint. Nomina igitur in a forma primæ primùm genitinos in as secere, quemadmodum græci

PLAVTVS
CENTVRIA II.

ea que in à purum desinunt, aut in ðæ, aut in ðæ, aut in pæ.

CICERO. Itaque ex his scribis, qui digni sunt illo ordine, patribus familiis viris bonis atque honestis percontamini.

LIVIUS ANDR. Atque escas habemus mentionem Escas, id est, esca.

Idem.

Diva Annetas filiam docuit. Idem. Mercurius, cumque eo filius Litanas. Ennius dux ipse vias.

NAEVIUS.

Inerat signa expressa quomodo Titani bicorpores gigantes, magnique Atlantes Runcus atque Purpureus filij terras. Idem. Venit in mentem hominum fortunæ.

VIRGIL. Nihil ipsa nec auras, Nec sonitus memor, aut venientis ab æthere teli.

SALLYST. Castella custodias thesaurorum. Ibi custodias pro custodia dictum esse Asper & Seruus autumant, quanquam non desint quibus aliter visum sit. Ex hac genitiui finitione remansit solum genitiuus familias in compositione. Paterfamilias & materfamilias adhuc dicitur: quamuis paterfamilias quoque & materfamilias dicitur. MARCVS BRVTVS. Itaque paterfamilias domi sumus. SALL. Filij familiarum, quorum è nobilitate maxima pars erat, parentes interficerent.

Post deinde factum est, ut genitiuus & datiuus diphthongo ai terminarentur: uti nominatiuus & vocatiuus numeri pluralis differentie causa in e exiret, ut ex Lucilio tradit Quintilianus. Id tamen à poetis dictum sapius, ubique ferè dicere esse attendimus.

LYCRETIVS. Effice, ut interea fera munerata littai.

littai. Idem. Aulide quo pacto Trinia virginitatam Iphianassai turparunt sanguine fœde.

VIRGILIUS. Aulæ in medio libabant pocula Bacchi. Idem. Diues equum, diue pictæ vestis & auri.

CICERO. in Arato. Atque oculos urget pedibus, spectis que nepai. Idem. Serius hæc obitus terrai insit equinis. P. tamen Nigidius aliter sensisse videtur, nisi id eius etate obseruatum est. Eius illa sunt apud A. Gellium verba. Si huius terrai, inquit, scribas, si litera sit extrema: si huic terræ, per e, scribendum est. Nisi mendose hæc scripta sunt: sitque scribendum huius terrai. Id quod eam faciat coniecturam: ut post Lucilij etatem ea in scribendo fuerit differentie causa obseruatio, ut huius terrai & huic terræ scriberetur. De huius declinationis datiuo & ablatiuo numeri pluralis, iam nobis quoque dicendum sit. Laurentius Valla aliquantum multa foeminiini generis nomina in a, exeuntia enumerat: que in abus faciant ablatiuum. Ea quoque in is exiisse ne dubites, exempla illa que sunt apud Priscianum proferimus.

ENNIUS.

Filiis propter te obiecta sum innocens Nerei: id est, filiabus.

PLAVTVS.

Ego introibo & gratulabor vestrum aduentum filiis, id est, filiabus. Idem. Qui talis est de natis suis id est, natibus. Hæc autem quam alia potius usurpanda esse em. Ea enim abus finitio nimium aspera sentitur, nisi in deabus, ambabus, duabus. Quis enim ex doctioribus iam quietis auribus possit audire eabus & dextrabus? Quamuis hoc Laberius illud & emina dixerit. Denique manibus dextrabus. Scriba pontifici qui cum eabus supra fecerat. Sed

ibus pro ijs veteres dixisse ut commoneam, commonet me hic locus.

T I T I N N I V S .

Acastor si morata suis ambe ibus ut ego maioribus.

P O M P O N I V S .

Agricola, nunc quando voluisti facere: fac voluptati fies ibus.

PLAVTVS. Latrones ibus denumerem suspendium. Hoc minus tibi mirum sit, si noris launos priscos im pro eum dixisse. Ex lege tabularum duodecim verba illa sunt. Si nox fortum si si im aliquis occisit, iure casus esto. Vbi item occisit pro occidit priscè dictum esse attendas. In nominibus inclinamenti secundi, alius ac nunc su apud veteres usus non fuit: alia tamen scribendi observatio fuit. Nominum enim masculini generis patrium casum numeri singularis per i solum scribebant: numeri verò pluralis nominativum & vocativum, per ei diphthongum: ut huius amici, hi & o amici: ut ex P. Nigidio A. Gell. & ex Lucilio Quintilianus tradidère. Id autem differentie causa facilitatum est: cuius tam diligens apud eos veteres observatio fuit, ut in dandi casu mendacii & furei pro ei pro mendaci & furi scribendum esse Lucilius censeat. Id quod coniecturam facit in ablativo quoque mendaci & furi dixisse veteres. Magna est enim serè in omni forma nominum dativi cum ablativo in verbi sine cognatio. Fuit autem quum Latini pro i longa ei scriberent, quum alibi, sum maximè in fine vocabuli: ut Capiteini & Menachmei, pro Captivi & Menachmi, quondam scripta fuisse argumenta in Plauti Captivos & Menachmos docent, quorum versus literis primus constat: que sunt in his vocabulis Capiteini & Me-

Menachmei. Vei item pro vi, qua verbi volo persona secunda est, quondam scribi solitum Priscianus testis est. Nomina autem declinationis tertia maiore habent cum antiquitate diversitatem in casu nominandi quam in obliquis. Ne autem singula dicendo à præcipiendi brevitate longè nimium discederem: paucula illa dicta sufficiant: frux, vulvurus, carnis: nouembris, memoris, lacte suppellectilis, sortis, trabes, serobis, amentis, mentis, lentis, parvi, ancipes, præpes, bicipes, concordis, discordis, adipis in casu recto dixisse veteres abunde te doceat Priscianus. Qui idem te doceat in patrio casu dixisse veteres, homonis, canceris, Iupitris & Iupiteris, mulcibris & mulciberis, lapus, Minonis senecis. Sed ad declinationem quartam properandum est: cuius olim fuit genitivus & dativus, ut huius senatus & senatus, huic senatu & senatui. Apud Noniū Marcellum illa exempla sunt.

N O N I V S .

Per deam sanctam Lauernam: que cultrix quæ situs est.

T E R E N T I V S .

Texentem telam studiose ipsam offendimus mendacriter vestitam veste lugubri, eius animi causa oporor qua erat mortua.

M. V A R R O. Candidum lacte papilla quum fluit, signum putant partuis, quod hic sequatur mulierem è partu liquor. Idem. Eius enim salium esse fructus veneno. Idem. Quæro utrum fructus, an delectationis causa, fructus ut vendatis. Idem. Perrexit in interiores partes domuis. Idem. Primum de re familiari à patribus, secundò de victus consuetudine primigenia, tertio de disciplinis necessariis vitæ. Idem multò præditi pu-

dore & pudicitia adolescentes, dixerunt cum maiore parte eius gradus & ætate ad se stipendia facerent. Idem. Eam nutricem oportet esse adolescentem. Annis enim ut sanguis deterior, sic lac. Lac enim, ut quidam dicunt Phisici, sanguinis spuma est. Idem. Itaque domi ritus nostri, qui per deum Fidium iurare vult, prodire solet in compluuium. M. hunc Varronem & P. Nigidium loci tui fuisse aliter negat A. Gellius.

Datum in u. saepe dixit Virgilius: ut, Parce metu Cytheræ, manent immota tuorum Fata tibi. Idem. Namque alia victu inuigilans. Idem. Concubitu indulgent. Idem. Tæque aspectu ne subtrahere no- pro. Idem quoque fecit Lucilius.

Quod sumptum atque opulas victu præponis honesto. Idem. Anu noceo. Quo esse dicendum modo C. Cæsar ut ait A. Gellius censet. Nunc verò datus is qui ab usurpato genituo factus est, amplius non dicitur: nec dicitur genituius is à quo usurpatus datus inclinatus est. Nā à genit. senatus datus fit senatu quem admodū senatus fit ab eo quod senatus est. Id quod in multis itidē factū attēdimus. Vt fuit quum diceretur hic Iouis huius Iouis, & hic Iupiter huius Iupitris vel Iupiteris, hoc iter huius iteris, & hoc iter huius itin. ris. Quid obsoletum quidque retentum sit ignotum non est. Itemque à datus mi factus est accusatus me, & à mihi mehe: quo usus fuisse tragicos veteres, Quint. ait, Mihi & me retinuumus mi & mehe cum autorum ætate penè perijt. Sed ad declinationem quintam iam accedimus. Declinationis huius nomina ab antiquis inflectebantur: ut hæc fames huius fames famij & fame. Singularum exempla dicam separatim quo res ipsa sit manifestior.

Cic.

CICERO. Equites verò duros illius dies pœnas. In eadem Diomedes sententia est.

ENNIVS.

Postrema longinqua die quod fecerit atas.

VIRGILIUS.

Libra dies somnique pares ubi fecerit horas.

Die tamen pro diei, non dies legit Priscianus.

LV CILIVS.

Rugosum atque famij plenum.

PACVIVS.

Paulo pater supreme nostræ progenij patris.

CN. MATIVS.

Altera pars acij vilisset fluminis vondas.

Idem.

An maneat specij simulacrum in morte silentum.

Apud Virgilium. Munera latitiæque dÿ, id est, dei non dei legendum esse Gellius contendit, quamvis non desint ei qui reclamant.

CICERO. Quorum nihil pernicij causa diuino cōsilio & vi ipsa ac magnitudine rerum factum putemus.

SISENNA. Romanos inferendæ pernicij causa venisse. C. GRAC. Ea luxurij causa aiunt institui. M. CATO. Pueri atque mulieres extrudebantur famij causa.

Apud Nonium Marcellum in hoc Ciceronis & illo Sisenne, pernicij non pernici legendum est. In quo eodem inferendæ non in re cernere scribendum putamus Ouidius. Prima fide vocisque rate tentamina sumpsit: id est fidei. Idem. Vtque fide pignus dextras utriusque poposcit.

SALLVSTIVS. Dubitavit acie pars. Idem. Vix decima parte die reliqua. Idem. At inde nulla munitionis aut requie mora processit ad oppidum. C. Cæsar huius die & huius specie

dicendum putat.

In casu dandi facie non faciei dixerunt veteres.

LVCLIVS. Qui te diligit, et tibi facieque tue se factorem ostendas, fore amicum polliceatur. Idem. Et primum inquit facie honestas accedit. Exempla hæc pro declinatione quinta promissus, quum apud Nonium Marcellum & Priscianum sunt tum præcipuè apud A. Gellium. Quo eodem autore non pauci sunt qui in his duobus Lucilij exemplis faciꝝ legant. Vnde credendum dixisse veteres huius & huic faciꝝ. Hinc putem genitiuum & datiuum huius & huic faciei quo utimur factum esse. Veteres enim ut diximus, utque docet Priscianus, finalem i, quæ longa est, per ei diphthongum scribebant huius ergo & huic faciei trissyllabum scribebant. Vnus postea obtinuit, ut soluta diphthongo faciei diceretur syllabis quatuor: quemadmodum in aliis factum esse attendimus. Autore enim P. Nigidio mi qui scribit in casu interrogandi, velut quum dicimus mi studiosus, per i-um scribat non per e: at quum mei, tum per e & i scribendum est: quia dandi casus est. Huius doctissimus vir docet mi in genitiuo & datiuo dicendum esse, ratione autem scribendi differre. Nam in genitiuo mi, in datiuo mei scribendum. Sed quis iam non videt hoc immutatam maxime? Nam si genitiuus est, mei, si datiuus mi scribimus. Mei etiam soluta diphthongo syllabis duabus enunsiamus. Eadem fortasse ratione in plurali numero poeta nostri, dei & acui, ei & eis dissyllaba dicunt. Oratores enim di & diis, ij & iis, vna syllaba dicunt. I autem litera ideo gemina scribitur: quod solebant latinorum vetustissimi longas vocales geminare: idque virtus & felix in antiquis quibusdam numismatibus vidisse se Politianus dicit. Quapropter absurdum

absurdum non sit dicere famij dissyllabum esse, quæ admodum eius nominatiuus aliqui obliqui ab eo facti sunt. In his autem genitiuus qui à nominatiuo in litteras ies exeunte facti essent, i vltima non geminaretur, aut esset apocope. Genitiuum pluralem declinationis huius per vni syllabam efferrī debere, ut speciem, matericum, luxuricem, præter dierum: sed consuetudine per rum efferrī, Diomedes tradit. Specierum & speciebus latinè dici posse negat M. Tullius. Eius verba ascribimus.

Top. 3. In diuisione, inquit, sunt formæ, quas Græci ideas vocant. Nostri, si qui hæc fortasse tractant, species appellant. non pessimè id quidem: sed inutiles ad imitandos casus in dicendo. Nolim enim, nisi latinè quidem dici possit, speciem & speciebus dicere. Et sæpe tribus casibus utendum est. A formis & formarum velim: quum utroque verbo idem significetur. Commoditatem in dicendo non arbitror negligendam. Hæc ille.

Huius Mar. Tullij verbis adductus Quintilianus de duris asperisque vocabulis loquens. Nec inquit, plurimum refert mollia hæc, an prædura sint. Nam quid progenies genitiuo singulari. quid species plurali faciei? Nec ibi spes dicendum est, ut quibusdam placet. Specierum scribere si auderemus: sententia multo esset facilior. Quæ esset: huius progenies & harum specierum: quoniam prædura sunt: magis non sunt vsus, quam si prorsus nulla essent. Superiora illa Ciceronis verba admonent nos huius quinta speciei plurales genitiuum datiuum & ablatiuum non vsurpari: nisi fiat in paucis, ut horum dierum harum rerum. Faciem: quod M. Cato dixit durum est. Eius verba sunt.

Miror audent, atque religionem non tenere.

statuas deorum, exempla earum, facierum illi-
gna domi pro suppellectili statuere.

De Græcis vocabulis, in oratione latina
qua sunt declinatione vsurpanda.

Caput LXXIII.

Apu'd Quintilianū exorta questio est de Græcis
vocabulary in oratione Latina vsurpatis, an ead-
dem ratione per casus inclinari conueniat qua Latina.
Qui atate Quintiliani aut paulo ultra fiere grā-
matia. y censuere nominibus Græcis, Græcas dadas
esse declinationes. At veteres linguā Latinam fa-
cere amplio rem potensioremq; studentes, seque insti-
tutis alienis egere nihil fatentes, ex ratione Latina
mutandum esse quicquam negauerunt. Ideoque Casto-
rem producta media enuntiabant: quia Latina no-
mina vsq;dem literis quibus Castor exeuntia, ita enun-
tari solent. Telamo, Plato, Simo, aliāque hoc genus
per o non per on dicebant: ut Cato, Cicero. Nullum
nomen Latinum in on exit. Ideoque autore Priscia-
no Græca nomina in u Latinā facias si extremum
n detrahas: ut quemadmodum ex Latinis Græca fa-
cias si literam v adiangas: ut Cicero Κικίρων, Cato
Κάτων. Telamonem, Platonem, Simonem non Telo-
mona, Platonā, Simonā, apud eos inuenias. Hic e-
nim Græcus est accusatiuus, ille Latinus Sostia, Pha-
drias, Chæreas in poetarum Latinorum fabulis le-
gitur. Nam ut Priscianus itidem meminit, Græca
nomina in os exeuntia, quorum genitiles in u est,
detraha o litera, fiunt Latina: quemadmodum
Latina propria si assumunt s Græca fiunt. Vt Μυ-
σάνας, Σύναις. Apud Calium inquit Quintilia-
nus, legimus, Pelia Cincinnatus. Et apud Mes-
salam: Benefecit Euthia. Et apud Ciceronem

Her-

Hermaçora: Nec miremur, inquit, quod ab anti-
quorum plerisque Aenea & Anchisa sit dictus.
De Aenea iam dixi. De Anchisa ratio est Græ-
ca nomina finis quorum est ns: genitium & termi-
nant, ea latina facias mutando ns in a: ut, αἰσθη-
τικὸν: propheta & σοφιστὴς & : σοφιστὰς & μαθητὴς &
poeta poeta ἄρχιστον &, Anchisa &. Inde illud Vir-
gii Conugio Anchisa Veneris dignate superbo.
Propertius etiam in casu nominandi Atrida la-
tine dixit. Non ita Dardanio gausus Atrida su-
perba. Itēmq; Mar. Cicero in casu sului ad. Thyesta
dixit 3. Tu te. inquit, Thyesta damnabi-
bis, o babilq; luce propter vim sceleris alic-
ni? Ipse verò Quintiliano placet latinam rationem
sequi, quatenus decorū patitur: Neque, inquit, iam
Calipsonem, ut lunonem: quanquam fecutus
antiquos. C. Caesar, utitur hac ratione declinandi.
Sed autoritatem consuetudo superauit. Sallu-
stius quoque Minonis dixit: Dardalum, inquit, ex
Sicilia profectum: quo Minonis fugerat iram
atque opes. In quo imitatus est Syracusanos: quō
ἀεγρὸν non ἀεγρὸν dicunt in casu nominandi. Præterea
græca nomina viris propria in os exeuntia, de in is
longam mutando saepe latina fiunt: ut Ἀχιλλεύς
Achilles, Περσέως Perseus, à quo Persa saepe dicitur
latinè, Ὀδυσσεύς Ulysses, nec Ulyxem cum vulgo
scribas. In hoc autē Tores sequimur: ut ait Priscia-
nus. y enim pro φαίβεος οἰδύης, pro Ὀρφεύς, ἰερέης, pro
Τυδῆύς Τυδῆος dicunt. Ex ijs alia per eus: ut Ty-
dens, Orpheus: alia per es, ut Achilles Ulysses, à
nostris dicuntur sepius. Est tamē quando in obliquis
præcipuè utroque modo à nostris dicta sunt: quemad-
modum poète Græci nomina in os exeuntia, pro ijs
que in ns exirent vsurpauere. Vt Ἀντιπατέως pro Av-
τιπατῆρος, Ἰεγερέως pro Ἰεγερίως, Δαπυδῆος pro Δάπυ-

PROPERTIVS.

Idem Caucaſea ſoluet de rupe Promethei.

HORATIVS.

Hæc perſuacis ad pedes Achillei.

Idem.

Laborioſi remiges Vlyſſei.

Idem.

Laborioſa nec coloris Vlyſſei.

Idem.

Certe cera Digni remigium vitioſum Ithaceniſis Vlyſſei.

Idem.

Et hæc male Telamachus proles patientis Vlyſſei.

OVIDIVS.

Nericius Macareus comes experientiæ Vlyſſei.

VIRGILIVS.

Iam validam Ilioneæ nauæ, iam fortis Achate.

Idem.

Vnius ob noxam & furias Aiæcis Oilei.

Nomina enim propria in u longam à Grecis profecta, inclinamenti tertij genitiuum i, ut datiuum ſepe apud noſtros terminant. Vt, huius Demotheſeni, Ariſtoteli, Thucididi, Euripidi: quamuis dicat Quintilianus huius Achilli & huius Vlyſſis veteres dixiſſe.

VIRGILIVS.

Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.

Idem.

Præcipue pius Aeneas nunc acris Oronti,

Nunc amici caſum gemit.

Idem.

Qui talia ſando Myrmidonum Dolopumue aut duri miles Vlyſſi.

Idem.

Idem.

diæ & vltre e tardus Vlyſſi.

Nec à noſtris tantum poëta hoc genere dictum eſt: nam in proſa oratione aliquando inuenire eſt.

CICERO. Sub pedibus profertur finita Booti. Idem ſ. Ver. In Timarchidi poteſtate ſociorum pop. Rom. antiquiſſimorum atque amiciſſimorum liberos, matres, bona, fortunæſque omnes fuiſſe.

A. GELLIVS. Herodotus homo fabulator in primo hiftoriarum, inuentum eſſe ſub terra ſcripſit Oreſti corpus, cubita longitudinis habens ſeptem, quæ faciunt pedes duodecim & quadrantem. Idem. Poëtarum ſapientiſſimus auditores illos Vlyſſi labores ſuos illuſtriſſimè narrantis, ubi loquendi finis factus, non exultare, nec ſtrepere, nec vociferari facit. Idem. Has vndique vorſum indagines cupidiarum maiore deſertatione dignas cenſebimus, ſi verſus Euripidi recordemur. Idem. Verſus Euripidi aſcribendos putauit.

In caſu dandi non deſt exemplum Virgilij: hoc eſt. Orphi Calliopea. Lino formoſus Apollo. Orphi à nominatiuo Orphi datiuus eſt. In accuſatiuo tam apud poëtas quàm oratores inuenimus exire in a nomina ea quæ in es quàm in eus in caſu nominandi ſæpius exeunt. Ab exemplis ne diſcedam.

AVSONIVS.

Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agathoclea regem.

STATIVS.

Iânque arua gradu Theumeſia, & arces

Intrat Agenoreas: ibi durum Etheoclea cernit.

LVCAN. Famulûmque tyranni terribilem viſu traiecit Achillea ferro.

QVINTILIANVS. Nec ignara philosophię, quum propter plurimos in omnibus ferè carminibus locos ex intima quæstionum naturalium subtilitate repetitos, tum vel propter Empedoclea in græcis, Varionē ac Lucretium in latinis: qui præcepta sapiētiae ver-sibus tradiderunt. Idem. Quid Pericleasimilem ne credimus Lytiacæ gracilitati, quem fulminibus & cœlesti fragori comparant comici, dum illi conuiciuntur? Idem. Fictas ad imitationem fori consiliorumque materias apud Græcos dicere circa Demetrium Phalerea institutum fere constat.

See hanc declinationum mutationem in contrahis nominibus faciendam censemus. In casu salutandi Græca hæc nomina in es apud nos exeunt, litteram de more Græcorum perdunt, etiam in prosa oratione.

CICERO 5. Tusc. 61. Vis ne igitur, inquit, ð Damocle, quoniam hæc te vita delectat, ipse eandem degustare, & fortunam experiri meam? Idem 1. Offi. 144. Bene Pericles quum haberet collegam in prætura Sophoclem: hique de communi officio conuenissent: & casu formosus puer præteriret, dixissetque Sophocles: O puerum pulchrum Pericle. Ait enim Pericles: Prætozem Sophocle decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere.

Hoc sepius illa rariis multò usurpare possis.

Nisi præceptio hæc nimium iam excreuisset, ex Prisciani sententia adungere: nomina propria barbarorum, aut græcorum, quæ in des exeunt, prima & tertia declinatione à Latinis inflecti, ut Orontes, huius Oronta vel Oromin: Orestes, huius

Orestæ

Orestæ vel Orestis: Acetes, Mithridates, Tigranes, Herodes, Timarchides, Euripides, Heraclides, Thucydides. Calimedes, Alcibiades, Hercu- lides, Miltiades, Euclides, Callipides, Philistides, Anticlidus, Philonides, Sothades, Simonides, Agathagides, Apollonides, Durides, Asclepiades, aliæque hoc genus sexcenta. Hæc in declinatione tertia usurparunt sepius auctores nominatissimi.

Nomen personæ dici elegantius
quàm nomen domus.

Cap. LXXIIII.

QVæ apud musam Terentij diuertit, hoc est dicendi genus frequentarium esse agnosceret: ut quum domum alicuius vulgus diceret: personæ nomen, aut pro personæ nomine pronomen dicat prope semper. Ut ab amico venio, potius quàm à domo amici. Apud patrem est. Ex patre exit.

CICERO. Ianitor interrogat: quis tu? A Marco tabellarius.

TERENTIVS.

Quenam est hæc anus ex animata, à fratre quæ egressa est modò.

Idem.

A me nescio quis exit.

Idem.

Quisnam à nobis egreditur foras?

Idem.

Huc deducta est ad meretricem Thai dem.

Idem.

Meum virum abire exire vi deo.

Idem.

Huc à me quisquam egreditur.

Idem.

Ostium concrepuit abs te.

Idem.

Quid Bacchidem ab nostro affine exeamem video.

Idem.

Quisnam hinc à Thaide exit?

Idem.

A nobis grauius crepuerunt fores.

Huius eiusdem illud consimile est. Dona adiunt tibi à Phœdria.

PLAIVS IUN. Nuntius à Spuria venio ad te. SALLVSTIVS. Constituerè ea nocte paulo post cum armatis hominibus sicuti salutatum introire ad Ciceronem, ac de improviso domi suæ imparatum confodere.

Contra institutionem hæc illud Sallustianum est.

Ille eos in domum D. Bruti perducit, quòd foro propinqua erat, neque aliena consilij propter Semproniam.

Nomen gentis, itémque nomen loci quando ponatur elegantius.

Cap. LXXXV.

ITalia ne tum quidem id negasset, quum ei Latinus sermo domesticus erat. Id autem eiusmodi est. Vulgari sermone si loci nomen ponitur, eius loco nomen gentis non ineleganter positum est. Sin contra nomen gentis vulgò poni consuevit, elegantius loci nomen dictum attendimus: ut, Religionis Gallia obseruantior est. Anglia tyrannidis patiens non est. Ad Italos profectus est.

CICERO in Ver. Sicilia tota, si vna voce loqueretur, hoc diceret. Idem 2. Tusc. Ille sapien-

tiatissimus Græciæ saucius lamentatur, vel modicè potius. Idem. 1. de Natura deorum. 13. Vt omittam Græciam, quæ semper eloquentiæ princeps esse voluit, atque illas omnium doctrinarum inuentrices Athenas, in quibus summa dicendi vis & inuenta & perfecta est. Idem. 3. de Orator. 56. Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium eruditorum testimonio, totiusque iudicio Græciæ quum prudentia & acumine & venustate, & subtilitate, tum verò eloquentia, varietate, copia, quam se cunq; in partem dedisset, omnium fuit facilè princeps. Idem. ibid. 127. de Gorgia. Isque princeps ex omnibus ausus est in conuentu poscere, quæ de re quisque vellet audire. Cui tantus honos habitus est à Græcia, soli vt ex omnibus non inaurata statua: sed aurea statueretur. Idem. ibidem. 125. Herillus Hippas quum Olympiam venisset maxima illa quinquennali celebritate ludorum, gloriatus est cuncta penè audiente Græcia, nihil esse vlla in arte rerum omnium, quod ipse nesciret. Idem. de perfecto Oratore. 24. de Pericle, Qui si tenui genere vteretur, nunquam ab Aristophane poeta fulgere & tonare; permiscere Græciam diceretur. Idem. ibidem. 25. Caria & Phrygia & Mysia, quòd minimè politæ minimèque elegantes sunt, ascuerunt aptum auribus suis opimum quoddam & tanquam adipale dictionis genus. Idem. ibid. 92. Phalereus Demetrius meo iudicio præstitit ceteris, cuius oratio, quum sedate placidèq; loquitur, tum illustant eam quasi stellæ, quædã trāsata verba atq; immutata. Translata dico ea, vt sæpe iã, quæ per similitudinè ab

alia re, aut suauitatis, aut inopiæ causa transferuntur. Mutata, in quibus pro verbo proprio subiicitur aliud quod idem significet, sumptum ex re aliqua consequenti. Quod quanquam transferendo fit, tamen alio modo translulit, quum dixit Ennius, Arcem & urbem orbas, alio modo si pro patria arcem dixisset. & horridam Africam terribili tremere tumultu quum dixit, pro Afris immutat Africam. Hanc hypallagen rhetores, quia quasi sumantur verba pro verbis. Metonymiam grammatice vocant, quia nomina transferuntur. Idem. 3. de Orat. 163. Verecunda debet esse translatio, vt deducta esse in alienum locum, non irruisse, atque vt precario non vi venisse videatur. Et paulò post, Ne illa quidem, inquit, traductio atque immutatio in verbo quandam fabricationem habet, sed in oratione. Africa terribili tremut horrida terra tumultu. Pro Afris est sumpta Africa. Neque factum verbum est, vt Mare saxifragis vndis, neque translatum, vt Mollitur mare, sed ornandi causa proprium proprio commutatum, vt, Desine Roma tuos hostis. Testes sunt campi magni.

Plurcula hæc Ciceronis verba, quæ sit in hoc dicendi genere elegantia restantur abundè. Illa verò eiusdem ad præceptionem proximam præbent adiutum. 3. de Orat. 163. Grauis est, inquit, modus in ornatu orationis, & sæpe sumendus. Ex quo genere hæc sunt: Martem esse communem, Cererem pro frugibus, Liberum appellare pro vino, Neptunum pro mari, curiam pro senatu, campum pro comitiis, togam pro pace, arma ac tela pro bello. *Hæc ille. Hæc autem*

poetis

poetis quam oratoribus magis sunt familiaria, sed Ciceronis verba præscribamus. .ib. 166. Quo item in genere, inquit, & virtutes & vitia, pro ipsis in quibus illa sunt, appellantur, luxurias quæ in domum irrupit, & quo avaritia aut fides valuit, iustitia confecit. *Videtur profecto genus horum quum inflexo commutatòque verbo v. s. eadem nuntiatur, ornatiùs, quum sunt finitima illa minus ornata.*

PROPERTIUS.

Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

PLINIUS. Mirum de antèribus, à Morinis usque Romam pedibus venire. Idem. Album cepàsque inter deos iureiurando habet Aegyptus. Idem. Quartam lunam maximè obseruat Aegyptus. Idem. In odorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circummagimus. Quod in læuum fecisse Galli religiosius credunt. A. GELLIVS. Cuius vim atque arma toti Græciæ cauendam metuendamque inclytæ illæ Demosthenis orationes concionésque notificant. Idem. Omnem illam postea librorum copiam Xerxes Athenarum portus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit asportauitque in Persas Idem. Pleraque Italia ad regem descisciuisset. VALER. MAX. Quum inter Chartaginem & Cyrenas de margine agri pertinacissima contentio esset. Idem. Age quid illud institutum Athenarum? quàm memorabile? quòd conuictus à patrone Libertus ingratulus, iure libertatis exiit. Idem. Ad senatum Macedonia de Decio Syllano, qui eam provinciam obtinuerat, querelas per legatos detulit. Idem. Nec Aegyptus quidem Romana:

humanitatis expertus fuit. M. CAELIVS. Ipsum apud Beluacos circumferri interclusum ab reliquo exercitu, M. VARRO. Deinde ad Siculos se applicauit. M. CARO. Omnis Græcia gloriam atque gratiam præcipuam claritudinis inclytissimæ decorauere.

Quod Rei nomen Quam personæ maiorem habeat venustatem.

Cap. LXXVI.

Iuentuti studiosè ad poliendam linguam id inutile non sit: ut ibi ponat substantiuum nomen inanimatam rem & quasi accidens quoddam significans: ubi sermone quotidiano personæ nomen dici solitum est: ut, Amicitia vera in re incerta probatur, dictum elegantius est, quàm amicus verus in re incerta probatur. Liberalitatem tollit ingratiitudo. Quò altior felicitas est, eò maiorem in se comouet inuidiam.

CICERO. Pub. Crassum ex omni nobilitate dilexi plurimum. Idem. de Senectut. 48. Adolescentia voluptates propè intuens magis lætatur: sed delectatur etiam senectus procul eas spectans tantum, quantum sat est. Idem. i. Offic. 123. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quàm ne languori desideræ se dedit. Idem. i. de Oratore perfecto. 169. Habet autem ut in ætatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. Idem. de Marc. Antonio. Cui vel primas eloquentiæ partes patrum nostrorum tribuebat auctoritas. Idem. Orator. 155. Atque etiam à quibusdam serò emendatur antiquitas. Idem. i. de Oratore 40. Hæc ætas nostra præter te Crasse,

Crasse, qui tuo magis studio quàm proprio munere aliquo disertorum ius à nobis ciuile didicisti, quod interdum pudeat, iuris ignara est. Idem. 5. Tusc. 102. Dies deficiet, si velim paupertatis causam defendere. Idem. i. Tusc. Caret oculis odiosa cæcitas, liberis orbitas. Idem. Quale bellum nunquam Barbaria cum sua gente gessit.

PROPERTIVS.

Omnia post obitum singit maiora vetustas.

Maius ab exequis nomen in ora venit.

PLINIUS. de medicis. Nulla præterea lex quæ puniat incitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: discunt periculis nostris, & per experimenta mortes agunt. QUINTILIANVS. Et si maximè hæc patiarur ætas robustior tamen pueriles annos onerari non oporteat. Idem. Si qui verò paulo sunt viuaciores, in his præsertim moribus irascuntur admonitioni, & taciti repugnant. Idem. Satis est si puer omni cura & summo, quantum illa ætas capit, labore aliquid probabile scripserit. Idem. Infirmas à robustioribus separanda est. Idem. Aliter autem alia ætas emendanda est. A. GELLIVS. Pleraque omnis vetustas sic locuta est. VALERIVS MAXIMVS. Quint. Fab. Maximum Allobrogici filium, quem nimia patris indulgentia hæredem reliquerat, publica seueritas exhæredauit. Idem. Neque illo quisquam ex paupertate parciore, Idem. Plerumque temeritatem casus iuuat. Idem. Pubertas canis suum honorem reddebat. C. MARIVS apud Sallustium. Bellum gerere me cum Iugurtha iussistis: quam rem ægerrimè nobilitas tulit. SALLVSTIVS

Bellum scripturus sum quod populus Rom. cum Iugurtha rege Numidarum gessit: primum quod magnum & atrox, variæque victoria fuit: deinde quia tum primum superbia & nobilitatis obuiatum est. Idem. Superbia commune nobilitatis malum. Idem. Antea pleraque nobilitas inuidia æstuabat, & quasi pollui consularum credebatur, si eum, quamuis egregius, homo nouus adeptus foret. Idem. Contra eos summa ope nitebatur pleraque nobilitas.

Inuidere quem casum regat.
Cap. LXXVII.

Hanc nostram Progymnasmaton scriptiorem, puto, non inuidebunt ij qui in literis excutiendis attentiores sunt: ij enim utpote sapientes ab inuidia abstinent. Deinde qua scribimus, testimoniis ampliter comprobamus. Quale hoc est. Inuidere cum accusatio atque dativo casu coniungere veteres: quod ætatis huius doctiores elegantioresque repetunt: ut *Mihi felicitatem inuidisti qui amicum ab me abduxisti Diuitias tibi inuideo. Gloriam inuidere solent ij quibus nimia ignavia est.*

CICERO. 3 Tus. 20. Ut enim videre, sic inuidere florem rectius quam flori dicitur. Idem ibid. Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici potest, utrefugiamus ambiguum nomen inuidiæ: quod verbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius. Ut est in Menalippa. Florem quisnam liberum inuidit meum?

ACTIVS.
Florem quisnam liberum inuidit meum.

VIRGI.

VIRGIL.

Liber pampineas inuidit collibus umbras.

Idem.

Ascensione pater Romanas inuidet arces.

ÆL. SPART. de D. Hadriano. In colloquijs etiam humillimorum ciuillissimus fuit, detestans eos qui sibi hanc voluptatem humanitatis seruantis fastigium principis, inuideret.

PLIN. Iunior. Quid inu detis bonam mortem? idem. Non enim ego, ut mihi, inuideo ab iis bonum quo ipse caueo. QVINT. Verborum verò figuræ, & mutata sunt semper, & utcunque valuit consuetudo, mutantur. Itaque si antiquum sermonem nostro comparemus: penè iam quicquid loquimur, & figura est. Ut huic rei inuidere, non ut omnes veteres, & Cicero præcipuè, hanc rem: & incumbere illi non in illum: & plenum vino non vini: & huic non hunc adulari iam dicitur. A. GELLIVS. Cuius operis pulchritudinem præstantiamque ira percitus Rhodius inuidebat.

Inuideo flori dici posse profusus ne ipsi negemus, hæc ascribimus.

CICERO. Nonnulli inuident eorum laudi, quos in repub. probari vident. 2. de Ora. 201. quoque idem dicit. Inuident autem homines maximè, paribus aut inferioribus, quum se relictos sentiunt.

QVINTILIANVS. Ex græco vero translata vel Sallustij plurima, quale est, Vulgus amat fieri: vel Horatij. Nam id maximè probat hoc Ciceronis. Nec longæ inuidit aueng, & Virgilij Tyrithenum nau gat æquor. C. MARIVS apud Sallustium. Inuident honori meo.

q iij

Quod dicendi genus putarem esse venustius, si rei potius quam personæ nomen in casu dandi collocatum esset, sed primum præponderat.

Quod cum verbo ignoscere, nomen rei pro nomine personæ non inusitate dicitur. Cap. LXXVIII.

P Receptionis huius breuitati ignoscas, si ea fuerit que te factu doceat. Is domesticus sermo est, Ignosce mihi quia sui nimium tardus mittere ad te literas amicitie nostræ testes. Is vero multo sit ornatus, ubi nomen substantiuum delictum significans, in dandi casu collocetur: ut, Quod literas amicitie nostræ testes prius non miserim, tarditati meæ ignoscas. Negligentie tuæ ignosco. Pudori meo pater ignouit.

CICERO. Ignoscas breuitati literarum mearum. Idem. Ignosce timori nostro. Idem. Noli ignoscere hæsitationi meæ. vide I G N O S C O.

PROPERTIUS.

Omnia me ledent, timidus sum, ignosce timori.

PLAUTVS.

Stultitie, adolescentieque eius ignoscas.

C. TREBONIVS. Ignoscas etiam iracundiam nostram.

Aliquanto diuersum illud est, quod Plautus dicit. In castra ex urbe ad nos veniunt flentes principes. Velatis manibus orant ignoscamus peccatum summ. Nomen personæ adiunctum aliquando inuenias.

CICERO. Mihi enim volo ignosci, cæteris ipse non ignosco.

Quod

Quod substantiua nomina ab adiectiuis facta pro adiectiuis ipsis lepidè multum & rrsitate dicantur.

Caput LXIX.

Lectoris quoque diligentia illud non raro à summa faciundia vix solitum dici inuenias: ut quum sermone domestico adiectiuum est cum substantiuo, tum ab eo adiectiuo substantiuum quoddam fiat, à quo substantiuum alterum in casu patrio regatur. Vt, Beneuolentie in me tue magnitudo me delectat. Domestico sermone diceretur: magna tua in me beneuolentia, &c. Homini ingratitude peius nihil terram creare ex receptis auribus didicimus. Ingenij tui facilitas id facit, ut a mem te plurimum.

CICERO. Breuitas tuarum literarum me quoque breuiorem in scribendo fecit. Idem. Quæ si longior fuerit oratio, cum magnitudine vtilitatis comparetur: ita fortasse etiam breuior videbitur. vide BREVIS. Idem I. de Or. 185. Et quoniam de impudentia dixit, castigemus etiam segnitiam hominū atque inertiam. Nam si esset ista cognitio iuris magna ac difficilis: tamē vtilitatis magnitudine deberet homines ad suscipiendum discendi laborem impellere. Idem. Rei magnitudo vsum quoque exercitationemque desiderat. Idem I. de Orat. 8. Facillimè quanta oratorum sit, semperque fuerit paucitas, iudicauit. Idem. Quamobrem mirari definamus, quæ causa sit eloquentium paucitatis. Idem I. Offic. 130. Formæ autem dignitas coloris bonitate tuenda est, color exercitationibus corporis. Idem. Ac vocis quidem bonitas optanda est.

q v

Idem 11. Fam. ep. 27. Malevolentia facit hominum, vt nonnulla durius quàm à te facta sint, proferantur. Idem 2. de Finib. 80. Sit ista in Græcorum leuitate peruerfitas: qui male dictis insectantur eos à quibus in veritate dissentiunt. Idem 2. Fam. Iamdiu propter hymis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Idem 2. Tusc. 44. Contemno magnitudinem doloris, à quo me breuitas temporis vindicabit ante penè quàm uenerit.

PLINIVS Iun. Te memorem huius muneris, amicitia nostræ diuturnitas spondet. Idem. Facilitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur. PLIN. Auricularum magnitudo loquacitatis & stultitiæ nota est. Idem. Leonum feritas inter se non dimicat. QVINIL. Cantus vocis plurimum iuuat sociata neruorum concordia. Idem. Ideoque maior adhibenda cura est, vt teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat, & ferociores à licentia grauitas deterreat. Idem. Carendum est non solum crimine turpitudinis, verum etiam suspitione. Idem. Tanquam instituentis artibus magis sit apta mediocritas præceptoris. VALERIVS MAXIM. Lentò enim gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, tarditateque supplicij grauitate compensat. Idem. Eaque nouitas pugnae unicum Campanæ perfidiæ debilitauit auxilium. SER. SVIPITIVS. Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. SALL. Generis humilitas fauorem addiderat.

Ex hoc dicendi genere Tullianum illud esse putamus. de Perfecto Oratore 62, Theophrastus

à diuinitate loquendi nomen inuenit. Idem. Nulla est tanta humilitas, quæ dulcedine gloriae non tangatur.

Substantiuum hoc ab adiectiuo factum in casu genitiuo inuenire licet. Quale illud est. M. Ciceronis 1. Offic. 103. Pueris non omnem licentiam ludendi damus: sed eam quæ ab honestatis actionibus non sit aliena.

Quando etiam adiectiuo duo sunt, eorum alterum in hoc genus nomen substantiuum mutare inelegans non sit: vt, Docta literarum tuarum tuarum facilitas elegansque uenustas admirabilis est.

QVINIL. Apelles imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, vt amissi oculi deformitas lateret. Idem. Non austeritas eius tristis, non dissoluta sit comitas. VAL. MAXI. Nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes euitare possit.

Terra Gallia pro eo quod est Gallia, aliâque hoc genus ab A. Gellio dici vsu sitatius. Cap. LXXX.

Eorum qui in terra Italia nati sunt, nemo fuit quisquam, quem ego legerim: qui sapius quàm Aulus Gellius dicendi genus hoc usurpet. Quum enim regionis nomen ei dicendum est, terram præponere solet: vt, In terra Francia habito Carolus terre Hispaniæ. Rex paucus ante diebus Romanorum Rex creatus est. In terra Picardia natus sum.

TIBYLLVS.

Non tibi: si præcium Campania terra daretur.

A. GELLIVS. Halyattes autem Rex terræ Lydiæ more atq; luxu barbarico præditus

quum bellum Mileſiis faceret, vt Herodotus in hiftorijs tradit, concinentes habuit ſiſtulatores & fidicines, atque ſœminas etiam tibicinas in exercitu, atque in procinctu habuit laſciuientium delicias conuiuiorum. Idem. Qui ortus terra Hiſpania foret. Idem. Quumque Annibal terram Italiam laceraret atque vexaret, vexatam Italiam dixit Cato ab Annibale. Idem. Philippus Amyntæ filius terræ Macedoniæ rex. Idem. Adoleſcens è terra Aſia de equeſtri loco, lætæ indolis moribúſque & fortuna bene ornatus. Idem. Eos dixiſſe hominem, quum inde irent, in terra Italia fuiſſe. Idem. Eſſe in montibus terræ Indiæ homines caninis capitibus & latratibus: eóſque veſci auium & ferarum venatibus. Idem. Hiſtrio in terra Græcia fuit fama celebri. Idem. Imperator Pœnus in terra Sicilia bello Carthaginienſi primo obuiam Romano exercitu progreditur. Idem. Eumque habuiſſe equum natum Argis in terra Græcia. Idem. Quum oppidum Tholoſanum in terra Gallia Qu. Cepio conſul diripiſſet, multumque auri in eius oppidi templis fuiſſet: quiſquis ex ea direptione aurum attigit: miſero cruciabilique exitu periret. Idem. Mauſolus fuit, vt M. Tullius ait, rex terræ Cariæ. Idem. Scipio pauca præſatus, quæ dignitas vitæ ſuæ atque gloria poſtulabat. Memoria, inquit, Quirites repeto diem eſſe hodiernum quo Annibalem Pœnum imperio noſtro inimiciſſimum magno prælio vici in terra Africa, pacemque & victoriam vobis peperit inſperabilem. Idem. Pſyſlos quondam fuiſſe in terra Africa.

Idem.

Idem Multos in terra Vmbria vnum & eundem diem eſſe dicere à meridie ad inſequentem meridiem. Idem. Sed quod aut ventum qui ex terra Gallia fleret Circium appellari, M. Cato in libro originum cum ventum Certium dicit non Circium. Idem. Bellum deinde in terra Græcia maximum Peloneſiacum, quod Thucidides memoriæ mandauit cœptum eſt. C. GRACCHVS. Vti in terra Græcia quo in tempore tragædus gloriæ ſibi ducebat, talentum magnum ob vnam fabulam datum eſſe: homo eloquentiſſimus ciuitatis ſuæ. Demades ei reſpondiſſe dicitur. Mirum tibi videatur ſi tu loquendo talentum quæſiſti? Ego, vt tacerem, decem talenta à rege accepi.

Nôn ita diſſimile illud eſt Mar. Ciceronis.
Conſiſtunt in his veſtigalibus, quæ habent in prouincia Gallia,

Quod nominibus vrbiũ propriis adiungi præpoſitio poſſit, quòdque eadem à nominibus regionum detrabi poſſit.

Caput LXXXI.

Nominibus propriis vrbiũ ſi motus aut quiete ſignificatur, præpoſitionem addi poſſe, quæ eadem addenda ſit nominibus regionum, præceptionibus grammatiſtarum ita traditum eſt, vt ſi quis contradicat ſolæciſſare vulgo credatur. Nos autem ita vt traditum eſt, obſeruari ſæpius non dubitamus: ſed ſi quis contradicat, eum ſolæciſſare negamus: quamuis ſolæciſmũ eſſe per additionem aut detractionem nonnullis perſuaſum ſit, vt ait Quinſilianus. Sed quod dicimus autoritate id firmamus.

q vij

CICERO 9. Fam. epist. 3. Sed quid ego hæc ad te, cuius domi nascitur? Γλαύκος ἐς Αθῶνας, id est, noctuam in Athenas. Idem. Circiter Idus sextiles ab Epheso in Syriam nauibus profectus est.

STATIVS.

*Arripit exemplo Malea de valle resurgens
Notum iter ad Thebas.*

VIRGILIUS.

Illis qui ad Troiam forte diebus venerat.

A. GELLIUS. Nauigabamus à Cassiopea ad Brundisium mare Ionium & vastum & iactabundum. Idem. Ab Ægina in Piræum complurculi homines eadem in nauī transmittēbamur. VALER. MAXIMVS. Solon qui Pisistrati tyrannidem primus vidit Oriētem, & solus armis opprimi debere palām dictare ausus est, senectutem Cypri profugus exegit. Idem. M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis & summis honoribus functus, quum in Syria moraretur prouincia, duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus Ægypti occisos cognouit. Idem. Natura quid ita syluestres capreas Cretæ genitas tantopere dilexerit, sigillis cōfixas ad salutare auxilium herbæ dictami tantum non suis manibus deducit, efficitque vt concepta ea continuò & tela & vim veneni vulneribus respuat. Idem. Cœnanti enim apud Scopam in Cranone, quod est in Thessalia oppidum, nunciatarum est duos iuuenes ad ianuam venisse. SER. SVL. Postero die, quum ab eo digressus essem, eo consilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem. Idem. Postridie eius diei quum ab Athenis proficisci in animo haberem. SALLVSTIVS.

Brutus

Brutus ad Roma aberat.

*Nomina verò urbium propria inclinamenti ter-
tij, cum verbo quietem significante in ablatiuo, non
in datiuo, vt persuasum multis est, collocantur.*

CICERO. Quem si arbitrarer esse Sycione. Idem. Adolefcentium greges Lacedæmone vidimus ipsi.

AVSONIVS.

Armatam venerem vidit, Lacedæmone Pallis.

QVINTILIANVS. Minus Lacedæmone studia literarum, quàm Athenis honores merentur. VALER. MAX. Theopompus primus instituit vt Ephori Lacedæmone crearentur.

*Virgilium autem solitum esse collocare nomina
locum significantiã, siue propria sint, siue commu-
nia, siue propositione in casu eo in quo cum prepo-
sitione collocari solent, hic solum nobis admonen-
dum fuit. Proprijs nominibus urbium generale no-
men preponere, eique prepositionem addere possis:
vt, In vrbe Parisiis florentissimum hunc omni-
ne doctrinæ campum à preceptore Alcuino ad-
monitus CAROLVS ille, qui à rerum ge-
starum magnitudine Magnus cognominatus est, om-
nium primus composuit. Ex quo nata fruges v-
berissime totum ferè orbem enutriunt. In vrbe Pari-
siorum tamen elegantius dici, vt videatur, facit nu-
merorum diuersitas.*

A. GELLIUS. Domitio homini docto celebrique in vrbe Roma grammatrico cognomen Infano factum est, quoniam erat natura intractabilior & morosior. Idem. Quum Pacuuius grandi iam ætate diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex vrbe Roma concessisset.

De nominibus propriis flumium, montium sylvarum idem sentias. Sed profecto sepius multo sine eo generali dicuntur. Generale nomen quum addit Virgilius in casu patrio id quod proprium est collocat: licet in casu eodem alij collocent.

VIRGILIUS.

Hic tamen ille urbem Patani, sedesque locauit.

Idem.

Butros ascendimus urbem.

Populum Romanum sepius dici quam Romanos. Cap. LXXXII.

Quam ab alijs multis, tum ab A. Gellio id usurpatum sepe inuenias, ut quum numero multitudinis Romanos vulgus dicit, populum Romanum dicant. Sed exemplis res tibi sit testator. Apud populum Romanum nulla certior amicitia credita est, quam Pub. Africani minoris & C. Leij. Fidem præ cæteris virtutibus populus Rom. integram coluit. Populus Romanus in patria sepe, foris raro victus est. Hoc adeo certum est, ut M. V. arro librum quandam à se scriptum inscripserit de vita populi Romani.

CICERO. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse iudicet. Idem 3. Officiorum 79. C. Marius quum à spe consularis longe abesset, & septimum annum post præturam iaceret: neque petiturus vnquam consularum videretur. Q. Metellum, cuius legatus erat, summum virum & ciuem, quum ab eo imperatore suo Romam missus esset, apud populum Romanum criminatus est, bellum illum producere:

ducere: si se consulere fecissent breui tempore, aut viuum aut mortuum linguam se in potestatem populi Romani redacturum. Idem 2. de Orator. 164. si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis: is eam minuit, qui exercitum hostibus populi Romani tradidit, non qui eum qui id fecisset populi Roman. potestati tradidit. Idem 1. Offic. 33. In medio relictum quod erat, populo Rom. adiudicauit.

LYCILIUS. Populus Romanus, victus vi & superatus præliis sepe est multis, bello vero nunquam, in quo sunt omnia. ALPHENVS. Inter populum Romanum & Carthaginenses factum & scriptum inuenitur: ut Carthaginenses quotquot annis populo Roman. darent certum pondus argenti puri puri. A. GELLIUS. Sedeat hic potius, qui populi Roman. magistratus est. Idem. Legatos dicit à Samnitibus ad C. Fabritium imperatorem populi Roman. venisse. Idem. Populum autem Romanum ita uti Varro dixit dies singulos enumerare à media nocte vique ad mediam proximam. Idem. Omnibus quidem virtutum generibus exercendis colendisque populus Roman. è parua origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit. TIT. LIV. Facturus ne operæ precium sim, si à primordio urbis res populi Roman. perscripsero. CASINIUS Pollio. Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes qui aut imperium aut nomen denique populi Romani saluum volunt esse.

Quod

Quod aliud in oratione geminatū multam habeat venustatem.

Cap. LXXXIII.

Alia alijs placere nobis licet ignotum non sit, fore tamen speramus, ut eloquentie candidatis omnibus id placiturum sit, quod hic scribimus. Id autem est. Domestico indoctoquē sermone quum duae clauulae sunt, quarum in priorē aliquid & unum, vel bis unum, in posteriore bis aliud ponitur: tum ex his duabus una doctē fiat oratio, in qua geminetur aliud. Vt in octo. m. ille sermo est. Aliqui volunt loqui uno modo, & alij alio. Alius alio dicendi genere gaudet. elegantius dictum est. Alijs alius viuendi mos est. Alijs alij rebus delectati sunt.

CICERO. 4. Tusc. 81. Sunt alij ad alios morbos procliuiores. Idem 7. Fam. ep. 24. Habes Sardos venales, aliū alio nequiores. Idem. Eaque dissensione ciuium, quod seorsum eū alij ad alios, seditio dicitur. Idem. Vt bestiis aliud alij praecipui a natura datum est, quod suum quaeque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quiddam praestantius. Idem 1. Offic. 23. Placeat Stoicis quae in terris gignuntur, ad vsum hominum omnia creati: homines autem hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se alij alijs professe possent. Idem de Orat. perfectio. 36. In omni re difficillimum est formā, qui character Graecē dicitur, exponere optimi, quod alijs alij videtur optimum.

TERENTIUS.

Dum rus eo capsi egomet mecum inter vias, ita ut sit, ubi quid in animo est molestiae, aliam rem ex alia cogitare.

QUIN.

QUINT. In omnibus gētibus alius alio facundior habetur, & loquendo dulcis magis. Idē. Aliud alijs annis magis cōuenit. A. G. L. L. Aspexerunt omnes qui aderat alius alium. C. Cæsar apud Sallustium. Alia alijs licentia est. Aduerbium ab alio factum ab hoc genere dicendi cum alio alienum nescit.

CICERO. Potest enim non solum aliud mihi ac tibi, sed mihi ipsi aliud aliā videri.

TERENTIUS. Alijs aliunde periculum est unde aliquid abradi potest.

SALL. Petreius ubi videt Catilinā contra ac ratus erat, magna vi contendere, cohortem praetoriā in medios hostes inducit, eōsq; perturbatos, atque alios alibi resistentes interficit.

Alio genere dicendi quod aliud itidem venuste bis ponatur. Cap. LXXXIII.

Alij indocto sermone cōtenti sum: alij ope summa contendunt qui illam dicendi venerem assequi possint. Eos quanta vires nostrae sunt, ut adiuuemus: id nobis dicendum videtur. Vbi sermone triualium duae sunt orationes: earumque in priorē aliquid vel unum: in posteriore aliud: vel una tantum, in qua est aliquid vel unum & aliud: ubi aliud, bis positum orationem multum venustabit. Vt aliqui diuitias & alij honores preponunt. Elegantius dixerit. Alij diuitias, alij honores preponunt. Ingeniorum alia facilia sunt, alia nimis obtusa. Facilia alia aliam erudit.

CICERO 4. Tusc. 35. Omnibus enim quorum mens abhorret a ratione, semper aliquis alijs dolor, alijs terror impendit. Idem ibid. 59. Neque omnis ægritudo vna ratione sedatur. Alia est enim lugenti, alia miserenti,

alia inuidenti adhibenda medicina. Idem 2. Tuscul. Videre licet alios tanta leuitate & iactatione, his vt fuerit non didicisse melius, alios pecuniæ cupidos, gloriæ nonnullos, multos libidinum seruos: vt cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio. Idem. Alij de vita, alij de gloriâ & beneuolentia ciuium in discrimen vocantur. Idem. Quid ita? vt quum emerim, ædificarim, tuear, impendam, tu me inuito fruare meo? quid est aliud aliis sua eripere, aliis dare aliena? Idem 1. Offic. Sunt autem multi quidem cupidi splendoris & gloriæ: qui eripiunt aliis quod aliis largiantur. Idem ibid. Et qui aliis nocent, vt in alios liberales sint, in eadem sunt iniustitia, vt si in suâ rem alienam conuertant. Idem ibid. Cauendum est ne maior pœna sit quam culpa: & ne iisdem de causis alij plectantur, alij ne appellentur quidem. Idem ibid. 107. Alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere. Itémque, in formis aliis dignitatem inesse, aliis venustatem. Idem. Top. & 3. Offi. Quum ex eo quærerem quid esset dolus malus, respondebat, quum esset aliud simulatum, aliud actum. Idem 2. de Orat. Sed scitis esse nouissimum ridiculi genus, quum aliud expectamus, aliud dicitur. Idem. Aliud enim pugna & acies, aliud ludus campûsque noster desiderat. 4. Tuscul. 76. Neque alium pudor, alium cogitatio, aliû satiety deterret. Idem. Toros se alij ad poetas, alij ad geometras, alij ad musicos contulerunt, alij etiam, vt dialectici, nouum sibi ipsi studium ludumque pepererunt. Idem. Itaque se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant,

cant. Ipsarumque virtutum in alia alius manuitt excellere.

QUINTILIANVS. In cibis alia aliis magis complent. SALLVSTIVS. Aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere. Idem. Acerbius in dies malefaciundo ac dicendo dignitate alios, alios ciuitate euersum irent.

Est quando, partim, pro altero tantum aut pro utroque ponatur. Sallustius. Semisomnos partim, alios sumentes arma fugant funduntque.

CICERO 2. de Orat. 94. Eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Idem. Periculosa autem rerum actiones partim iis sunt, qui eas suscipiunt, partim reipublicæ. vide PARTIM.

Quiddam pro alio geminari aliquando inuenias. Sed rarum est.

CICERO 4. Tuscul. 27. Dicimus grauedinos quosdam, quosdam torminosos, non quia iam sint, sed quia sæpe sint. Quintilianus id usurpat sæpius.

Aliud & aliter bis poni elegantius quam aliud quam, & aliter quam. Cap. LXXXV.

Quum aliter oratores, aliter hominum vulgus loqui soleant: horum neglecto sermone illos pro viribus nobis proponamus imitandos. Quoniam igitur hi aliud quam & aliter quam dicere solent: illi vero aliud aut aliter geminant, hoc nobis potius obseruandum sit. Vt aliter dicas, aliter cogitas: aliud vis, aliud postulas. Aliud est virtutis, aliud voluptatis preteritum.

CICERO 4. Tusc. 27. Aliud est esse amato-
rem, aliud amantem. Idem ibid. Est aliud ira-
ndum esse, aliud iratum. Idem 2. Tusculan.
9. 35. Aliud est laborare, aliud dolere. Idem:
Majores aliud ius gentium, aliud ius civile
esse voluerunt. Idem 15. Famil. epist. 16. Aliter
Nævianus ille gaudet Hæctor. Lætus sum
laudari abs te pater à laudato viro. aliter ille
apud Trabeam. Lena de lenita argētum nu-
tum obseruabit meum.

QUINTILIANS. Aliud est seruum esse,
aliud seruire. A. GELLIVS. Aliter Lucretius
vescum salem dicit, ex edendi intentione, ali-
ter Lucilius vescum appellat, cum edendi fa-
stidio. Idem. Aliter cum tyranno, aliter cum
amico viuitur. Idem. Aliter leges, aliter phi-
losophi tollunt asturias. Idem. Quum civili-
ter contendimus, aliter si est inimicus, aliter
si est competitor.

*Aliud semel tantum positum sine particula
quàm nonnunquam reperire est.*

M. VARRO. Aliud est quartò prætorem fie-
ri & quartum, quòd quarto locum ad signifi-
cat, ac tres ante factos: quartum tempus si-
gnificat, & ter ante factum.

*Præterea dictum putes elegantius aliis alio do-
ctior est: quàm unus aut alius doctior est quàm alius.*

CICERO 2. de Orat. 343. Virtus autem quæ
est per se ipsa laudabilis, & sine qua nihil lau-
dari potest: tamen habet plures partes, qua-
rum alia alia est ad laudationem aptior. Sunt
enim alia virtutes, quæ videntur ac benefi-
centia posita, alia quæ in ingenij aliqua fa-
cultate aut animi magnitudine ac robore.

Non

*Non sit enim pulchrum ut particula quàm, causa
comparatiuis posita, inter aliud bus dictum inter-
ponatur.*

*Nomen alienum vsuatius dici
quàm genitiuum aliorum.*

Cap. LXXXV I.

A Lieno labore quo fias doctior: vocabuli alieni
quàm trita sit verus doctus vsurpatio dicimus.
Vbi domestico sermone genitiuum aliorum poni con-
suevit: alienum poni solet vsuatius ab auro prudenti-
oris oratoribus. Vt aliena bona diripis melius
quàm aliorum. Felicitate aliena egrescit inuidia.
Alienam famam sugillat inuidia.

CICERO 4. Tusc. 56. Quum sit æmulantis
angi alieno bono. Idem 1. Offic. 125. Peregrini
& incolæ officium est nihil præter suum ne-
gotium agere, nihil de alio inquirere, mini-
mèque in aliena esse republica curiosum.
Idem 4. Famil. ep. 7. Si oppetenda mors esset,
domi atque in patria malle, quàm in extre-
mis atque alienis locis.

ACTIVS. Nihil credo auguribus, qui au-
res verbis diuitant alienas, suas vt auro locu-
ptent domos Diuitare præcum est.

OV. DIVS.

Fertilior seges est alienis semper in agris.

Vicinumque pecus grandius vber habet.

TERENTIUS. Labore alieno magnam partem
gloriam verbis sepe in se transmonet, qui habet sa-
lem quod in te est. Idem. Hoc patrum est, potius
consuefacere filium sua sponte rectè facere, quàm
alieno messu.

PLINIVS. Tanta mortalibus suarum rerum satietas est, alienarumq; auditas. Idem. Cautum est lege duodecim tabularum: vt glandem in alienum fundum procidentem liceret colligere. Idem. Optimum est, vt vulgo dixere, aliena infania frui. QVINT. Exercebitur acrius memoria, aliena complectendo quam sua. VAL. MAX. Quid attinet mores nationes perpendi? in media Barbaric oris sacrilegium rescidit alienum. MASS. SAB. Qui alienam rem atrestitavit, quum id se inuito domino facere iudicare deberet, furti tenetur. M. CATO apud Sallustium. Iam pridem equidem nos vera rerum vocabula amissimus. Quia bona aliena largiri liberalitas: malarum reru audacia, fortitudo vocatur. SAL. LVSTIVS. Ad reprehendenda aliena facta aut dicta ardet omnibus animus.

Aliorum poni non sepe inuenias. Nonnunquam tamen poni non negamus.

CICERO 3. Tusc. 73. Est enim propriu stultitiae, alioru vitia cernere, sua obliuisci. Idem in Hortensio ex Frag. Tu me & alias nonnunquam & paulo ante adhortatus es aliorum facta & euenta conquirerem.

Quod conciuis, compopularis, communiceps, coequalis, consodalis latine non dicantur, quidque eorum loco dicendum sit. Caput LXXXVII.

Ciuem esse suum Musa negaturae sint enim qui conciuem dicat. Licet enim condiscipulum, contubernalem, coheredem, commilitonem, consocertum, consponsorem, combonem, aliaque hoc genus,
multa

multa, Latinae linguae aucribus dici placuerit: qui tamen conciuem, compopularem, communicipem, consodalem, coequalem dixerit, neminem ego hominem auris prudentioru legere memini, praeter diuum Hieronymum, qui nonnunquam dicit conciuem. Ferè enim semper deriuatum pronomen adiunctum cum ciue, populari, municipe, equali, sodali coniungimus. Vt, Ciuibus meis amicus sum. Populares tuos adiunxisti. Municipem suum occidit.

CICERO 5. Tusc. 59. de Dionysio. Quum duas uxores haberet Aristomachem ciuem suam, Doridem autem Locrentem, sic noctu ad eas ventitabat, vt omnia specularetur, & perscrutaretur ante. Idem. Metui à ciuibus tuis quam diligi malis. Idem. 1. in Catil. 17. Si me meis ciuibus iniuria suspectum tam grauius atque insensum viderem, carere me aspectu ciuium, quam infestis omnium oculis conspici malle. Idem. ibidem. Serui, mercurule, mei, si me isto pacto metuerent, vt te metuunt omnes ciues tui, domum nesciam relinquendam putarem. Idem. 13. Familiar. epistola II. Non dubito quin scias, non solum cuius municipij, sim sed etiam quam diligenter soleam meos municipes Arpinates tueri. Idem. Semper tueri municipes meos consueui. Idem. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillime potes existimare, qui nihil vnquam mea potius quam meorum ciuium causa fecerim. Idem. 9. Famil. ep. 24. Sic Titi mi Parte persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi vt ciues mei salui liberique sint. Idem. 1. de Finib. 10. Debeo profecto, quantumcumque

possim, in eo quoque laborare, vt sint opera, studio, labore meo doctiores ciues mei. Idem ibid. 5. Philosophia latuit vsque ad hanc aetatem, nec vllum habuit lumen literarum latinarum, quæ illustranda & excitanda nobis est: in quo si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, profimus, etiam si possimus, otiosus. Idem ibid. 7. Quanquam si planè sic verterem Platone[m] aut Aristotelem, vt verterunt nostri poëtae fabulas: male, credo, mererem de meis ciuibus, si ad eorum cognitionem diuina illa ingenia transferrem. Idem. 3. Tullula. 54. Legimus librum Clitomachi, quem ille euersa Carthagine misit consolandi causa ad captiuos ciues suos. Idem. 3. Cffi. 1. P. Scipienem, Marce filii, eum qui primus Africanus appellatus est, dicere solitum scripsit Caro, qui fuit ferè eius æqualis nunquam se minus otiosum esse, quam cum otiosus, nec minus solum, quam cum solus erat. Idem. de Sen. Memoria proditum est, quum Athenis, ludis quidam in theatrum gradus natu venisset, in magno consensu locum ei à suis ciuibus nusquam datum. Idem. 13. Fam. ep. 46. L. Nostius Zoilus est cohaeres meus. Idem. 6. Fam. ep. 18. Si Galba consponsor meus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non desinam cum illo communicare. Idem. 9. Fam. ep. 25. In his conuocatis, quas habeo cum tuis combibomib. Epicureis, optima opera eius vti soleo.

Superioribus his exemplis puto admonitus es, pronomen speciei posteriori, adiuungi posse vocabulis quoque cum particula con composita.

Idem. 3. de Orator. 135. de Pristrato. Non fuit ille quidem ciuibus suis utilis. sed ita eloquentia

quentia floruit, vt literis doctrinæque praestaret. Idem. Vt diceret illa in maxima concione tuorum ciuim, quæ dixisti. Idem. Ne minuis apud ciues tuos auctoritatem tuam. Idem. 1. de Or. 223. Acuto homine nobis opus est, & natura vsuq; callido, qui sagaciter peruestiget, qui sui ciues, iidemq; homines, quibus aliquid dicendo persuadere velit, cogitet, sentiant, opinentur; expectent. Idem. 2. de Orator. 98. Neque verò noister æqualis Curio pater, mea sententia vel eloquentissimus temporibus illis quenquam mihi magnopere videtur imitari, qui tamen verborum grauitate, & elegantia, & copia sua quandam exrefit quasi formam figuramque dicendi. Idem. 1. de Orator. 180. Q. Scæuola æqualis & collega meus homo omnium ditissimus, & disciplina iuris ciuilibus eruditissimus. Idem. ibid. 117. Quis enim non videat, C. Lælio æquali meo magno honori fuisse homini nouo illam ipsam quamcunque assequi potuerit in dicendo mediocritatem? Quis vestrum æqualem meum Q. Varium vastum hominem atque sædum enim intelligit illa ipsa facultate quamcunque habuit, magnam esse in ciuitate gratiam consecutum? Idem. Non tibi cohortandum Sulpitium & Cottam, sed magis vtrūque collaudandum videri, quod tantam iam essent laudis adepti, vt non æqualibus suis solum anteponebantur, sed cum maioribus natu compararentur. Idem. 2. de Or. 197. Quāobrem hoc vos doceo Sulpiti & Cotta, bonus ego videlicet atque eruditus magister, vt in dicendo irasci, vt dolere, vt flere possitis. Quanquam te quidem quid hoc doceam, qui

in accusando, sodali meo tantum incendium non oratione solum, sed multo etiam magis vi & dolore & ardore animi concitatas, ut ego ad id retinguedum vix conare accedere? Idem. 3. de Orat. 39. Rustica vox & agrestis quosdam delectat: quo magis antiquitatem, si ita sonet, eorum sermo retinere videatur: ut tuus Catulle sodalis L. Cotta gaudere mihi videtur gravitate linguæ, sonôque vocis agresti. Idem. ibid. 200. Me pro meo sodali, qui mihi in liberum loco more maiorum esse deberet, & pro mea omni fama prope, fortunisq; decernere, nihil mihi ad estimationem turpius, nihil ad dolorem acerbius accidere posse, quam si is qui sæpe alienissimis à me, sed meis tamen ciibus salutis existimarer fuisse, sodali meo auxilium ferre non potuissem. Idem. 3. de Orator. 226. Me quidem istius sermonis participem factum esse gaudeo, ac vellem ut meus gener sodalis tuus Horrensius affuisset.

AFRANIUS.

Novi amicum atque aequalem meum.

CATVLLVS,

*Quod me non commouet estimatione,
Verum est munus ovorum mei sodalis.*

Idem.

*Quendam municipem meum de tuo volo ponte,
Ire precipitem in lutum.*

TERENTIUS.

*O populares, ecquis hodie me vivit fortunatior?
Nemo hercle quisquam.*

SVPTON. de A. Vitellio. Nobiles viros condiscipulos & equales suos omnibus blanditiis tantum non ad societatem imperij al-

lice-

lice factos vario genere fraudis occidit. Idem. Appium Syllanum confocerum suum occidit. Idem. Sunt qui tradant ad primum tumultum proclamasse eum: quid agitis comilitones? Idem. Equitem Romanum proclamantem, quum raperetur ad pœnam, hæres meus es, exhibere testamenti tabulas cœgit, utque legit cohæredem libertum eius ascriptum, iugulari cum liberto imperavit. A. GELLIVS. Is de proximo rure, Abderam oppidum, cuius popularis fuit, caudices ligni plurimos funiculo breui circumdatos portabat. PLINIUS IUN. Municeps tu meus & condiscipulus, & ab ineunte ætate contubernalis pater tuus. Idem. Vaces sermoni, quem apud municipes meos habui. VAL. MAX. Alcibiades ille, cuius nescio vtrum bona an vitia patriæ perniciosiora fuerint. Illiis enim civem suos decepit, his affixit. Idem. Qui omnes eius civis nobilitate, pecunia, honoribusq; præstaret. Idem. Theſeus vicatim dispersos civem suos in iuvam vrbem contraxit. SALLVS T. Magnus opibus clarus acceptumq; popularibus suis.

Aequales autem dicuntur ij qui eiusdem ætatis sunt: quos nonnulli ex recentioribus coetaneos dicunt: an latine ipsi viderint Sodales autem sunt quæ collegij eiusdem sunt, quos Græci ἐταῖροι vocant, auctor est Caius Iurecōs. in honorem Imperatorum qui vita defuncti erant, sacerdotes quosdam sacrari, qui sodales vocarentur moris fuit. Ideoque sodales Titios & Angustales Suetonius, Aurelianos Iulius Capitolinus & Antonianos appellat. Sodales fuisse apud Romanos quales nunc sint Canonici aut monachi qui senserunt, docti mihi sensisse videntur.

*Quod nomen vir in laude sapius, homo
verò modò in laude, modò in vituperio
dicatur. Cap. LXXXVIII.*

QUod admodum in moribus est, ut homines
sceleratos grauiſſimi viri inſequantur: ita
in cetera via doctus indocti odioſi ſunt, illorum en-
nim quantum viuendi mores, horum dicendi gene-
ra tantum diſident. Quod etiam ex hac præce-
ptione doceri poſſis: ij enim verum & hominem ſi-
gnificare omnino idem autumantes, utrunque tam
in laude quam in vituperio quotidianis locutioni-
bus uſurpant. Ceterum vir, à quo virtus autore
M. Tullio appellata eſt, in laude ſeue dicitur: niſi
quum ſexus, vel etas dicitur. Homo verò modo in
in laude, modo in vituperatione dicitur: ut, Mo-
deſtis moribus vir amicitia indignus non eſt. In glu-
ſie profunda homines ad honeſtam rem gerendam
inutiles ſunt maxime. Vir publicæ rei ſtudioſiſſimus.

CICERO. 5. Fam. ep. 17. Omnibus officiis
amicitiæ diligenter à me ſanctèque ſeruatis,
ne hoc quidem prætermittendum eſſe duxi,
te ut hortarer rogarèmq; ut & hominem te
& virum eſſe meminiffes. Id eſt, ut commu-
nem incertumque caſum, quem neque vita-
re quiſquam noſtrum, neque præſtare vilo pa-
cto poteſt, ſapienter ferres: & dolori fortiter
ac fortunæ reſiſteres. Idem. Maximàque lati-
tigè afficior: quum ab hominibus prudentiſ-
ſimis viriſque optimis, omnibus dictis, factis,
ſtudiis, inſtitutis, vel me tui ſimilem eſſe au-
diò, vel te mei. Idem. Fabio viro optimo &
homine doctiſſimo familiariter vtor.

*His adnotare velim nomen utrunque ſimul di-
ci poſſe.*

Idem.

Idem 4. Fam. ep. 12. Vir clariffimus ab ho-
mine deterrimo acerbiffima morte eſt affe-
ctus. Idem. Quæ poteſt enim ſpes eſſe in ea
republica, in qua hominis imprudentiſſimi
atque intemperantiſſimi armis oppreſſa ſunt
omnia? Idem. 3. Fam. Suspicio inimicitias ho-
minum perditorum. Idem. 4. in Ver. 192. Nunc
verò quid faciat Hortenſius? Auaritiæ ne cri-
mina frugalitatis laude depreccetur? an homi-
nem flagitioſiſſimum, libidinoſiſſimum, ne-
quiſſimumque defendat? Idem. Neque te tui
piget homo leuiſſimè. Idem 5. Tuſcul 57. de
D. onyſio Syracuſano. Atqui de hoc homine
& iniquum. Quod autem idem dicit. 3. Tuſc. 36.
Quid eſt autem nequius aut turpius effocina-
to viro? Sexum ibi per virum ſignificat. Con-
tra præceptionem hanc à paucis dictum eſſe atten-
dimus.

A. GELLI VS. Neque id ſatis ad faciendam
ſclerati hominis deteſtationem. Idem. A. Al-
binus in hiftoriæ principio ad hanc ſenten-
tiam ſcripfit. Neminem ſuccenſere ſibi con-
nenire, ſi quid in his libris parum compoſitè
aut minus eleganter ſcriptum foret: Nam
ſum, inquit, homo Romanus, natus in La-
tio: Græca oratio à nobis alieniſſima eſt. I-
dem. Tunicis uti virum prolixis ultra
brachia & uſque in primores manus, ac præ-
pè in digitos, Romæ atque omni in Latio
indecorum fuit. Idem. Viri autem Romani
primo quidem ſine tunicis toga ſolum ami-

7 III.

Et fuerunt: postea substrictas & breues tunicas citra humerum definentes habuerunt. Idem. Hac antiquitate inductus Pub. Africanus Pauli filius, vir omnibus bonis artibus atque animi virtute præditus, Pub. Gallo homini delicato inter plæraque alia quæ obiectabat, id quoque probro dedit, quod tunicis veteretur manus totas operientibus. VALENTIVS MAXIM. In Theodoro quoque viro grauissimo Hieronymus tyrannus tortorum manus frustra fatigauit.

QUINTILIANVS. Vir malus aliud dicat necesse est, quam sentiat. Idem. Si quid est exemplum deforme posteris traditum, quale libidinis vir Perfes in muliere Samia instituire ausus dicitur primus. C. MEMMIVS. Ego tamen virum flagitiosissimum, existimo impune iniuriam accepisse, tamen vos hominibus sceleratissimis ignoscere, quoniam ciues sunt, æquo animo paterer. C. MARIVS apud Sallustium. Vbi se flagitiis dedecorauere turpissimi viri, bonorum præmia creptum eunt.

Quod is qui docet doctor, aut præceptor, aut magister, non regens, aut rector à doctoribus appellari solitus sit.

Cap. LXXXIX.

DOctores qui audiet multa scriptorum veterum, qui purè locuti sient, lectione exercitios, ab iis nunquam dici: puto, audiet eos qui docent, regentes aut rectores appellari. Quæ vocabula duo ita nunc inoleuerunt, ut ab iis ne magistri quidem puerorum temperent. Appellari verò audiet

eos

eos aut doctores: aut præceptores, aut magistros. Eius rei mille sunt apud scriptores claustrarios exempla. Dicitur igitur, Nisi præceptorem discipulus, contraque discipulum præceptor amet, fore non credo, ut ab eo erudiat discipulus. Vt suu venire, solet ut aduersus doctores nati malè discipuli ingrati sint, ij enim non modo gratiam non referre contendunt: sed accepti beneficy prorsus immemores sunt. Aduersus magistrum discipuli pietas multa esse debeat.

CICERO. Num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest? qui quanquam plurimi sunt, doctorem tamen lumènque desiderant. Idem 3. Tusc. 64. Pueros verò matres & magistri castigare etiam solent, nec verbis solum, sed etiam verberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est, aut dictum, complorare cogunt. Idem. ibid. 2. Quò verò parentibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus, ut vanitati veritas, & opinioni confirmata natura ipsa cedat. Idem. ibid. In quo summus est error istorum magistrorum ad quos liberos nostros committimus. Idem 1. Offic. 1. Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum idque Athenis, abundare oportet præceptis, &c. propter summam & doctoris auctoritatem & vrbs, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Idem 3. Offic. 6. Suscepisti onus præterea graue & Athenarum & Cratippi, ad quos quum tanquam ad mercatorem bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est, dedecorantem & vrbs auctoritatem & magistri. Idem 3. de Orat. 54. Verus

R V

illa quidem doctrina eadem videtur & rectè faciendi, & bene dicendi magistra, neque dis-iuncti doctores, sed iidem erant viuendi præceptores atque dicendi, Idem. 1. de Or. 15. Ad-tingeretur vsus frequens, qui omniuius magistrorum præcepta superaret. Idem 3. de Orat. 33. Dicebat Isocrates doctor singularis se calcaribus in Ephoro, contra autem in Theo pompo frenis vti solere.

M. Furius Bibaculus.

*Mirati sumus unicum magistrum,
Summam grammaticum optimum poetam,
Omnes soluere posse questiones,
Nullum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Crætetus.*

QVINTIL. Pyriticam quoque vt musicam & fabricam dici adhuc dubitant mei præceptores. Idem. Vultum præceptoris intueri tam qui audiunt debent, quam ipse qui dicit. Idem. Doctioribus id esse curæ velim, vt teneras adhuc mentes more nutricum mollius alant, & satiari veluti quodam iucundioris disciplinæ cibo lactèque patiantur. *Hæc autem vocabula apud Quintilianum inuenias omni-no creberrima.*

A. GELLIVS. Accersebat sæpè nos, quum apud magistros Athenis essemus, in villas eius vrbi proximas, me & clarissimum virum Seruilianum. M. VARRO Maiores sunt pueri, hi puilli magistri, qui expectant nundinas, vt magister dimittat suos. C. MARIVS. apud Sallustium. Neque græcas literas didici- parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerant.

Pro eo autem, quæ imperito vulgo regentia dici solet

solet, magisterium dicit A. Gellius. Eius verba sunt: Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes obsecrantisque vt ipse deligeret loci sui & magisterij successorem. Hu accedit, quod scholasticos cum vulgo nolum, discipulos vel auditores appellari velim. Medicinæ, Theologiæ, aliarumque disciplinarum professores appellari doctores ab humanioribus mirarer. Doctor enim officij nomen: actiue ferè dicitur. Doctos appellari nihil mirarer.

Doctus, indoctus, eruditus, ineruditus, rudis, itémque verbum studere, quos casus regant: deque verbo docere quæ significatione dicatur. Cap. XC.

Latine lingue docti qui habentur & sunt, ita loqui solent, vt dicant, Philosophiæ doctus est, & philosophiam, & philosophia. De indocto, erudito, ineruditoque idem sentias. Iuris consultus, & iurconsultus, iuris peritus, & ius peritus, & iure peritus eadem forma dicuntur. Quoniam autem docto rudis contrarius est nomen hoc genitiuo sæpius adiungi scribimus. Sed etiam cum ablatiuo, particula in præposita non inusitatè coniungitur. Per genitiuum autem dicas elegantius. Addimus verbum studere quamuis datiuo hæreat sæpius, accusatiuo quoque & ablatiuo cum particula in, apponi posse, vt: Qui humanarum rerum indocti non sunt, amicitia magis retinentes sunt. Et qui grammaticæ rudis est, nullus ad disciplinas reliquas aditus est. Philosophiæ qui studet, hominem se vt nouerit studet. Ne ergo dicas cum vulgo: doctus est in grammatica, nihil scit in arte oratoria. Sed accedimus ad exempla.

CICERO l.de Or.191. Nónne videtis equitem Romanum hominem acutissimo omnium ingenio: sed minime ceteris artibus eruditum C. Aculeosiem, qui mecum viuit sempérque vixit. Idem ibid. 72. Sentio neminem esse in oratorum numero habendum; qui non sit omnibus iis artibus quæ sunt libero dignæ, perpolitus: quibus ipsis si in dicendo non vtinur, tamen apparet atque extatè vtrum simus earū rudes, an didicerimus. Idem. de perfecto oratore 115. Ego enim censeo, qui eloquentiæ laude ducatur, non esse earum rerum omnino rudem. Idem i. Offi. 2. Quam quidem ad rem nos, vt videmur, magnum adiumentum attulimus hominibus nostris, vt non modò græcarum literarum rudes, sed etiam docti aliquantum se arbitrantur adeptos & ad dicendum, & ad iudicandum. Idem. Si velim refellere ex illis locis quos exposuit Antonius hac dicendi exercitatione, in qua Velleius est rudis, vnusquisque nostrum versatus. Idem. i. de Or. 40. Quæ tu adolescentulus perpulisti ignarum legum, hæsitantem in maiorum institutis, rudem in iure ciuili. Idem. in Sallust. 3. Nihil aliud studet: nisi vt lutulentus sus, cum quouis voluntari. Idem i. de Or. 250. Si leges nobis, aut si hominum peritorum responsa cognoscenda sunt, veremur, ne ea, si ab adolescentia iuri ciuili minus studuerimus, non queamus cognoscere. Idem 2. de Orat. 55. Nemo enim studet eloquentiæ nostrorum hominum, nisi vt in causis atque in foro eluceat. Idè. Quo tamen in genere ita multi perfecti homines exiterunt, vt nemo fortè studuisse ei sci-

tiq̃

tiæ vehementius videatur, qui non quod voluerit, consecutus sit.

Terentianum illud huic simile non est. Mulieres in eodem mihi videntur ludo doctæ ad militiam.

De hoc dicendi genere doctus literis, nihil puto dubitaueris: si verbo docere iungi ablatiuum noneris. Super ea re M. Tullij verba ascribimus.

9. Famil. epist. 22. Socratem, inquit fidibus docuit nobilissimus fidicen. Is Conus vocitatus est. *Quòd verbum docere cum indefinito dici possit, exempla ne desine.*

LABERIVS. Nec Pythagoream dogmam doctus. *Dogmam prisce.* Idem. In lacu Auernorum versorum numerum numero studuimus.

Versorum pro versuum prisce.

TITIANVS. Ferètinatis populus res græcas studet.

HORATIVVS.

Docte sermonis vtriusque linguæ.

Idem.

Dulces docta modos, & cythara sciens.

Idem.

Indoculusque pile, disciue, throchæne quiescit.

QVINTILIANVS. Numerorum quidem notitia non oratori modò, sed cuiuscunq; primis saltem literis erudito necessaria est.

A. GELLIVS. Græci plusculi, qui in eo conuiuio erant, homines amœni, & nostras quoque literas haud incuriosè docti. Idem. Anneus cornutus homo sanè plæraque alia non indoctus. Idem. Qui eodem in numero Græcas res eruditi erant. Tyro Tullius Veteres Romani literas Græcas nescuerunt, & rudes Græcæ linguæ fuerunt. M. CATO. Poeticæ

r vij

artis honos non erat : si quis in ea re studeret, aut sese ad conuiuia applicabat. graffator vocabatur. SALLVSTIVS. Literis graecis & latinis docta.

TIBVLLVS.

Longa dies homini docuit parere leones.

A. GELLIVS. Alcibiades Atheniensis cum apud auunculum Periclem puer artibus & disciplinis liberalibus erudiretur, & accersit Pericles Antigenidam tibicinem iussisset : ut eum canere tibiis, quod honestissimum tum videbatur, doceret, traditas sibi tibiis quum ad eos adhibuisset inflassetque pudefactus oris deformitate abiecit.

Non fuerit omnino alienum si admonemus verbum docere à doctioribus pro eo usurpari, quod monstrare vel ostendere vulgo dicitur: ut, Quam me ames tenuit et tuum istud silentium nimis quam diutinum docet. Tuae te literae valere docent.

CICERO 2. Offic. Qui quum exposuisset, patriam se liberare velle, causamque docuisset, à Rege opulento vir summus facile impetratur, ut grandi pecunia adiuuaretur. Idem 2. de Orat. 204. Docuit enim longa iam nos vita ususque rerum maximarum, ut quibus rebus animi hominum mouerentur, teneremus. Idem ibid. 215. Quare, qui aut breuiter aut summis dicunt, docere iudicem possunt, commouere non possunt, in quo sunt omnia.

SALLVSTIVS. Adherbal legatos Romam miserat, qui Senatam docerent de caede fratris ac fortunis suis.

Admonendum te non arbitror esse imperitam multitudinem solitam ponere verbum discere, pro eo quod est docere. Solet enim dicere. Prae-
ptor

ptor discipulis bene addiscit. Id est Gallice nostra lingua aut penuria, aut certe ex vitio: vulgi consuetudine loquens profectum est, quae eodem vocabulo id quod discere & docere significant, dici solet.

Quod post adiectiua dignum, promptum, idoneum, elegantius ponas finitum verbum cum pronomine qui, quae, quod, aut ut particula.

Caput XCI.

Indigna praecipue illa non est, quae ab hoc albo non rejciatur. Dignum, idoneum, promptum & siqua sunt generis huius adiectiua, post se infinitiua in carmine praecipue nonnunquam habere inueniuntur. In prosa vero ratione cum finito verbo collocantur saepius cui praepositum sit pronomen qui quae quod aut particula ut : Loquentium vulgus cum eo adiungere solent gerundium in dum, praepositione ad praeposita. Sed exempla dicimus : Dignus es qui ameris. Proptus es qui commissum tibi negotium conficias. Idoneum te puto, ut hunc geras magistratum.

CICERO. Quem tibi commendo & ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum, hominem prudentem & officiosum cognosces. & dignum qui à te diligatur. Idem. Me ergo & Triarium dignos existimas apud quos turpiter loquar? Idem 3. de Leg. 5. Qui modestè paret, videtur qui aliquando impetret dignus esse.

PROPERTIVS.

Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles;

VIRGILIUS.

Quod me quum saepe rogaret.

Non tulit Antigenes & erat tū dignus amari.
TERENTIUS.

Dignam me putus quam illudas.
Idem.

Aedepol, ne nos sumus mulieres aequae omnes in-
uise uiris propter paucas: quae omnes faciunt dignae
ut videantur malo. Idem. Et si ego digna hac con-
tumelia sum maxime: at tu indignus qui faceres
tamen.

MAR. BRVTVS. Digni sumus quos habeas
tui consilij participes. Idem. Literas tuas le-
gimus simillimas edicti tui, contumeliosas,
minaces, minimaeque dignas quae a te nobis
mitterentur. Q. METELLVS. Numdudum, tū
indignissimum arbitror cui a uiris bonis be-
nedicatur: tum ne idoneum quidem cui a pro-
bis maledicatur. SALLVSTIVS. Vix satis ap-
pertum os aut lingua prompta videtur, quae
dicta pectore euoluat.

Alia quobus hoc genus adiectiua quae cum in-
finitiuo construuntur solent, cuiusmodi sunt egregius, bo-
nus, iustus, honestus, par, paratus, eodem genere di-
cendi dicere possis.

Quod in malis rebus graue pro magno,
& leue pro paruo dicantur: deque
multo quando pro magno dicatur.

Caput XCII.

LAbore profecto leui quod hic scribimus edi-
scas. Hoc autem est. In malis rebus quum do-
mestico sermone magnum aut paruum dicimus, pro
hoc leue, pro illo graue dixeris fortasse elegantius: sed
certè cum doctis uisitatius. Quod idem sentiendum
est de aduerbijs grauius & leuiter, pro multum &
paruum,

parum, ut, Mihi dolet grauius, quod tibi sis, nisi iis.
Ex morbo graui reualere te audio. Ex disciplina-
rum negligentia grauem sibi fore iacturam impru-
deas adolescentia non prauidet.

CICERO de Senect. 67. Facilius in morbos
incidunt adolescentes, grauius aegrotant, tri-
stius curantur. Idem 12. Fam. epist. 30. Grauius
aegrotant ij qui cum leuati morbo uidentur,
in eum de integro incidunt. Idem 1. in Catil.
31. Saepe homines aegri morbo graui, quum
aestu febrisque iactantur, si aquam gelidam bi-
berunt, prius releuari uidentur, deinde multo
grauius uehementiusque afficiuntur. Idem
6. Fam. epist. 3. Leuis est consolatio ex morbis
aliorum. Idem 1. Offic. 83. In aduendis periculis
consuetudo imitanda medicorum est,
qui leuiter aegrotantes, leuiter curant: grauiori-
bus autem morbis periculosas curationes
& accipites adhibere coguntur. Idem ibidem.
Si constitueris te cuiquam aduocatum in rem
praesentem esse uerurum, atque interim gra-
uiter aegrotare filius caeperit: non sit contra
officium non facere quod dixeris. Idem. Ne-
que enim in Repub. periculum fuit grauius
unquam, nec maius odium. Idem de Amic.
Nec uero audiendi sunt qui grauius irascen-
dum inimicis putabunt.

In illo, quod Ciceronis est, de Oratore perfecto.
219. Vbi libido dominatur, innocentiae leue
praesidium est: leue alia ratione dictum est. Leui-
ter pro parum, auctor idem dixit alia quoque ratio-
ne. 3. de Orat. 24. Oppressi, inquit, iam sumus
opinionibus non modo vulgi, uerum etiam
hominum leuiter eruditorum. Illud quoque ac-
cessisse ingratum non sit, uocabulum multum, pro

magno tum dici à doctis : quum magnitudo rei aut altitudo non dicitur: et, Voluptatem multam literæ mihi tue attulerunt. Nominis tui multa celebritas est. **QVINT.** Multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, pluribus experimētis, altissima prudentia, præstantissimo consilio, constat ars dicendi. Idem. Circa quæ omnia multus hominibus labor est. **COTTA** apud Sallu. Multa cura summo imperio inest.

PROPERT.

*Non sic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta noto,
Quam cito fœminea non constat sædus in ira:
Sine ea causa grauis sine ea causa leuis.*

TERENTIUS.

Pueri inter se quam pro leuibus noxijs iras gerant:

Idem.

Nunquam graueis ob hanc inimicitias caperem.

Idem.

Leuia sunt que tu per grauia esse in animum induxi tuum.

PLIN. Junior. Utque in corporibus, sic in imperio grauissimus est morbus qui à capite diffunditur. **QVINT.** Onus dedocēdi grauius ac prius, quàm docēdi. Idem Cic. dixit, 2. in An. 119. neque grauem mortem accidere forti viro posse. nec immaturā cōsulari, nec miserram sapienti. Quæ omnia sunt optimè dicta.

Diutiniū pro lōgo, quū tēpus significatur, dici non illepidè. Cap. XCIII.

Quibus diutina in lectandis oratoribus se dium fuit: ips notum est, diutinum pro longo sepe

sepe dici, quum tempus significatur. Quemadmodum si dicas. Ex quo tempore amicitia coniuncti sumus, fuit eius diutina felicitas. Diutinum laborem perpeffus sum. Hominum literis operam dare coactorum diutina miseria est.

CICERO. Tantis ardor animos hominum occupauit desiderio libertatis odioque diutinæ seruitutis.

SVEET. Diutino morbo Antiochiæ periit. **A. GELL.** Ipsa autem volumina ex diutino fitu squalebant. Idem. **Æmilius** quoque **Lepidus** & **Fuluius Flaccus** nobili genere amplissimisque honoribus, & summo loco in ciuitate præditi, odio inter sese graui & simulacate diutina conflictati sunt. Idem. **Pacuius** grauidi iam ætate & diutino corporis morbo affectus. **VAL.** Quæ potata salutari quiete sopiti diutina vi morbi repente sunt liberati.

Ferinam, bubulam, aprinam, veruecinam, aliâque hoc genus, sine substantiuo vulgatiore ponenda.

Caput XCIII.

UT ceruina febribus inimica est: ita præceptionem hanc sufficitati, quàm latine lingue quasi febri aduersam esse sentiet us, cuius aures incolumi mandâque latinitate imbuta sunt. **Vulgus** enim semidactum dicere solet: emi bouem, porcum, veruecem (de mutone quantum aberrent, ex eorum, ut ita dicam, vocabularijs discere possunt) Solet, inquam, dicere, emi vitulum venationem: aliâque hoc genus sexcenta, qua in prandium aut cœnam obsonatas se esse dicunt. **FLI** ne diutius aberrent, illud præcipimus. Primum ab animalium mul-

torum nominibus possessiva in inus autore Priscia-
no inclinamur. Deinde adiectiva qua sine substan-
tium facile intelligi possunt, in genere eo atque nu-
mero in quibus visitiora eorum substantiva pone-
rentur, sine ys substantivus veluti substantiva usur-
pari solent. *Vt natalis, oriens, parca, avida. Qui vul-*
gatiore eorum substantiva sunt dies, sol, dea, terra.
Ratione eadem possessiva à nominibus animalium
mutorum facta: in genere feminino ideo usurpari
solent: quod visitivus eorum substantivum nomen
caro est. *Vt ferina potius quam bubula accipiendi*
sunt amici. Porcina gaudet rusticitas. Dat ferina
pretium raras, à veruecina id copia nimis ampla
adimit.

VIRGILIUS.

Implentur veteris Bacchi, pinguisque ferina.

TIINNIVS.

Craticula, cerebellum, lactis, agnina.

PLAVTVS. *Hæc sunt ventris stalimenta, pa-*
ne & assa bubula. Pane ibi ventri generu est. Ad
hoc bubula non bouina dici solet. Idem. Venio ad
macellum, rogito pisces: induant caros, agninam ca-
ram: caram bubulam, vitulinam, cetum, porcinam,
cara omnia. CORN. CELSVS. Plerique qui nihil
aliud concoquere possunt, bubulâ coquunt.
Idem. Inter domesticas verò quadrupedes le-
uissima suilla est, grauiissima bubula. Pro sui-
na suilla per diminutionem dicitur. Eius autem ge-
neris illa vocabula sint. *Aprina, ceruina, leporina,*
ruipina, canina, caprina, taurina, porcina, ouina,
leonina, anserina, passerina, aquilina, mustellina,
aliisque generis eiusdem. Sallustium unum inuenio
cum huiusmodi vocabulis carnem adiunxisse. Ge-
tulus, inquit, cibus erat caro ferina. Itémque.
Numidæ prærunque lacte & ferina carne
vesce-

vescebantur.

Vocabula genus & ordo in qua signifi-
catione à doctis dicantur, itémque
versus quando visitivus quam
carmen dicatur. Cap. XCIV.

PARVIMA sunt à semidocto vulgo prope semper
usurpata, quorum loco qui in literis politiores
sunt, alia dicunt. Eius generis illa sunt, modus vel
species, status, carmen. Diceret enim vulgus: Inui-
sitiæ duo modi sunt. Ille est de statu honesto. Pul-
chrum est hoc Virgilij carmen, etiam si de versu v-
no loqueretur. At qui linguæ exercitatoris poli-
tiorisque sunt: eos ita dicturos putes. Inuisitiæ duo
genera sunt. Ordinis homo est honesti. Pulcher est
hic Virgilij versus. Carmen quod à canendo fa-
ctum est de aliquo toto opere dicatur melius. Dicitur
igitur: Nullum est laboris genus, quod causa tua de-
fugiam. Ordinis nostri homines patronum te litera-
rum admirantur. De te versum illum Virgilij iure
dixerim. Semper honos nomenque tuum laudæque
manebunt.

CICERO. Meus autem est familiarissimus,
sic prorsus vt nostri ordinis obseruet nemi-
nem diligentius. Idem. Genere nouo sum li-
terarum ad te vsus, vt intelligeres non vul-
garem esse commendationem. Idem. Id agen-
dum etiam est, vt ne ea facere videamur ira-
ti, sed vt ad vrendum & secandum, sic ad hoc
genus castigandi rarò inuitique veniens.
Idem. In primis autem constituendum est
quos nos & quales esse velimus, & in quo ge-
nere vitæ. Idem. Ad hanc autem rationem,
quoniam maximam vim natura habet, for-

tuna proximam, vtriusque omnino ratio habenda est in deligendo genere vitæ, sed naturæ magis. Multo enim & firmitior est & constantior. Idem. Commutato autem genere vitæ, omni ratione curandū est, vt id bono consilio fecisse videamur. vide GENVS & CAS. TIGO.

SVETONIVS. Nec vllō spectaculi genere communior aut remissior erat. PLINIVS inuicior. Meruit vt à C. Mufonio ex omnibus omnium ordinum affectatoribus gener afflueretur. Idem. Proximè frequent: auditorio inter se coram multi ordinis nostri clarè iocabantur, intraui, conticuerunt. QUINTILIANVS. Ifo. cratis præstantissimi discipuli: fuerunt in omni studiorum genere. Idem. Est in hac quoque parte Lucilij præceptum, quod quia pluribus explicatur verbis, si quis parum credat, apud ipsum in nouo requirat. Idem. Præcipuè quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Asinium etiam & cæteros qui sunt proximi, vidimus Ennij, Accij, Pacuuij, Lucilij, Terentij, Cæcilij, & aliorum inferi versus. Idem. Versus quoque Saliorum habent carmen, id est, cantum. Idem tamen alibi ait: Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta. Idem. Facilius versus ediscimus quam prosam orationem. AGELLIVS. Proletariorum ordo honestior aliquanto & re & nomine quam capite censorum fuit. Idem. In vestibulo ædium palatinarum omnis ferè ordinum multitudo opperientes salutationem Cæsaribus, conlulerant.

Proximus his tribus exemplis vitæ genus intelligere possis, eam quæ vacatulo vulgò dici solet. In hisque

hisque pro modo rationem dictam putes, quod infrequens non est. Idem. C. Cæsar in ore semper Græcos versus Euripidis de Phœnissis habeat. vide CÆSAR. Idem 9. Fam. ep. 16. Seruius frater tuus, quam literatissimum fuisse iudico, facile diceret, hic versus Plauti nō est, hic est, quod tritas haberet aureis notâdis generibus poëtarum & consuetudine legendi. Idem 3. Offi. 58. Tum Pythius, vt argentarius qui esset apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se conuocauit. Idem 2. de Orat. Retulit ad senatum de illo ipso, quod in eum ordinè consultam grauiter in concione esset inuectus. Idem Orat. 104. Vt nobis non satisfaciât ipse Demosthenes: qui quanquam vnus eminet inter omnes, in omni genere dicendi, tamen non semper implet aureis meas. Idem 1. de Orat. 6. Nam quocunque te animo & cogitatione conueneris, permultos excellentes in quocunque genere videbis, non mediocrium artium, sed prope maximarum. *Id genus, hoc genus, quod genus, pro eo quod est eiusmodi, huiusmodi, cuiusmodi, tanquã si vox vna esset nō inflexa promiscuè in omni casu auctorum plurimi, M. tamen Cicero eius generis, huius generis, cuius generis, dicere solet, Exempla ex multis pauca ascribimus.*

CICERO de Claris oratoribus. Horum ætati successit Isocrates, qui præter cæteros eiusdem generis laudatur semper à nobis. Idem. Huius generis plenus Næuius est. Idem. Et item de cæteris rebus eiusdem generis. *Sed ad propositum.* Idem 3 de Orat. 139. Ipse Aristoteles quum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes à causis forensibus & ciuibus

ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam formam propè disciplinæ suæ, versumque quendam Philo-ctetæ paulò secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbari loquuntur: hic autem, quum Isocratem pateretur dicere. Idem de Demosthene. i. de Orator. 261. Quinctiam, ut memoria proditum est. cōiectis in os calculus summa voce versus multos vno spiritu pronuntiare cōsuecebat. Idē ibid. 69. Etenim si constat inter doctos hominē ignarū astrologiæ, ornatissimis atque optimis versibus Atatum de cælo stellisq̄e dixisse, si de rebus rusticis hominē ab agro remotissimum, Nicandrium Colophonium poetica quadam facultate non rustica scripsisse præclare: quid est cur non orator de rebus his eloquentissimè dicat, quas ad certam causam tempusq̄e cognorit.

Reliquum aut reliquias dici vsitatus quàm residuum.

Cap. XCVI.

IN multis quæ reliqua sunt, illud quoque dicendum est. *Qua forma ab ambigendo ambiguus, ab indigno indignus pro indigno, ab occidendo occidus, ab in & nocendo innocuus, ab asidendo asidus, aliæque hoc genus sexcetera, pro ambigente, indigete, occidente, innocente, & asidete: eadē propè dicitur à residendo residuus pro residente. Quo fit ut à doctioribus rarò dicatur in significatione ea quæ ne vulgò quidem ignota est. Quum enim restare quid aut superesse vulgò dicendum est, id residuum esse dicere solet. Reliquum aut reliquias docti vsitatus dicunt:*

dicunt: ut, Amicitiam si negligis: quid reliquum in humanis rebus esse putas, quo tu oblectari possis? Literæ tuæ cum responderim, reliquum est ut meam tibi voluntatem aperiam. Nulle sunt hostium reliquæ.

CICERO. Reliquas verò partes diei tu consumebas his delectationibus, quas tibi ipse ad arbitrium tuum compararas. Idem. i. Famil. epist. 9. Ut Appelles Veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: sic quidam homines in capite meo solum elaborant, reliquum corpus imperfectum ac rude reliquerunt. Idem. 10. Fam. ep. 20. Mea quidē, ut ad te sæpius scripsi, hæc sententia est: **Q**ui reliquias huius belli oppresserit: eum totius belli confectorem fore. Idem. i. Offi. 59. Consuetudo exercitatioque capienda, ut boni ratiocinatores officiorum esse possimus: & addendo deducendoque videre quæ reliqua summa fiat.

VIRGILIUS.

Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.

A. GELLIVS. Ne reliquum mercedis daret capit cōsiliū. **SAL.** Parte consumpta reliqua cadauerum ad diurnitatem vsus fallerent. **CATO** apud Sallust. Capta vrbe nihil reliqui fit victis. **M. CATO.** Mense Octobri facinus, Nouembris reliquus erat. *Nouembris pro Nouember prisce dictum est.*

In hac autem significatione dici residuum aliquando attendimus.

CN. PLAN. Cupio, mehercule, nullam residuam sollicitudinem esse.

Iure quàm iuste dici elegantius.

Cap. XCII.

Multa sunt in sermone vulgi quæ iure neges mutari, nisi ornatiorem in dicendo virorùm autoritate persuasus sis. Quale est adverbium iuste: cuius loco nomen iure dici inuenias iustitius. Non enim rard fit ut casus Latinus abuevbi significatum habeat. Ut si dicas voluntate feci & vltro feci, idem prope significas. Quæ causa est ut putem luci, vesperi, tempori ruri, aduerbia nunc credita, fuisse prisca Latinorum lingua casus ablatiui. Omnium enim nominum cuiusvis inclinamenti, nisi primi, datiuus & ablatiuus eadem voce dicebantur. Id quod in numero plurali adhuc retinentur etiam in prima inflexione. Ideoque alias contendimus furi & mendaci sine diphthongo ei in syllaba postrema sexti casus esse. Ex hac aduevbi & casus ablatiui affinitate factum est mane. Latini enim, ut Macrobius ait, mane pro bono dicunt, sicut apud nos quoque contrarium est immane ut immanis bellua & immane facinus. Ab omine igitur boni nominis mane dictum est. Omnium enim rerum initia Romani optabant auspiciatiora. Mane autem in ablatiuo ut mare dicebatur, *M.* VARRO. Ab Erythro mare orti. Idem. In mare aquam frigidam oriri. PLAVTVS. Hæc illic est pugnata pugna usque à mane ad vesperum. Idem. A mane ad noctem usque in foro ego diem locare argenti nemini numum queo. Ideoque mane ablatiuus erat, nisi dictum putas ut facile. Nec ignoramus in vulgato *M.* Varronis codicibus verba illa inueniri scripta. Diei principium mane quoddam manat dies ab oriète, nisi potius quod horum antiqui dicebant manum. Ad cuiusmodi

religio-

religionem Græci cum lamen affertur, οὐς ἀγὰδδρ. Verum analogia ut mane dicatur expositulat. Sed ad rei nostræ exempla veniamus. Amicitiam nostram iure incusare non queas. De silentio tuo iure queri mihi videor. Ad me nisi scribas, negligentiam tuam iure reprehenderim.

CICERO. 3. de Orat. 9. Quis enim non iure beatam L. Craffi mortem illam, quæ est à multis sæpe detestata, dixerit, quum horum ipsorùm, qui, tum cum illo postremo ferè collocti sunt, euentum recordatus? Idem. Tales enim nos esse putamus, ut iure laudemur. Idem. Quod forsitan aliquis iure irriserit. Idem. 1. Offic. 111. Seruone eo debemus vti, qui notus est nobis, ne, ut quidam græca verba inculcantes, iure optimo irrideamur. Idem. 3. de Orat. 37. Ut latinè loquamur, non solum videndum est, ut & verba efferamus ea quæ nemo iure reprehendat, & ea sic & casibus & temporibus, & genere, & numero conseruemus: ut ne quid perurbatum aut discrepans, aut præposterum sit, sed etiam lingua & spiritus & vocis sonus est ipse moderandus. Idem. 1. Offic. 19. Quod in rebus honestis & cognitione dignis operæ curaque ponetur, id iure laudabitur. Idem. ibid. 75. Quamuis enim Themistocles iure laudetur, & sit eius nomen quàm Solonis illustrius. Idem. 1. de Orat. 16. Quibus de causis quis nunc iure miretur, ex omni memoria ætatum, temporum, ciuitatum, tam exiguum oratorum numerum inueniri: Idem. 1. Offic. 36. Si eum pateretur in exercitu remanere, secundo eum obligaret militiæ sacramento: quia priore amisso, iure pugnare cum hostib. nõ poterat.

f ij

Idem. 2. de Oratore 106. L. Opimij causam defendebat apud populum audiente me C. Carbo. Nihil de C. Gracchi nece negabat. sed id iure pro salute patriæ factum esse dicebat: vt eidem Carboni tribuno plebis alia tamen mente Rempu. capessenti P. Africanus de C. Graccho interroganti responderat, iure cæsum videri. Iure autem omnia defenduntur, quæ sunt eius generis vt aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut prudentia aut casu facta esse videantur. Idem. 2. Offic. 43. Tyberius enim Gracchus Publij filius tandiu laudabitur: dum memoria rerum Romanarum manebit. Eius filij nec viui probantur, & mortui nomen obtinent iure cæsorum. Idem. Quod si vnquam populo Romano concessum esset, vt iure concitatus videretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illa causa iniustriorem fuisse.

Iniuste autem iniuria, aut per iniuriam dicere possit.

Iusiurandum aut sacramentum non iuramentum Latine dici. Itemque portionem dici vsitatus quàm potum.

Cap. XCVIII.

Illa quoque duo in ore vulgi sunt vulgatiore, iuramentum & potus. Iusiurandum verò non iuramentum: potus sæpe rariè admodum potus à doctioribus vsurpant solent. Huius rei maiorem exemplis fidem acquiramus.

CICERO. 3. Offic. III. Nullum enim vinculum ad astringendam fidem iureiurando maiores arctius esse voluerunt. Idem. ibid. 104. Qui iusiurandum violat, isdem violat, quam

quam Capitolio vicinam Ioui Op. max. vt in Catonis oratione est, maiores nostri esse voluerunt. Idem. Censores nulla de re diligentius quàm de iureiurando iudicabant. Idem. Magna voce iuravi verissimum pulcherrimumque iusiurandum. Idem. Quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse senatorem. Idem. Iusiurandum conferendum putabat. Idem. Quid est igitur, dixerit quis, in iureiurando? Non timeamus Iouem. Idem. Hoc ipsum videtur honestum, conferendum iusiurandi causa ad cruciatum reuertisse. Idem. 3. Offic. 104. Hæc quidem ratio non magis contra Regulum, quàm contra omne iusiurandum valet. Sed in iureiurando, non qui metus, sed quæ vis sit, debet intelligi. Est enim iusiurandum affirmatio religiosa. Idem. Est etiam ius bellicum, fidèscque iureiurandi sæpe hosti seruanda. vide IUS IURANDVM. Idem. 2. de Finib. 90. Epicurus negat tenuissimum victu, id est, contempnissimum cibus & portionibus minorem voluptatè percipi, quam rebus exquiritissimis ad epulandum. Idem. Quid quòd ne mente quidem rectè vti possimus multo cibo & portione completi.

Potum autem Latine dici non negamus: rarum esse facimus.

SVETONIVS de Sergio Galba in iure dicendo quum de proprietate iumentum quæreretur, leuibus vtrique argumentis & testibus, ideoque difficili coniectura veritatis, ita decreuit, vt ad iacum vbi adaquari solebat, duceretur capite inuoluto, atque ibidem reuelato, eius esset ad quem sponte se à potu recepisset. SAL. Cibus potusque illis ad-

uerfus famem atque sitim, non libidini neque luxuriæ erat.

ENNIVS,

O fides alma apta pennis, & iusurandū Ionis.

PLAVTVS.

Arbitratu tuo iusurandum dabo.

SVE TONIVS de Tyberio. Excogitauerat autem inter genera cruciatus, etiam vt lar- ga meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum simul vrinæque tormento distenderet. Idem de Claudio. Libertos diuites & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores atque rectores, veneno partim cibis, partim potionibus indito interceptit. Idem. Sedata siti aquæ gelidæ potione pugiones duos arripuit. Idem. Vnum, veneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre poposcerat. Idem. Quare admodum exhilaratus quadragenos aureos comitibus diuisit, iusque iurandum & cautionem exegit è singulis. QVINTILIANVS. Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant, ne vnquam iusurandum deferremus.

Inde agnoscas quàm friuola illa sit triualium differentia, quæ potum sanorum esse, potionem egrorum præcipit.

Sacramentum appellari iusurandum vnde id quod imperatori præstari solet attendimus: corrupto vocabulo nostrum sacramentum vulgò dicitur.

CICE. I. Offi. 36. Quum amore pugnandi in exercitu remansisset, Cato ad Pompilium scripsit: vt si eū pateretur in exercitu remanere, secundo eū obligaret militiæ sacramento: qui

quæ priore amisso, iure pugnare cum hostibus non poterat. Idem I. de Ora. 42. Agerent enim tecum lege primum Pythagoræ omnes, atque Democritici, caterique in suo genere Phisici, vincerentque ornati in dicendo & graues, quibuscum tibi iusto sacramento contendere non liceret.

SVE TONIVS de C. Iulio Cæsare. Sæxit ne quis cuius maior annis viginti minorue decem, qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset.

Aliquot dici elegantius, quàm quod vulgo dici solet, nescio quot.

Cap. XCIX.

Aliquot in arte dicendi artifices primarij, imò ferè omnes id obseruant. vt ubi semidolum vulgus dicit nescio quot, ipsi aliquot usurpent: vt, *Aliquot abs te accepi literas amicitia nostra planè refertas.*

Inuidorum aliquot felicitate tua discruciantur. Domus aliquot incendio cremata sunt.

CIC. Accepi à te aliquot epistolas vno tempore: quas tu diuersis temporibus dederas. *Aliquos non aliquot Quintilianus dicit. M. inquit, Tullius non dubitauit aliquos suos liberos iam editos, aliis postea scriptis ipse damnare.*

VIRGILIVS. Post aliquot mea regna vident mirabor aristas.

TERENT. Cupio aliquot parare amicos beneficio meo. Idem. Aliquot mihi amicos aduocabo. Idem. Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam meam nubere gnato tuo. Idem. *Diis pol habeo gratias, quod in pariundo aliquot*

affuerunt libera. Idem. Fieri aliquot adolescentulis coimus in Pyrao, in hanc diem ut de symbolis essemus.

SVETON. Aliquot ante annos L. Saturnini seditiosum tribunatum senatus coercuerat. A. GELL. Quam rem & alij & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat. Idem. Quumque aliquot eorum qui aderant, quadrupes equus, apud suum quisque grammaticum legisse se diceret. M. VARRO. Aliquot verborum antiquorum graecorum perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas.

Superius, posterius, & proximum, quid habeant significatus.

Cap. C.

Proxima auctorum non vulgare aduocatio te, puto, docebit, superius pro precedenti aut praeterito, aut quod Ciceronem reformidasse aiunt, nouissimo, posterius vero aut (quod sapientius est) proximum, pro sequenti aut futuro aut secundo non rarer usurpari: ut, Superiores tuae literae amicitiae nostrae testes sunt. Superioribus his diebus quid hic nouitatis fuerit, proximis literis meis cognosces. Anno proximo te, ut spero, uisurus sum.

CICERO. Superioribus literis beneuolentia magis adductus, quam quod res ita postularret, fui longior. Idem. Abs te superioribus quoque literis perui ne mihi tempus prorogetur. Idem. Iisdem igitur de rebus etiam atque etiam horro, quibus superioribus literis hortatus sum. Idem. Me & superiores literae tuae admodum delectarunt. vide LITERA.

Idem

Idem. Ea quae essent, dictum est libro superiore. Idem. 2. Offic. 1. Quemadmodum officia ducerentur ab honestate. Marce filii, atque ab omni genere uirtutis, satis explicatum arbitrator libro superiore. Idem. 1. Offic. 34. Quum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim: quumque illud sit proprium hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Idem. 1. Tusc. 114. Fertur de Sileno fabella quaedam: qui quum à Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur: docuisse Regem non nasci homini longè optimum esse, proximum autè quam primum mori. Idem. 1. Offic. 54. Prima societas in ipso est coniugio, proxima in liberis, deinde una domus, omnia communia.

A. GEL. Quod in capite superiore à Critolao scriptum esse diximus super Demosthene, id C. Gracchus in oratione qua legem Aufidiam dissuasit, in Demadem contulit. Idem. Populo autem Rom. ita uti Varro dixit dies singulos enumerare à media nocte usque ad mediam proximam. VAL. MAXI. Proximus à Libero patre intemperantiae gradus ad incontinentiam Venerem esse confueuit. Idem. Proximum somnium etiam paulo est longius, propter nimiam tamen euidenciam ne committatur impetrat.

Ad hoc adicio proximum pro superiore non profus infrequenter dici. QVIN T. Proximo libro de tropis dictum est.

CICERO. Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his literis quas à te proximè accepi. Idem. His proximis Nonis

f v

tu non affuisti. *Proximum & superius nonnunquam simul dicuntur.*

CICERO. Quem proximis superioribus diebus acerrimè oppugnasse tulissim.

A.GEL. Quem librum legimus biduo proximo superiore.

Hæc autem utriusque collocatio vim habet maiorem. Præterea superior & inferior, ut id accedat, non inueniuntur tum dici solent, quum comparationis excessus quidam est. Illud enim Cicero C. Cesare fuit eloquentior non parum dicas eleganter. C. Cesare M. Cicero fuit eloquentia superior, vel M. Cicerone C. Cesar eloquentia fuit inferior.

CICERO. Habes enim neminem honoris gradu superiorem. Idem 1. Offi. 116. Idem fecit Timotheus Cononis filius, qui cum belli laude non inferior fuisset quam pater, ad eam laudem, doctrinæ & ingenij gloriam adiecit. Idem ibidem 90. Philippum quidem Macedonum regem rebus gestis & gloria superatum à filio, facilitate & humanitate video superiorem fuisse.

FINIS CENTVRIÆ
SECYNDÆ.

FRANCISCI
SYLVII AM-
BIANATIS
Institutio-
num,

CENTVRIA TERTIA.

Quum generalis sermo est, ut amur tum eleganter verbo impersonali passivæ vocis. Cap. I.

 Observatur plerunque, ut quum generalis sermo est, hoc est, ad omnes aut ad multos generis eiusdem relatus est, impersonali verbo passivæ vocis utantur: ut, Cum amicis iucundè multum vivitur, id est, quicumque cum amicis vivunt, aut ex his multi, multum iucundè vivunt. Nobilitati iniuste multa committenti non occurritur. De rebus gestis principum verè satis non scribitur.

LYCRETIVS.

*O miseræ hominum mentes, o pectora cæca.
Qualibus in tenebris vitæ, quantiisque periculis
Degitur hoc aui.*

PERSIVS.

Velle summ cuique est, nec voto vivitur uno.

MARTIALIS.

Non bene, crede mihi, seruo seruitur iniquo.

VIRGIL.

Vndique totis vsque adeo turbantur agris.

Idem.

Conueniunt stratôque super discumbitur ostro.

HORATIUS.

Vivitur parvo bene, cui patrum

Splendet in mensa tenui salinum.

PLAVTVS.

Mala fama facile nubitur, dum dos sit.

Idem.

Perinde ut bene vivitur, diu vivitur.

Idem.

*Verecundari neminem apud mensam decet, ubi
de diuini atque humanis cernitur.*

TERENTI.

Quid agitur? statur.

PLIN. Hercule in hac artium sola euenit, ut cuiusque medicum se profitenti statim credatur, quum sit periculum in nullo mendacio manus. QVIN. Cito scribendo non fit ut bene scribatur: sed bene scribendo fit ut cito. Idem. Mithridati duas & viginti linguas, quot nationibus imperauit, traditur notas fuisse. A. GEL. Anates Ponticas dicitur edundis vulgo venenis vicitare.

His duobus exemplis attende post huiusmodi impersonale verbum, quod absolute ferè dicitur, verbum indefinitum collocari posse, quod ante se habeat accusatum.

Idem.

Super atate Homeri atq; Hesiodi nõ cõsentitur.

CICERO. I. Offic. 34. Suscipienda quidem bella sunt ob eã causam, ut sine iniuria in pa
ce

ce viuatur. Idem ibidem. Referrî enim decet ad ea quæ proposui in principio fundamenta iustitiæ: primum, ut ne cui noceatur: deinde, ut communi vtilitati seruiatur. Idem. Virtuti sudorem mortales anteposuerunt: longa autem est & ardua via ipsa & aspera primum: vbi in cacumen ventum est, facilis est quæ dura extiterat. Idem. Huius ignorantia non modò in vita, sed sæpissimè & in poëmaticis & in oratione peccatur. Idem

1. Offic. Quoniam autem viuatur non cum perfectis hominibus planèque sapientibus, sed cum his in quibus non præclarè agitur, sed sunt simulacra virtutis, etiam hoc intelligendum puto, neminem omninò esse negligendum in quo aliqua significatio virtutis appareat. Idem 12. Famil. epist. 11. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Ianuarias. Obuiam mihi sic proditum est, ut nihil fieri potuerit honoratius. Idem 2. Offic. 9. Occurritur autem nobis, & quidem a doctis & eruditis. Idem 3. de Orat. 18. Quum placuisset idem cateris, in syluam ventur, & ibi magna cum audiendi expectatione confidetur. Idem 2. de Orat. 207. Inuidetur enim commodis hominum ipsorum, studis autem certe moderatis fauetur. Idem ibidem. 210. Inuidetur autem præstanti florentique fortunæ. Idem ibidem 209. Sed etiam superioribus inuidetur sæpe vehementer, & eo magis si intolerantius se iactant, & æquabilitatem iuris præstantia dignitatis aut fortunæ suæ transeunt.

M. BRVTVS. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudinem Romam conuenisse. VALER. MAXIM. Quid enim prodest fo
f vij

ris esse strenuum, si domi male viuitur?

Nonnunquam tamen inuenias postum hoc genus verbum, ubi generalis sermo non sit, sed hoc rarius est: ut, A me amatur. Id proprie dictum esse negarem, nisi ab exercitis latinæ linguæ ducibus dictum scirem.

CIC. 6. Famil. ep. 12. Nihil est à me inferuitum temporis causa. Idem. Non potuit accuratius agi, nec prudentius, quàm actum est à te cum Curione de supplicatione.

Quum generalis sermo est, uti possis non inuenustè verbo modi coniunctiuum personæ secundæ, numeri singularis.

Caput II.

Generalis sermo item si erit: hoc genere orationem venustes. Verbum modi subiunctiuum personæ secundæ, numeri singularis colloces: ut, Ea est amicitie suauitas, ut ea suauius nihil excogitare queas: id est, nullus, quicumque sit, queat. Qui in pericula euntem comitetur, vix hominem inuenias. Quo breuiore compendio ad egestatis tenuitatem devenias: quàm quum nihil conquirendo multa deperdas?

CICERO I. Offic. 73. In omnibus negotiis priusquam aliquid aggrediare, adhibenda est præparatio diligens. Idem 5. Tusculan. 118. Iniurias fortunæ quas ferre nequeas, defugiendo relinquant. Idem 1. Offic. 110. Neque naturæ attinet repugnare, nec quicquam sequi quod assequi nequeas. Idem 3. Offic. 104. Quod affirmatiuè quasi deo teste promiseris, id tenendum est. Idem. Homines enim imperiti facilius quod stultè dixeris re-

prehendere, quàm quod sapienter taceris, laudare possunt. Ex hoc dicendi genere Ciceronianum illud omnino non est. Lege orationes Gracchi, patronum ærarij esse dices. Quale rarius est.

VIRGILIUS.

Migrantes cernas, totæque ex urbe ruentes.

TERENTIUS.

Adeo homines immutari ex amore, ut non cognoscas eundem esse.

Idem.

Sine inuidia laudem inuenias & amicos pares.

Idem.

Istuc est sapere, qui vbiunque opus sit, animum possit flectere.

Idem.

Perpol quàm paucos reperias meretricibus fideles euenire amatores.

QVINTILIANVS, Quo constant miracula illa Pilariorum & Ventilatorum: ut ea quæ emiserint, vltro venire in manus credas & quæ iubentur decurrere. Idem. Nocet etiam diu pugnare, in his quæ obtinere non possis. VALERIUS MAXIMVS, Neque virtus haustum sui cum aliquo personarum discrimine largum malignumve præbet: sed omnibus æqualiter exposita, quid cupiditatis potius quam quid dignitatis attruleris aestimat: inque captu bonorum suorum tibi ipsi pondus examinandum relinqui, ut quantum subire animo sustinueris, tantum tecum auferas. SALL. Priusquam incipias consulto, & vbi mature consulueris, factio opus. M. CATO. Vita humana propè uti ferrum

est. Ferrum si exerceas, conteritur: si non exerceas, tamen rubigo interficit. Ita homines exercendo videmus conteri: si nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti facit quàm exercitatio.

Quod item in sermone generali infinitivus cum verbo esse aut licere dicitur.
Cap. III.

Apu^d M. Tullium legere licet infinitivum cum verbo licere, ut apud A. Gellium cum verbo esse, tum dici quum sermo generalis est: ut, *Audire licet quàm frequens sim laudum tuarum buccinator. Animadvertere est quanta ex re literaria queri possit utilitas. Quàm sit hæc aeris intemperies vehemens sentire est.*

CICERO. Officior. 42. Videre etiam licet plærosque non tam natura liberales, quàm quadam gloria inductos, ut benefici videantur, facere multa: quæ videntur magis proficiisci ab ostentatione quàm à voluntate. Idem 3. de Orat. 97. Licet hoc videre in reliquis sensibus, vnguentis minus diu nos delectati, summa & acerrima suavitate conditis, quàm his moderatis.

A. GELLIVS. Multos videre est pecunia cupidos. Idem. Animadvertere est plæraque verborum latinorum ex ea significatione in qua nata sunt decessisse. Idem. Animadvertere est in tota ista Catonis oratione omnia disciplinarum rethoricarum, arma atque subsidia mota esse.

Quod

*Quod à verbis deponentibus aut communi-
nibus nõ fiant impersonalia vocis pas-
sivæ, quorum loco in sermone generali
persona tertia numeri pluralis usur-
panda sit.*
Cap. IIII.

Experiuntur lectione multa attentaque, quo genere dicendum sit ornatius. Quale hoc est, Loquentium vulgus in sermone generali personam tertiam numeri pluralis verbi neutri, aut alicui absolute positi sine ullo supposito dicunt sepiusculè. Dicunt enim: cœnant prædant, ludunt, amant, aliæque hoc genus sexcenta. Ea autem fiant impersonalia verba vocis patientis lepidius, ut, cœnatur, prædatur, luditur, amatur. Sed quoniam à verbis in oratione exeuntibus verba huiusmodi impersonalia inclinari posse, negat scite Priscianus: ideo personæ tertiæ numeri pluralis verborum in oratione exeuntium, qualia sunt deponentia aut communia, sine ullo supposito vim habent verbi impersonalis passivæ vocis, tum quum sermo generalis est: ut, *Tantam esse amicitiam nostram admirantur. Aucupantur male principum amicitias: earum enim utilitas non virtus origo est. Aetatis huius mos ille parum probatus est. A suis abstinent, alienis utuntur.*

CICERO. Offic. 38. Maximèque admirantur eum, qui pecunia non movetur: quod in quòque viro perspectum sit, hunc dignum spectatu arbitrantur. Idem ibid. Quia deos nocere non putant, hæc exceptis, homines hominibus plurimum obesse vel prodesse arbitrantur. Idem. Itaque vulgo loquuntur scilicet in beneficiis mores hominum non fortunam

sequi. Idem. 2. de Orat. 31. Reos autem appello, non eos modò qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur: sic enim olim loquebantur. Idem. Ita enim loquebantur, qui est omnibus princeps, nò omnibus princeps. Idem de Oratore perfecto. 31. Quæ est autem tanta peruersitas, vt inuentis frugibus glande vescantur? Idem. Veientem quidem agrum & Capenatem metiuntur.

VIRGIL.

Iuppiter, hospitibus nam te dare iura loquuntur.

PLIN. Iun. Ita vulgo ex moribus hominis loquebantur PLIN. Frontemque domini plus prodesse quam occipitium, non mentiuntur.

Est tamen ubi à deponèti verbo impersonale fiat.

QVINT. Cultus concessus atq; magnificus addit hominibus, vt Græco versu testatù est, auctoritatem: at muliebris & luxuriosus detegit mentem. Hoc autem rarum omnino est.

Vbi verò ea persona tertia numeri pluralis vocis actiue sine supposito ponatur, scriptorum grauis auctoritatis exempla non desunt: quum eorum significatus hominum generi est geminus. Sed hoc itidem rarum est, nisi in paucis: qualia sunt ferunt, aiunt, dicunt.

CICERO de Orat. perfecto. 62. Et Xenophonis voce Musas quasi locutas ferunt.

VIRGIL.

*Vrbem quam dicunt Romam Melibæe putant
Stultus ego huic nostræ similem.*

PLINIVS Iunior. Ferunt Xerxem, quum immensum exercitum oculis obisset, illachrymasse, quòd tot millibus tam breuis immineret occasus.

Quod

Quod cum impersonali verbo actiue vocis indefinitum impersonalis passiuæ vocis aut passiuæ verbi collocari debeat. Cap. V.

ID etiam tradi oportet, quod obseruari saepe attendimus. Id autem est. Quum post verbum impersonale vocis actiue domestico sermone postponitur verbum modi indefiniti: hoc esse verbi impersonalis passiuæ terminationis, aut verbi passiuæ, elegantius sit: vt, *Quanta sit amicitia nostræ magnitudo, credi non potest. Amicorum negotia perinde vt sua curari oportet. Ab eo qui habitus amicus est negligi, inefficium esse dici solet.*

CICERO in Hortensio ex frag. Vti qui puram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam: sic literis talibusque doctorinis ante excoli animos & ad sapientiam concipiendam imbui ac præparari decet. Idem. Negat Epicurus iucundè posse viuì, nisi cum virtute viuatur. Idem 2. de Finib. 49. Naturæ obistit nullo modo posse. Idem. Dicit nihil potest verius. Idem. Premit enim atque instat, nec resisti potest. Idem 2. de Orat. 208. Videndumque hoc loco est, ne quos nos ob benefacta diligi volumus eorum laudem atque gloriam, cui maximè inuideri solet: nimis efferre videamur. Idem de Senec. 69. Horæ quidem cedunt & dies, menses & anni, nec præteritum tempus vnquam reuertitur, nec quid sequatur, sciri potest.

TERENTIUS.

Hanc oportet in cruciatum abripi,

Idem.

Iam sciri potest.

Idem.

Non hercle verbis Parmeno dici potest tantum quam re ipsa nauigatio incommodum est.

QVINTILIANVS. Pueriles annos onerari non oportet. Idem. Vix dici potest quanto libentius imitemur eos quibus fauemus. Idem. Neque adeo ieiunam & pauperem natura eloquentiam fecit, vt vna de re bene dici, nisi semel non possit. Idem. Quæri solet, an etiam si discenda sint hæc, eodem tempore tradi omnia & percipi possint. Idem. Vt monilibus & margaritis ac veste longa, quæ sunt ornamenta scæminarum, deformentur virginitate nec habitus et ium phalis, quo nihil excogitari potest angustius, scæminas deceat. A. GELLIVS. In iis autem diis quos placari oportet, vti mala à nobis vel à frugibus natis amoueantur, Aueruncus quoque habeatur, & Robigus. Idem. Eius obseruationis an religio vlla sit tradita, quæri solet. Idem. Quæri solitum est in Philosophorum disputationibus, an semper inque omnibus iussis patri parendum sit.

Verba iubere & imperare cum passiuis indefinitis, quàm cum actiuis coniungi sæpius. Cap. VI.

Illud quoque stylo nostro produci iubemus: quod frequens oratoribus esse non ignoramus. Hoc autem est, cum verbo iubere vel imperare indefinitum actiuum raro, passiuum prope semper, nisi alius generis est, adiunctum est: vt, Accersi iubeo, impero obseruari. portari iubeo.

CICERO 5. Tulc. 91. Xenocrates, quum legati ab Alexandro quinquaginta ei talenta attu-

attulissent, quæ erat pecunia temporibus illis Athenis præsertim, maxima: adduxit legatos ad cœnam in Academiam. Iis apposuit tantum quod satis esset, nullo apparatu. Quum postridie rogarent, cui numerari iuberet. Quid? vos heistera, inquit, cœnula num intellexistis me pecunia non egere? Idem de Dionysio 5. Tulc. 60. Quum pila ludere vellet, studiose enim id faciebat, tunicam que poneret, adolescentulo quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic quum quidam familiaris iocans dixisset: Huic quidem certe vitam tuam committis: arripissetque adolescentens, vtrumque iussit interfici. Idem I. in Catil. 27. Num ne hunc in vincula duci, num ad mortem rapi, num summo supplicio maectari imperabis?

ENNIVS.

Mihi auscultate: pueros cremari iube.

PLAVTVS.

Quid deportari ad nos iubet?

Idem.

Iube hanc aquam calefieri.

PLINIVS. Amygdalæ in argilla molli meridie spectanti seri iubentur. Idem. Prior Africanus Q. Ennij stauam sepulchro suo imponi iussit. QVINTILIANVS. Silent leges inter arma. nec se expectari iubent. A. GELL. Quem in manu amici conspectum legi iusserat. Idem. Eum vocari iussit. Idem. Vestimenta detrahi imperauit.

*Infinitiuū passiui verbi vsitatus quàm
actiui cum verbo posse componi. Ibi-
que an possibile latinè dicatur.*

Caput VII.

V Surpatione dignum cēseri id potest: quod mul-
to receptæ autoritatis exemplo firmatum sit,
Cuiusmodi illud est. Cum verbo posse, infinitiuum
passiui sepius, actiui per rard adiuunctum inuenias,
nisi in primis aut secundis personis: ut, Ex amicitia
integritate utilitas multa queri potest. Ab uncto
corio canis absterri non potest. Res ea citius nun-
ciari non potuit.

CICERO pro Milone 9. Infidiatore verò
quæ potest inferri iniusta nex? Idem I. Tuscul.
108. Ad omnem rationem Teucris vox accom-
modari potest. Patria est vbicunque est bene.
Idem 2. de Leg. 24. Animi labes nec diuturni-
tate vanescere, nec manibus vllis elui potest.
Idem 10. Fam. epist. 10. Is autem qui verè ap-
pellari potest honos, non inuitamentum ad-
tempus, sed perpetuæ virtutis est præmium.
Idem. Tanta oblectatio est in ipsa facultate
dicendi, vt nihil hominum aut auribus aut
mentibus iucundius percipi possit.

TERENTIUS.

Non posse calari nostra diutius iam audacia.

Idem.

*Non satis pro merito ab illo tibi potest referri
gratia.*

Idem.

*Mihi non videtur quod sit factum legibus, res-
cindi posse.*

Lex tabularum duodecim. Sacricommis-
sum est quod nunquam expiari poterit. Im-
piè

piè commissum est quod expiari poterit.

PLINIUS Iunior. Quid homini potest dari
maius quàm gloria, & laus, & æternitas?

QVINT. Tradi omnia quæ ars efficit, non
possunt. Idem. Natura tenacissimi sumus eo-
rum quæ rudibus annis percepimus: vt sapor
quo noua imbuis durat: nec lanarum colores
quibus ille simplex candor mutatus esse elui
possunt. Idem. In pueris oratio perfecta nec
exigi nec sperari potest. Idem Philosophia si-
mulari potest, eloquentia non potest. Idem.
Neque semper est desperandum aliquid illis
quæ dicta sunt melius posse reperiri. Idem.
Turpiter desperatur quicquid fieri potest.
M. CATO. Frusto panis conducì potest, vel vti
loquatur.

*Superioribus his exemplis admonitum te volu-
mus usu verbi posse, cum infinitiuo passiui, declina-
ri vitæque vocabulum possibile aut impossibile,
quod à M. Tullio usurpatum legere non memini.
Ne tamen vocabulum hoc è Latio quasi relegari
à nobis videatur: latinum esse ex Macrobio èxque
Fabio Quintiliano docemus. Illius verba sunt.
Quum tria hæc ex æquo impossibilia puten-
tur: vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel
versum Homero subtrahere. Huius autem.
Non, inquit, longum tantum, sed etiam im-
possibile aut potius infinitum est. Eiusdem.
Impossibilia aggrediantur. Eiusdem. Melius
igitur qui tertiam partem dixerunt adinueni-
quod nostri impossibile nominant: quæ vt
dura videatur appellatio, tamen sola est.*

Impossibile igitur durum est vocabulum.

Post verbum volo, nolo, aut malo, infinitiuum passiui elegantius quàm actiui ponendum esse.

Cap. VIII.

Admoneri te quoque illud volumus: post verbum volo, nolo, malo, sepius atque multò uisitatius in persona quauis infinitiuum passiuum quàm actiuum collocari: ut, Amicitiam tuam comparari volo. Damnum suscipi nolo. Abs te uirtutem quàm diuitias comparari malo.

QVINTILIANVS. Nec mihi vnquam tanta fuit cura breuitatis: ut non ea quæ credibilem faciunt expositionem, inseri uelim. Idem. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus: quas, si fieri posset, sapiens Chrysiippus optauit: certè quatum res pateretur, optimas eligi uoluit. Idem. Se quoque præceptores intentè ac modestè audiri uelint. Idem. Duodecim tabulæ nocturnum furè quoquo modo, diurnum autem, si se telo defenderit, interfici impunè uoluerunt. ATTEIUS CAPITTO. Cato rem quam consulebatur, quoniam non è Republica uidebatur, perfici uolebat. CICERO. Pluribus nominibus vnã rem declarari uolo.

Post alia quoque uocabula infinitiuum passiuum non incommodè collocari.

Caput IX.

Illud quoque his adiungi laborauimus: ut etiam post uocabula alia infinitiuum passiui uerbi quàm actiui collocari inuenias uisitatus: etiam si non diutius in attentã oratorum lectione uerjatus fuerit:

fuerit: ut Amicitia nostra fines protendi longius operam dabo. Publicam rem negligi turpe est. Belterophontia literas fert is qui exitium à se suum portare nescit.

CICERO. 2. Famil. ep. 7. Sera gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est. Idem. Summum autem bonum si ignoretur: uiuendi rationem ignorari necesse est. Idem. 1. Offic. Potest accidere promissum & contentum, ut id effici sit inutile, uel ei cui promissum sit, uel ei qui promiserit. Idem. 1. de Diuinitio. 2. Ego gentem nullam uideo neque tam humanam atque doctam, neque tam immanem atque barbaram: quæ non significari futura, & à quibusdam intelligi prædicique posse censeat. Idem. Ego cupio non mendacem probari. Idem. 2. Offic. 70. Melius apud bonos quàm apud fortunatos beneficium collocari puto. Idem. ibidem. 87. Res autem familiaris quari debet iis rebus, à quibus abest turpitudine: conseruari autem diligentia & parsimonia, iisdem etiam rebus augeri. Idem. ibid. 28. Portari in triumpho Massiliam uidebamus.

HORATIUS.

Nec uera uirtus, quum semel excidit, curat reponi deterioribus.

TERENT. Aut ego profecto egregiè ad miseriam natus sum, aut illud falsum est quod ego audio dici, diem adinere aegritudinem hominibus.

Idem.

Idcirco accersor, nuptias quod mihi apparari sensit.

SVETONIUS de Augusto. Componi aliquid de se nisi & serio & à præstantissimis

offendebatur. **PLINIVS.** Ritu naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri. Coli rura ergastulis pessimum est, uti quicquid agitur à desperantibus. Idem, Minus miretur hoc, qui sciat vestem à tineis non attingi, quæ fuerit in funere. **QVINTILIANVS.** Vbi vinci necesse est, expedit cedere. Idem. Socrates iam senex infutui lyra non erubescbat. Idem. Videtur ars omnino dicentis contra iudicem adhiberi. Idem. Neque est sanctius sacris iisdem, quam studiis initiari. Idem. Lex est quæ prohibet adulteram sine adultero occidi. Idem. Auctoritas ab oratoribus vel historicis peti solet: nam poetas metri necessitas excusat. **A. GELLIVS,** de Alexandro. Victis hostis uxorem, facie incluta mulierem vetuit in conspectum suum deducere, ut eam ne oculis suis quidem contingeret. **C. CAESAR.** Neque hominum morte memoria deleri debet: quin proximis retineatur: neque clientes sine summa infamia deferri possunt. **MAR. CATO.** Maiores sanctius habere defendi pupillos, quam clientem eum fallere.

Quod verba curo, volo, nolo, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, pro presenti indefiniti actiui participium prateriti temporis habeant elegantius. Cap. X.

Dicendi genus hoc obseruatum si curaueris, à frequentiore usu dicendi comicorum non discedes. Has autem via obseruare queas: si potest verba

verba curo, volo, nolo, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, posueris participium temporis prateriti non verbum indefiniti modi verbi actiui, ut *Misissas ad amicum literas curauit. Detrimentum vllum tibi allatum nolo. Rempublicam diuitiis ac viribus adiutam oportet.*

T E R E N T I V S.

Adolescenti morem gestum oportuit.

Idem.

Iam iam, ubi erit, inuictum tibi curabo, & mecum adductum tuum Pamphilum.

P L A V T V S.

Sed etiam est paucus quod vos monitos voluerim.

Idem.

Eas, si adeas, abitum quam aditum malis.

Idem.

Sunt qui volunt te conuentam.

Idem.

Dij me ex perdita saluatam cupiunt.

A. GELLIVS. Aduersarios seruatos magis cupiunt, quam perditos.

Quod item post verbum curo participium futuri in dus postponatur elegantius quam infinitiuum verbi actiui.

Caput XI.

Preceptionem hanc imitandam si curaueris, nihilo minus eleganter orationem compones. Ea cum alii multis, tum maxime **A. Gellio & Valerio Maximo, M.** quoque **Ciceroni** non parum familiaris est. Ea autem huiusmodi est. Cum verbo curo participium futuri in dus ponitur elegantius quam actiuum verbum modi indefiniti. *Ut Negotia tua quam mea prius conficienda curabo.*

Librum, quum usus fuero, referendum curabo. Lites eas ad me mittendas curauit.

CICERO. Eo factum est vt ad te Lupus sine meis literis rediret, quum tamen curasset eas ad me perferendas. Idem. Quos tamen ipsos, si quem cui rectè committam inuenero, curabo ad te perferendos. Idem. Hunc tu si mihi restitutum curaris, non possum dicere quàm mihi gratum futurum sit. Idem. Hunc Fabricius reducendum curauit. Idem. Negotium conficiendum cures. Idem. Funus ei satis amplum faciendum curauit. vide CVRO.

PLINIUS Iunior. Missi statim pontifices qui defodiendam necandamque curarent. A. GELLIUS. Ex malis duobus quos apud eum vidisset, vter maior esset, mittendum curaret. Idem. Hos porro libros vniuersos multis post tempestatibus, Seleucus rex qui Nicanor appellatus est, referendos Athenas curauit. Idem. Is me statim rei capitalis damnandum, dandumque ad bestias curauit. CN. PLANCUS. Exercitum huc traiciendum quàm primum cures. VAL. MAXIMVS. Mero somnoque sopitos plaustris in urbem deuehendo curauerant. Idem. Vt comperit vnde aduecti essent, quinqueremi reportandos Meletam, inque templo Iunonis collocandos curauit.

Verbum velle ac locare, eisdem dici posse vt notis, exempla ascribimus.

CICERO. 4. Fam. epist. 12. Posteaque curauimus, vt eidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent.

PLAVTUS. Volo amori obsecudum illius.

Hæc

Hæc quoque verba qua præceptione dixi superiore cum infinitiuis passiuus verbi non ineleganter dicuntur.

Post verba necesse est, oportet, volo, nolo, malo, peto, rogo, precor, verbum modi coniunctiu sine particula vt, ponendum esse.

Caput XII.

NEcesse est multis comprobem testimoniis, quod à vulgi sermone alienum esse dicemus. Quale illud est. Post verba necesse est, oportet, volo, nolo, malo, peto, rogo, precor verbum modi subiuunctiu preposita ei particula quod vel vt, sermone vulgi ignotum non est. Qui sibi paulo vixi sunt humaniores, omissa particula quod vel vt, posterius id verbum modi subiuunctiu in verbum indefinitum transferendum esse præceperunt: Nos tamen censemus verbum id in modo subiuunctiu abiectione particula quod vel vt, relinquas: vt, Amicum bonum qui nactus sit, voluptate afficiatur necesse esse. Malo venias quàm scribas. Vbi sis me rogo certiore facias. Demetrius Phalereus. Inuenes domi parentes, obuios in itinere, in solitudine se ipsos vereantur oportet.

CICERO. Velim ita statutum habeas, me tui memoriam summa cum beneuolentia tenere. Idem. Tu velim ita tibi persuadeas, nullam rem esse minimam quæ ad te pertineat, quæ mihi non charior sit quàm meæ res omnes. Idem. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi

velim. Idem. 5. Famil. epistol. 6. Tu ad me velim literas crebrius mittas. Idem. 1. de Orato. 133. Nunc enim te iam exoremus necesse est. Idem. Tu velim definas iam nostris literis v. ti, & nos aliquando reuifas. vide REVISOR. Idem. Me tamen velim quod ad tempus expectemus, certiozem facias. Idem. Ante eam diē Annēius ad me redeat oportet. Idem. Eius negotium sic velim suscipias, vt si esset res mea, vide NEGOTIVM. Idem. Torum negotium sustineas oportet. Idem. Multos tibi commendem necesse est. Idem. Hoc tū meum consilium laudes necesse est. Idem. Nolim me iocari putes. vide IOCOR. Idem. 1. de Orator. 20. Ex rerum cognitione efflorescat & redundet oportet oratio. Idem. Quicquid oritur, qualecunque est, causam habeat à natura necesse est: vt etiam si præter consuetudinem exiterit, præter naturam tamen non possit existere. vide CONSVTUDO. Idem. 2. Offic. vide METVO. Qui se metui volent, à quibus metuuntur, eosdem metuunt ipsi necesse est. Idem. Hominem occidat oportet, qui vestra opera vti velit. Idem. 1. Tusculan. q. Mallem Cerberum metueres, quam ista tam inconsideratè diceres. Idem. Tamen huic ipsi multa tribuat & concedat necesse est.

CATVLLVS.

*Nā magnus ex matre & nato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia religio.*

PROPERTIVS.

Multa prius dominæ delicta queraris oportet.

TERENTI.

Nolo mentiare, aperte ista, vt res est nuntiato.

M. BRV-

M. BRVTVS. Rescribas nobis ad omnia rogamus. Idem. Petimus à te facias nos certiores tuæ voluntatis in nos. D. BRVTVS. Autoritate & prudentia prospicias oportet, ne inimici nostri consulibus sublati sperent se conualefcere posse. C. CASIVS. Cito fame pereat necesse est. C. ASINIVS Pollio. Si qui latantur in præsentia, tamen postmodum necesse est doleant. QVINTILIANVS. Necesse est sibi numium tribuat, qui se nemini comparat. Idem. Concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando bonum virum, vt mendacium dicat. Idem. Qui neque fecisse se negabit, neque aliud esse quod fecerit, dicet, neque factum defendet, necesse est in suo iure consistat. IVLIVS HIGINVS. Quæ Bidens est hostia, oportet habeat detes octo: sed ex his duo cæteris altiores, per quos appareat ex minore ætate in maiorem transcendisse.

Necesse est quàm necessarium est, aut, quod non infrequens est apud A. Gellium, necessum est, vsitatus dici velim admoneare.

*Quod itidem post verba curo, ceseo, pro-
video, caueo, nuntio; suadeo, facio, re-
liquum est, verbum subiunctiui modi,
omissa particula quòd, vel vt, vel ne
ponatur. Cap. XIII.*

ESSE ET præceptio hæc familiarior curavi, eam enim cum superiore, quæ eiusdem ferè argu-
menti est, si coniunxissen, verborum exemplo

rúmque multitudo puerili ingenij paruitatem obruisset potius, quam adiumento fuisset: quam inuare firmareque contendimus. *Quum igitur post verba hæc curo, censeo, prouideo, caueo, nuntio, suadeo, facio reliquum est, & si qua similia sunt, verbo modi coniunctiui particula quod, vel ut, vel ne, domestico sermone preponitur: fac eam particulam abicias, si dicere contendas ornatius: ut, Amicitiam quibus scis rebus augeri posse, censeo augeas. Eternam tibi queras gloriam suadeo. Fac me semper diligas.*

CICERO. IO. Fam. ep. 15. Fac valeas, meque mutuo diligas. Idem. Reliquum est tuam profectiõnem amore consequar. Idem. Caue dubites quin omnia de salute ac re ditu tuo perfecta sint. Idem. Caue festines aut committas, vt aut æger aut hyeme nauiges. Vide CAUERO. Idem. Id si ita est, effedum aliquod suadeo capias. Idem. Caue suspiceris contra voluntatem meam te facere. Idem. Tu fac habeas fortem animum. Idem. Fortem fac animum habees & magnum. Idem. Fac animo magno forti que sis. Idem. Omnibus de rebus fac quam primum sciam. vide FACTO. Idem. Caue si me amas, existimes me, quod otiosus scribam, abiecisse curam reipublicæ. Idem. Treuiros vites censeo. Idem. Hi plebei fuerunt, quos contempnas censeo.

CATVLLVS.

Velim Cecilio Papyre dicas, Veronam veniat,

PLAVTVS.

Vinã dij faxint, infecta dicta recte veniat tua,

VATINIVS.

Tu nos fac ames.

Cn. PLANCVS. In quibus apertè denuntiat videam

videam ne fallar. M. CAELIVS. Integrum tibi referes suadeo. SER. SVLPIT. Fac aliquando intelligamus ad vera quoque te æquè perferre posse. A. GELLIVS. Fac amicos adeas & roges veniant. CORN. NEPOS. Facile vobis in mentem veniat Quiritis ex ære alieno in hac ciuitate & in aliis omnibus propter diem atque scenus sæpissimam discordiam fuisse.

CICERO filius. Firmo id constantique animo facias licet.

Post verba hæc particulam ut postponi posse ne tibi negare videamur ascripta hæc volumus.

CICERO. Quintum fratrem meum, si me diligis, eo numero cura vt habeas, quo me. Idem. Fac planè vt valeas. Idem. Ibi te vt firmum offendam mi Tyro effice.

Ad hæc in oratione eadem si hæc superiorue præceptio his obseruari possit: vt obserues vtrouique non precipimus.

PVB. LEN TVL. Rogo te petas ab his vt hanc dignitatem potissimum nobis tribuant. SALIVS T. Prouideas oportet, vt plebs largitionibus & publico frumento corrupta, habeat negotia sua, quibus à malo publico detineatur. *Necesse habet ignoscere, pro necesse est ignoscat, Afer Domitius dixit. Princeps, inquit ille, qui vult omnia scire, necesse habet multa ignoscere.*

Verbum, quæso, quid habeat elegantia, si cum verbo, modi imperatiui adiungatur. Cup. XIII.

Attende, quæso, quid habeat venustatis breuiuscula hæc præceptio. Sermone triniiali quum

verbum precor aut rogo cum verbo modi subiuncti-
ui particula ut, interiecta adiungitur: ornatio tra-
sit oratio, si ex coniunctiuo imperatiuum facias, ac
verbum quaeso in orationis medio collocas, ut, *Quanti
te fecerim quamque de te ut amicorum integerrimo
merere bene contenderim, animo, quaeso reuolue.*
*Vbi primum tibi per otium licebit ad me quaeso, re-
scribe. Docere, quaeso, quantum sepe mihi in men-
tem tui veniat.*

POMPONIUS. Noli quaeso, irascere, more sit,
moriri suam quisque uxorem ut velit.

Irascere & morire priscè dicta sunt.

TERENT.

Narra istuc quaeso, quid fiet.

PLAUTVS. Abstine quaeso. CICERO. Attende,
quaeso, quæ sint consecuta. Idem 1. Tuscul. 102.
*Quid Cyreneum Theodorum philosophum
non ignobilem? num ne miramur? Cui quum
Lysimachus rex crucem minaretur, istis qua-
so, inquit, tuis ista horribilia minitare purpu-
ratis tuis.*

Paulo aliter illud à Propertio dicitur.

Vidi ego, me quaeso teste negare potes.

*Verbum precor hoc dicendi genere Tibullus v-
surpat.*

Parce precor tenero, non illi fontica causa est.

Idem. Si fas est, mos precor ille redi.

Vbi ille, vocatiuus esse videtur.

*Cum verbis opinor, puto, arbitror, credo,
fateor, aliisque hoc genus multis, con-
iunctionem ut, non adiungi, deque
verborum eorundem usurpatione. Cap. XV.*

Illud ne grammaticis quidem puto ingratum erit.
*Grammaticistarum nonnullorum præceptio
ad*

ad hunc ferè modum est. *Quum sermone quotidiano
post verbum aliquod particula quod ponitur, sequi-
turque verbum alterum modi finiti: omissa ea parti-
cula quod, verbum hoc alterum fiat indefinitum: ut,
Opinor quod amicus meus valet: dicendum esse cen-
sent: opinor amicum meum valere. Ibi aliter ali-
quanto dicendum esse precipimus: sed superius id
propterea non negamus. Hoc autem est, ut verbum v-
trumque finiti modi immutatum maneat. Id autem
quod post se eo sermone quotidiano habet particulam
quod, ea omissa, ponatur in medio orationis, raro in
principio: etque coniunctio nulla adiungatur: nisi ex
veterum more, qui particulam ut sepius præposue-
runt. A præceptione superiore hoc differat: quod ea
verbum hoc alterum modi coniunctiuum sit, hac indi-
cariui ut, Amicus meus incolumi, opinor, valetu-
dine est. Amicitia nihil datum est: credo, à diis im-
mortalibus homini melius. Nullas ad id, fateor, li-
teras dedi.*

CICERO. 3. Tuscul. 63. Niobe fingitur lapidea,
propter æternum credo in luctu silentium.
Idem 1. Tuscul. 92. Endymion verò, si fabulas
audire volumus, nescio quando in Lamio
obdormiuit, qui est mons Cariæ, nondum, o-
pinor, est experrectus.

A. GELLIVS. Naturalis illa Gracchi vehe-
mentia indiguiffe non, opinor, æstiman da est.

*Particulam ut, nonnunquam Cicero idem præpo-
nit: ut, Parad. 1. Sæpè laudabo sapientem illum
Biantem, ut opinor, qui numeratur inter se-
ptem sapientes. Idem 5. Famil. ep. 12. Ardeo
cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror,
reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis illu-
stretur & celebretur tuis. Idem 3. Tuscul. 18.
Non in scitè Heracleotus Dionysius ad ea*

disputat quæ apud Homerum Achilles queritur hoc, vt opinor, modo.

Côrque meum penitus turgescit iristibus iris,

Cũ decore atque omni me orbatũ laude recorder.

Idem I. de Ora. 4. Mihi repetenda est veteris cuiusdam memoriæ non sanè satis explicata recordatio, sed, vt arbitror, apta ad id quod requiris. Idem ibid. Dabis hanc veniam mi frater, vt opinor, vt eorum quibus summa dicendi laus à nostris hominibus concessa est, auctoritatem Græcis anteponam.

Post licet, fas est, necesse est, facile est, datium non accusatiuum adiungendum esse, si sequatur verbum indefinitum. Cap. XVI.

Dicere nunc mihi fas est que nihil grammatico minus quàm oratori vtilia sunt. Nisi enim congrua oratio est, ea elegans esse non possit. Post licet, aut fas est, aut necesse est, aut facile est, aut quoduis hoc genus aliud, datiuum sepius vsitatiusque quàm accusatiuum posueris, si sequatur verbum indefiniti modi: vt, *Amicitia tua frui vtiq̃ liceret. Malè perire ei necesse sit, qui virtutem contemnat. Furem occidere ius est ei: qui eum nocte cum telo invenerit.*

CICERO 5. Tusc. Animo autem multis modis variisq̃ delectari licet: etiam si non adhibeatur aspectus. Idem. Licuit esse otioso Themistocli: Licuit Epaminondæ: Licuit, ne vetera & externa quæram, mihi: Idem. 3. Tusc. 48. Piso ille frugi semper contra legem frumentariam dixerat. Is lege lata consularis ad frumentum accipiendũ venerat. Animaduertit

tit Gracchus in concione Pisonem stantem, Querit audiente Romano populo qui sibi conlter quum eadem lege frumentum petat, quam dissuasérat: Nolum, inquit, mea bona Gracche tibi, viritum diuidere liceat: sed si facias, partem petam. Idem. Danda igitur opera est, vt iis beneficiis quàm plurimos afficiamus, quorum liberis posterisque prodatur memoria, vt iis ingratis esse non liceat. Vide PRODOR & MEMORIA.

ENNIVS.

Neque terram injcere, neque cruenta,

Connestire mihi corpora licuit.

Idem.

Si fas cadenda cœlestia scandere cuiquam,

Mi soli cali maxima porta patet.

QVIDIVS.

Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas.

Semina nequitia languidiora facit.

VIRGILIVS.

Mihi iussa capessere fas est.

PLAVTVS.

Licet mihi liberè quoduis loqui.

Idem.

Mihi necesse est ire hinc.

QVINT. Difficile est nobis mutare habitũ animi semel constitutum. Idem. Oratori nihil est necesse in cuiusquã iurare leges. VAL. MAXIM. Cui si talibus studiis perfui fas non erat: vtilius aliquanto fuit, ad illa aditum non impetrasse, quàm iam præcepta eorum dulcedine caruisse. Idem. Illud quoque memoria repetendum est, quòd tribunis plebis intrare in curiam non licebat. Idem. Dabat operam ne imperatoribus capite censos sacramento

rogare efflet necesse. Idem. Vt ad Massiliensium ciuitatē reuertar, intrare oppidum eorum nulli cum telo licet. SATLVST. Nemo enim alteri imperium volens concedit: & quamuis bonus atq; clemens sit qui plus potest, tamen quia malo esse licet formidatur.

A verbo passiuo, sepiusque à præteriti temporis participio datiuum pro ablatiuo regi. Cap. XVII.

O Ratorum poetarumque plurimis obseruatum id est, ut verbum passiuum, vel participium temporis præteriti, quod præposita particula à vel ab cum ablatiuo copulari solet, cum datiuo comparatur: hoc sepius fit illud varius, ut, Non facile cuius bonus eligitur amicus. Multiiuga cibi varietas ingenio, valetudinique inimica esse hominibus multum cognoscitur. Fame tue integritas inuidit, multis lacerata est.

CICERO. Est philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinem consulto ipsa fugiens, eique ipsi & suspecta & inuisa, vide PHILOSOPHIA. Idem. 10. Fam. ep. 27. Sapientius meo quidem iudicio facies, si te in ista pacificationem nō interpones, que neq; Senatui neque populo, neque cuiquā bono probatur. Idem. Aut enim negligenda nobis fuit voluptas eorum quibus probari volebamus, aut ars eius conciliandæ repetenda. vide VOLVPTAS. Idem. de perfecto oratore 238. Tum autem velim, si tibi ea quæ disputata sunt minus probabuntur, vt aut maius opus institutum putes quam effici potuerit, aut dum tibi roganti voluerim obsequi, verecundia negā-

di im-

di impudentiam suscepisse. Idem. Id à me genus exprimi sentiretur, quod maxime mihi ipsi probaretur. Idem. Quæ si vobis hominibus eruditissimis non probabuntur, vestra iniquitatem accusatote vide ACCVSO.

VIRGILIVS.

Despectus tibi sum, nec quis sum queris Alexi.
Idem.

Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli.

Idem.

Nulla tuarum audita mihi neque visa sororum.
Idem.

Miscet se septus nebula, mirabile dictu,
Per medios, miscet, ne viris, neque cernitur ulli.

LVCELLIVS.

Certum scio esse vt dicis, Nam mihi erant de illa
explorata omnia.

SVETONIVS de C. Cæsare Caligula. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiquam inuisus esset. Idem. Quo cognomine iis deus quadam in parte vrbs colebatur. PLIN. Coli rura ergastulis pessimū est, vt quicquid agitur à desperantibus.

Ab hac præceptione alienam illud profusus non est, quod Ennii est, O genitor, è sanguen dys oriundum. Vbi hoc sanguen veteres dixisse attendas. Vnde huius sanguinis est.

Præcepto hac tibi nimis quam modeste obseruata sit.

Quod participium prateriti temporis factum à deponenti verbo actiuae significationis, vtrunque significatum habeat, actiuum & passiuum.

Capus XVIII.

Arbitrata hæc vulgo fortasse non erunt, nisi auctoritate multa confirmetur. Autore Prisciano verba ea que deponentia dicuntur, sunt quando in significatione vtraque promiscue dicuntur. Eius rei testimonia sanè quam multa apud eundem legere possis. Quoniam verò in actiua significatione, quam in passiuam dicuntur sepius, passiuam deposuisse videntur, ideòque deponentia, inquit, appellata sunt. In censemus adiungenda esse ea que vulgo creduntur communiã esse. Ea enim vt deponentia alia, actiue ferè semper dicta inuenias. Ceterum participia prateriti temporis sue sunt ab his verbis que communiã dicuntur, sue à deponentibus actiui significatus, in significatione vtraque dici possunt: vt, Amicitia tum demum certa est, cum periculis multis experta est. Testatus meam geris inimicitias. Beneficentia in te mea oblita est.

CICERO de Senect. 4. 2. L. Flaminius quum esset consul in Gallia, exhortatus est in conuiuio à scorto, vt securi feriret aliquem eorum qui in vinculis essent damnati rei capitalis. Idem 1. Offic. 27. Leuiores enim sunt ea que repentino aliquo motu accidunt, quam ea que meditata, que præparata inferuntur. de Or. 118. Hoc meditarum nobis in perpetuum esse debet. de Aruspiciu respõsis. 3. Nihil feci non diu cõsideratum & multo ante meditarum

ditatum. Idem de Senec. 4. Senectutè vt adipsantur omnes optant, eandem accusant adeptam. Idem ibid. 59. Mirari se nõ modò diligentiam, sed etiam solertiam eius, à quo essent illa dimensa & descripta. Et ei Cyrũ respondisse. Atqui ego ista sum dimensus.

ACTIVS.

Multa inuenta expertaque in hoc sunt bona.

PROPERTIVS.

Altera Cresse portat mentita linea monstris bonis.

OVIDIVS.

Sæpe simulate ira morata facit.

HORATIVS.

*Viuent & rigidi Getæ
Immetata quibus ingera liberas
Fragæ & Cereem ferunt.*

VIRGILIVS.

Nunc oblita mihi tot carmina.

Idem.

Cursusque dabit venerata sacerdos.

Idem.

Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo.

TERENTIIVS.

Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

SVETON. de C. Cæsare. Liberum gratissimum ob adulteratam equitis Romani uxorem, quamuis nullo querente, capitis pœna effecit. Idem de Augusto. Neque in senatu, neque apud populum, neque apud milites locutius est vnquam, nisi meditata & composita oratione, quamuis non deficeret ad subita temporali facultate. A. GELLIVS. Cui pleraque omnia comperta, explorata, meditataque. Idem. Anceps quæstio, & in vtranque partem

à prudentibus viris arbitrata est. CORNELIUS Nepos. *Ædis Martis* est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio, C. A. S I N I V S Pollio. Cuius experta virtus bello Germaniæ traducta ad custodiam Illyrici est. L. F E N E S T E L L A. Frustratus igitur, à spe de uictus in castrum se recepit. S A L L V S T I V S. At Lucillum regis cura machinata fames breui fatigabat. M. C A T O. Exercitum suum pransum, paratum, cohortatum eduxit foras, atque instruxit. Q. H O R T E N S I V S. Abusis iam omnibus locis.

De præteriti perfecti modi indicatini
persona tertia numeri pluralis in re
exeunte. Cap. XIX.

Ferè, ut ait Quintilianus, quibus placitum est se scripsere, legere, aliæ generis eiusdem numeri esse dualis non pluralis: sententia quorum simul cum ijs puto, interijt. Nam ut exempli non paucis idem Quintilianus docet, de pluribus quam duobus sæpe dicuntur. Marcus item Cicero reprehendere se negat scripsere: scripserunt etiam verum sentit. Promiscuè profectò finitionem utramque inuenire est, tam apud poetas, quam apud oratores. Historicis verò ea finitio quæ est re, aliquanto familiarior est. M. verò Catoni eiusque imitatori Sallustio ita familiaris est, ut apud eum eam prope semper inuenias: ut, Qui ex inimicis amici facti sunt inimicitijs grauius nihil inuenere. Ab eû mihi parentes pecuniam nullam dedere, Nocere tibi hostes cogitare.

Cicero. Nã & erudiere multos, quo meliores ciues utiliorésq; in rebus suis publicis essent.

VIR-

VIRGILIUS,

Et nunc quod patrias vento petière Mycenæ.
Idem.

Atque vterò sonitum quater arma dedere.

P L I N I V S. Nec quicquam rarius homines, quam parientem videre vrsam. Idem. Vindemiam antiqui nunquam existimauere maturam ante æquinoctium. Idem. Multi extiterè qui non nasci optimum censerent, aut quam ocyssimè aboleri. Q. C V R T I V S. Bactrianorum equitum duo millia fuere. Idem. Intrauere vallum. Idem. Ordines seruare didicere. T. L I V I V S. Morte Africani creuere inimicorum animi. Sed in hoc finitionem alteram sæpius inuenias. C A E S A R apud Sallustium. Qui demissi in obscuro vitam agunt: si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atque fortuna eorum pares sunt. Idem. Qui magno imperio præditi in excelsa atatem agunt: eorum facta cuncti mortales nouere. C. M A R. apud Sallustium. Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulauerunt. Idem. Homines superbissimi procul errant. Maiores eorum omnia quæ licebat illis reliquere, diuitias, imagines, memoriam sui præclaram: virtutem non reliquere, neque poterant, ea sola neque datur dono neque accipitur. S A L L V S T I V S. Urbem Romam, sicuti accepi, condidere atque habuere initio Troiani. Idem. li quibus bis die ventrem onerare, nullam noctem sine scorto quiescere mos est: ubi animum, quem dominari decebat, seruitio oppressere, nequaquam eo postea heberi atque claudo pro exercitio uti volunt. Idem.

Multi mortales dediti ventri atque somno indocti incitilique vitam ficuti peregrinantes tranſegere: quibus profecto contra naturam corpus voluptati, anima oneri fuit.

M. VARRO. Crede mihi plures dominos ferui comedere quam canes. M. CATO. Maiores sanctius habuere defendi pupillos quam clientem non fallere. Idem. Maiores enim nostri sic habuere, & ita in legibus posuere, furem dupli condemnari, foeneratorem quadrupli. Idem. Decemuiros Brutiani verberare: videre multi mortales. Idem. Omnis Gracia gloriam atque gratiam praecipuam claritudinis inlyctiffimae decorauere monumentis, signis, statuis, elogiis, historiis, aliisque rebus gratissimum id eius factum decorauerunt. Idem. Compluries eorum milites mercenarij inter se multi alteri alteros occidere. Idem. Copluries multi simul ad hostes transfugere. Idem. Compluries in Imperatorem impetum fecere. Idem. Dij immortales tribuno militum fortunam ex virtute eius dedere. Idem. Eum inter mortuos defatigatum vulneribus, atque spirantem quod sanguis defluerat, cognouere: eum sustulere. *Sanguen genere neutro prisce dictum est.*

Alia terminatione, quae est ut legerunt, usum fuisse Sallustium, licet rarissime, ne dissimulemus, verba eius ascribenda curauimus. Ego, inquit, in ea vita multa legendo atque audiendo ita comperi, omnia regna, ciuitates, nationes, utque eo prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera concilia valuerunt. Vbicunque gratia, timor, voluptas, ea corrumpere, post paulo imminuta opes, deinde ademptum imperium,

rium, postremo seruitus imposita est.

Hoc dicendi genus multam habebit gratiam: nisi usurpatione nimia affectasse videtur. Idem enim auctore Quintiliano deuitanda asperitatis gratia mollium est: ut apud veteres pro male meritis, male merere.

Quod persona secunda vocis passiuæ in re quam in ris terminetur saepius.

Caput XX.

VT praeeptione hac utare monemus si facundiorum prudentia viros imitari contendis. Ea autem haec est. Persona secunda vocis passiuæ, modo in ris, modo in re terminatur: terminationis in re quam in ris usurpatio frequentior est, quum in alijs modis, tum vel maxime in subiunctio: idque in coniugationibus alijs quam in prima frequentius. *Et, Amicus honesta petentibus obsequare. Rebus meis perinde ut tuis utare. A quibus amari te sentias, amora prosequare.*

CICERO 5. Famil. ep. 12. A morique nostro plusculum etiam quam concedit veritas largiari. Idem. Vides igitur si amicitia sua charitate metiare, nihil esse praestantius. vide AMICITIA. Idem 7. Fam. ep. 14. Valde iam lautus es, qui grauerer literas ad me dare homini praesertim prope domestico. Idem. Parrum mihi constans & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamque causam me arbitrare literas ad te iamdiu non misisse. Idem. Metuisti, ut ais, ne nimis liber in viciscendo viderere. Metuisti igitur ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Idem de Amic. 22. Caeterae res quae ex-

petuntur opportunæ sunt, singulæ rebus ferè
singulis, diuitiæ vt vtare, opes vt colare, ho-
nores vt laudare, voluptates: vt gaudeas, vale-
tudo vt dolore careas, & muneribus fungare
corporis. Idem. In inuidiam absens & in cri-
men vocabare Idem. Huius tu neque autori-
tatem verebere neque iudicium. Idem de Se-
nec. 19. Quam palmam vnam immortalis
dij tibi Scipio referuent: vt aui reliquas per-
sequare. Idem i. Tusculan. 93. Pellantur ergo
istæ inepriæ penè aniles: ante tempus mori
miserum esse: quod tandem tempus? natu-
ræ ne? At ea quidem dedit vsuram vitæ tan-
quam pecuniæ nulla præstituta die. Quid
est igitur quod quærare si repetit quum vult
Ea enim conditione acceperas. Idem i. in
Catil. 26. Hic tu qua lætitia perfruere? qui-
bus gaudiis exultabis? quanta in voluptate
bacchabere? quum in tanto numero tuorum
neque audies virum bonum quenquam ne-
que videbis.

Apud Quintilianum epigramma hoc notum est.

Et verba antiqui multum furare Catonis

Crispe lugentina conditor historia.

OV DIVO.

*Leniter, ex merito quicquid patiare ferendum
est:*

Que venit indigne pœna, dolenda venit.

T E R E N T I V S.

In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?

Idem.

*Quid tandem, quæso, igitur commorabare, ubi id
audiueras.*

Idem.

Quodnam arbitrare?

Idem.

Idem.

Nihil est adhuc quod vereare Clivia.

A. GELLIVS. Si alium, inquit tribunus, ne-
minem reperies, me licet ad hoc periculum
vtare. Idem. Fronto ad Phaurinum: Non in-
ficias, inquit, imus, quin lingua Græca, quam
tu videre legisse prolixior fusiôrque sit quam
nostra. D. BRVTVS. Si de tua in me volun-
tate dubitarem, multis à te verbis peterem vt
dignitatem meam tuerere. CATO. apud Sal-
lustium. Quem neque gloria, neque pericula
excitant: nequequam hortère. Timor animi
auribus officit. M. CATO. Ventus Cercius quû
loquare, buccam implet.

*Ab hoc dicendi genere abhorruisse iuniores ne
credas, exempla ascribimus.*

ANGELVS Politianus. Conferendus pro-
pmodum cum professoribus ipsis, & hoc v-
num semper agentibus videare. Idem. In qui-
bus tamen ita tantum processisti: vt videare
ad summum breui, si modò perrexeris, eua-
surus.

*De futuro imperatiui, quod vsurpatio
eius in testamentis inque legibus
apud veteres non infrequens
fuerit. Caput XXI.*

P Receptionem hanc tum probato, quum autori-
tate multa firmatam esse videris. Ea est. Quum
quid in futuro tempore vt fiat imperamus, horti-
mur, poscimus, aliudue quid agimus: imperatiui fu-
turo nobis videntur. vt: Ad me vbi primum ti-
bi per osum li. nerit scribito. Ad nos venire pro-
perato. Negotium hoc meum conficito. Veteres

in scribendis legibus hoc futuro vsi fuere. Ideoque Diomede auctore, à reliquis futuris hoc differt: quia non ut illo fiat imperamus; sed in futurum fieri, ut perpetuum fiat. Facito enim, legito, id est, semper fac, semper lege. Quem sermonem nonnulli, inquit, consueverunt mandatiuum potius quam imperatiuum dicere: Quoniam presenti tempore imperare solemus ut fiat: in futurum verò magis mandare. Sed quod diximus, id exemplis doceamus.

CICERO. Si me diligis, si à me diligere vis, ad me literas, ut quàm primum læticia afficiar, mittito. Idem. A me autem, quum paulum otij nacti erimus, vberiores literas expectato. *Apud eundem, nisi eius esse libros ad Herennium negas, quæ in re à sententia tua non discesserim.* 1. ad Her. 23. Si furiosus existet, agnatorum gentiliùmque in eo pecuniâque eius potestas esto. Apud eundem. Paterfamilias vti super familia pecuniâque sua legauerit, ita ius esto. Apud eundem 1. de Orat. 183. Si paterfamilias intestatus moritur: familia pecuniâque eius agnatorum gentiliùmque esto.

PROPERTIUS.

Aurum spectato non quæ manus afferat aurum.

PLINIUS. Quum germinare videris morum, iniuriam postea frigoris timere nolito. Idem. Oliuantibus lex antiquissima fuit. Oleam ne stringito, nèue verberato. Apud eundem. Vuam calidam ne legito, hoc est, in eius siccitate, ac nisi imber interuenerit. Hanc ne legito rorulentam, hoc est, si flos nocturnus fuerit, nec priusquam sole discutiarur. Apud eundem. Oua, noua, luna, supponito. Apud eundem. Stercus nisi decrescente luna

ne tan-

ne tangito. Apud eundem. Verres, iuuenocos, arietes, hædos, decrescente luna castrato. Apud eundem. Frondem medio die arborator ne credito. Antiquissimam hanc legem regis Numæ esse **A. GELLIVS.** credit. Pellex ædem Iunonis non tangito: si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum fœminam cadito. In veterum legibus ita scriptum fuit. Qui voti reus esto, accedito ad sacra. Qui damnatus esto, sacra rite persoluito. In tabulis duodecim. Si iniuria alteri faxit, xxv. æris penæ iurato. In iisdem. Si in ius vocat, si morbus auitâs vitium esset, qui in ius vocabit, iumentum dato: si nolet arceram ne sternito. In iisdem. Ante meridiem causam conscito, quum perorit ambo præsentès. Post meridiem præsentem litem addicito. Si ambo præsentès, sol occasus suprema tempestat æsto. In iisdem. Acris confessi, rebûsque iudicatis, xxx. dies ius sti sunt. Post deinde manus iniectio esto, in ius ducito, ni iudicatum facit. At qui pseudo eo in iure vim dicit, secum ducito, vincito aut neruo aut compedibus, xv. pondo, ne minore, aut si volet, maiore vincito. Si volet suo viuuto. Ni suo viuuit: qui eum vincitum habebit, libras farris in dies dato. Si volet, plus dato. In iisdem. Tertiis nundinis partes secant: si plus minusve secuerint, se fraude esto. In iisdem. In vrbe ne sepelito, nèue vrito. In iisdem. Mulieres genas ne radunto, nèue lestum funeris ergo habent. In iisdem. Rei suæ ergo ne quis legatur esto. In iisdem. Eundem magistratum, ni interfuerint, x. anni, ne quis capito. In iisdem. Duella iustè gerunto. *In legibus M. Ciceronis hoc genus plura inuenire est.*

Sed iam constat satis futuro hoc utendum esse quum de futuro loquimur: non presenti, ut loquentium vulgò consuetum est.

De futuris modorum subiunctiui, & infinitiui, quòdque eorum loco alia dicantur tempora. Cap. XXII.

Modi autem subiunctiui pro iis qua indicati. *M*ui sunt ornate multum verba dici, nemo puto est qui ignoret. *Sed maiorem nescio quam vim suadendi, postulandi, vetandi, aliud-ve quod hoc genus faciendi retinent.*

CICERO. Hoc velim existimes, animum mihi istum tuum vehementer probari. Idem. Tu ipse velim iudices. Idem. Pergratum mihi feceris, si eum in amicitia tuam receperis.

Sed modi huius finitiones ut infinitiui, satis esse proprias temporibus non credimus. Quis enim verteret, rediret, imperfecti prateriti dare, euenire, egeve presentis aut prateriti imperfecti esse temporis nesciat: qui in grammatica quasi vestibulum ingressus sit? Ea tamen usurpari ita inuenire licet, ut actionem futuram significent.

CICERO. Spero amicitiam nostram non egere testibus.

VIRGILIUS.

*Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci.
Audierat, Tyrius olim que-verteret arces
Duci, id est, ductū in V' tereret, i. versura esset.*

TERENTI.

*Cras mane argentum mihi miles dare se dixit.
Dare futuri esse temporis adverbium cras docet
ampliter.*

Idem.

Maximo te orabat opere, ut cras redires.

Cic.

CICERO. filius 16. Fam. epist. 21. Emisite te prædium vehementer gaudeo, feliciterque rem tibi istam euenire cupio: *id est euenturam esse.*

Futurorum enim non presentium aut prateritorum spes est. Sed hæc magis rara sunt quam ut ea tibi suadeam imitanda. Futurum item subiunctiui significatum prateriti propius intuenti habere videatur.

CICERO de perfecto oratore. 3. In quo ve-reor ne si id quod vis effecero, eumque oratorem quem quæris expressero, tandem studia multorum, qui desperatione debilitati experiri id nolent quod se assequi posse diffidant. Idem. Si sustinere tantam questionem non pouero, iniusti oneris impositi tua culpa sit, mea recepti. Idem. Num si contra te dixero, mihi maledicturus es, ut cæteris fecisti? Idem. Quum tria sint à me proposita, de vno dictum. Quum de duobus reliquis dixero, tum erit denique de disponendo tota oratione quærendum. Idem. 2. Offic. 2. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixero.

Sed ea profectò futuri sunt temporis, si cum presenti compares: quòd si compares cum verbis alterius significatus, prateritum tempus potius quam futurum significare videantur. De praterito modi eiusdem, quod est ut luserim, fuit quum iidem dubitaretur: ideoque apud A. Gellium Athenis in Saturnalibus in propositis multu questionibus illa vna fuit. Scripserim, venerim, legerim, cuius temporis verba sint, prateriti an futuri, an vtriusq; Sed obsecrū illud magis est, subreptum erit cuius temporis sit, de quo quū alij multi in literis nō in celebres viri, tō

P. Nigidius iuxta M. Varronem doctissimus, dicitur: ut A. idem Gellius disserit lib. 17.

Sed de futuro infinitivi iam dicendum est. Id autem in agendi voce: cuiusmodi sunt scriptum vel scriptum ire, scripturum vel scripturum esse: quod neque numeris neque generibus seruire A. Gellij primus liber abunde docet.

LV CILIVS.

de Penelope. Nupturum te nupta neges, quod vivere V lyssem Credas.

PLAVTVS.

Iustam rem & facilem esse oratum à vobis volo.

Idem.

Feci thesaurum ut hic reperiret Euclio, quo eam facilius nuptum si vellet, daret.

Idem.

Hofis est uxor inuita, quæ ad virum nuptum datur.

Nec enim cum aliis persuademus nobis in eo sermone de filiam nuptum, nuptum ideo supinum esse quod latens quidam motus intelligatur. Nam quæ ad medium figura Græca dicimus de nubere, ut Virgilius, Dederatque comam diffundere ventis: ita in futuro de nuptum dictum est. Apud eundem Plautum Stalmo senex. Sed ne habet, inquit, & nunc Caesina gladium: Pardalifæa. Habet: sed duos Stalmo, Quid duos? Pardalifæa. Altero te occisurum ait, altero villicum hodie.

CICERO. Quocumque venerint, hanc sibi rem præsidio sperant futurum. Idem. Iam postulabas te impura bellua totam Siciliam deuoraturum insulam. Nisi si deuoraturum ad eum qui per impuratam belluam significatus est referri dicat. Vsu enim sæpe venit, ut in latino sermone significatus non vocis ratio habeatur. Quod genus ex multis pauca illa sunt.

VIRGI-

Idem. Si quid peperissem, educarem, tollerem, bona sua me habiturum omnia esse. Me retricis enim Phronesij verba sunt. VALENTIVS Antia. Si hæc res diuine recteque perlitata essent, aruspices dixerunt, omnia iam ex sententia processurum. C. GRAC. Credo inimicos meos hoc dicturum.

VIRGILIUS.

Solaque, culminibus ferali carmine bubo.

Quis enim bubo masculini sit generis, ut ait Seruius, ad rem significatam hoc est ad auctorem vox sola refertur. Incerti tamen generis esse Prisciano placet.

TERENTIUS.

Vbi illic scelus est hodie qui me perdidit?

Idem.

Vt illum dii deaque senium omnes perdant, qui me hodie remoratus est.

Idem.

Eas se non negat personas transfuisse in Eumachum suam.

A. GELLIVS. Quidam fuerunt monstra hominum qui de diis immortalibus impias falsasque opiniones tradiderunt. Sed nonnulla fortasse hæc videantur.

De verbo fore usurpato cum alio verbo finiti modi. Cap. XXIII.

Spero fore ut præceptionem hanc studiosa inuentus non improbet. Quum sermone domestico post verbum spero, credo, pato, aut si quod huiusmodi est participium futuri temporis cum verbo esse dici solet: tum elegantiore construas orationem, si participium in verbum modi coniunctiu, cui particulam ut præponas, & esse verbum in id

quod fore est conmutaueris. *Vt, Spero fore ut certum me tibi aliquando probem amicum. Nunquam credidi fore ut à me tam breui discessurus esses. Partabas fore ut ad te uiferem.*

CICERO. Spero fore, ut contingat id nobis. Idem. Tu fac animo forti magnòque sis, sperétque fore, ut impetu leuissimi hominis, tuam pristinam dignitatem consequare. vide **SPERO.**

SVEPTONIVS de Domitiano. Nulla tamen re perinde commotus est quàm responso casuque Ascletrionis mathematici. Hunc delatum nec inficiantem iactasse se quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est quis ipsum maueret exitus. Et affirmantem fore, ut breui laceraretur à canibus: interfici quidem sine mora: seu ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissimè imperauit. Quod quum fieret, euenit ut repentina tempestate deiecto funere, semiustum cadauer discerperent canes. Idem. Conuersus ad proximos, affirmauit fore ut sequenti dei luna se in aquario cruentaret. **A. GELLIVS.** Spero fore, ut eductus eruditùsque abs te, dignus existat, & nobis & rerum istarum successione. **C. ASIEN.** Pollio. Nunquam fore credidi, iudices, ut reo Scauro, ne quid in eius iudicio gratia ualeret, precarer.

Pro fore futurum dici muldò varius est.

CICE. Nec dubito quin legente te has literas confecta iam res futura sit.

VAL. MAXIMVS. Carthaginensium dux Amilcar, quò obfideret Syracusas, inter somnium vocem exauditiè credidit, nuntiantem futurum ut proximo die in ea vrbe cœnaret.

Ali-

Aliquot uerba esse supina duo habentia, quorum ab altero præteriti temporis, ab altero futuri participium profectum sit. Cap. XXIII.

Orationis ea uirtus non est mediocris, ut emendata sit. Eam autem feceris emendatiorem si noueris uerba esse aliquot supina duo habentia: quorum ab altero sui participium præteriti temporis, itèmq; uerbum frequentatiuum: ab altero, quod in itum exit, participium futuri temporis in rus exiens inclinatur. Ea uerba sunt alo, uo, arguo, orior, pario, morior, careo, & si qua sunt huius generis. Hac supina habent altum & alitum, argutum, & arguitum, ortum & oritum, partum & paritum, mortuum & moritum, cassum & caritum. Ab eis illa sunt participia, altus aliturus, argutus arguiturus, ortus oriturus, partus pariturus, mortuus moriturus, cassus cariturus.

CICERO 2. de Nat. Deorum II8. Sunt autem stellæ natura flammæ, quocirca terræ, maris, aquarum vaporibus aluntur, iis qui à sole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur: quibus altæ renouatæque stellæ atque omnis æther refundunt eadem: & rursum trahunt in idem, nihil ut ferè intereat aut admodum paulum, quod astrorum ignis & ætheris flamma absumat.

ENNIVS.

Cyclopi's uenter uelut olim turserat alti.

Carminibus humanis distentus. Quamuis si alti pro magno diceret, quod non placet, à sententia id nostra diuersum non esset. Nam hoc etiam altum ab alendo factum esse contendimus.

NAEVIVS. Quando ad ludos uenit, alij quum

u iij

acerent, totum diem argutatur, quasi cicada.

Argutatur, id est, loquaciter proloquitur.

HORATIUS.

Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentur.

OVIDIUS.

Obrutus insanis esset adulter aquis.

STATIUS.

Atque hosti veniat paritura marito.

LVCANVS.

Ruitur aq̄ue semper stat moles, mirum.

IUVEN.

Tollere dulcem Cogitat heredem cariturus tur-
ture magno.

VIRGILIUS.

Demisere nee, nunc cassum lumine lugent.

Idem.

Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum
Pergama.

PLAVTVS.

Speravi ego istam tibi parituram filium.

Idem.

Argutus malorum facinorum.

Idem.

Pergin' argutiariet:

Idem.

Durare nequeo in adibus ita me probri,

Stupri dedecoris à viro argutam meo.

SALLVST. Quos aduersum multi ex Bithy
nia volentes occurrere falsum filium argui-
turi.

Alitum quoque ab alendo dici non desunt qui af-
firmant. His verbum fruor adiungere possis: quod
autore Prisciano fructum & fruitum habet: unde
participia fructus & fruiturus. Cicero, inquit, in
Hortensio: *Vt amoenitate summa fructus est, Vl-*
pianus

pianus ad Saunum futurum dixit fruiturum non
fructurum, quomodo ortum oriturum, erutum eruitu-
rum, mortuum moriturum: quæ quum in præterito nõ
habenti, in futuro habent. *Hæc ille.*

Parvulum hoc sit diuerticulum, parire veteres
dixisse ut cupire.

ENNIUS. Oua parire solet genus pennis conde-
coratum.

LVCRET. Effingere ut arte nature primum ter-
rarum claustra cupiret.

Composita à plicando, currendo, stando,
quæ præterita quæque supina ha-
beant. Cap. XXXV.

Persuasum multum est verbum plicare si cum præ-
positione componatur præteritum in *ui* diuisas,
& supinum in *itum* formare: ut *Explico*, explicui,
explicitum. Si verò cum nomine componatur, eius
præteritum in *au* & supinum in *atum* exire: ut
Multiplico, multiplicauit, multiplicatum. Ideo Pri-
scianus huiusmodi plicare verbi cum præpositione
compositi præteritum in *au* dicit in usu raro esse. In
qua prius sententia fuit *A. Gellius*: quo autore
explicituit quàm explicauit esse iam vstitatus cœpe-
rat. Cæterum nos ita censemus. Verbum hoc plicare
cum nomine compositum semper habere præteritum
cuius *au* finis sit. Cum præpositione, raro in *ui* diui-
sas, prope semper in *au*, & supinum in *atum* exire.
Quod multis docendum est testimonio: quo imbibit-
tam istam persuasionem falsam eluamus.

CICERO. Nec tamen is ipse à quo salus pe-
titur, habet explicatam aut exploratam rati-
onem salutis suæ. Idem. *Κύεγο σωσθ' εἶαι* (quod

sonat exercitationem seu disciplinam Cyri) quam contriueram legendo, totam in hoc imperio explicauit. Idem. De duobus generibus primis, tribus libris explicauit. Idem. Neque enim quicquam de hac parte post Panætium explicatum est. Idem. Satis accuratè in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. Idem. Aegritudinis sedatio hesternæ disputatione explicata est. Idem. Hæc efficere virtutem ostenderem, nisi superioribus diebus essent explicata. Idem. Peripateticorum quidem causâ explicata est. Idem. Vereor enim ne natura quum corpora nobis infirma dedit, usque & morbos insanabiles, & dolores intolerabiles adiunxisset, animos quoque dederit & corporum doloribus congruentes, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos. Idem. Hic cum uterque me intueretur, seseque ad audiendum significarent paratos, primum inquam deprecor, ne me tanquam philosophum putetis scholam vobis aliquam explicaturum, quod ne in ipsis quidem philosophis magnopere vnquam probaui. Idem. Quum multæ res in philosophia nequaquam satis adhuc explicatæ sint, tum perdifficilis Brute, quod tu minimè ignoras, & perobscura quæstio est de natura deorum, vide. EXPLICICO. Idem. Nemo ingemuit, nemo inelamauit patronorum, nihil cuiquam doluit, nemo est questus, nemo rempublicam implorauit, nemo supplicauit: quid multa? pedem nemo in illo iudicio supposuit.

P A C C V I V S.

Quæ te applicauisti tam erumnis obruta.

C A T V L. *Risi nescio quem modo in corona,*

Cui quum mirificè Vatiniana

Meus carmina Caluus explicasset.

Q V I N T. Locis vtendum est multis illustribus explicatis. M. V A R R O. Deinde ad Siculos se applicauit. M. C A T O. Populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quàm re malè gesta coronatus veneat. S A L. Amicorum negotiis implicati haud sanè reipublicæ consiliis affuerunt. Idem. Implicatæ rates ministeria prohibebant.

Sed alio quoque genere dici non negamus: id tamen rarius esse multo affirmamus.

C I C E R O. Omnes Cælaris familiares satis opportunè habeo implicitos consuetudine & beneuolentia. Idem. In India ij qui sapientes habentur, nudi ætatem agunt, & Caucasi niues hyemalémque vim perferunt sine dolore: quumque ad flammam sese applicuerunt, sine gemitu aduruntur.

H O R A T I V S.

Et per obstantes cæternas explicuit sua victor arma.

P L I N. Iunior. Quæ sicut implicita suspitionibus, ita non satis conuinci probationibus visa est. Q V I N T I I. In paruis ergo, quales sunt ferè prinatæ, sit ille pressus & velut applicitus rei cultus. V A L F R I V S M A X I M. Mineræ species oborta, præcepit vt illum graui morbo implicitum moneret, ne propter aduersam valerudinem proximo pressio non interesset.

Illud quoque minore non indiget aduocatione, composita à stando inueniri quum retineant a in summo participis que inde factis.

u vj

Cui

CICERO. Huic meæ rogationi potius non continuo responderunt: eodem tamen die ad me reuerterunt: mihi hoc dederunt, vt elles in Gallia quoad velles, se præstaturus, nihil ex eo te offensionis habiturum. Idem. Orium nobis exoptadum est quod hi qui potuntur rerum, præstaturi videntur: si quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint.

LVCANVS.

Constatura fides superum.

QVINTILIANVS. Video quosdam in ipso statim limine obstaruos mihi. CTREBONIVS. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstaturus non debes dubitare. D. BRVTVS. Vtrumque me præstaturum spero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. Idem. Occiso C. Cæsare postquam mare transierat præstatum est Cn. PLANCVS. Nequid detrimenti fiat dabitur opera à me, idque me præstaturum spero.

Hoc mirum sit si cõposita à stando in præterito in aui quondam exuisse noueris. Vt restauerit pro restiterit Propertius dixit. Nec si post stygias aliquid restauerit vndas. Eam ob rem Priscianus, Composita, inquit, à stando varie veuistissimi protulerunt. Asto astitum & astatum, præsti præstitum & præstatum.

ÆMYLIVS Porcina. Tempore astitutum atque periturum me esse. Instaturum igitur, restaturum, aliâque multa, an dicere possis dubitem, quamuis analogia id doceat: sed præstaturum certè possis.

De præteritis verborum à currendo compositorum: quod geminare possint syllabas eam que in simplici geminatur, id rudibus satis cognitum non

non est: quibus persuasum est eam geminationem in verbo sola quod est præcurrere, fieri in aliis quoque fieri posse, exemplis docemus.

CICERO. 3 de Orat. 49. Faciles enim, inquit, Antoni partes eæ fuerunt quas modò percucurri, vel potius penè præterij latinè loquendi, plinèque dicendi reliquæ sunt magnæ implicatæ, variæ graues: quibus omnis admiratio ingenij omnis laus eloquentiæ continetur.

SVETONIVS. Magistratus & maturius inchoauit, & quasi iunctim percucurrit. Idem. Quumque exterritus, luce prima ad expiandum somnium præmissis qui rem diuinam appararent, Tusculum excucurrisset: nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam. Idem Notissimus eques Romanus ele; hæto super sedens per Catadromum decucurrit. PLINIUS IUNIOR. Quum publicum opus mea pecunia inchoaturus in Tuscos excucurrissem. Idem Modò nuntiatum est Silius Italicus in Neapolitano suo vitam finisse. Causa mortis, valetudo. Erat illi natus insanabilis clauus cuius ratio ad mortem irreuocabili constantia decucurrit.

Hæc autem composita sine hac geminatione pronunciaris uti noueris, Prisciani verba ascribimus. Curro, inquit, repetita priore syllaba cucurri facit præteritum: quod in compositione inuenitur apud quosdam auctorum geminationem prime syllabæ seruans, apud alios minime.

VIRGILIUS.

Decurrere iugis alia de parte patentes.

Transmittunt cursu campos.

T. LIVIUS. Qua cuique proximum decur-

uerere. Idem. Et si ferocius procurriffent. MAR. CATO. Video hac tempeftate ad omnes aduerfarios cucurriffē.

TERENTIVS.

Vna illarum interea properè præcurrit.

PLAVTVS.

Præcurri, vt nuntiat em nuntium exoptabilem.

C. CAESAR. Excucurriffi à Neapoli. *Hæc ille.*

Quod pro perfectis, verba quæ dicunt frequentatiua ponantur: deque frequentatiuis sæpius vsurpatis.

Caput XXVI.

Scriptitamus hæc dicendi præcepta: quo tibi ad Sornatè dicendum facilitas promptior fit. In his autem illud non censemus præmittendum. Quæ admodum diminutiua pro primitiuis posita multam orationi afferunt gratiam: ita pro perfectis frequentatiua quum vsurpata sunt: orationem non parum venustant. Propè me seditabat amicus. Amici literis non r. sponfitauit. Venturum te mihi nuntius dictitauit. Ad audiendum Theophrasii duo milia discipulorum itabant.

CICERO 13. Famil. epist. 77. Quum his temporibus non sanè in senatum ventitarem, tamen vt tuas literas legi, non existimaui me saluo iure nostræ veteris amicitix, multorumque inter nos officiorum facere posse, vt honori tuo deessem. Idem 2. de Orat. 34. Ipsi enim Græci magis legendi, & delectationis, aut hominis abicitius ornandi, quàm vtilitatis huius forensis causâ laudationes scriptauerunt.

uerunt. Idem I. Off. 121. Si igitur non poterit siue causas defenditare, siue populum concionibus tenere, siue bella gerere: illa tamen præstare debet, quæ erunt in ipsius potestate, iustitiam, fidem, liberalitatem, modestiam, temperantiâ, quo minus ab eo id quod desit, requiratur.

A. GELLIVS. Vecturâsque onerum corpore suo factitauiffē. Idem. Comperimus autem cæteros quoque in isdem temporibus barbam in eiusmodi ætate rasitauiffē. Idem. Labeo Antistius iuris quidem ciuili disciplinam principali studio exercuit: & consultius de iure publicè responsitauit. Idem. Hiermippus hoc scriptum reliquit, Demofthenè admodum adolescentem ventitare in Academicam: Platonemque audire solitum. Idem. Saturnalibus Athenis alea quadam festiua & honesta lusitabamus. VALER. MAXIM. Vetiti in æde Iouis, quod prisco more factitauerant, velci Tybur irati se contelerunt.

Quemadmodum item diminutiua duo, ita duo verba frequentatiua in oratione eadem poni possunt.

CICERO 3. Tusculan. 2. Natura paruolos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque deprauatis sic extinguiamus, vt nunquam naturæ lumen appareat. A. GELLIVS. Scipionem hunc Africanum solitauiffē noctis extremo, priusquam dilucularet, in Capitolium ventitare

De his autem frequentatiuis animo illud aduertendum est: si primitiuum habet supinum in sum, vel præposita muta in tum: frequentatiuo secundo ferè semper. priore raro vitimur. Vt à sedendo, videntur.

do, mittendo, legendo, agendo, viuendo: *sesitare, visitare, misitare, lectitare, actitare, uisitare* propè semper dicuntur. Quum uerò compositum uerbum est, modò primo, modò secundo utimur: ut *compensare, respondere,*

Verba in sco exeuntia speciei deriuatae pro primitiuis non inusitate dici debent, que hoc genus uerbis nonnulla prius dicta. Cap. XXVII.

Omnibus illud forsasse non innotescit, ideòque suscipimus dicendum. Verba frequentatiua, eaque que in sco exeunt (que ab aliis inchoatiua, ab aliis exercitatiua aut meditatiua appellantur) uti functione, ita significatiu distingui creduntur. Nos uerò ea in sco propè idem significare putamus quod significant ea que appellantur frequentatiua. Sed ideò uoce distinguuntur: quod ab iis uerbis que supina habent, facta sunt frequentatiua, à supinis ipsis formata. Ab aliis autem uerbis supinis carentibus, qualia multa sunt coniugationis secunda neutra, sunt ea que in sco exeunt. A paucis enim actiuis, paucisque aliarum coniugationum uerbis uerba huiusmodi inclinata sunt: ut auctor est Priscianus qui illa enumerat præuiscere, dormiscere, sentiscere, labascere, integrascere, hiscere, concupiscere.

CICERO. Diuino aliquo animi motu concupiscat.

VIRGILIUS.

Animosaque regum corda licet löge præsciscere.

TERENTIUS.

Hoc uilli dormiscam.

Idem.

Ne tu id præsentisceres.

Idem.

Idem.

Labascit uictus uno uerbo.

Idem.

Perij, hoc malum integrascit.

Hæc igitur uerba in sco, uti frequentatiua, pro perfectis non inusitate dici solent: ut, Amicitia officiorum uicissitudine iuuenescit. Voluptas blanda cito euanescit. Morbi acerbitas incrementum descit.

NAEVIUS. Fames acer augetur hostibus. Ibi acer genere muliebri prisce dictum est. F. V. R. ANTIAS. Omnia notescunt tenebris caliginis atræ. Idem. Increpant animi: uiscit uulnere uirtus.

CICERO. I. de Orat. 121. Equidem & in uerbis animaduerrere soleo, & in me ipso sæpissime experior, ut exalbescam in principis dicendi, & tota mente atque omnibus artibus contremiscam.

PLINIUS. Vini natura non gelascit. Idem. Si contra occidentem rubescunt nubes: serenitatem futuræ diei spondent. Idem. Pubescit homo solus: quod nisi contingat, sterilis in gignendo est. QUINTILIANUS. Quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt, & imitaræ spicas herbulæ inanibus arctis ante messem flauescunt.

Hæc duas præceptiones uerecundè multum usurpabo.

Elegantius poni uerbum de loco quam ad locum. Cap. XXXIII.

AD hanc præceptionem abducor, cuius modesta si fuerit usurpatio, uetustatem orationi addet non mediocrem. Ea autem est. Domestico sermone

quum dicitur verbum conueniens nomini significan-
ti locum ad quem motus est, hoc comitas verbum: id.
que vsurpes quod conueniat cum nomine eo quod si-
gnificat locum à quo motus is fiat, ut: *Ad visen-
dum amicum abeo.* Ab eo enim, de loco, & adeo ad
locum. *Huc à patre onus hoc asportatum est. Amicū
meum abduxisti tecum.*

CICERO. I. Offic. II. 8. Herculem Prodicus
dicit, ut est apud Xenophontem, quum pri-
mum pubesceret: quod tempus à natura ad
diligendum quam quisque viam viuendi sit
ingressurus, datum est, exiisse in solitudinem.
Idem. Abiit ad deos Hercules: nūquam abiis-
set, nisi quum inter homines esset, eam sibi
viam munuisset. Idem. 4. Famil. ep. 3. Omnia
quæ homini accidere possunt, sic fero, ut phi-
losophiæ habeam magnam gratiam, quæ nõ
modò me à solitudine abducit, sed etiã con-
tra omnes fortunæ impetus armat.

NAEVIUS.

*Etiã qui res magnas manu saepe gessit gloriose,
Cuius facta vna nũc riget qui apud gæsum solus.
Præstat, cum ius pater cum pallio vna ab ami-
ca abduxit.*

TERENTIUS.

Scio quo abducta sit.

Idem.

Hanc oportet in cruciatum hinc abripi.

Idem.

*Mercator hoc addebat, è predonibus, unde eme-
rat, se audisse abreptam è Samo.*

PLAVTVS.

Cum Amphitryone abiit hinc in exercitum.

Idem.

Non ego te hic lubens relinquo neque abeo à te.

Idem.

Idem.

Cubitum hinc abinus.

SVETONIVS. Alij tradunt adhibitum cœ-
næ nuptiali mandasse ad Pisonem contra ac-
cumbentem, noli vxorem meam premere,
statimque conuiuio abduxisse eam tecum, &
proximo die edixisse matrimonium sibi re-
pertum exemplo Romuli & Augusti. Idem.
Mar. Antonius super festinatas Liviæ nuptias
obiccit & fœminam consularem è triclinio
viricoràm in cubiculum abductam, rursus in
conuiuium rubentibus auriculis incomptio-
re capillo reductam. A. GEL. Capi virgo pro-
pterea dici videtur: quia Pont. Max. manu
præhensa, ab eo parente in cuius potestate
est, vel vri bello capta abducitur. Idem. Mox
eundem equum, qui Dolabellæ fuerat, C. Cas-
sium, qui Dolabellam obsederat, abduxisse.
Idem. Omnem illam libiorum copiam Xer-
xes Athenarum potitus vrbe ipsa præter ar-
cem incensa abstulit, asportauitque in Persas.
VAL. MAXIM. Existimabant eum præcipuè
matronæ syncera fide incorruptum esse ani-
mum, qui post depositæ virginitatis cubile in
publicum egredi nesciret, multorum matrimo-
niorum experientiam legitime cuiusdam
intemperantiæ signum esse credentes.

*Iraisci & succensere, cum datiuo non cum
accusatiuo præposita præpositione
iungenda esse. Cap. XXIX.*

Quoniam succensemus ijs qui latine lingue pu-
britatem fœdantes quo dicendi genere utantur

securi sunt: ideo plebeium indoctumque sermonem usurpant. Verum ut indocti doctè loquantur, eorumque sermone hi loquentes latinam linguam uerè fecerunt: illud quoque scribimus. Verbum irasci uel succensere datiuo adiungas, non accusatiuo cum prepositione in, uel contra, uel aduersus, uel super, ut semidoctum uulguis censuerunt. *Vi, Amico irascendum non puto Pater suu succenset. Prodigalitati tuae irascor.*

CICERO. Adeone me iniustum esse existi, masti, ut tibi irascerer? Idem. Tibi subiraſcor, Idem. Marcellinum tibi esse iratum scis. Idem. Quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, quum scias Iouem iratum esse nemini posse? Idem. Ut solebat Lucilius sæpe dicere, homo tibi subiratus, mihi propter eam ipsam causam minus quam uolebat, tam illiarius. Idem. Quid poetis irascimur? Idem. Nec uerò audiendi sunt qui grauer irascendum inimicis putant. uide Iratus, irascor & Subiratus.

TURPILIVS.

Meus est mihi pater iratus.

AFRANIVS.

Di sunt irati tibi qui conciere cogites tantum mali.

OUIDIVS.

Irascor uotus, heu leuis ipsa meū.

PLAVIVS.

Non te mihi irasci decet.

Idem.

Noli, amabo, Amphitrio irasci Sostie causæ meæ.

TERENTIIVS.

Deos mihi iratos fuisse satis scio.

Idem.

Idem.

Ego illi non succenseam?

Idem.

Tibi quoque sum iratus Philomena grauer: nam hercle abs te est factum turpiter.

Idem.

Quum uelit iure tibi irasci ne queat.

C. MARIVS. Quid mihi succensent, si id opto, ut poeniteat eos sui facti?

Stomachari pro irasci non insolenter dicitur. Marcus tamen Cicero dixit stomacharetur cum Metello 2. de Orator. 267. Scipio, inquit, apud Numantiam quum stomacharetur cum C. Metello, dixisse dicitur. Si quintum pareret mater eius? asinum fuisse parituram. In illo autem Terentiano, Nunc nihil magis uereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit pater, faxit in illum: non iratus in illum intelligendum est.

Eo igitur dicendi genere iratus in me, uel contra me, uel aduerſum me uti nolim, nisi prius in auctore probò legerim: quamuis non ignorem apud recentiores id aliquando legi sed imprudenter potius quam scitè dixisse eos mihi persuadeam.

Quid & id cum uerbis neutris

usit atè multum dici.

Caput XXX.

ID auctores mihi sunt & poeta & oratores quid, quod, aliquid & id, casus accusatiui, aut tanquam aduerbia cum uerbis neutrum significauim habentibus, collocari solere ac ferè significare, propter quid, quod, aliquid, aut, id, uel quantum, aut aliquantum: ut, id gaudeo. Quid tristis es? Ali-

quid rideo.

CICERO. Ego te commendare non desino: sed quid proficiam ex te scire cupio. Idem 5. Famil. epist. 16. His ego literis si quid proficissem, existimabam optandum quiddam me esse assecutum. Idem. Quod si non possumus aliquid proficere suadendo, gratia contendimus. vide **CONTENDO**. Idem. Quid profecerim, facias me certiorē. Idem. Quid huc properes, nihil est. Idem 1. Famil. ep. 10. Cur enim tibi hoc non gratificer, nescio. Idem. Si modò aliquid in philosophia profecimus. vide **PROFICIO**. Idem 1. Tusc. 6. Philosophia latuit velle ad hanc aetatem, nec vllum habuit lumen literarum: quæ illustranda & excitanda nobis est. In quo si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, profimus etiam si possumus otiosi. In quo eo magis nobis est elaborandum, quod multi iam esse latini libri dicuntur scripti inconsideratè ab optimis illis quidem viris, sed non fatis eruditis. Idem ibid. 99. Nec verò iis, à quibus accusatus sum, aut à quibus condemnatus, habeo quod succenseam, nisi quod mihi nocere se crediderunt. Idem. Sapientis est proprium, nihil quod pœnitere possit, facere. Idem. Non ut proficerem aliquid. Idem 2. Tusc. 35. Interest aliquid inter laborem & dolorem. Sunt finitima omnino, sed differunt aliquid. Idem 2. de Orat. 295. Non tam ut profim causis elaborare soleo, quam ut nequid obsum. Idem. Quo magis cauendum est, ne quid in eo genere peccetur.

AFRANIUS.

Dummodo doleat aliquid, doleat quod lubet.

CA.

CATVLLVS.

Sed nunc id doleo.

HORATIVS.

Pictoribus atque poëtis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

PLAVTVS.

Quid ille reuertitur?

TERENTIVS.

Adolescenti nihil est quod succenseam.

Idem.

An in id succenses nunc illi?

Idem.

Sed est quod succenseat tibi.

Idem.

Nihil fecit, patruæ, quod succenseas.

Idem.

Hoc aliud est quod gaudeamus, miles pelletur foras.

Idem.

Iam id gaudeo.

Idem.

Nunc id prodeco, vt conueniam Parmenonem.

Idem.

Quid hic stabas? cur non rectè introibas?

Idem.

Ego domi ero si quid me voles.

Idem.

Id adueniens mecum stomachabar.

Idem.

Quid crepuerunt fores?

Idem.

Illi facile fit quod doleat.

Idem.

Hoc me delictum admisisse in me, id mihi vehementer dolet.

Idem.

Quid tristis es?

Idem.

Nescio quid tristis est.

Idem.

Num id lachrymat virgo?

Idem.

Id dum studuisti.

Idem.

Id ne estis auctores mihi.

QVINTILIANVS. Ea causa vel maxima est, cur optimo cuique præceptoris sit tradendus puer, quòd apud eum discipuli quoque melius instituti, aut dicent quod inutile non sit imitari, aut si quid errauerint, statim corrigentur. Idem. Id ne mentiri quidem poterat. VALMAXIMVS. Vt eorum quoque respectus aliquid præsentibus moribus proficit. QMVTIVS SCAEUOLA. Quod cui seruandum datum est, si id vsus est, siue quod vtendum acceperit, ad aliam rem atque accepit, vsus est, furti se obligauit. L PISO. Cn. Flauius Annius filius id arrisit. M. CATO. Id ne irascimini, si quis superior est quàm vos?

Quod huiusmodi vocabula in significatione eadem cum verbis actiuis aut passiuis, quòdque cum verbis neutris alia quoque vocabula adiungantur.

Caput XXXI.

NE quid nos accuses, quòd hac in re tibi satis non fecerimus, id adiunctum volumus. Quid, quod, aliquid, id, in significatiu eo quem dicebamus,

cum

cum verbis actiue significationis aut passiue nonnunquã adiungi. Itemque aliorum nominũ, quæ pauca sunt, accusatiuos cum verbis neutris collocari: vt, Id te amo Quid me odisti? Hanc rem egeo.

CICERO. 9. Famil. epist. 26. Nihil est, quod aduentum nostrum extimescas. Idem. Neque tamen adhuc habeo quod te accusem. Idem. Quid tu id pateris? Idem. Quid nunc mihi inuideri potest? Idem de Senec. 13. Gorgias Leõtinus interrogatus cur tam diu velle esse in vita: Nihil habeo, inquit, quod incusẽm senectutem. Idem. 1. Tusc. 10. Tum illud quo Sisyphus versat saxũ sudans, neq; proficit hilum.

ENNIVS.

Hercle puto, hoc erit tibi argumentum semper impromptu situm, Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

LVCILIVS.

Quòd tuas laudes culpes, non proficis hilum.

CAECILIVS.

Id me arguit.

TFRENT.

Quòd me accusat nunc vir sum extra culpam.

Idem.

Quid me incusas?

Idem.

Ad cœnam vocant: aduentum congratulantur.

A. GELLIVS. Philippus Aristoteli salutem, dicit. Filium mihi genitum scito, quod equidem diis habeo gratiam. Idem. Pfylos re aquaria defectos eam iniuriam grauiter aastro succensuisse. M. CATO. Vitio vertunt, quia multa egeo, at ego illis, quia nequeunt egere.

Hoc autem poetæ alicuius est.

x j

Nihil item cum huiusmodi verbis non ineptè adiungitur. Ea enim particula quàm non, vim habet maiorem. ut, Nihil irascor. Nihil te accuso.

CICERO. 2. de Orat. 325. Samnites vibrant hastas ante pugnas quibus in pugnando nihil vtuntur. Cum aliis quoque verbis eam tantumdem valere credis.

PROPERTIVS.

Nam nihil inuita tristis custodia prodest.

QUINTILIANVS. Pueri dum omnia timement, nihil conantur. A. GELLIVS. Nihil sanè potest cogi vir sapiens, quum est rationis obtinendæ locus. SALLVSTIVS. Animo cupienti nihil satis festinatur.

A verbis neutris absolutis accusatiuum regi, vel aliunde, vel ab eodè verbo factum, indèque passiuam nonnunquam fieri. Cap. XXXII.

Studia haud sequitur qui studère, et poëtis et oratoribus commune illud esse, opinor, non ignoram; ut à verbo neutro absoluto regatur accusatiuum aliis, utq; nonnunquam ab eo verbo passiuum fiat; ut, Cum amico viuere vitam incūdum est. Gaudia gaudeo quòd literæ mihi tuæ reddidit sint. Dolorem doleo, quòd è morbo labores.

CIC. 2. de Ora. 199. Eorū dolorè, qui Iugebant suos, oratione refricabā. Idè. 3. de Or. 41. Quū sit quædā certa vox Romani generis, vrbisq; propria, in nihil offendi, nihil displicere nihil animaduerti possit sonare aut olere peregrinū, hāc sequamur: neq; solū rusticā asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus.

ENNIVS. *Ocūbunt multi letū ferròque lapèque.*

Aut

Aut intra muros, aut extra præcipe casu. Lapi pro lapide, & præcipe pro præcipite dictum est antiquius quàm ut sit imitandum.

HORATIVS.

*Fortuna sauo lata negotio
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi nunc ali j benigna.*

PROPERTIVS.

Qui te cogebat multos pallere labores.

VIRGILIVS.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.

Idem.

Formosam resonare doces Amaryllida sylvas.

Idem.

Nec vox hominem sonat.

PLAVTVS.

Quid enim pugnatas pugnas prolocuta.

Idem.

*Illac pugnata pugna, fratrem trudebat frater ha
sta & galea.*

TARENTIVS.

Hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

QUINTILIANVS. Qui in seruitute est eo iure quo seruus, aut, vt antiqui dixerunt, qui seruitutem seruit. Idem. Qui beatam vitam viuere vult, Philosophetur oportet. A. GELLIVS. Inflaret celeriter eum sonum. Idem. Grauiusculum sonum inspiraret. Idem. Quū Pyrrhus rex in terra Italia esset, & vnam atque alteram pugnam prosperè pugnasset. Idem. Cornelius quidam sacerdos & loco nobilis, & sacerdotij religionibus venerandus, & castitate vitæ sanctus, repente mota mente conspiciere se procul dixit pugnam

acerrimam pugnari. Idem. Pugnæ dies, quæ in Theſſalia pugnata eſt. Idem. Delphini pueros forma liberali in nauiculis forte aut in vadis littorum conſpectos miris & humanis modis arſerunt. Idem. Eum luctum quoniam ſatis viſus eſt eluſiſſe, rediit ad quæſtione artis. Idem. Si quis hæc duo verba cordi habeat, eaque ſibi imperando atque obſeruando curetis erit plerumque impecabilis. vitamque viuet tranquilliffimam. Verba duo hæc dicebat: *ἀνέχε καὶ ἀπέχε*. id eſt, patere & abſtinere. Idem. Hoc are collecto quaſi manuario cœnula curabatur omnibus qui cum Iuliano luſeramus. Idem. Triumphauit cum imperatoribus ſuis triumphos nouem. M. CAEL. P. OSTRIDIE eius abſolutionis in theatrum Curionis Hortenſius introiit, puto vt ſuum gaudium gauderemus.

Plautinæ illud quoniã diſſimile nõ eſt, aſcribim?

Præcucurr, vt nuntiarẽ nuntiuẽ exoptabile.

Hoc dicendi quaſi colore parco tua tibi oratio depingenda eſt.

De verbo mutare quem caſum poſt ſe habeat. Cap. XXXIII.

Cenere dicendi meliøre bonum vt mutare poſſis hoc ſcribimus. Verbum mutare cum accuſatio interpoſita particula iniungi etiam à ſummis authoribus non negamus. Nihil tamen habere minus aut fortãſſe plus elegantie contendimus: ſi cum ablatiuo ſine ulla præpoſitione coniungas, vt: *Vita triſti incunda mutauit cum ab me abiſſi.* *Viſne libro meo tuum mutare? Studium ignauia mutare penẽ inhumanum eſt.*

Ho-

HORATIUS.

Valet ima ſummis mutare.

Idem.

Mitibus mutare quero triſtia.

Idem.

Velox amœnum ſepe Lucretilem mutat Lyeo

Faunus.

Idem.

Libros Panati Socraticam & domum mutare

loricis Ibeis.

PROPERTIUS.

Tyndaris exterio patriam mutauit amore.

QUANT. Natura tenaciſſimi ſumus eorum quæ rudibus annis percipimus: vt ſapor quo noua imbuas, durat: nec lanarum colores quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui poſſunt. Et hæc ipſa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt, nã bona facile mutantur in peius, nunquam quando in bonum verteris vitia: Idem. Nemo dubitabit, quin ſi nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo poſſint, ſicut poſſe interdum conceditur, ſaluos eſſe eos magis è Rep. ſit, quàm puniri. VAL. MAX. Sicut placidũ mare ex aſpero, cœlũque ex nubilo ſerenum hilarĩ aſpectu ſentitur, ſic bellum pace mutatum plurimum gau dij affert. CATIL. apud Salluſt. Nemo niſi victor bellum pace mutauit. Salluſtij illud diuerſum eſt: Non debere certa pro incertis mutare.

Odi & noui quam uſitata ſint.

Caput XXXIII.

Quoniam odi ego uulgatam illam plebis locutionem, que nulla proſus ratione cõ oratorum

x iij

sermone coniuncta sit, ideo nobis pro viribus danda opera est, ut neglecta illa hunc assequamur. Quod etiam in verbo odisse assequi queas. Hoc autem verbum quale sit, quoque inclinatur modo, plures norunt quam qui usurpent. Odire enim vulgus, qui verò à vulgo parumper discedunt, odio habere vel odio prosequi dicere solent. Illo autem licet hoc purius aliquanto videatur: non magis tamen à viris doctis vsitatum putem. Itaque verbum odisse vsurpandum esse censemus. Eius verò tempora nosse ut possis (omnium enim temporum ac modorum significationem habet) vide in præterito verbi passivi & sex temporibus ab eo factis cuius temporis sit verbum sum; eiusdem inuenies verbum odisse. Vt gratia exempli in præterito amatus sum vel fui, sum presentis, & fui præteriti temporis est, ideo odi in presenti & odi in præterito dicere passis. Amatus eram vel fueram: eadem ratione oderam, præteriti imperfecti & præteriti plusquam perfecti est. De verbis noui, cœpi, memini, idem sentias. Sed ad exempla accedimus. Odi ingratiitudinem tuam: noui liberalitatem tuam: cœpi te amare.

C I C. Te ipsum quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris feci. Idem. 2. Offic. 62. Omnes enim beneficij immemores oderunt. Idem. Sic in Bruto, quem oderat, & quæ dignum contumelia vocabat. Idem. 2. de Orat. 89. Neque fieri potest ut doleat is qui audit, ut oderit, ut inuideat, ut pertimescat aliquid, ut ad fletum misericordiamque deducatur: nisi omnes ij motus quos orator adhibere volet iudici, in ipso oratore impressi esse atque iniusti videbuntur. Idem ibidem. 274. Illa subabsturda, sed eo ipso nomine sæpe ridicula non solum minus peropposita,

sed

sed etiam quodam modo nobis, Homo factuus, postquam rem habere cœpit, est mortuus. Idem. Nouerit igitur hic quidem orator, quem summum esse volumus, argumentorum & rationum locos. Idem. Orat. 129. Nobis priuata in causa magna & graui, quum cepisset Curio pater respondere subito assedit, quum sibi venenis ereptam memoriam diceret. Idem 2. de Or. 337. Ad consilium autem de Republica dandum, caput est nosse Remp. ad dicendum verò probabiliter, nosse mores ciuitatis. Idem 1. Offic. 135. Danda igitur opera est, ut si etiam aberrare ad alia cœperit, ad hæc reuocetur oratio. Idem. Bene illo prouerbio Græcorum præcipitur. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Idem 2. Offic. 3. Vtinam respublica steterit quo cœperat status. Idem. Si te parentes timerent atque odissent tui, neque eos vlla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo discederes. Idem 1. in Catil. Nunc te patria, quæ communis est omnium nostrum parens, odit ac metuit. Idem. Neque enim assentior iis qui hæc nuper disserere cœperunt, cum corporibus simul animas interire, atque omnia morte deleri. vide ANIM vs. Idem 3. Offic. 32. Etenim ut membra quædam amputantur, si & ipsa sanguine, & tanquam spiritu carere cœperunt, & nocent reliquis partibus corporis: sic ista in figura hominis feritas & immanitas belluæ à communi tanquam humanitate corporis segreganda est.

ENNIUS.

Quem metunt oderunt, quem quisque odit perit se expetit.

x iiii

TVRPIL.

Quem olim oderat, seclatur vltro ac detinet.

VALER.

*Catullus. Ne u me nosse putes hospitis officium.**Accipe quam merse fortuna fluctibus ipse,**Ne amplius à misero dona beata petas.*

Idem.

Vniquisque sua nouerit ire uia.

HORAT.

Oderunt hilarem tristes, tristémque iocosi.

OUIDIUS.

Odimus accipitrem, quia uiuit semper in armis.

TERENT.

Dij me pater omnes oderunt: nisi magis te quam oculos nunc amo meos.

Idem.

Ad eò uno animo omnes socrus oderunt nurus.

Idem.

*Certè noui ingenium mulierum, nolunt ubi uis, ubi nolis, cupiunt.**Idem. Ingenium noui tuum liberale.*

Idem.

Non satis me pernocti etiam qualis sum.

SVETON. Tragicum illud subinde iactabat: Oderint, dum metuant. QVINTI. Prudenter, qui quum interrogasset rusticum testem, an Amphiona nosset, negante eo detraxit aspirationem, breuiavitque secundam eius nominis syllabam: & ille eum sic optimè norat. Idem. Parentes malorum odimus. Idem. Exhausti laboris nosse menfuram voluptari est: & hortatur ad reliqua fortius exequenda scire quantum superfit. Idem. Odit enim ferè iudex litigantis securitatem. M. CAEL. Pudet me tibi confiteri, & queri de Ap-

pij

pij hominis ingratisissimi iniuriis, qui me odifese, quia magna mihi debebat beneficia, cepit. Et quum homo auarus ut ea solueret sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit. M. VARRO. Si quantum operæ sumpsiisti ut tuus pistor bonum faceret panem, eius duodecimam Philosophiæ dedisset: ipse bonus iam pridem esse factus. Nunc illum qui norunt, volunt emere millibus centum: te qui nouit, nemo centuffis.

Admonitum satis & doctum hæc te dimittant, cepisse quam incipere, aut (quo sapius usus est Plautus) occipere, dici uisitatius.

Noscere tamen quin dicas non prohibebimus, quod dictum est rarius.

CICERO. Illam partem excusationis qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) iisdem uerbis epistolas sapius mittere, nec nosco, nec probo.

Quod habito & colo ab oratoribus ac poetis usurpentur sæpius, quòdque habito urbem & in urbe, colo urbem & in urbe, dici possit: atque inibi de uerbis manere & morari.

Cap. XXXV.

Qui in oratorum lectione ac poetarum diu uersatus quasi cum musis habitauit, ad illud, puo, animum aduertit. Primum, colere & habitare ab iis ferè semper usurpari: manere aut morari rarè, & prope nunquam pro significato eo quo duo priora dici solent. Deinde colo urbem se-

x v

pius poëta dicit: oratores verò colo urbem, & habito urbem [sepè, sepìus verò colo in urbe, & habito in urbe: ut, In urbe habitat: colis in Gallia. Qui urbem incolunt rusticis prudentiores sunt.

CICERO. Tusc. 98. Migrationem esse mortem in eas oras quas qui è vita excesserunt incolunt. Idem. de Senec. 84. Ex ista vita discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit. Idem. Urbem mi Rufe cole, & in ista luce vive. Idem. Ruri habitare iulisset. Idem. Apud M. Lepidum te habitare velle dixisti. Idem. Habitatur gratis in alieno. vide HABITO.

TVRPII.

Habitamus hyemem totam cum mulierculis.

PROPERTIUS.

Atque utinam Romæ nemo esset dives & ipse Straminea posset dux habitare casa.

VIRGILIUS.

Atque humiles habitare casas.

Idem.

Pallas quas condidit arces Ipsa colat.

PLAVTVS.

Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium patris moratum ut pater atque avus eius fuit.

Idem.

Hanc domum iam multos annos est ut possideo & colo.

Idem.

Is illis habitat in edibus.

Idem.

In edibus tuis habitas nimia mira vidi.

TERENTI.

Virgo cuius est: unde est, ubi habitat?

Idem.

Idem.

Habitat Mileti.

Idem.

Samia mihi mater fuit: & habitat Rhodi.

Idem.

Habitant hic quedam mulieres pauperulae.

Idem.

Rus habitatum abij.

SYETON. Habitavit primo iuxta Romanum forum. PLIN. Iunior. Iustis ne de causis cum tibi videor incolere, inhabitare, diligere secessum? QVINT. Pindarus Herculis impetum aduersus Meropas (qui in insula Coo dicuntur habitasse) non igni, nec ventis, nec mari: sed fulmini dicit similem fuisse: ut illa minor, hoc par esset. A. GEL. Ex locorum vocabulis in quibus colunt. Idem. Habitat nidularumque in fegetibus. Auem cassitam habitare dicit. Idem. De Hispanis Alpinis scriberet, qui citra Iberum colunt. Idem. Eo flatu aquam omnem ex locis in quibus colebant exaruisse. V. MAXIM. Habitat in villa sua prope vicum Sabinae regionis Heretum. Idem. De M. Manlio Romanam Libertatem opprimere conato Supplicio æternæ memoriæ nota inserta est. Propter illum enim lege sanciri placuit, ne quis patricius in arce aut in capitolio habitaret.

Habitare urbem non magis ausim dicere in oratione prosa, quàm equor navigare. Vtrunque enim poëticum magis est. Ideoque Quintilianus illa generis eiusdem esse dicit: urbis habitabatur, campus curritur, mare navigatur. Idem alibi author est Virgilianum illud: Tyrrhenum nauigat: equor, ex Græco translatum esse. Inusitate dictum illud à

Marco Varro videtur. Antiqui nostri, inquit, domibus lateritiis, paululum modo lapidibus suffundatis, ut humorem effugerent, habitabant.

Quemadmodum Propertianum illud:

Atque utinam Romanus nemo esset dives, & ipse
Straminea posset dux habitare casa.

Inde à colendo colonus, id est, habitator.

VIRGIL.

Vrbs antiqua fuit Tyrj tenuere coloni.

Idem.

Veteres migrate coloni.

VARRO.

Mercurium Arcadum colonum.

Idem quoque vindicolas dicit Natades.

Habere iidem à quo frequentatiorum forma habitare factum est, in significato eodem nonnumquam dicitur.

SAL. Credo falsa existimas ea, quæ de inferis memorantur, diuersio malos à bonis loca terra inculta scæda atque formidolosa habere. Idem. Africam habuere in initio Getuli. AFRICA. Vbi hic me scis, quæso habet meritrix Neapolitis.

Manere & morari pro habitare dicuntur rarissime: ne tamen in ea significatione dici profusus negemus, exemplum proferimus.

VLP. Non tamen ferendum Iulianus ait eum qui cum vxore sua assidue moratus, noluit filium agnoscere quasi non suum:

Vsitatus multo manere dici solet pro eo quod est nec progredi, nec regredi, aut existere, aut expectare. HORAT. de fortuna loquens. Laudo manentem, si celeres quatit penas, signo que dedit.

Idem.

Idem.

Manet sub Ioue frigido Venator tener, & coniugis immemor.

TERENT.

Fac cures, si Chremes hic forte aduenerit, ut oves primum et maneat.

Idem:

Vbi veni, causam ut ibi manerem, reperit.

Quod autem moram trahere pro habitare usurpent: id à doctiorum dicendi consuetudine profusus, opinor, alienum est.

Verbum solere quid habeat ornamentum.

Caput XXXVI.

Solet indoctum vulgus dicere, sepe ludit, aut semper ludit, aut non facit nisi lud. re. aliâque hoc genus multa. Oris verò facundioris homines cum alio verbo verbum solere adiungunt. Vt, Amici in eodem modo perinde ut nostris dolere solemus Fortuna eos, quibus fauere visa est, tandem fallere solet. Geminis sellis sedere volens, ut aque excludi solet.

CICERO Parad. 6. Animus hominis non arca diues appellari solet. Idem de Senec. 22. Nostrum more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet. Idem 1. Tuscul. 96. Græci in conuiujs solent nominare, cui poculum tradituri sint. Idem. Solent enim negare nos intelligere quid dicat Epicurus. Idem. Multi de diis praua sentiunt. id enim vitioso more effici solet. Idem 3. de Leg. Vt enim cupiditatibus principum & vitijs infici solet tota ciuitas: sic emendari & corrigi continentia.

PROPERT.

Nescio quo pacto verba nocere solent.

Idem.

Inuidiam quod habet non solet esse diu.

PLAVTVS.

Homo ebriacus somno sanari solet.

C. CAELIVS de C. Cæsare. Solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet pensâ adiungere. QVINTIL. Thimotheum clarum in arte tiliarum, ferunt, duplices ab iis, quos alius instruisset, solitū exigere mercedes: quàm si rudes traderentur. Idem. Fiducia ipsâ solet opinione arrogantia laborare. Idem. Mitior irrogari solet poena verecundia. Idem. Nec immerito Pericles solebat optare ne quod sibi verbum in mentem veniret: quo populus offenderetur. Idem. Ex præteritis æstimari solent præsentia. A. GELIVS. Vbi reponi solerent signa vetera. PLINIVS Iunior de Plinio auunculo. Dicere solebat nullum esse librum tam malum vt non aliqua parte prodesset. VAL. MAXIM. Dominium rerum collabi solet. Idem. Effigies maiorum suorum cum titulis suis idcirco in ptima ædium parte poni solebant: vt eorum virtutes posteris nõ solum legerent, sed etiam imitarentur.

Perrarum autē est, ubi huic verbo particula sepe adiuncta inueniatur.

CICERO. Soleo sæpe mirari eorum impudentiam, qui agunt in scena gestum spectante Roscio.

TIBVLLVS.

Sæpe solent auro multa subesse mala.

Præ-

Præteritum imperfectum indicatiui sæpe idem significare, quod verbum solebat cum infinitiuo verbi.

Cap. XXXVII.

Elegantia quum per ætatem, idēque literarum study insolentiam omnino rudis eram? quæ ea esset in verbis elegantia quærebam. Nunc verò quoniam eius particulam affecutus mihi videor, id desiderare iuuentutem quod nimis desiderabam, quantum possum non patior. Ei enim iuuentuti hæc dicendi præexercitamenta scribimus. In quibus hoc unum est. Præteritum imperfectum modi indicatiui poni solet pro verbo solebat & indefinito. Vt ex amicitia nostra mecum hic quam aderas, voluptatem multam capiebam: id est, capere solebam. Verba mea tua delectabant. Consuetudine tua fruebar. C. Cæsar ne iis quidem qui contra arma gesserant, irascebatur. Nominatissimus ille pictor Apelles diem nullum sine Linea præteribat, Sponsioni racturam deesse Lacedæmonius Chilo negabat: Theon Thiotoreus in somnis dormiens ambulabat: idem in tecto sumo Periclus seruus faciebat. Apollonius Tyaneus ad hanc orabat sententiam: Cæcedite mihi ò dij immortales pauca habere, nulliusque indigere.

CICERO. Africanus Scipio nihil difficilius esse dicebat quàm amicitiam vsque ad extremum vitæ diem permanere. Idem. s. Tuscul. 63. Vt ad Dionyium redeamus, omni cultu & victu humano carebat. Viuebat cum fugitiuis, cum facinorosis, cum barbaris. Neminē. qui aut libertate dignus esset, aut vellet omnino liber esse, sibi amicum arbitrabatur. Idem. 2. Offi. 25. Quid censemus superiorem illum Dionyium, quo cruciatu timoris angli

solitum? qui cultros metuens tonforios, candente carbone sibi adurebat capillum. Idem ibid. Compunctum notis Threiciis districto gladio iubebat anteire: præmittebátque de stipitoribus suis, qui perscrutarentur arculas muliebres. Idem. Tam magis offendit nimum quàm parum. in quo Apelles pictores quoque eos peccare dicebat, qui non sentirét quod esset satis. Idem. Dicebat melius, quàm scripsit Hortensius.

PHILOSTRA. Leones si quis mansuefacere laboret, neque verberare cædendos, neque rursum blanditiis alliciendos Pharaotes monebat. His enim superbi magis euadunt, illis vero recrudescunt. Domitianus dicebat: Principes qui delatores non castigat, irritat.

PROPERTIVS.

Vestra coronatus pauper gaudebat asellis.

Ducebant macra vilia sacra boues.

Parna saginati lustrabant compita porci:

Pastor & ad calamos extra litabat ouis.

QVINT. Fui qui grana ciceris ex spatio distante missa in acum continuo & sine frustratione inferebat. Quem cū spectasset Alexander, donasse eū dicitur eiusdē leguminis modio. A. G. E. L. Turpius esse dicebat Phaurinus Philosophus exigue atq; frigide laudari, quàm insectanter & grauius vituperari. Idē. Socrates quidē dicebat multos homines propterea velle viuere, vt ederent & biberent: se bibere atq; esse vt viueret. QVINT. CIC. 16. Fam. ep. 26. Planē te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obsignabat: ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exiccata.

Verbum

*Verbum pati pro permittere, dictum,
quòd multum habeat ornatus.*

Cap. XXXVIII.

NON patiar illud iuuentuti ignotum esse, quòd multum habet gratia. Hoc autem est: verbum pati pro eo quòd permittere est. ab eloquentioribus usurpari: vt, iniuriam amico fieri non patiar. Adolescentem filium pater indulgentius viuere ne patiamur. Patrem inedia mori passus est.

CICERO. Ferebat hanc quoque iniquitatem Septitius, & imbuu frumenta in area corrumpi patiebatur. Idem 1. Offic. 28. Suis studiis, quibusdám ue occupationibus, sic impediuntur, vt eos quos tutari debeant, desertos esse patiantur. Idem ibid. 44. Alter locus erat cautionis, ne benignitas maior esset quam facultates: quòd qui benigniores volunt esse quàm res patitur, primum in eo peccat, quòd iniuriosi sunt in proximos. Idem. Ego quum à nostro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facile patiebar. Idem de perfecto Orat. 42. Me autem, qui Socratem non diligunt, vnà cum Socrate & Platone errare patiantur. Idē 1. de Or. 126. Probauit summum illum doctorem Alabandensem Apolloniū, qui quum mercede doceret, tamen non patiebatur eos quos iudicabat non posse oratores euadere: operam apud sese perdere, dimittebátque, & ad quamcūque artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat. Idē 1. Offic. 64. Ex quo fit, vt neque disceptatione vinci se, nec villo publico ac legitimo iure patiantur. Idem 3. Offi. 22. Illud quidem natura non patitur, vt aliorum spoliis, nostras

facultates, copias, opes augeamus.

VALER, MAX. Non fastidito aditu virtus excitata ingenia viuida ad se penetrare patitur. Idem. O te Theffaliæ rex Admete crudelis, & diri fati crimine sub magno iudice damnatum, qui coniugis tuæ fata pro tuis mutari passus es. Idem. Nec vterius trepidare ciues suos vacuo metu passus est.

Verbum negare poni eleganter, pro eo quod vulgo vsitatus est dicere quod non.

Cap. XXXIX.

ET quoniam ei qui ornate dicere velit, sermone vulgi imitandum esse negamus: hic præcipimus vulgare illud, dico quod non, imitandum non esse, sed eius loco verbum quod est negare vsurpandum: ut, Amicitia sibi tua quicquam dulcius esse negabat. Generis nobilitatem bonarum disciplinarum scientia præstantiorem esse negamus. Qui cupiditatibus suis modum non imponit, eum felicem quis non neget? Plato fore negabat, ut mūdus felix esset, nisi aut Philosophi imperarent, aut Imperatores Philosopharentur. Diuus M. Antoninus quicquid esse negabat, quod imperatorem Romanum melius commendat gentibus, quam clementia sit.

CICERO Negaretque vnquam beatiorem quenquam fuisse. Idem 2. de Finib. 90. Negat Epicurus tenuissimo victu, id est, contemptissimis escis & potionibus minorem voluptatem percipi, quam rebus exquisitissimis ad epulandum. Idem 3. Tusc. 46. Negat Epicurus iucundè posse viuere, nisi cum virtute viuatur. Negat vllam in sapientem vim esse fortunæ. Tenuem victu antefert copioso. Negat esse tempus

tempus quo sapiens non beatus sit. Idem 5. Tusculan. 99. Persarum à Xenophonte victus exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquam præter Nasturtium. Idem 3. Famil. epist. II. Ut Aristarchus Homeri versum negat quem non probat: sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne putaris meum. Idem. Peripatetici virum denique videri negant, qui irasci nesciat. Idem. Artem verò negabat esse vllam, nisi quæ cognitum penitusque perspectis, & in vnum exitum spectantibus, & nunquam fallentibus rebus contineretur. Idem 1. Offi. 25. Nuper M. Crassus negabat vllam satis magnam pecuniam esse ei qui in republica princeps veller esse, cuius fructibus exercitum alere non posset.

PLINIUS. Træzenium vinum qui bibunt, negantur generare. QUINT. Negant occuri lucem esse fas ei qui à se hominem occisum esse fateatur. Idem. Quum Philosophi quidam sint reperti, qui deos habere rerum humanarum curam negarent.

Quod præcipimus de negatiuis vocibus, hoc est, quod ponantur in principio, aut in fine orationis, quodque post eas quisquam vel vllus ponatur elegantius quam aliquis, hic non repetimus, quamuis verbum hoc, his præceptionibus aliquantum alligatum sit.

Quod edo es, & edo edis: comedo comes, & comedo comedis, exedo, exes, & exedo exedis promiscuè dicantur.

Caput XL.

EX est illud sanè quam multorum ingeria, an edo edis, comedo comes, exedo exes, aliq; huius

generis composita dici possint. *Ea uti relinquamus
queiora, auctoritate aliquantum multa probamus
huiusmodi verba ita ut prefati sumus, dici posse:
ut, Cuius animum cura cœest, amicitia integrum
reddit. Comesse quam bibere manus. Præcoces fru-
ctus qui comest, v. alcerudini satis non consulit.*

CICERO 3. Tusc. 27. Habet ardorem libi-
do, leuitatem lætitia gestiens, humilitatem
metus: sed ægritudo quæ maiora, tabem, cru-
ciatum, afflictionem, fœditatem: lacerat,
exest animum, planèque conficit. Hanc nisi
exuimus sic vt abiiciamus, miseria carere
non possumus.

NAEVIUS.

*Tibi serui multi apud mensam astant: ille ipse
astat quando edit.*

LV CILLVS.

Qui edit se, hic comedit me.

VIRGILIUS.

Est mollis flamma madullas.

PLAVTVS.

*Quantum illud est dulce esse & bibere, amor
amarum dat.*

Idem.

Es, bibe, animo obsequere mecum.

Idem.

Dum manè est, omnes esse mortales decet.

Idem.

Quasi mus est alienum cibum.

Idem.

Comesse panem treis pedes latum potest.

Idem.

Sine modo venire quem absentem comes.

Idem.

Tam facile vinces quam primum vulpes comest.

A. GEL-

A. GELLIVS. Negant vllam auem præter
sicedulam totam comesse oportere. Idem.
Socrates quidem dicebat multos homines
propterea velle viuere, vt ederent & bibe-
rent: sese bibere atque esse vt viueret. Idem.
Præfecti popinæ atque luxuria negant cœ-
nant lautam esse, nisi quum libentissimè edis,
tum auferatur, & alia esca melior atque am-
plior succenturietur. VAL. MAXIM vs. Dioge-
nes, Syracufis quum olera ei lauanti Aristip-
pus dixisset, si Dionysio adulari velles, ista
non esses: Immo, inquit, si tu ista esse velles,
Dionysio non adulareris.

*Primum pro primo, deinde pro secundo
dici, quiddam pro tertio dictum sit
elegantè. Cap. XLI.*

Dicendi genus optimum quod si scire adoles-
cens qui cupiet illa ei fore adiumento putem.
Primum vt probum quempiam artis præceptorem
habeat. Deinde vt autores dicendi peritos excu-
tiat. Tum ad genera dicendi animum attendat.
Tum que elegerit, ea teneat memoria. Postremò,
exercitatione multa os suum ijs effingat. Is hanc ar-
tis præceptionem fortasse non fastidiat: in qua id
tradimus. Quum quid per partes aut ordinem enu-
meramus: pro primo primum, deinde pro secundo,
pro tertio deinde, tum, postea, præterea, tertium, aut
si quid eiusmodi est non inलगanter positum esse pu-
temus: vt, Amicitie memoria ei minor est qui alio
habitandum abijt, quàm qui in loco eo vbi conui-
ctum sit relictus est. Primum, oblata multe res nouæ
mentem abducunt. Deinde varæ ei sunt amicitie
monimenta, que apud alterum relicta sunt plurima.

Postremò, amicitia alia paratur : qua huius paulatim defusscentis desiderium abijciat. Deus primum nobis diligendus est, deinde patria, deinde parentes, postea amici. Patrem tuum salutavi primum, deinde literas ei tuas reddidi. Nam duo sola etiam si enumeras, particulis his utendum tibi cenfeo. Thales Milesius trium maximè rerum causa fortuna gratias agebat, primum quod homo non bellua, deinde quòd vir non mulier, tum quòd Græcus natus esset, non barbarus.

CICERO 15. Famil. epist. 14. Tu multis de causis vellem me conuenire potuisses. Primum, vt te quem iamdiu plurimi facio, tanto interuallo viderem. Deinde, vt tibi, quod feci per literas, possem præsens gratulari. Tum vt quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis inter nos communicaremus. Postremò, vt amicitia nostra, quæ summis officiis ab utroque culta est, sed longis interuallis temporis interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. Idem. An ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more maiorum? deinde, quod caput est, amico? Idem 7. Famil. ep. 3. Cuius me mei facti pœnitet, non tam propter periculum meum quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi quo veneram. Primum neque magnas copias, neque bellicosas, deinde extra ducem paucosque præter ea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, vt ipsam victoriam horrerem. Idem ibid. Quæ quum vidissem desperans victoriam, primum cœpi suadere pacem, cuius fueram semper autor : deinde

quum

quum ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere instituit, vt bellum duceret. Idem 1. Offic. In omni autem actione suscipienda tria sunt tenenda. Primum, vt appetitus rationi pareat : quo nihil est ad officia conseruanda accommodatius. Deinde, vt animaduertamus, quanta illa res sit, quam efficere velimus : ne maior, nèue minor cura & opera suscipiatur, quàm causa postulet. Tertium est, caueamus, vt ea quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem, moderanda sint. Idem ibidem. Qui opera, id est, virtute & industria benefici & liberales erunt, primum quo pluribus profuerint, eò plures ad benigne faciendum adiutores habebunt : deinde, consuetudine beneficentiæ paratiores erunt. Idem 3. Tuscul. Plures sunt causæ suscipiendi doloris. Primum illa opinio mali, quo visò atque persuaso ægritudo insequitur necessario. Deinde etiam gratum se mortuis facere, si grauiter eos lugeant, arbitrantur. Accedit superstitio muliebris quædam. Existimant enim diis immortalibus se facilius satisfacturos, si eorum plaga percussi afflictos se & stratos esse fateantur. Idem 1. Off. Videndū est primum ne obsit benignitas, & iis quibus benignè videbitur fieri, & cæteris. Deinde ne maior benignitas sit quàm facultas, tum vt pro dignitate cuique tribuatur. Idem 1. de Or. 144. De orationis ornamentis, in qua præcipitur primū, vt purè & latinè loquamur : deinde, vt planè & dilucidè, tū vt ornatè, post ad rerū dignitatē aptè & quasi decore. Idem de Or. 42. Quumq; esset omnis oratoris vis ac facultas in quibusq; partes distributa, vt deberet reperire

primum quid diceret : deinde inuenta non solum ordine sed etiam momento quodam ac iudicio dispensare & componere , tum ea denique vestire & ornare oratione , post memoria sepire , ad extremum agere cum dignitate & venustate.

Ceterum, quoniam de dicendi genere, quod multo est vtilitatis, hic scribimus, ne alter inter dum dici iam dissimulemus, exempla promissus.

TERENTIUS. *Ne cui v-strum sit mirum cur partes seni poeta dederit, quæ sunt adolescentium, id primum dicam, deinde quid veni eloquar.*

CORN. CELSVS. Initia morborum primum famem sitimque desiderant : ipsi deinde morbi, vt neque aliud quam expedit, neque eius ipsius nimium sumatur. MASSV. SABINVS. In officiis apud maiores ita obseruatum est, primum tutelæ, deinde hospiti, deinde clienti, tum cognato, postea affini. VALER. MAXIMVS. Epaminondas traiectus hasta sanguine & spiritu deficiens, recreare se conantes, primum an clypeus suus esset, deinde an fusi hostes penitus, interrogauit. SALLVSTIVS de Iugurtha. Paucis diebus post cum auro & argento multo Romam legatos mittit: quibus præcepit primum vti veteres amicos muneribus replerent, deinde novos exquirant. Idem. Hæc igitur multitudo primum malis moribus imbuta, deinde in artes vitatque varias dispalata, nullo modo inter se congruens, parum mihi quidem idonea videtur ad capeffendam Rempublicam.

PROPERTIVS.

*Ac veluti primo taurus obtrectat aratra,
Post venit assueto mollis ad arua iugo.*

CORN.

CORN. CELSVS. Aqua lenissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, posthæc ex niue aut glacie, grauior his ex lacu, grauissima ex palude. PLINIUS. Palmarum foliis primò scriptitatum, deinde quarundam arborum libris, postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & priuata linteis confici cœpta aut cæteris. A. GEL. Quæ primo rapta per ignobilitatem, deinde per inuidiam scriptorum celebrata sunt. VAL. MAX. Efficax & illa quietis imago, quæ Croci regis animum maximo prius metu, deinde etiam dolore confecit. M. VARRO. Animaduertendum primum quibus de causis, & quemadmodum constituerunt paces: secundum, qua fide & iustitia eas coluerint. Idem. Cocula, quæ coquebat panem primum sub cinere, postea in foruo. Cuius vtriusque vocabulum à foruo dictum, id est, à calore.

Vnum pro primo, & alterum pro secundo in diuisi generis partibus enumerandis appositè dici: deque altero qua possit ratione dici. Cap. XLII.

Tria sunt quæ tibi non parum tribuant adiuuenti ad doctrinam assequendam. Vnum, labori studioque non parcere. Alterum, authores bonos euoluere. Tertium, quæ legeris memoria sapiens repetendo tenere potius, quam noua semper legere velle. Continua enim sectio, vt Quintilianus ait, & quæ magis, & quæ minus hærent, equaliter tranfit. Primum & vltimum, ab te petas. Quo autem modo authores bonos euoluere queas, nostra hæc scripta

partim fortasse te docebunt. Eorum enim ex attentâ lectione præceptiones has desumpsimus. In quibus hæc una est. Diuisi alicuius generis partes quum enumeramus, pro primo vnum, pro secundo alterum, pro tertio, si duobus plura fuerint, nonnunquam aliud, sed sæpius multo tertium ponamus. Vt tria sunt quæ vitam iam conferuent amicitiam. Vnum crebra vtriusque visitatio. Alterum beneficiorum vtro citroque collocatio. Tertium multa literarum vtriusque misculatio. Duo sunt quibus puerum bene instituire possis. Vnum, si quid benefeceris, eius laudatio. Alterum, si quid male, vituperatio. Multa sunt quibus in disciplina percipiendus valeas magis. Vnum animi libertas. Alterum bona valetudo. Tertium cibi, potionis, somni verumque venerationum temperantia.

CIC. I. Offi. In genere naturali & honesto duo vitia vitanda sunt. Vnum ne incognita pro cognitis habeamus, nisi quæ temerè assentiamur. Quod vitium effugere qui volet, omnes aures velle debent adhibebit ad considerandas res & tempus & diligentiam. Alterum est vitium, quod quidam nimis magnum studium, multamque operam ad res obscuras atque difficiles conferunt, easdemque non necessarias. Idem. ibidem. Iniuriæ duo genera sunt. Vnum eorum qui inferunt: alterum eorum qui ab iis quibus inferuntur, si possint, iniuriam non propulsant. Idem. Ratione ventium duo genera ponuntur: vnum deorum, alterum hominum. Idem. I. Off. 152. Quum omnis honestas manet a partibus quatuor, quarum una sit cognitionis, altera comitatis, tertia magnanimitatis, quarta moderationis: hæc in deligendo officio inter se comparentur necesse est. Idem.

2. de

2. de Or. 235. De risu quinque sunt quæ quarantur. vnum quid sit, alterum vnde sit, tertium sit ne oratoris risum velle mouere, quartum quatenus, quintum quæ sunt genera ridiculi. Idem. I. Offi. 85. Omnino qui Reipublicæ præfutura sunt, duo Platonis præcepta teneant. Vnum ut vtilitatem cuius sic tueantur, ut quicquid agunt, ad eam referant oblitum commodorum suorum. Alterum, ut totum corpus Reipublicæ curent, ne dum partem aliquam tuerentur, reliquam deserant. Idem. In natura tria sunt: vnum gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere. Idem. de Senectute. Quum complector animo, quatuor causas reperio, cur senectus misera videatur. Vnam, quod auocet à rebus gerendis. Alteram, quod corpus faciat infirmum. Tertiam, quod priuet omnibus ferè voluptatibus. Quartam quod procul haud absit à morte. Idem. I. Offi. 104. Duplex omnino iocandi genus. Vnum, illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. Alterum, elegans, urbanum, ingeniosum, facetum.

PLAVTVS.

Tres vna perierunt adolescentem mulierem, rure vnum, alter urbe, peregre tertium.

A. GELLIVS. De Rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit, vnum pugilem, alterum pancratiastem, tertium luctatorem. Idem. Quarum solitum est in Philosophorum disceptationibus, an semper, inque omnibus iustis patri parendum sit. Super ea re Græci nostrique qui de officiis scripserunt, tres sententiæ esse, quæ spectandæ considerandæque sunt tradiderunt, easque subtilissimè diiudicauerunt.

y ij

Earum vna est, omnibus quæ pater imperat, parendum. Altera est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum. Tertia est, nihil necessum esse patri obsequi & parere. Idem. Afferes primâ luce falces duas. Vnâ egomet mihi, & tu tibi capies alteram.

Quod si ordo quidam seruandus est numerando, primum & secundum dixeris. Idem CICE. Meæ totius in dicendo orationis, & istius ipsius facultatis quam modò Crassus in cœlum verbis exulit, tres sunt rationes, vt antè dixi: vna conciliandorum hominum, altera docendum, tertia concitandorū. Harū trium partiū, prima lenitatem, secunda acumen, tertia vim desiderat. *Pro vno alterum dicere possis, si duo tantū sunt qua numeres.* CICE. 2. de Or. 218. *Quī duo genera sint faciarū, alterū æquabiliter in omni sermone fufum: alterū peracutū & breue illa à veteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est. Sed quia de altero loquimur, huic illud accedat præcepto. Alterū de alio quo cunq; aut aliis quibuscunq; à teipso dicere possis quod dicēdi genere nostri ferè vtuntur: vt, Ad alterius utilitatem perinde quasi ad suam homo natus est. Homimbus libidinosis libido alterius odiosa est.*

CICE RO. 4. Tusc. 20. Maleuolentia est volu-
ptas ex malo alterius sine emolumento suo. Idem. Carmen ne liceret fieri ad alterius iniuriam, leges sanxerunt. Idem. ibid. Inuidentiam esse dicunt ægritudinem susceptâ propter alterius res secundas: quæ nihil nocent inuidenti. Idem. Inuidentia ægritudo est, ex alterius rebus secundis. vide INVIDENTIA. Idem. Cui alterius commoda nihil nocent, tamen eum doleat iis frui: inuidet profectò.

ENNIVS.

ENNIVS.

Qui sibi semitâ non sapiant, alteri monstrant viâ.
TIBVLLVS.

*Vos ego nunc moneo, felix quicumque dolore
Alterius discet posse carere suo.*

PLAVTVS.

Qui de altero obloquitur, ipsū se conuerti oportet.

Quod particula eiusdem significatus iuxta se venustè ponantur.

Caput XLIII.

Profectò est quid hoc dicendi genus, si parcum fuerit, orationem non parum venustabit: in qua duæ particulae, id est, voces non inclinata, maximè que aduerbia, idem propè significantes, iuxta se sine illo medio ponantur. Vt spero fore, vt tecum eandem aliquando colloquar. Num ne te pœniteat, quòd in salutato me abieris? Id quidem certè iam sentio, quod metuere me dixeram.

CICE. Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum deniq; omnium socium comitemque habebis. Idem. 1. in Cati. Hunc mihi timorem eripe, si verus, ne opprimar, sin autem falsus, vt tandem aliquando metuere desinam. Idem. de Sen. 25. Nec verò dubitet agricola, quamuis senex, querenti cui serat respondere, diis immortalibus, qui me non accipere tantummodo à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodesse. Idem. Quæ ætas longa, aut quid homini omnino longum? num ne modò pueros, modò adulescentes, in cursu à tergo assequens, nec opinantes assecuta est senectus? Idem. 5. Tusc. 60. Dionysius quum pila ludere vellet, studiosè enim id faciebat, tunicamque poneret adule-

y iij

scentulo quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic quum quidam familiaris iocans dixisset, huic quidem certè vitam tuam committis, arrisissetque adolescens, vtrunque iussit interfici. Idem. 1. Offic. 78. Mihi quidem certè vir abundans bellicis laudibus Cn. Pompeius multis audientibus hoc tribuit. Idem. 1. Offic. 38. Et quoniam omnia persequimur (volumus quidem certè) dicendum est etiam qualem hominis honorati & principis domum placeat esse. Idem. Quarum quidem certè est adhibendus modus, ad mediocritatemque reuocandus. Idem. 3. de Orator. 48. Verùm si placet, quoniam equidem satis spero vobis quidem certè maioribus molesta & putida videri ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus. Idem. 2. in Cati. 1. Tandem aliquando Quirites Catilinam furentem audacia, scelus anhelantem, pestem patriæ nefariè molestem, nobis atque huic vrbi ferrum flammamque militantè, ex vrbe vel eiecimus, vel emisimus vel ipsum egredientè vrbe profecuti sumus. Idem. 1. in Cati. 25. Ibis tandè aliquando, quo te iam pridem tua ista cupiditas effrenata ac furiosa rapiebat. Idè. Ego enim assentior, eorum que posuisti alterum alteri consequens esse. Vt quemadmodum sit quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur beatam vitam virtute confici: sic si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem bonum. *Ea enim particula ut in similitudine dicèda cum ea que est, quemadmodum si parca sit ac modesta, multam habet gratiam.* Idè. 2. de Or. 23. Sic enim res habet: vt quemadmodu volucres videmus procreationis atque vtilitatis suæ causâ effingere & construere

struere nidos, easdem autem quando aliquid effecerint, leuandi laboris sui causa passim ac liberè solutas opere volitare: sic nostri animi forestibus negotiis ac urbano opere defessi gestiuunt ac volitare cupiunt vacui cura ac labore. Idem. ibid. Ego enim vt quemadmodum leotiam sic loquar, nunquam mihi minus quam besterno die placui. Idem. ibid. 333. Habet enim multitudo vim quandam talem: vt quemadmodum tibicen sine tibus canere: sic orator sine multitudine audiente eloquens esse non possit. Idem. 3. de Or. 198. Tum denique nobis hic orator ita confirmandus est & verbis & sententiis, vt quemadmodum qui vruntur armis aut palæstra non solum sibi vitandi aut faciendi rationem esse habendam putent, sed etiam vt cum venustate moueantur: sic verbis ad aptam compositionem & decentiam, sententiis verò ad grauitatem orationis vtatur, vt ij qui in armorum tractatione versantur. Idem. Talis est igitur ordo actionum adhibendus: vt quemadmodum in oratione constanti, sic in vita sint omnia inter se apta & conuenientia.

L Y C I L.

Quanto blandior, hoc tanto vehemèntius mordet.

T E R E N T.

Nunc primum fac vt lauet, post deinde, quod iussit date ei bibere.

P L A V T V S.

Hic clàm foritum esse vult, ne qui sciant.

Idem.

Isti quidem hercle orationi Oedipo usus est coniectore, qui Sphingi interpretis fuit. Njus est, id est, opus est.

Idem.

*Hic quidem certè qua illic sunt res gestæ memora-
vat memoriter.*

Idem.

Quia enim sero aduenimus.

A. GEL. Post deinde idem Theophrastus ad hanc fermè sententiam differuit. C. MEM-
MIVS. Num ne summa ope nitentini, atque eo vehementius, quòd maius dedecus est par-
ta amittere, quàm omnino non parauisse. M.
VAR. Ecce de improuiso ad nos accedit cana
veritas Atticæ Philosophiæ alumna. Ecce e-
nim quin significet id quod de improuiso,
nemo dubitet qui in Virgilij lectione atten-
tus fuerit. Pædiano item Asconio eadem sen-
tentia est. SALLVST. Post ubi eorum famam
atque pudorem attriuerat, maiora alia imper-
abat. Idem. Post ubi contagio quasi pestilen-
tia inuasit, ciuitas immutata est. Imperium
ex iustissimo atque optimo crudele intole-
randumque factum.

*Vbi comparatio nulla sit præceptionem hanc ob-
seruari volumus. Huiusmodi particule due idem
propè virium habent, quod omne, quidquid, Ea duo
si simul dicta sint, vehementiam afferunt maiorem.*
PVB. SYRVS. Alienum est omne quicquid o-
ptando euenit. TEREVTIVS. Quicquid præ-
ter spem eueniat, omne id deputato esse in
lucro. VAL. MAX. Animaduertit immècè ma-
gnitudinis serpentem concitato impetu om-
nne quicquid obuium fuerat proterentem.

*Diu & multum cum propè idem significant, simul
ornatè interposita coniunctione composueris: ut,
Quàm felix inuenda nostra auspiciū fuerit ami-
citiæ, diu multumque necum agito. Ad te quid
scribe-*

scriberem, diu & multum cogitavi.

CICERO. I. Offic. 118. Herculem Prodicus
dicit, ut est apud Xenophontem, quum pri-
mum pubesceret, quod tempus à natura ad
deligendum quam, quisque viam sit ingref-
sus, datum est, exisse solitudinem, atque
ibi sedentem diu secum multumque dubi-
tasse quum duas cerneret vias, vnā volu-
pratis, alteram virtutis, vtram ingredi melius
esset. Idem. Vtrum difficilius ac maius esset
negare tibi sapius idem roganti, an efficere
id quòd rogares, diu multumque Brute du-
bitavi. Idem. I. de Ora. 152. Hæc sunt quæ cla-
mores & admirationes in bonis orationibus
efficiunt: neque ea quisquam nisi diu mul-
tumque scriptitarit, etiam si libentissimè se
in his subitis dictionibus exercuerit, conse-
quetur.

VAL. MAX. de Demosthene. Ferrur quoque
ore infertis calculis multum ac diu loqui so-
litus, quo vacuum promptius esset & solu-
tius.

*Forsan & forsitan à poetis, fortasse ab
oratoribus dici sapius, quantumque
fortè & fortasse differant.*

Cap. XLIIII.

PRæceptionem hanc magis iam fortasse proba-
bis: quum obseruari eam attendes sapius. Ea
autem est. Particule forsan & forsitan à poetis,
fortasse ab oratoribus usurpatæ sunt sapius. Fortas-
sis non sæpè dicitur: sed oratoria magis quàm poeti-
ca particula est: ut, Aliqua in re amici officium
fortasse neglexisti. Saluti quum voles, fortasse non
consules. Nuntius cras fortasse veniet.

y v

CICERO. Raras tuas quidem, fortasse non perferuntur, sed suaves accipio literas. Idem 7. Famil. ep. 3. Habes epistolam verboriosorem fortasse quam velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remisseris. Idem 2. Fam. ep. 16. Sed ego fortassis vaticinor, vt hæc omnia meliores habeant exitus. Idem. de Amic. Quid erat Africanus indigens me? minime hercule: at ne ego quidem illius. Sed ego admiratione quadam virtutis eius, ille vicissim opinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus habebat, me dilexit: auxit benevolentiam consuetudo. Idem. Captum me fortasse, inquit, tu putas, & id quod nollem, confiteri coactum. Idem. 3. Tusc. 18. Nequitia ab eo (& si hoc erit fortasse durius, sed tentemus, & lusuile putemus, si nil sit ab eo) quod nequicquam in tali homine, ex quo nihil idè dicitur. Idem. 3. Off. de C. Cæsare. In ore semper Græcos versus Euripidis de Phœnissis habebat, quos dicam, vt potero, inconditè fortasse, sed tamen vt res possit intelligi. Nam si violandum est ius, regnandi causa violandum est. Aliis rebus pietatem colas. Idem. Quid ille dux Leonides dicit? Pergite animo forti Lacedæmonij: hodie apud inferos fortasse cœnabimus.

HORATIVS.

Fortisan vtilius quam tu tibi consulat aura.

PROPERT.

Fortisan includet crastina fata dies.

Idem.

Fortisan & de me verba fuere mala,

VIRGIL.

Fortisan & hæc olim meminisse iuuabit.

QVIN-

QVINT. Liberos natura omnes & iisdem constare elementis, & fortasse antiquis etiam nobilibus ortos dici potest. M. BRVTVS. Fortassis ea re minaciter agis, vt iudicium nostrum metus videatur.

Oratores quoque forsitan nonnunquam dicunt, sed nemo sepius Quintiliano: qui idem forsitan etiam dicit.

CICERO. Nimirum forsitan hæc illi mirentur atque efferant. Idem. Forsitan quispiam dixerit: num ne igitur sapiens, si fame ipse conficiatur, abstulerit cibum alteri homini ad nullam rem vtili? Minime verò. Non enim mihi est vita mea vtilior, quam animi talis affectio, neminem vt violem commodi mei gratia.

QVINT. Frugalitas apud Sybaritas forsitan odio foret. SAL. Forsitan Imperator perlectis literis decernes quem numerum Senatorum fieri placeat.

Illud quoque ascribendum pat. animus, fortè & fortasse id differre, vt fortè tum dicatur, quum certo res facta est aut dicta, sed fortuitum fuit: fortasse verò, quum dubitatio est, facta sit aut dicta. Exemplis autem hoc fiat clarus. Veniendo Parisios animo fortè obuius factus sum: id est, re vera factus sum obuius, sed fortuitum fuit. Ad hoc enim Parisios non veniebam, ei vt fierem obuius. Si vero dicis, fortasse obuius fui, incerta res est, an et obuius fui. Inter eundem pecuniam fortè inueni.

Ctc. Si te fortè dolor aliquis percusserit, exclamabis vt mulier. Idem. Id enim maxime decet, nisi fortè se errasse intellexerit in delinquendo genere vitæ.

TERENT. *Fortè fortuna affuit hic meus amicus.*

y vj

A. GEL. Ea cassita in fementes fortè concesserat tempestiuiores. Idem. Aderat ibi fortè amicus noster, homo lectione multa exercitatus. Idem. *Quum* in Lycio fortè vespera ambularemus, vir quidam ludo ibi nobis & voluptati fuit.

Vsq̄e ad & vsque ab, quàm diuersis modis à receptæ fidei scriptoribus dicantur. Cap. XLV.

Vsq̄e à Plauto genera dicendi si recenset. vsque ad & vsque ab, illis omnibus modis inuenias dicunt. *Vsq̄e ad palatium, adusque palatium, vsque palatium, ad palatium ad palatium vsque.* Itemque à palatio, vsque à palatio ab vsque palatio, Eurylochus Pyrrhoni discipulus aliquando furore ita correptus est, ut sumpto veru cum carnibus coquum ad forum vsque persecutus fuerit.

CICERO. in Hortensio. Vixit ad summam senectutem valetudine optima. Idem. de Senec. Quis est tam stultus, quamuis sit adolescens, cui fit exploratum se ad vesperam esse viurum? Idem 2. in Cat. 6. Si accelerare uolet, ad vesperam consequentur. Idem 5. Tusc. 97. Socratem ferunt, quum vsque ad vesperam contentius ambulare, quælitumque esset ex eo, quare id faceret, respondisse: se quo melius cœnaret obsônare ambulando famè. Idem 1. de Ora. 91. Neminem scriptorem artis, ne mediocriter quidem disertum fuisse dicebat, quum repeteret vsque à Corace nescio quo & Tyfia, quos artis illius inuētores & principes fuisse constaret.

VIRGIL. Siculo prospexit abusque Pachyno.

PLAV.

PLAVTVS.

Amor & melle & felle est fecundissimus, gustu dat dulce, amarum ad satietatē vsque aggerit.
Idem.

Hæc illic pugmata est pugna vsque à mane ad vesperam.

TERENT.

Mihi magna cum eo iam inde vsque à pueritia fui semper familiaritas.

Idem.

Ego istos uobis vsque à pueris curasi ambos.

Idem.

Primus esses memoriter progeniem uestram vsque ab ano atque atano proferens.

Idem.

Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum redam, ne sursum deorsum cursites, neue ad lucem vsque uigiles.

SVETON. Edidit & Circenses plurimos à mane vsque ad vesperam. QVINT. Togam veteres ad calceos vsque demittebāt, ut Græci pallium. Idem. Condiscipulorum amicitia vsque ad senectutem durant firmissima.

QVINT. Id vsque dixit. Eius uerba sunt.

In prouerbiū vsque Græcorum celebratum est, indoctos à musis atque gratis abesse.

Quantum pro eo dici quod est prout: & dum pro quandiu vel donec.

Caput XLVI.

Quantum lectione eorum qui elegantiores sunt doceri potuimus: particula quantum multo uisitatior est, quam quod uerbo uno dici solet prout: ut, Ad nos breui quantum intelligo uenturus es.

y vij

Hac de re alias, quantum memoria repeto, ad te scripsi. Is tibi, quantum suspicor, amicus certus non est.

CICERO. Abdimus nos quantum licet, & saepe soli sumus. Idem. 2. de Orator. 7. Vt Iudem eorum iam propè senescentem, quatum ego possem, ab obliuione hominum, atque à filentio vindicarem. Idem. 3. de Orator. Tu verò, inquit Catulus, collegisti, omnia, quantum ego possum iudicare, ita diuinitus, vt non à Græcis didicisse, sed eos ipsos hæc docere posse videre. Idem. 2. de Orator. 77. Sed tamen est eorum doctrina, quantum ego iudicare possum perridicula.

PACCVIVS.

Sermonem hic nostrum ex occulto clepit, quantum intelligo.

PLAVTVS.

Quantum potes fac parata sunt omnia.

SVE TONIVS. de Augusto. Urbem namque pro maiestate imperij ornatam & inundationibus incendiisque, obnoxiam excoluit aded, vt iure sit gloriatus marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam verò, quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

Qua vel uti cum superlatiuo & verbo posse, licet cum gradibus alim dici possit in hac significatione vsurpari solet.

CICERO. Dabo operam quam maximè potero, vt breue id faciam. Idem. Quantus ornatus in Peripateticorum disciplina sit, satis est à me, vt breuissimè potui, paulò antè dictum. Idem. Hæc vt breuissimè dici poterunt, ita à me dicta sunt. vide BREVIS & BREVITER.

QVIN-

QVINTILIANVS. Hæc de grammatica quam breuissimè potui, non vt omnia dicere, sectatus.

Ingratum non fuerit illud diuerticulum. Quando pro eo quod est quantum tuis usurpari à non indoctis non ignoramus: sed particulam eam que est dum, sepius dici, plusque reuultatis habere attendimus: vt, Tui dum viam memorem me non experieris. Neutri nostrum deerit quicquam, dum hæc durabit amicitia.

CICERO. Immortales gratias ago tibi, agamque dum viuam. Idem. Quem tamen esse natum & nos gaudemus, & hæc ciuitas dum erit lætabitur. vide DVM.

TIBVLLVS.

*Quem referent musæ, viuet dum robora tellus,
Dum cælum stellæ, dum vehet annis aquas.*

VIRGILIVS.

*Infreta dum flumij current, dum montibus umbra
Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet,
Semper honos, noménque iuu laudesq; manebunt.*

TERENTIVS.

Tu apud nos hic mane, dum redeat ipsa.

C. GRACCH. Vsq; adeo verberari iussit, dum animam efflavit. M. CA R O. Benefactum à vobis dum viuetis non abscedet.

Tantum abest, quantum habeat ornatus.

Caput XLVII.

Tantum abest vt sermone vulgi loquendum esse putemus: vt ab eo discedendum omnino censuamus. Quid enim, vt alia omitam, rusticum magis, quàm illud sermone vulgi detritum, non caueo facere, non caues dicere, caues nuntius venire?

Nun ne multo multoque pulchrius est, ut dicas tantum abest cum verbo modi subiunctivi particula ut preposita: eique sermonem alium, qui contraria sententia sit, postponas: ut: Tantum abest ut amici oburgatione offendar, ut ea mihi iucundissima sit. Tantum abest tui ut oblitus sum, ut ne unus quidem prætereat dies quin mihi in mentem sepius tui veniat. Tantum absuit ut discessus hinc tuus mihi cognitus fuerit, ut plures iam dies abieris, quam id mihi cognitum est.

CICERO. Tantum abest ut scribi contra nos nolimus, ut id etiam maximè optemus. Idem 1. Offic. Id autem tantum abest ab officio, ut nihil magis officio possit esse contrarium. Idem de perfecto Oratore 104. Tantum abest ut nostra miremur, ut vsque eo difficiles ac morosi simus, ut nobis non satisfaciatur ipse Demosthenes: qui quanquam vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aui eis meas. Idem. Equidem tantum absum ab ipsa sententia, ut non modò non arbitror subfidium senectutis in eorum qui consultum veniant, multitudine esse ponendum: sed tanquam portum aliquem expectè istam, quam tu times, solitudinem. *In sermone secundo futurafit maior contrarietas: ei si comparatiuum adiungas aut superlatiuum. Suetonius paulo aliter dixit. sed certo eodem significatu. Tantum absuit, inquit, à remittendo laxandoque studio: ut conferuandæ vocis gratia, neque milites vnquam nisi absens, aut alio verba pronuntiantem appellaret: neque quicquam serio iocòne egerit, nisi astante Phonalco, qui moneret, parceret arteriis.*

Certe

Certè pro saltè poni non inusitatè.

Cap. XLVIII.

Iuentuti, aut ex ea certè multis cognita hæc præceptio ingrata futura non sit, Duo quum dicimus, eorūque alterum dubium est nec certum factu, alterum vero certum est: quod incertum est præponamus, quòdque certum, postponamus, ubique certè dicamus ubi sermone domestico saltè dici solent: ut, *A me aut discessurus non eras, aut abitum certè tuum significare debebas. Ad te veniam, aut certè scribam. Aut nocebit, aut nihil certè proderit.*

CICERO. I. Famil. ep. 2. Tu me consiliario fortasse non imperitissimo, fideli quidem & beneuolo certè vsus es. Idè. Omnis cura mea solet in hoc versari semper, dicam enim sapius si possum, ut boni efficiam aliquid dicendo, si id minus, ut certè ne quid mali. Idè. 2. de Ora. 346. Ea enim denique virtus esse videtur præstantis viri, quæ est fructuosa aliis, ipsi autem laboriosa aut periculosa, aut certè gratuita. Idem 3. de Orato. 208. Quamobrem quoniam de ornatu omni orationis si non sunt omnes patefacti, aut certè monstrati loci: nunc quid aptum sit, hoc est, quod maximè deceat in oratione, videamus. Idem. ibidem. 22. Sed si hoc quoque videtur esse altius quam ut id nos humi strati suspicere possimus, illud certè tamen quod amplexi sumus, quod profitemur, quod suscepimus, nosse & tenere debemus. Idem. Nec quicquam est aliud dicere, nisi aut omnes, aut certè plerisque aliqua specie illuminare sententias. Idem. de Orat. perfecto II. Video hanc primam ingressionem meam, non ex oratoris disputationi-

bus ductam, sed è media Philosophia repetitam, & eam quæ dem quum antiquam, tum subobscuram, aut reprehensionis aliquid, aut certè admirationis habituram. Idem. 3. de Orator. 137. Quid Critias? quid Alcibiades? Cuius tibus suis quædem non boni, sed certè docti atque eloquentes, nõnne Socraticis erant disputationibus eruditi? Idem Accedit, quod orationis etiam genus habent fortasse subtile at certe acutum. Idem. 1. de Or. 125. Quoties enim dicimus, toties de nobis iudicatur. At qui semel in gestu peccauit, non continuo exitimatur nescire gestu. Cuius autè in dicendo quid reprehensum est, aut æterna in eo, aut certe diuturna valet opinio tarditatis.

SALLVSTI. Quæ profectò aut tu vera inuenies, aut certe hæud procul à vero.

Quod me hercule quàm me hercules M. Tullio magis placuerit, de que iure iurando quod est medius fidius.

Cap. XLIX.

ID inuentum me hercule cognitum satù non est: ideoque ab eo stylum nostrum abducere nolimus. Me Castor & me Hercules iurandum est, ut ait Festus Pompeius: tanquam si dicas, ita me Castor, ita me Hercules, ut subaudiatur innet. Eadem figura dictum videtur medius fidius: quod per Iouis filium, hoc est per Herculem iurandum est. Eodem enim Pompeio autore Iupiter Græcè Ζεύς dicitur dictus est, & Latine Fidius, id est, filius. Nam, sæpe inquit, antea pro I littera d. utebatur. Herculem que quæ fidium à Marco Catone appellatum esse attendimus. Eius verba sunt: itaque domi ritus nostri,

qui

qui per deum fidium iurare vult, prodire solet in complurium. Autor est enim Plutarchus pueros si per Herculem iuraturi sunt, sub dum exire iussus. Ratio cuius apud eundem multa est. Quoniam autem foris sub dio non domi vixit Hercules, absurdum fortasse non esset credere Herculem hanc ob rem d. um appellari in eius gratiã. Nisi dms fidius dicitur, ut à Virgilio dia Camilla Quidã, ut Pompeius idem meminit, existimant iurandum esse per dmi fidem: quidam per diurni temporis, id est, diei fidem. Sed ad propositum redimus. Libentius, inquit Mar. Cicero, dixerim me Hercule quàm me Hercules. Locutionis huius ratio in promptu satù mihi non est. Eam enim coniectura sola habeo. Aut enim antiquorum more littera s. detrahatur. Ita enim loquelantur: Qui est omnibus princeps, non omnibus princeps & digni loco, non dignus. Sed in nominibus in us ex omnibus vocali nõ sequente id fieri solitum, Cicero idè author est. Ceterum vocalibus alijs littera s. præpositus obseruatum hoc attendimus. Rei cuius Ennii exemplum illud documento sit. Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo, Ioui, id est, Iouis, qui nunc in recto casu Iupiter enuntiatur. Sed in versu tantum hoc factitatum putem. Quare autem in eo me hercule s. littera non detrahatur: aut ex versu consuetudo littere huius hic detrahenda profecta est. Illud verò putem esse prudentius. Me Hercule, id est, Hercule ita iuuante me. Hoc autem Ciceroni vtilissimum est. Ex multis eius exemplis pauca subscribimus.

CICERO 2. de Ora. 244. Quid igitur distinguemus à Crasso, Catulo, & à cæteris familiarem nostrum Gronium aut Vargulam amicum meum: non me Hercule in mentem quidem mihi venit. Sunt enim dicaces.

Idem ibid. Hæc quæ cadere possunt in quos nolis, quamuis sint bella, sunt tamen ipso genere scurrilia. Vt iste, qui se vult dicacem, & me hercule est, Appius, sed nonnunquam in hoc vitium scurrile delabitur. Idem ibid. 279. Me quidem Hercule valde illa mouent stomachosa, & quasi submosa ridicula: non quum à moroso dicuntur, tum enim non sal, sed natura rideretur. Idem ibid. 14. Itaque frater exorauit me ipsum, non quidem à studio audiendi nimis abhorrentem, sed me hercule verentem ne molesti vobis interueniremus. Idem. Quod me Hercule, etiam si nihil ad nos pertinet, tamen propter eius ingenij magnitudinem vellem. Idem. Ego me hercule, inquit Cæsar, ex omnibus latinis verbis eius verbi vim vel maximam semper putauit. Idem. Id me hercule, dixit Catulus admirans illud, iam mirari desino, quod multo magis antè mirabar, hunc quum hæc nesciret in dicendo posse tantum. Idem. Audiui me hercule, inquit Catulus & sæpe sum admiratus hominis cum diligentiam, tum etiam doctrinam & scientiam. Idem. Quæ me hercule ego Crasse quum à te tractantur in causis horrere soleo. Idem. Neque me hercule iniuria. Idem. Non me hercule vnquam aut dolorem, aut misericordiam, aut inuidiam aut odium dicendo excitare volui. Idem. Lapidem me hercule omnes flere aut lamentari coegisset, vt totum illud, vt lingua duncpasset, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magistri carmine positum videretur. Idem. Omnes, licet dicam quod sentio, bibliothecas me hercule omnium philo-

sopho-

sophorum vnus mihi videretur duodecim tabularum libellus, si quis legum fontes & capita viderit, & autoritatis pondere & vbertate vtilitatis superare. Idem. Me hercule etiam vt laudem eorum iam propè senescentem, quantum ego possem, ab obliuione hominum, atque à silentio vindicarem.

Hercule & hercle dici inuenias, sed à Cicerone rariis. Eius ea verba sunt. Non hercle nisi mihi admōitio venisset in mentem. Itēque. Valde hercule, inquit Catulus, timidè, tanquam ad aliquem libidinis scopulum, sic tuam mentem ad philosophiam appulisti. vide HERCVLE.

Verbis Rome nec mulieres per Herculem, nec viros per Castorem iurare solitos esse, A. Gellij liber undecimus te doceat. Tamen apud Plautum seruus Chalinus: Ille, inquit, adepol ardentem te extra portum Metiam credo Castor videre vellet. In Plutarchi item quæstionibus traditum est Hercules aras, quæ duæ Romæ sunt, mulieres non attingere.

Aduerbia ea, plane, omnino, funditus, prorsus, quibus totum aliquid significamus.

Caput L.

Illud plene contendimus, vt neglecto sermone quo vulgus uti solet, ornatiore inuentus os suum effingat. Cuiusmodi particula est tota aliter. Ea vulgi sermone quanto teritur magis, tanto serpit in eius ore latior. Abiecta ea, plane, omnino, prorsus, funditus, qui doctiores sunt, usu multo poliunt. Ea tamen ratione vt verbis vellere rem aut tollere signi-

ficantibus funditus adiungatur: cui nonnulli ex recentioribus adiungunt imitus, stirpitus, radicitus. Prorsus in negatione dici solet sapius. Planè verum & omnino in affirmatione aut negatione promiscuè: ut, Meus mihi Planius plane visus est bonis honestisque ingenij dotibus à natura exornatus. Omnino te diligo. Voluptatum intemperantia è vita funditus tollenda. &c.

CICERO. Quæ fecisti Luceij causa, scire te planè volo, te homini gratissimo commo-
dasse. Idem. Præcepta quæ didicisti, quæ probas, funditus evertunt amicitiam. Idem. Funditus eversam fortunam fortiter ferre debemus. Idem. Neque earum rerum quenquam funditus natura voluit esse expertem. Idem. Athenienses verò funditus repudiauerunt, quorum semper fuit prudens sincerumque iudicium, nihil ut possent nisi incorruptum audire & elegans. Idem. At Carthaginem & Numantiam funditus sustulerunt. Idem. Quo est detestabilior Astorum immanitas, qui la-
cerarunt omni scelere patriam & in ea funditus delenda occupati & sunt & fuerunt. Idem. Ex quo illud etiam assequor, ut si quis mihi male dicat, petulans ac planè insanus esse videatur. Idem. An verò, ut quibusdam visum est, nihil certum sciri, nihil planè cognosci & percipi possit. Idem. Deprehensum me, inquit Antonius, plane video atque sentio. Idem. Tum maximè hoc signabat, eos qui Rhetores nominabantur, & qui dicendi præcepta traderent, nihil planè tenere, neque posse quenquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inuenta didicisset. Idem de M. Antonio. Vir natura peracutus & prudens

dens in eo libro quem vnum reliquit: discretos ait se vidisse multos, eloquentem omnino neminem. Idem de eodem. Vir autem acerrimo ingenio, sic enim fuit, multa & in se & in aliis desiderans, neminem planè qui rectè appellari eloquens posset videbat. Idem. Itaque nec hoc possum dicere, me omnino ignorare quod possideat, neque planè nosse atque inuidisse. Idem. Neque est omnino ars vlla, in qua omnia quæ illa arte effici possint, à doctore tradantur. Idem. In quo neutrorum omnino contemnenda est sententia. Idem. Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti. Idem. Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidique videamur. vide PLANE & FVNDITVS.

ACTIVS. Ego me non peccasse planè ostendam, aut pœnas suseram.

PLINIVS. Homerus omnino è flumine semper antelucanas auras insalubres verissimè tradit.

QVINTILIANVS. Consuetudo verè certissima loquendi magistra: vultumque planè sermone, ut nummo cui publica forma est. Idem. Huic opinioni neque omnino accedo, neque planè dissentio.

M. CAELIVS. Quid alios putas? Clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt, & ostenderunt planè esse, quod ferri non posset.

Quod quasi aduerbium similitudinis sit, neque id significet in quo vulgo teri solet, deque particula ferè.

Caput LI.

Lingua latina quasi carcinoma est particula quasi: que à vulgo etiam indocto male usurpata adusque viros non indoctos fere serpit. Eam enim particulam usurpant in significatu eo, quo viri docti ferè, aut ferè, aut propè, & Valer. Maximus ac Suetonius tantum non dicere solent: quum tamen aduerbium similitudinis sit, ibi tantum usurpandum ubi similitudo quepiam ac metaphora dicitur: ut, *Falsè dicitur amicitia, quasi lasso quies voluntati est.* Scientia quasi thesaurus fortunatis honoris est, miseris refugium. Ambitio quasi venenum præsens fugienda est.

CICERO. In omnibus nouis coniunctionibus interest qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitiae fores aperiantur. Idem. Non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic benivolentia fidelis periculo aliquo perspicui possit. Idem 4. Acad. 127. Est enim animorum ingeniorumque naturale quasi quoddam pabulum, consideratio contemplatiuèque naturæ. Idem 2. Tusc. 36. Ipse labor quasi callum quendam obducit dolori. Idem. Ibi quercorum rami ad terram iacent, vt fues quasi capreae ex ramis glande pascantur. Idem de Senec. 47. Non est voluptatum tanta quasi titillatio in senibus credo, sed nec desideratio quidem. Idem 2. Tusc. 11. Fortes non modò fortuna adiuuat, vt est in vetere prouerbio, sed multò magis ratio:

ratio quæ quibusdam quasi præceptis confirmat vim fortitudinis. Idem. Necessitas ferenda conditionis humanæ quasi cum deo pugnare cohibet, admonetque esse hominem. Idem. Vix inuenitur qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. Idem. Id autem est principium vrbs & quasi semina-rium reip. vide GLORIA.

CAECILIVS. Quasi ab hoste captus liberè seruius. **N**AEVIVS. Quando ad ludos venit, alij quum tacerent, totum diem argutatur quasi cicada. *Argutatur, id est, loquaciter proloquitur.* **P**LAVTVS. Cor guttarum contabescit, quasi in aquam indideris salem. **Q**UINTIL. Vna diligenter effecta plus proderit, quàm plures inchoatæ & quasi degustatæ. Idem. Non dubium est optimum esse emendandi genus: si scripta in aliquod tempus repnantur: vt ad ea post interuallum, velut noua atque aliena redeamus, ne nobis scripta nostra quasi recètes foetus blandiantur. Idem. Pueri statim quamplurima ædificant, & quæcunque ætas operam iuuandæ studio memoriæ dabit, deuoret initio tædium illud & scripta & lecta sæpius reuoluendi, & quasi eundem cibum remandèdi. **M**CATO. Magnum est enim vt Ariston scribit, in primordio pueruli, quemadmodum incipiat, fingat & quasi euadat. **C**. MARIVS apud Sallustium. Maiorum gloria quasi posteris lumen est, neque bona neque mala eorum in occulto patitur.

Cæterum attendendum est particulam ferè nonnunquam habere significatum propè generalem: significareque propè semper aut propè omnia. Cui

generalis quaedam vox interdum apponitur, *Ut In hominum genere ferè usu venit, ut qui amat plurimum, minus redametur. Omnis ferè animi aegritudo literarum meditatione lenari solet.*

CICERO. Illud superius sic ferè definiti solet. Idem. De artificijs & quæstibus qui liberales habendi, qui sordidi sunt, hoc ferè accipimus. Idem. Neganda ferè sunt omnia. Idem. Quoniam hæc ferè maximè sunt in iudicum animis. Idem. 3. de Orat. 15. Neq; enim est quisquam nostrum, qui quum libros Platonis mirabiliter scriptos legit, in quibus omnibus ferè Socrates exprimitur, quanquam illa scripta sunt diuinitus, tamen maius quiddam de quo scripta sunt, nõ suspicetur. Idem. Oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum, vt iam quod natura fert, in omnibus ferè senescat rebus.

QUIN. His ferè veteres facultatem dicendi exercuerunt.

Si quid, quàm si aliquid dici solitum esse elegantius. Cap. LII.

SI quis à præceptionis huius obseruatione discedet, dum sibi in animum induxerit factum esse putem, quia in attenta doctiorum lectione parum admodum occupatus fuerit. Ea autem huiusmodi est. Post particulam si quis quàm aliquis collocari solet elegantius: vt, *Si quem nactus sis qui cum fortius nõ discedat: eum fide bona amicum diligas si quas ad me dedisti literas reddita non sunt, Si quem adeptus es bonorũ, virtutis tuæ id amplam testimonium est.*

CICERO. Si quid ad me forte scripseris, persiciam,

ciam, ne te frustra scripsisse arbitrere. Idem. 3. Off. 76. Si quis voluerit animi sui complicatam notionem euoluere iam se ipse doceat, eum virum bonũ esse qui profit quibus possit, noceat nemini nisi laceratus iniuria. Idem. *ibid.* Si quid singuli temporibus adducti hosti promiserint, est in eo ipso fides conseruanda. Idem. 1. Off. 144. Tanta vis est & loci & tēporis: vt si quis cū causam sit acturus, in itinere, aut ambulatione, secum ipse meditetur, aut si quid aliud attentius cogitet, nõ reprehēdatur. At hoc idem si in conuiuio fiat, inhumanus videatur inscitia tēporis. Idem. *ibid.* 146. Quo in genere nõ est incommodum quale quiddq; eorum sit ex alijs iudicare: vt si quid dedecet in illos, vitemus & ipsi. Fit enim nescio quo modo, vt magis in alijs cernamus, quàm in nobismet ipsis, si quid delinquitur. Idem. 1. de Ora. 204. Socratè illum solitum aiunt dicere, perfectum sibi opus esse, si quis satis esset concitatus cohortatione sua ad studiũ cognoscendæ perspiciendæq; virtutis. Idem. 1. Offic. Nec quæquã hoc errore duci oportet vt si quid Socrates aut Aristippus contra morè consuetudinemq; ciuile fecerint locutivè sint, idè sibi arbitrentur licere: magis illi & diuini bonis hanc licentiam consequēbantur. Idem. 1. de Orat. 125. Oratoris peccatum, si quod est animaduersum, stultitiæ peccatum videtur. Stultitia autem excusationem non habet.

PROPERTIVS,

Hostis si quis erit nobis amet ipse puellas,

PLAVTVS.

Heu heu quàm ego habui hariolos aruspices:

Qui si quid boni promittunt pro spisso euenit,

Id quod mali promittunt presentaneum est.
Idem.

Si quem hominem expectant, eum solent prouiseri: qui hercule illa causa nihil ocyus venit.

PLINIVS Iunior. Si quid magnificum referente alio fuisset, ipso qui gesserit referente vaneſcit. QVINTILIANVS. Neque si quis Achillis gloriam in bellicis conſequi non poteſt, Aiæcis aut Diomedis laudem aſpernabitur. A. GELLIVS. Si eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum viſus erat, impolitæ notabatur. SALLVSTIVS. Si quam maledicendo voluptatem cepiſti, eam malè audiendo amittas. CATO Cenſorinus. Si quis mortuus eſt Arpinatis eius heredem ſacra non ſequuntur. *Arpinatis, id eſt, Arpinus. priſcum eſt.* M. CATO. Imperator noſter, ſi quis extra ordinem depugnatum iuit, ei multam facit. Idem. Si quis membrum rupit, aut os fregit, ratione vindicta proximus cognatus vlcicitur. Idem. Quæ tandè lex eſt tã acerba quæ dicat, ſi quis illud facere voluerit, mille numis dimidiũ familiæ multa eſto. *Si aliquid, dici poſſe quod minus uſitatum eſt, illa ex Terentio exque Cicero te doceant.*

CICERO. Senſus moriendi, ſi aliquis eſſe poſſet, id ad exiguum tumpus durat.

TEREN. Quid faceres, ſi aliquid grauius tibi nunc faciendum foret?

Ne quid, & num quid, quod elegãtius, dicantur quàm ne aliquid, & num aliquid. Cap. LIII.

NE quis hoc dicendi genus, quod oratoribus familiarè multum eſt, neſciat, id ſubſcribimus.

Ne

Ne quid, quàm ne aliquid: & num quid quàm num aliquid, dictum eſſe elegantius: vt, Ne quam patiar iniuriam opera mihi danda eſt. Ne quid me fruſtrà poſtulaueris laborabo. Num quas mihi aſſers literas?

CICERO. Num quid igitur eſt cauſæ quin amicos noſtros Stoicos dimittamus? Idem. J. Offic. Vixeruntque nonnulli in agris delectati re ſua familiari. His idem propoſitum fuit quod regibus, vt ne qua re egerent, ne cui parerent, libertate vterentur, cuius proprium eſt, ſic viuere vt velis. Idem. Num quis horum miſer hodie? Idem. ibid. Hoc præceptum officij diligenter tenendum eſt, ne quem vquam innocentem in iudicium capitis accerſas. Idem. Per multa ſunt in cauſis in omni tempore orationis circunſpicienda, ne quid offendas, ne quo irruas. Idem. ibid. De euerendis autem diripiendisq; vrbibus valde illud conſiderandum eſt, ne quid temerè, ne quid crudeliter fiat.

SVETONIVS de Domitiano. Vbertatem vini frumenti verò inopiam exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret, vtque in prouinciis vinea ſuccinderentur. Apud QVINTILIANVM. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat. QVIN. Ne quis igitur tanquam parua ſtudiatur grammatices elementa. C. FABRIT. & Aemylus apud A. Gellium. Vt te certiorem faceremus, ne quid eiufmodi ſi accidiffet, noſtro conſilio ciuitates putarent factum. M. VARRO. Omnes Tarquinos eiicerent, ne quam reditionis per gentilitatem ſpem haberent.

Quòd quid dicatur elegantius quàm aliquid post quid, post quo pro quanto, post quum. Cap. LIIII.

Quo quid eruditiorum usu frequentiore detritum est, id eo nobis imitandum est studiosius. Cuius generis hoc est. Post quid, post quo pro quanto, post quum dici solet quàm aliquid frequentius, ut, Quo quis amicitiam nactus est certiores, eo hunc puto beatiores. Si quis quid deliquit, minus insolens est. Quum quis inuitus laborem suscipit eum sentit grauiorem. Ex Diogene seruum ullum aut ancillam habere se negante quum qui quassisset: quisnam te igitur ad sepulchrum effereat? Qui, inquit, domo indiget. Anacharsis Scytha rogatus quo quis pacto Abstemius fieret, Si turpes, inquit, ebriorum motus sibi ante oculos ponat.

CICERO. Voluntatem Stoici putant in solo esse sapiente, quàm sic definiunt. Voluntas est, quæ quid cum ratione desiderat. Idem. 2. Offi. 34. Quo enim quis versutior & callidior est, hoc inuictior & suspectior, detracta opinione probitatis. Idem. 1. Offi. Primum munus iustitiæ est, ut ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria. Idem. ibid. Iam illis promissis non standum esse quis non videt, quæ coactus quis metu, aut deceptus dolo promiserit? Idem. Si cui quid simile dicas, prius ut simile confirmes. Non ita dissimile illud est auctoris eiusdem. 2. Offi. 40. Qui eorum cuiquam qui vnâ latrocinantur, furatur aliquid, aut clam eripit, is ne sibi in latrocinio quidem relinquit locum.

PLAVTVS.

Si quis mutuum quid dederit, sit ex proprio perditum: quum iam repetas inimicū amicum beneficio inuenis

inuenis tuo.

TERENT.

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.
SVETON. de Augusto. Diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud quàm voluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit: conditione proposita ut si quem quis repetere vellet, par periculum pœnæ subiret. PLIN. Iunior. Naturale est enim, ut ea quæ quis adeptus est, ipse quàm amplissima æstimari velit. MASSURIUS Sabinus, Furiosus mutusve, cuius quod membrum lacerum læsumque est, aut obest quo ipse minus aptus sit, morbofi sunt.

Post particulas, siue, nisi, aliud, quid, quàm aliquid, ponitur elegantius.
Cap. LV.

Nisi cui molestum est tam multas de hac re audire præceptiones, illud quoque nobis dicendum est. Post siue, post nisi, post aliud, quid, usitatus, id est elegantius quàm aliquid ab auris prædentioris hominibus collocatur. Ut, Amicitiam ne contemnas, nisi quid ea dulcius inuenis. Literarum peritia nihil est in hominum vita felicius, siue quam fortuna assequutus es prosperitatem, siue repus humi fortuna vacuus. Si quis virtutem aliudve quid quoad eam iter pateat contemnit deterrimus est.

CICERO. Tusc. 90. Omnes ferè philosophi omnium disciplinarum, nisi quos à recta ratione natura vitiosa detorsisset, hoc eodem animo esse potuerunt. Idem. Nisi quæ me fortè fugiunt, hæ sunt ferè de animo sententiæ. Idem. Nunc de ratione videamus, nisi quid vis ad hæc.

Idem. In eum locum res deducta est, vt nisi quis deus, vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. Idem I. Offi. Si verum est Quod Fabium Labeonem, seu quem alium. Idem. Quare nisi quidvobis aliud placet, ad illa pergamus. vide PERGO.

A. GELLIVS. Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, ac neque arauerat, neque purgauerat, siue quis arborem suam vineamue habuerat derelictui: non id sine pœna fuit. Idem. Quæri solitum est, qui noctis hora tertia quartave siue qua alia nati sunt, vter dies natalis haberi appellarique debeat: is ne quæ nox ea secuta est, an qui dies noctem consecutus est. Idem. Quæ lingua debili sensuue aurium diminuta, aliave qua corporis labe insignita sit. Idem. Quæ philosophus, inquit, hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudve quid disciplinarum differit. QVIN. Sic discernet hæc dicendi magister, quomodo palæstricus ille curforem faciet aut pugilem aut luctatorem, aliudve quid ex iis, quæ sunt sacrorû certaminum. Idem. Siue non idoneo die, siue contra intercessionem vel auspicia, aliudve quid quod legitime obstat, dicitur lata esse. Idem. Vt scribere pueros, plurimumque esse in hoc opere plane velim: sic edificere electos ex orationibus vel historiis aliave quo genere dignorû ea cura voluminum locos multo magis suadeam.

Post has particulas, ne si num, aliud, qua, non qua poni debere. Cap. LVI.

NE qua tibi aberrandi via in hoc dicendi genere relicta sit immunita, illud ascriptum volumus

mus. In quibus casibus qua & qua simul sunt, hoc est, in nominatio singulari genere feminino & genere neutro, nominatio & accusatio plurali, qua non qua ponas post particulas ne, num, aliud, si, & ab ea compositas siue, sin, nisi: si relatio non fuerit, ut, Nequa mulier: si qua templa: aliave qua invidia.

CICERO. Si qua fortuna acciderit vt minus iustæ voluntates amicorum adiuuandæ sint, in quibus eorum aut caput agatur aut fama: declinandum sit de via, modo ne summa turpitudine sequatur. Idem. Molestia, afflictatio, desperatio, & si qua sunt de genere eodem. Idem. 3. Offic. 17. Aliter enim teneri non potest, si qua ad virtutem facta est progressio. Idem 16. Fam. ep. 10. Graues solent offensiones esse ex grauibz morbis, si qua culpa commissa est. Idem. 10. Fa. ep. 14. in illam igitur curam incumbere, mi Plance, vt nequa scintilla teterrimi belli relinquatur. Idem. 2. Offic. 45. Prima igitur est adolescentis commedatio ad gloriam, si qua ex bellicis rebus comparari potest. idem 2. de Ora. 62. Quis nescit primam esse historię legem, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri tacere audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis? Hæc scilicet fundamenta nota sunt omnibus. idem 2. de Leg. Neque medicorum præcepta dici verè possent, si qua incij imperitque pro salutaribus mortifera conscriberunt. Idem 2. Offic. 74. Sin qua necessitas huius muneris alicui reipublicæ obuenerit.

PROPERT.

Nunc mihi si qua tenes, ab origine dicere prima

z v

Incipe suspensis auribus ista bibam.

SVET. Restitit aliquandiu collegis, ne qua fieret proscriptio. PLINIVS. Hederæ mira proditur natura ad experienda vina. Si vas fiat ex ligno eius, vina transfuere, ac remanere aquam, si qua mista fuerit. VAL. MAX. Si qua ex eis improbassent, rata esse non sinerent. Idem Si qua inter necessarias personas querela esset orta apud sacra mensa, vt inter hilaritatem animorum fautoribus concordia adhibitis tolleretur. M. CATO. Cogitate cum animis vestris, si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet: beneficium à vobis dum viuētis non abscedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit: nequiter factum illud apud vos semper manebit.

Si verò relatio sit, etiam si antecedens non ponatur, quæ non qua dicendum est. Vt: Si quæ dicis vera sunt.

QVINTILIANVS. Prouidendum est, ne quæ dicuntur, ab eo qui dicit, dissentiant.

Sicubi siquando, necubi nequando, nuncubi nunquando, dicenda esse.

Cap. LVII.

Si quando auctorum latina lingua principum elegantius dicendi genus aspicias propius: ab iis haud dubie illud non raro obseruatum inuenias: vt sicubi siquando, nuncubi nequando, nunquando dicant vsuatius, quàm si alicubi si aliquando, ne alicubi, ne aliquando, num alicubi num aliquando: vt, Sicubi est, eum inueniam. Nunquando venies? Si quid facis, prouide nequando præneat.

CICE-

CICERO. in Hortensio. Imbecillis autè est pudoris magister timor, si quando paululù aberrauerit, statim spe impunitatis exultat. Idem I. Tuscul. 103. Veruntamen Crito si me assequi potueris, aut sicubi nactus eris: vt tibi videbitur sepelito. Idem. Si quando ea quæ dixi pungnare viderentur. Idem. Si quando, quod nolum, displicere tibi tuum consiliū cœperit, possis meum recordari. Idem 2. de Orat. 61. In philosophos vestros si quando incidi deceptus indicibus librorum, qui sunt ferè inscripti de rebus notis & illustribus, de virtute, de iustitia, de honestate, de voluptate, verbum prorsus nullum intelligo: ita sunt angustis & concisis disputationibus illigati. Idem 1. de Ora. 124. Cæterarum homines artium spectati & probati, si quando aliquid minus benefecerint quàm solent, aut noluisse, aut valeditudine impeditos non potuisse consequi id quod scirent, putantur. Idem 2. de Ora. 315. Id quod primum est dicendum, postremò soleo cogitare, quo vtat exordio. Nam si quando id primum inuenire volui, nullum mihi occurrat, nisi aut exile, aut nugatorium, aut vulgare, aut commune.

TEREN. Metuet semper, quæ ipsa nunc capit fructu, ne quado iratus tu alio cõferas. Idem. Si quado illa mentionem Phædria facit. Idem. Sicubi eum fatietas hominũ aut negotij, si quando odium ceperat, requiescere vbi volebat. Idem. Si quando illa dicat Phædriam intro mittamus commessarum. PLIN. Iunior. Si quando vrbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maximè floret. SALL. Cauere tamen necubi oportunos fieret.

z vj

Alicubi aut aliquando nonnunquam adiungi potest.

QVINTILIANVS. Dum timent ne aliquando cadant, semper iacent.

Nuncubi, sicubi, necubi, ad hiatum euitandum & iteram c. in medio accipiunt. Quod de his diximus, eodem in aduerbijs alijs tibi putes observandum, Vt siquo, siqua, sicunde: nequo, nequa, necunde, nunquo, nunqua nuncunde.

Post si, post ne, post num, aliquid poni posse si in medio aliquid interposueris. Caput LVIII.

SI vero vocabulum aliquod sit, quod inter partisculam si, ne, aut num, & aliquid interponas: quid vel aliquid promiscue & surpes: ut, Si me aliqua volupate affecisti, Num premio donas me aliquo? Ne iniuriam feras aliquam.

CICERO. Lælius, si digito quem tetigisset, pœnas dedisset. Idem. In quo viro erit perfecta sapientia: quem adhuc nos quidem vidimus neminem, sed Philosophorum sententijs qualis futurus sit, si modo aliquando fuerit, exponitur. Idem. Gemitus si leuationis aliquid afferret, tamen videremus quid esset fortis & animosi viri. Idem. Si te rogauero aliquid, num ne respondebis: vide S1.

LV CIL.

Vel si aliqua opus sit forte, si hinc aliquo cesseris.

CORNEL. Celsus. Imbecillus homo iturus in balneum vitare debet ne antè frigus aliquod experiatur. QVINTIL. Si vnum aliquid affirmaris, probandum est, aut causa periclitandum. VALER. MAXIMVS. Vini vsus olim Romanis sceminis ignotus fuit, ne scilicet in ali-

in aliquod dedecus prolaberentur.

Quod quisquam, quispiam, vllus, vsquã, vnquam, post negationem ponatur elegantius, quàm aliquis, alicubi & aliquando. Cap. LIX.

IN oratorum diligenti lectione versatus non est quisquam, qui, puo, non astenderit post negationem quicquam quippiam, vllum, vsquam, vnquam poni elegantius, quàm aliquid alicubi, & aliquando, Vt, Non est labor vllus qui causa tua mihi ingratus sit. Nemo vir bonus cuiquam inuidet. Nolo vllam pati iniuriam.

CICERO. Nec mihi est re iucundius quicquam, nec charius. Idem ego nunquam quenquam ad te, quum sciam, sine meis literis ire patiar. Idem. Nec nunc committam, vt vllum meum factum iure reprehedere possis. Idem. Nec simulatum potest quicquam esse diuturnum. Idem. Nemo vnquam sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem. Idem. Darius in fuga quum aquam turbidam, & cadaueribus inquinatã bibisset, negauit vnquam se bibisse iucundius. Nūquam videlicet sitiens biberat. vide QVICQVAM & QVISQVAM. Idem. Neque quisquam est quin satietate iam defessus sit.

ENNIVS.

Multa dies in bello conficit vnus:

Et rursus multe fortune sepe recumbunt.

Flaud quaquã quẽquã semper fortuna secuta est.

TVRPILIVS.

Nunquam nimis numero quenquam vidi facere, quàm factu est opus.

ACTIVS.

*Fregisti ne fidem? Neque dedi neque do infide-
li cuiquam.*

LVCILIVS.

*Neminis ingenio quenquam confidere oportet.
Neminis priscè.*

PROPERT.

Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.

PLAVTVS.

*Nunquam adepol quenquam mortalem credo ego
uxorem suam sic afflictim amare, perinde vt hic te
afflictim deperit.*

Idem.

*Neque eo vsquam vnquam tanta mira me vi-
disse censeo.*

Idem.

Nunquam quicquam meo animo fuit ægrius.

TERENT.

*Tu acastor morem antiquum atque ingenuum
retines, vt vnus hominum homo te visat nusquam
quisquam blandior.*

Idem.

*Hemine imperito nunquam quicquam iniustus
est: qui nisi quod ipse facit, nil rectum putat.*

SVETONIVS de Vespasiano. Recordatus
quondam super cœnam, quod nihil cuiquam
toto die præstitisset, memorabilem illam
meritòque laudabilem vocem edidit. Ami-
cei, diem perdidit. Idem, de eodem. Non opor-
tere ait quenquã à sermone principis tristem
discedere. C. CAESAR apud Sallustium. Neque
quisquam omnium libidini simul & vsui pa-
ruit. PHILIPPVS apud eundem. Vbi malos
præmia sequuntur, haud facile quisquam gra-
tuitò bonus est. SALLVSTIVS. Neque quis-
quam

quam extremam necessitatem nihil ausus, ni-
si muliebri ingenio expectat. M. CATO. Ne-
que mihi ædificatio, neque vasum, neque
vestimentum vllum est in manu pietiosum.
*Hoc vasum priscum est, à quo hæc vasa horum va-
sorum.*

*Præceptionem hanc perpetuam non esse, illud
quod M. VARRONIS est, exemplo sit. Ne-
que idonei ciues aliquid habent antiquius salute
communi.*

*Vocabula ea qua latentem quandam in se con-
tinent negationem ab hoc dicendi genere aliena non
sunt, qualia sunt verera, cauere, ratum esse, vix a-
liæque hoc genus multa.*

CICERO. Caue putes vllas literas vn-
quam grauiores tuas in Senatu esse recita-
tas. Idem. Caue putes vllam in philosophia
vocem emissam clariorem, vllumve esse phi-
losophiæ promissum verius. Idem. Si quis
esset, aut si etiam vnquam fuisset, aut verò
si esse posset, tu esses vnus profectò qui &
meo iudicio & omnium vix vllam cæteris
oratoribus, pace horum dixerim, reliqui-
sti. Idem. Bene præcipiunt qui vetant quic-
quam agere, quod dubites æquum sit an ini-
quum.

SVETONIVS. Venitque posthac vi-
uentium cuiquam vsquam statuam aut ima-
ginem, nisi consulto se & autore poni.
QVINTILIANVS. Rarum est, vt satis se quis-
quam vereatur. Idem. Vix vllus est tam
communis locus, qui possit cohærere cum
causa.

Quod post interrogandi vocem, vllum, quicquam aut vnquam, non aliquod aut aliquando collocari debeat.

Caput LX.

AN est cui vllum sit politiorum literarum studium, cui ignotum sit post vocem interrogatiuam, vllum, quicquam, aut vnquam, non aliquod aut aliquando poni solitum esse? vt, *Quis vllum verum mearum suscipit curam? An tibi est vllius honeste rei studium? Apud quos vnquam vllum fuit liberalitatis exemplum maius.*

CI CERO 2. in Catil. 8. Quis vnquam tanti quenquam fecit? Idem. Iam verò, quæ tanta in vlllo vnquam homine iuuentutis illecebra fuit, quanta in illo, qui alios ipse antabat turpissimè? Idem 2. Famil. epist. 11. Putares ne vnquam accidere posse, vt mihi verba deessent, neque solum ista vestra oratoria, sed hæc etiam lenia nostrata? Idem 4. Tusc. 51. An est quicquam similis infanæ quàm ira? quam bene Ennius dixit initium infanæ. Idem. 6. Phil. 15. Quis vnquam in illo Iano inuentus est qui L. Antonio mille nummum ferret expensum? Idem. Harum tot tantarumque rerum videris ne vlla esse præcepta, quæ in artibus rhetorum reperiantur.

PROPERTIVS.

An quisquam in medijs persoluit vota procellis, Quam sepe in portu fracta carina natei?

TERENTIUS.

An vnquam cuiquam contumeliosus audistis factam iniuriam quam hæc est mihi. Idem.

Censes ne te vllam posse reperire mulierem que careat culpa?

QVIN-

QVINT. Quis inter hæc literis, aut vlli bonæ arti cultus? non hercle magis quàm frugibus in terra sentibus ac rubis occupata. **M. CATO.** Principio, quis vidit corona donari quenquam quum oppidum captum non esset, aut castra hostium non incensâ?

Nullum aut nunquam cum vlllo, quid habeat elegantia. Cap. LXI.

Nunquam vllus id negaturus, qui in oratorum intenta lectione insolens non sit. Quum in domestica quotidianaque oratione nomen nullus est: sequitur vnquam aut vllus: negatio à nullo detracta particula vnquam, aut vlli adiungatur, aut contra fiat pro domestici sermonis familiaritate: sed proposita semper negatio sit: vt, *Nunquam vllum amicitia causa effugi laborem: elegantius quàm nullum vnquam &c.* Nullam pecuniam vllus mihi dedit. *Nunquam ex tuis vllle mihi literæ reddita sunt.*

CI CERO. Nulla vnquã fuit liberis amissis mulier tam imbecilla, quæ non aliquando lugendi modum fecerit. Idem. Nunquam vlli fortiores ciues fuerunt. Idem. Quoniã te nulla vincula impediunt vllius certæ disciplinæ. Idem. In hac ipsa ciuitate profectò nulla vnquam vehementius quàm eloquentiæ studia vigerunt. Idem. Nulla est in vlllo genere laus orationis, cuius in nostris oratoribus non sit aliqua. si non perfectio, at conatus tamen adumbratio. vide **NVLLVS.**

PLAVTVS.

Virile sexus nunquam vllum habui.

Sexus genere neutro, priscè.

SVE TONIVS de Iulio Cæsare. Nul-
lum vnquam hostem fudit, quem non ca-
stris quoque exueret. C. MATIVS. Nullius
vnquam periculi terroribus, ab officio, aut ab
humanitate desistam.

*Post particulam quàm, ratione compa-
ratiui positam, ponendum esse vllum,
quidquam, aut vnquam.*

Caput LXII.

Illud fore vulgatius puto, ijs qui autores bonos
summa excusserint diligentia, quàm quod vlla
temporis iniuria obliterare possit: ut post particu-
lam quàm ratione comparatiui, aut vocis compa-
ratiui vim habentis positam, vllum, quidquam, aut
vnquam, ponatur elegantius quàm aliquid vel a-
liquando: ut, Viriute instructior es quàm vllus so-
ciorum. Ditior es quàm ut vnquam fortuna te de-
serat. Viribus nunc sum validior quàm me vn-
quam senserim.

CICERO. Plus valuit quàm pro vilo alio
valere potuisset. Idem 2. Offic. 89. De qua-
renda, de collocanda pecunia, etiam de vten-
da, commodius à quibusdam optimis viris, &
ad medium ianux sedentibus quàm ab vllis
Philosophis vlla in schola disputatur. Idem.
Nil turpius Phytico, quàm fieri sine causa
quicquam dicere.

PROPERTIVS.

*Flamma per incensas citius sedetur aristas,
Fluminique ad fontu sint reditura caput,
Quàm possit vestros quisquam reprehendere
curius,
Et rapide stimulos frangere nequitiæ.*

TER.

TERENTIYS.

*Equidem plus hodie feci boni imprudens, quàm
sciens ante hunc diem vnquam.*

CORNEL. Celsus. Plus alimenti est in car-
ne, quàm in vilo alio. QVINTILIANVS. Est
in quibusdam turba inanum verborum: qui
dum communem loquendi morem reformi-
dant, ducti specie nitoris circumeunt om-
nia copiosa loquacitate, quæ dicere volunt.
Ipsam deinde illam seriem cum alia simili
iungentes miscentésque, vltra quàm vllus
spiritus dare possit, extendunt. VAL. MAXIM.
Iamque plus in exquisito & nouo cultu reli-
gionis, quàm in vilo humano consilio posi-
tum opis videbatur Idem. In solo magis fu-
mante, quàm vllas ignis habente reliquias.

*Post particulam si, Quicquam, vel vl-
lum, vel quippiam, vel vnquam, non
aliquid aut aliquando ponendum esse.*

Caput LXIII.

Si vlla nominis primi oratorum scripta legisti: in
seis id obseruatum puto inuenisti: ut post parti-
culam si, vllum vel quicquam non aliquid postpo-
natur: ut, Si vlla res est qua absentes amicos oble-
tare possit, ea missarum literarum frequentia est. Si
litteras ad me vllas vnquam dederis supra fidem
gausurus sim: sine quibus quicquam mihi incun-
dum fore non puto. Si quisquam te amat, nisi reda-
mas, inhumanus es.

CICERO 2. Off. 28. Multa præterea cõme-
morare nefaria in socios, si hoc vno sol quic-
quam vidisset indignius. Idem 1. de Legibus.
Intelligo equidè à me istum laborè iam diu

postulari Attice:quem non recusarem,si mihi vllum tribueretur vacuum tempus & liberum. Idem 5. Tusc. 78. Ægyptiorum morem quis ignorat, quorum imbutæ mentes prauitatis erroribus, quamuis carnificinam prius subirent, quàm ibim aut aspidem, aut canē aut crocodilum violent. Quorum etiam si imprudentes quippiam fecerint, pœnam nullam recusent.

NAEVIVS.

*Si vnquam quicquam filium resciuero
Argutum armoris causa sumpsisse mutuum,
Exemplò illò te ducam, ubi non despuas.*

POMPONIVS.

*Mars tibi foueo facturum.
Si vnquam redierit, bidente verre.*

TERENTIVS.

*St quicquam hodie hic turba feceris, faciam ut
huius loci, dieique meique semper memineris.*

Idem.

*Mihi si vnquam filius erit, me ille facillimo utetur
patre.*

Idem.

*Nam hanc noxiam mitte : si aliam admifero
vnquam occidito.*

C. GRACCHVS. Si vlla meretrix, aut cuiuscquam seruulus propter me sollicitatus est, omnium nationum postremissimum nequissimùmque existimato.

*De particula sine, quod post eam vllus,
aut quispiam sæpius quàm aliquis
ponatur. Cap. LXIIII.*

*Sine vlla ornatioris eloquij virorum controuersia,
hoc serè usurpatum est, ut post particulam sine
vllum*

*vllum aut quicquam, non aliud poni solitum sit: ut,
Ne horam quidem sine vlla amicitie nostræ memoria
vinere possim. Sine vlla pecunia iucundè viuere
non potest. Sine cuiusquam auxilio negotium efficere
non possum.*

CICERO de Amic. 62. Quum emendati mores amicorum sunt, tum sit inter eos omnium rerum, consiliorum, voluntatum sine vlla exceptione comitas. Idem 1. de Nat. 1. Quid tam temerarium, tamque indignum sapientis grauitate atque constantia, quàm aut falsum sentire, aut quod non satis exploratè compertum sit & cognitum sine vlla dubitatione defendere? Idem 6. Fam. ep. 18. Ne literæ quidem meæ impediuntur, in quibus sine vllò interpellatore versor. Idem 2. Offic. 40. iustitiæ tanta vis est, ut nec illi quidem qui maleficio & scelere pascuntur, possint sine vlla particula iustitiæ viuere. Idem. Sine vlla mora negotium susceperunt. Idem. Ipsi sine cuiusquam suspicione multos fortes viros eduxerant. Idem 3. in Catil. Dictæ sunt à principibus acerrimæ ac fortissimæ sententiæ, quas senatus sine vlla mora est consecutus. Idem 2. de Orator. 98. Esse tamen multos videmus qui neminem imitentur, & suapte natura quod velint, sine cuiusquam similitudine consequantur. Idem. Pythagoram & Periclem summam autoritatem consecutos sine vlla hilaritate. Idem 5. fam. ep. 12. Nulla perfunctis propria molestia, casus alienos sine vllò dolore intuentibus etiam ipsa misericordia est iucunda.

A. GELLIVS. Videas quosdam scatere verbis sine vllò iudicij negotio. Q. METEL. Nu-

midicus. Si sine vxoribus possemus Quirites esse, omnes ea molestia careremus. Sed quoniam ita natura tradidit, vt nec cum illis satis cōmodē, nec sine illis villo modo viui possit, saluti perpetuæ porius quàm breui voluptati consulēdum. **SALLVSTIVS.** Sine vlla pactione sese, regnūque suum in illius fidem tradere.

Syllabarum plurimum voces, particulas ac vel atque non ineleganter coniungi. Caput LXV.

C*ui cuiuslibet atque meditata sunt eruditiorum hominum scripta, ut puto, non est nescius particulam ac vel atque vsuatis quàm et poni inter polysyllaba vocabula: ut, Iustitiam ac libertatem tuam amici atque inimici suscipiunt ac mirantur.*

CICERO. Causa nulla est cur apud homines prudentissimos atque amicissimos mentiar. Idem 1. Tusc. 94. Exacta ætas honestè ac splendide tantam fert consolationem, vt eos qui ita vixerunt, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pungat animi dolor. Idem 5. Tusc. 31. Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia. Idem 2. Tusc. 65. Græci autem homines non satis animosi sed prudentes, vt est caput hominum, satis hostē aspicerere non possunt: sed idem morbos toleranter atque humanè ferunt. Idem. Mihi verò importunus ac ferreus, qui non dolorem cruciatu lenierit.

ENNIVS.

Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atque inimicitiam

*amicitiam in fronte promptam gero.
Inimicitiam ibi prisce dictum puta.*

LVGILLVS.

Qui te antiquus non sinet delitijs maculam atque ignominiam imponere.

PLINIVS. Augescunt corpora dulcibus atque pinguibus & potu: minuuntur siccis & aridis, frigidisque ac siti. **C. CAES.** Habe semper in memoria atque in pectore: vt tãquam scopulum sic fugias inauditū atque insolens verbum. **QVINT.** Sub philosophiæ nomine maxima in plerisque vitia latuerunt. Non enim virtute ac studiis vt haberentur philosophi laborabant, sed vultum & tristitiam & dissentientē à cæteris habitum pessimis moribus prætendebant ad cursum. Idem. Sicut aues ad volatum, equi, ad sauitiam feræ giugnantur: ita nobis propria est mentis agitatio aque solertia, vnde origo animi cœlestis creditur. **M. VARRO.** Distractioe ciuiū elanguescit bonū proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit & consenescere. **M. CATO.** Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere solet, quas regulas appellat. Sepe enim puer petulans atque impurus inficit gregem puerorum. Idem. Nunquam tacet, quem morbus tenet loquendi, tãquam veterosum bibendi ac dormiendi. Idem. Secundæ res latitiam transuosum trudere solent à recte consulendo atque intelligendo. Idem. Scio solere plerisque hominibus rebus secundis atque prolixis atque prosperis animū excellentē atque superbiā atque ferocitatē augescere atque crescere. **SAL.** Gloria industria alitur: vbi eam dempseris, ipsa per se virtus amara atque aspera est.

Ex his ne sis nescius inter voces polysyllabas particulam & nonnunquam interponi posse, sed rarius.

Inter vocabula dissyllaba particulam atque nonnunquam inuenias positam.

A. GELLIVS. Longa ætas verba atque mores veteres obliterauit. SALLVSTIVS. Auaritia bellua fera immanis intoleranda est. Quo intendit, oppida, agros, fana, atque domos vastat. Diuina cum humanis permiscet. Neque exercitus neque incenia obstant, quo minus vi sua penetrat. Fama, pudicitia, liberis, patria, atque parentibus cunctos mortales spoliatur.

Polysyllabas dictiones postposita coniunctione, que, coniungendas esse.

Caput LXVI.

Elegantior vltiorque futura sit oratio ea in qua plurium syllabarum vocabula coniunctione que postposita coniungantur: quam si & in medio interponeretur: ut, *Miserias calamitatesque fortiter animoseque suscipis paterisque.*

CICERO. Ego cum tuo Seruio iucundissime coniunctissimeque uiuo. Idem. Cum A. Cecinna tanta mihi familiaritas consuetudine que semper fuit, ut nulla maior esse possit. Idem. Hominem facillimum liberalissimumque cognosces. Idem 13. Famil. Quod si honorifice liberaliterque tractaris, & tibi grauissimos optimosque adolentes adiunxeris, & mihi gratissimum feceris. Idem. Quod verò in C. Marij suauissimi doctissimique hominis familiaritatem venisti, non dici potest quam

quam valde gaudeam qui facit ut te quam maxime diligat. Idem. Habendum est religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium impiumque defendere vide RELIGIO. Idem 1. Offic. 90. In rebus prosperis, & ad voluptatem nostram fluentibus superbiam magnopere, fastidium, arrogantiamque fugiamus.

SVETONIVS de D. Claudio. Dicitur etiam meditaturs edictum quo veniam daret efflatum crepitumque ventris in conuiuium emitendi, quum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset. QVIN. Ut terra altius effossa generandis alendisque seminibus fecundior sit: sic profectus non à somno petitus, studiorum fructus effundit vberis, & fidelius continet. Idem. Ut terram cultu, sic animum disciplinis meliorem vberiorumque fieri. Idem. Litigator rusticus illiteratusque de causa sua melius quam orator qui nescit quid in lite sit, dicit. A. GELLIVS. Si supra palmæ, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauius vrgeas oneresque, ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur recuraturque. Idem. Veteres quoque nostri, exempla pro maximis grauissimisque peccatis dicebant. C. TREBONIUS. Non enim nescis quanti te faciam, & quam pro nostro tertimo verissimèque amore omnibus tuis etiam minimis commodis gaudeam.

*Quod, post vocabula omne, totum, aliud,
particula que postponatur.*

Cap. LXVII.

OMnēsque in dicendi genere præstabiles illud obitum habent atque domesticum: ut coniumctio que postponatur sæpius. quum præ est omne, totum, vel aliud. *Vt: totusque trimo: omnisque thesaurus, aliæque hoc genus. Nobilitatem, gloriam, aliæque hoc genus. Diogenes ille Cynicus irridens malitia velamenta esse uicebat.*

CICERO. I. Tusc. 35. Quod si omnium consensus naturæ vos omnēsque qui ubique sunt consentiunt esse aliquid quod ad eos pertineat, qui è vita cesserunt: nobis quoque idem existimandum est. Idem. Honos alit artes: omnēsque inceduntur ad studia gloria. vide HONOS. Idem. Omnēsque hæc virtutes, quæ in communitate cernuntur, & in societate generis humani. Idem. Vir tum bonus, tum humanus, omnique genere officij diligendus. Idem. 5. Tusc. 27. Melioribus etiam verbis Me trodorus. Occupaui, inquit, te fortuna atque cepi, omnēsque aditus tuos interclusi: vt ad me aspirare non posses. Idem. 31. Fam. ep. 17. Is magnificentissimo munere aditatis perfunctus petit præturam: omnēsque intelligunt nec dignitatem ei: deesse nec gratiam. Sed is ambitus extare videtur, vt ego omnia pertimescam: totamque peritionem Lamia mihi sustinendam putem. Idem. ibid. ep. 21. Quum quidam de collegis nostris agrariam curacionem ligurirent: disturbaui rem, totamque vobis integram reseruau. Idem. 12. Famil. Populi verò Rom. totiùsque Italia mira

mira consensio est. Idem. I. Off. III. In actiones omnemque vitam nullam discrepantiam conferre debemus. Idem. ibid. 101. Ex quo elucebit omnis constantia, omnisque moderatio. Idem. Omnique in re posse quod deceat face re, artis & naturæ est, sed scire quid, quandoque id deceat, prudentiæ. Idem. Omnēsque admirati, maiorem aliquam esse causam eorum aduentus suspicati sunt. vide ADVENTVS. Idem. Totamque eam sic tuebitur, vt omnibus consulat. Idem. Id vsquequaque quantum sit appareat, in aliòque ponatur, aliudque totum sit, vtrum decere an oportere dicas.

SVELTON. In hortos Meccenarianos transmigravit, totumque se ad quietem contulit. A. GELLIVS. Videbamus Androdum & leonem loro tenui reuinctum vrbe tota circum tabernas ire. donari ære Androdum, floribus spargi leonem, omnēsque ferè ubique obuios dicere, hic est leo hospes hominis, hic est homo medicus leonis. Idem. Aliòsque id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissoluere. Idem. Præque se vno cæteros omnes linguæ Atticæ principes, gentemque omnem togatam, totumque nomen Latinum, rudes esse & agrestes prædicabat. PLINIVS. Toto quippe mundo & locis omnibus, omnibusque horis hominum vocibus fortuna sola inuocatur & vna nominatur, vna accusatur, vna agitur rea, vna cogitur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuitiis colitur SALVST. Domum aut villam extruere, eamque signis, aulæis aliisque operibus exornare, & omnia potius quam semet visendum efficere, id est, nõ diuitiæ decori habere: sed ipsi illis flagitio esse.

*Quod particula quæ, particulis non incli-
natis non inconcinne postponatur.*

Cap. LXVIII.

P*raeter vulgarem dicendi morem præterque in-
doctiorem fidem, particula quæ tum venustat
orationem, quam particula non inclinata postponi-
tur: cui particulam & raro preposueris. Vt rursùm-
que, idèque, vulgòque.*

CICERO. 4. Famil. ep. 10. Et si nihil noui
quod ad te scriberem habebam, magis que li-
teras tuas expectare incipiebam, vel te potius
ipsum: tamen quum Theophilus proficisce-
retur, non potui nihil ei literarum dare. Idem.
Ego quanti te faciam, semper que fecerim,
quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi
ipse testis. Idem. 13. Famil. epistol. 21. Aemi-
lius Auianus ab ineunte adolescentia me ob-
seruauit, semper que dilexit. Idem. Neque
enim solum nobis diuites esse volumus, sed
liberis, propinquis, amicis, maximè que rei-
publicæ. Idem. 1. de Orat. 191. Qui mecum vi-
uit semper que; vixit. Idem. 1. Offic. Viuitur non
cum perfectis hominibus planè que sapienti-
bus. Idem. ibid. 150. Nec verò quicquam inge-
nuum potest habere officina, minimè que ar-
tes probandæ, quæ ministræ sunt voluptatum.
Idem. ibid. 125. Peregrini & incolæ officium
est nihil præter suum negotium agere, nihil
de alio inquirere, minimè que in aliena esse re-
publica curiosum. Idem. 3. de Leg. 2. Vt enim
magistratibus leges: ita populo præsent mag-
istratus. Verè que dici potest magistratum le-
gem esse loquentem: legem autem mutum
magistratum. Idè. 2. Tuscul. 34. Cretum quidem
leges

leges (quas siue Iupiter siue Minos sanxit, de
Iouis quidem sententia, vt poetæ ferunt) irém-
que Lycurgi, laboribus erudiunt iuuetutem:
venando, currèdo, esuriendo, sitiendo, algèdo,
æstuando. Idè. 3. in Cat. 21. Hic quis potest esse,
qui tã auersus à vero, tam præceps, tam mente
captus, qui neget hæc omnia quæ vidimus,
præcipuè que hanc urbem deorum immorta-
lium nutu atque potestate administrari? Idem
2. de Ora. 210. Omnino que perficiendum est,
quoniam plerique sunt inuidi, maximè que
est hoc vitium peruagatum.

PLAVTVS.

Bene prosperè que hoc hodie operi processit mihi.

PLINI vs. Vulgò que veritas iam attributa
vino est. Idem. Nihil sero faciendum in a-
gricultura omnes censent. Iterum que suo
quæ que tempore faciendæ. Et tertio præ-
cepto, prætermisssa frustra reuocari. A. GEL-
LI vs. Abduxit que eum statim, secum que
habuit. Idem. Leonum immanitas admi-
rationi fuit, præter que omnes cæteros vnus.
Idem. Chilo præstabilis homo sapientiæ
quonam modo debuerit contra legem, con-
trâ que ius pro amico progredi dubitauit: eâ
que res in fine quoque vitæ ipso animum e-
ius anxit. QVINTILIAN vs. Præsertim refici-
at animos ac reparet varietas ipsa: contrâ
que sit aliquanto difficilior in labore vno
perseuerare. Idem. Nothum, qui non sit le-
gitimus, Græci vocant, Latinum rei nomen,
vt Cato quoque in oratione quadam testat-
ur, non habemus, ideo que vitium peregrino.
Idem. Ideo que optimè institutum est,
vt ab Homero atque Virgilio lectio incipe-

ret Idem. Omnis disciplina memoria constat, frustraque docemur, si quicquid audimas præterit. **M A C E R** apud Sallustium. Meliùsque habent mercede delinquere, quam gratis rectè facere.

Particulam que, non ineleganter postponendam esse vnius syllabæ vocabulis.

Caput L X I X.

T A M elegans est, tamque usitate ab oratoribus illud obseruari solet: ut nihii fierè sæpius obseruatum inuenias. *Vt quum monosyllaba vox est, ei rarò particula & præponatur: postponatur prope semper coniunctio que: vt, De iustitia tua de que liberalitate supra fidè sentio. Iamque oblitus es quam te diligam, quamque requiram credere non queas.*

E N N I V S.

Accipe dàque fidem fædùsque feri bene firmù.

N A E V I V S.

Iamque eius mentem fecerat fortuna quietem. Quietem enim, vt inquietem, authore Prisciano, inclinauit antiqunitas.

L V C I L I V S.

Quàmque hic tam formosus homo ac te dignus puellus.

P A C V V I V S.

Nam istos qui linguam auium intelligunt, Plùsque ex alieno iecore, sapiunt quam suo, Magis audiendum quam auscultandum puto.

L V C R E T.

Inque breui spatio mutantur secla animantium.

P R O P E R T I V S.

Dij mihi sunt testes non degenerasse propinquis.
Inque

Inque meis libris nil prius esse fide

O V I D I V S.

Pèrque sinus lacrymæ fluminis inſtar eunt.

C I C E R O. Te valde amamus, nõsque à te amari tum volumus, tum etiam confidimus. Idem 1. Offic. 58. Estque ea iucundissima amicitia, quam similitudo morum coniugauit. Idem. Nunc tibi omnem rem atque causam meque totum commendo atque trado. Idem. ad Cæsarem ex Nonio. Balbum quanti faciã, quamque ei me totum dicauerim, ex ipso scies. Idem. Valebis igitur, meque, vt à puero fecisti, amabis. Idem. Ista sunt pergrata perque incunda. Idem 3. de Leg. 31. Quo perniciosius de republica mereantur vitiosi principes: quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in ciuitatem. Neque solum obsunt, quod illi ipsi corrumpuntur, sed etiam corrumpunt, plùsque exemplo quam peccato nocent. Idem. de Senec. 41. Nihil tam detestabile, tamque pestiferum quam voluptatem. Idem. Estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere.

A. G E L L I V S. Historia de Sertorio duce deque astu eius. Idem. Resque eas quibus gerendis ipse interfuit, conscripsit. Idem. Quum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei sumuntur, aut per prætorem fit, aut per populum. Idem. De videndi ratione deque cernendi natura diuerſas esse opiniones philosophorum animaduertimus. **Q.** Claudius Quadrigarius. Inde postquam recessit, offendit montem, loca munita, resque omnes habere quæ militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum.

A iiii

Pronominibus particulam que postponi non ineleganter. Cap. LXX.

Litidque quis neget vsti atissimum, ut particula que pronominibus speciei prioris interdum & posterioris postponatur sepius: ea autem raro prapponatur? ut: Nuntius ad me venit, isque tuas mihi reddidit literas, Teque valere dixit, Eique ad te literas dedi.

CICERO. Méque totum & mea & meos commendatos habebis. Idem 2. de Na. 71. Culus autem deorum est optimus, idémque castissimus, atque sanctissimus, plenissimúsque pietatis: vt eos semper pura, integra & mente & voce veneremur. Idem 5. Tus. 100. Timotheum clarum hominem Athenis & principem ciuitatis, ferunt quum cœnauisset apud Platonem: eoque conuiuio admodum delectatus esset, vidissetque eum postridie, dixisse: Vestra equidem cœnæ non solum in præsentia, sed etiam postero die iucundæ sint. Idem. Idque memoria teneo. Idem. ibid. 59. de Dionysio Syracusano. Quum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset, eiusque fossæ transiitum ponticulo ligneo coniunxisset, eum ipsum quum fores cubiculi clauserat, detorquebat. Idémque quum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat.

ENNIVS.

Nam quum opulenti loquuntur, pariter atque ignobiles,

Eadē dicta, eadēmq; oratio aqua nō aequè valet.

PROPERT.

Iuppiter infamat seque suamque domum.

TE.

TERENT.

Absenti tibi te indignas, seque dignas contumelias nunquam cessauit dicere.

QUINTILIANVS. Demosthenes quid esset in toto opere dicendi summum interrogatus, pronunciationi palmam dedit, eidémque secundum ac tertium locum: donec ab eo quæri desierit: vt eam videri possit non præcipuam sed solam iudicasse. A. G. E. L. Solæcismus latino vocabulo ab Asinio Capitone, eiusdémque ætatis aliis imparilitas appellatur. L. PISO. L. Tarquinium collegam suum, quia Tarquinium nomē esset, metuere: eumque orat, vti sua voluntate Roma concedat. VAL. MAX. Conuiuium etiam solenne maiores instituerunt, idque Charistiam appellauerunt. M. VARRO. Viue, méque ama mutuitur. *Pro mutuo antiquè dictum est.* Idem. Vbi que in theatro qui voluntatem auribus huc occupatum concurriftis.

Huiusmodi pro nominibus particulam & raro praponas: vt in illo M. Tully exemplo. 4. Tus. 22. Quemadmodum quum sanguis corruptus est, aut pituita redundat aut bilis, in corpore morbi agrotationesque nascuntur, sic prauarum opinionum conturbatio, & ipsarum inter se repugnantia sanitate animum spoliatur, morbisque perturbat. Itémque. Moriendum enim certè est, & id incertum an eo ipso die.

Quum verò syllaba vnus præpositio pronomini præponitur, coniunctio que pronomini postpositus sepius, quàm inter id & præpositionem interponatur. Vt: ex eoque, is: eique.

CIC. A teque vehementer etiam atque etiam peto. Idem 1. Famil. ep. 9. Meámque vo-

A V

luntatem ad summi viri de méque optimè meriti, dignitatem aggregassem. Idem. Est igitur adolescentis, maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos. Idem. I. de Orat. 2. Neque verò nobis cupientibus atque exoptantibus fructus otij datus est ad eas artes quibus à pueris dediti fuimus, celebrandas, inter nòsque recolendas.

A. GELLIVS. Ob eamque causam populi iussu Samnitibus per feciales dediti recepti non sunt.

Coniunctiones que & ac, vel & iuxta se poni non inueniuntè. Cap. LXXI.

Floridum crispumque & amœnum dicendi genus est, quum tria copulativa coniunctiōe coniungenda sunt si cum primo secundum postposita que particula, atque cum secundo tertium interposita & vel ac coniungat. Si plura, primum numerum quod à fine tertium est ut, Amicitiam honoris que & rerum scientiam expeto. Glorie pecunieque & Veneris cupiditas, pestis ciuitati perniciosissima est. Elegantes doctaque ac humana mihi tua reddite literæ sunt.

CICERO. 4. Acad. 13. Peripatetici multis verbis iracundiam laudant: ceterum fortitudinis esse dicunt: multoque & in hostem & improbum ciuem vehementiores iratorum impetus esse solent. Idem I. de Orat. de Alabandenfi. Non patiebatur eos quos iudicabat non posse oratores euadere, operam apud se perdere, dimittebátque: & ad quamcunque artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat. Idem I. Offi. 105. Hominis autem

tem mens discendo alitur, & cogitando semper aliquid aut inquit aut agit, videndique & audiendi delectatione ducitur.

A. GELLIVS. Xantippe Socrati philosophi vxor morosa admodum fuisse fertur & iurgiosa, irarumque & molestiarum muliebrium per diem perque noctem scatebat. Idem. Crispum sanè, inquit, agmen orationis rotundumque ac modulo ipso numerorum venustum. Idem. Phædon Eliensis ex cohorte illa Socratica fuit, Socraticque & Platoni perfuit familiaris. VALERIVS MAXIM. Lectisterniaque & ludi nocturni fierent. SALL. Iugurtha armis virisque & pecuniis spoliatus est.

Genus hoc dicendi ita erit pulcherrimum, ut rarissimum.

Post particulas contra, perinde, æquè, aliud, alienum, aliorum, pro eo, ultra, aliter, ac, vel atque poni elegantius quam particulam quam. Cap. LXXII.

Contra ac vulgaris sermo est, id esse censemus, ut post particulas contra, perinde, æquè, pro eo, ultra, aliud, aliorum, alienum, aliter, aliisque hoc genus diuersitatem significantes particula ac vel atque pro ea que est quam ponatur. Amicum æquè de seipsum diligendum esse multis persuasum est. Negotia tua secus atque volebas gesta sunt. Facis aliter ac mihi pollicitus es.

CICERO. Me centè habebis, cui charus æquè sis & periuicundus ac fuisti patri. Idem 6. Famil. ep. 14. Fratrum tuorum, quos æquè

atque te summa benevolentia sum complexus, singularis pietas amorque fraternus, nulum me patitur officij erga te studijque munus aut tempus prætermittere. Idem. Præclarum illud est, vt eos qui nobis clarissimi esse debeant, æquè ac nosmetipsos amemus. At verò plus, fieri nullo pacto potest. Idem. 1. de Finibus 67. Lætatur amicorum lætitia æquè ac nostra: & pariter dolemus angoribus. Idem 3. in Catil. 20. Idemque iusserunt simulacrum Iouis fieri maius, & in excelsum collocari, contrà atque ante fuerat, ad orientem conuerri. Idem. Quum aliter res cecidisset ac putasses. Idem 1. Offic. 30. Quia magis ea percipimus, atque sentimus, quæ nobis ipsis aut prospera aut aduersa eueniunt, quàm illo quæ cæteris, quæ quasi longo intervallo interiecto videmus, aliter de nobis ac de illis iudicamus. Idem. Atque haud scio an plærique nostrorum oratorum contra atque nos ingenio plus valuerint, quàm doctrina. Idem. Illud quod ego in causâ Curiana Scæuolæ dixi, non dixi secus ac sentiebam. Idem 2. de Orat. Urbana enim dissimulatio est, quum alia dicuntur ac sentias: non illo genere de quo ante dixi, contraria quum dicas, vt Lamia Crassus: sed quum toto genere orationis ludas, quum aliter sentias ac loquare. Idem. Quum ex alterius oratione aliud excipias atque ille vult. Idem 2. de Ora. 280. Mouent illa etiam, quæ coniectura explanantur longè aliter atque sunt. Idem. Aliquanto secus atque in tradenda arte dici solet, nulla præcepta ponemus.

PLAVTVS. *Nos hominuli subillum anima, quam quum extemplò amisimus, æquè mendicis atque*

atque ille opulentissimus censetur ad Acherontem mortuus. Idem. Tibi nunc, perinde ac merere, summas habeo gratias.

TERENTIVS.

Vereor ne illud grauius Phadria tulerit? néue aliorum atque ego feci acceperit.

SERVIVS Sulpitius. Posteaquàm mihi nunciatum est de obitu Tullia filia tua, sanè quàm pro eo ac debui grauius molestè que tuli. Q. SCÆVOLÆ. Quod cui seruandum datum est, si id vsus est, siue quod vrendum acceperit, ad aliam rem atque accepit, vsus est, furti se obligauit. VALER. MAXIM. Apud Athenienses inertia in latebris suis languore marcescens, in forum perinde ac delictum aliquod protrahitur. Idem. De his quæ passi erant, questi non sunt, ne quid ultra ac mandatum esset loquerentur. SALL. Petreius vbi videt Catilinam contra ac ratus erat, magna vi contendere, cohortem prætoriam in hostes inducit. Idem. Perinde omnes res laudantur atque appetuntur. Idem. Ea res longè aliter ac ratus erat euenit.

Contrà quàm dictum est à Plinio. Aues, inquit, omnes in pedes nascuntur.

CICERO. 3. Offic. Habes à patre munus Marce fili mea quidè sententia magnum, sed perinde erit vt acceperis.

A. itè Gellius in primis post perinde non rarò adimgit particula vt vel quasi. Eius verba sunt: Hesiodus, inuit, poëtarum prudentissimus linguam non vulgandam, sed recondendam esse dicit, perinde vt thesaurum: eiu(que in promendo gratiam esse plurimam, si modesta & parca & modulata sit. Itémque. Tu per-

inde quasi cum matre Euandri loquare, sermone multis annis iam desito vteris, quòd scire atque intelligere neminem vis quæ dicas. M. CÆLIIVS. A te peto vt meas iniurias perinde dolcas, vt me existimas & dolere & vlcisci tuas.

Contra pro econtrario eleganter poni, ac è contra à Plinio sepe vsurpari.

Caput LXXIII.

QUum oratoribus alijs vsitatum est, tum M. Ciceroni Aulòque Gellio vsitatissimum, vt contra pro è contrario ponatur Vt: Amicorum fortuna prospera delectat altera verò contra offendit. Nominis claritas virtute, vitijs contra obscuritas haberi solet. Si bonus est summus Reipub. administrator, ciuitas bona est: at contra, si vitijs deditus, eius ea persimilis est.

CICERO 3. Tusculan. 10. Eos enim sanos intelligi necesse est, quorum mēs motu quasi morbo perturbata nullo sit: qui contra affecti sunt, hos insanos appellari necesse est. Idem 1. Offic. 24. Nam & ratione vri atque oratione prudenter, & agere quod agas consideratè, omnique in re quid sit veri videre & tueri decet. Contraque, falli, errare, labi decipi, tam dedecet quam delirare & mente captum esse. Et iusta omnia decora sunt, iniusta omnia contra vt turpia sic indecora. Similis est ratio fortitudinis: Quod enim viriliter animòque magno fit, id dignum viro & decorum videtur: quod contra, id vt turpe, sic indecorum. Idem 1. Offic. 61. In probris, maximè in promptu est, si quid tale dici potest. Vos etenim

enim iuuenes animos geritis muliebres, illaque virgo viri. Etsi quid est huiusmodi. Salmacidas ipolia sine sanguine & sudore. Contrà; in laudibus, quæ magno animo & elato fortiter excellentèrque gesta sunt: ea nescio quo modo, quasi pleno ore laudamus. Idem de M. Catone. Nemo apud populū fortior, nemo melior senator, idè facillè optimus imperator, deniq; nihil in hac ciuitate temporibus illis sciri diciue potuit, quod ille non tum inuestigarit, scierit, tum etiam scripserit. Nunc contra, patrique ad honores adipiscendos & ad Rempub. gerendam nudi veniunt, atque inermes, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati. Idem 1. Offic. 109. Quo in genere versutissimum & patientissimū Lacedæmonium Lylandrum accepimus. Cōtràque Callicratidè, qui præfectus classis proximus post Lylandrum fuit. Idè. Audiui & ex maioribus natu hoc idem fuisse in P. Scipione Nasica. Contraque patrem eius, illum qui Tyberij Gracchi conatus perditos vindicauit, nullam comitatem habuisse sermonis. Idem de perfecto Oratore 36. In picturis, alius horrida, inculta, abdita & opaca: contra alius nitida, læta, collustrata delectatur.

OVIDIVS.

Eximia est virtus, præstare silentia rebus.

At contra gravis est culpa, tacenda loqui.

CORNELIVS Celsus. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est: insolitum contra lassat. Apud QVINTILIANVM. Tyrannicidæ imago in gymnasio ponatur: contra mulieris imago in gymnasio ne ponatur. SALLVST. Neque quenquam in multis me-

tuendum esse quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam bellum æternum & anceps gerere, quoniam neque aduersus, neque ab tergo, neque à lateribus tutus sis, semper in periculo, aut in metu agites. Contra, qui benignitate & clementia imperium temperare, his læta & candida omnia visa, etiam hostes æquiores, quam alii ciues. Idem. Plarique rerum potentes peruerse consulunt, & eo se munitiores putant, quo illi quibus imperant, nequiores fuere. At contra id eniti decet, quam ipse bonus atque strenuus sis, uti quam optimis imperites.

E contrario sepe dicit Quintilianus. Eius verba sunt. Quædam in his quoque commendatio tacita, si nos infirmos & impares agentium è contrario ingeniis dixerimus, qualia sunt plarique Messilæ præmia. Id semel apud Ciceronem legissè recordor: eius ea verba sunt, s. de Finibus 35. Sessiones quædam & flexi fractique morus, quales proceruorum hominum aut mollium esse solent, cõtra naturam sunt, ut etiam si animi vitio id eueniat, tamen in corpore immutati hominis natura videatur. Itaque è contrario moderati æquabilisque habitus affectiones vsusque corporis apta esse ad naturam videntur. Idem ex contrario alibi dicit. Eadem sunt in aduersarios ex contrario conferenda. Quemadmodum tamen voce una dicimus desuper, ita e contra dicit sepe. PLINIVS. Asculus, inquit, humoris impatiens: e contra adacta in terram palustribus alnus æterna, onerisque quantumlibet patiens. Idem. Quum ætate vehementius tonuerit quam fulserit, ventos ea parte denunciat:

nunciat: e contra, si minus tonuerit, imbre. Idem. Græca res est nihil velare: at e contra Romana, militares thoracas addere. SEMPR. Non à Romulo Roma: sed e contra, ab ipsa potius Roma Romulus nomen habuit. *Apud alios rarè inuenias. Apud Ciceronem nunquã. Nec id ut dicas te hortet.*

De particula ita, quum affirmatiua responsio est, quod modestè magis vsurpanda sit. Cap. LXXIII.

Illud in terra Gallia inoleuisse, inualuisse, irrobasse nouimus, ut querentibus aliquid, responderi soleat his particulis, ita, sic, etiam. Id quod ita ignotum est, ut rustici ipsi ne alphabetici quidem his particulis nonnunquam respondeant. Qui autem aut scribendo aut dicendo humaniores sunt: id propè semper obseruant, ut quum alijs uocabulis, tum maxime uerbo orationis per quam interrogatum est, respondeant. Id apud Marsilium Ficinum in Platonis interpretatione obseruatum propè semper inuenias. Itemque in sermone eo qui tum legitur quum aqua sancta infantes expiantur, rogat senior, *V is baptizari? Credis in Deum? Abrenuntias Sathana? & hoc genus alia. Ei autem pro infante lustratores respondent, volo, credo, abrenuntio. Querenti igitur, librum ne meum uidiisti? An uenies cito? An ita mortuus est? Responde: uidi, cito, ita.*

CICERO. Inter homines natura meministi coniunctam societatem? Memini, inquit ille.

PLAVTVS.

BLEPH. *An tu alterum reperisse tui consummalem Sofiam? So. Aio.*

Idem.

AMPH. *Ain heri nos venisse huc?* ALC. *Aio.*

Idem.

So. *Audin tu illum?* BLEPH. *Audio.*

Idem.

AMPH. *Ain tu geminos?* BRO. *Geminos.*

Idem.

AMPH. *In eodem lecto?* ALC. *In eodem.*

Idem.

IVP. *Que hospes intemperie, ut tu meum verberes?* AMPH. *tuum?* IVP. *Meum.*

TERENTIUS.

Sed est Simo intus? DAVVS. *Est.*

Idem.

Hoc sic opinor dicturum patrem: Ducas volo uxorem hodie tu. Ducam, inquires.

Idem.

Scis ne hoc certo? GE. *Certo.*

Idem.

Iubes ne? CHAER. *Iubeo.*

Idem.

PHAED. *Fac, ut iussi, deducantur isti.* PAR.Faciam. PHAED. *At diligenter.* PAR. *Fiet.*PHAED. *At mature.* PAR. *Fiet.*

Idem.

Siccine est sententia? ME. *Sic.*

Idem.

Me ne vis? DE. *Te.*

Idem.

An venit Pamphilus? PAR. *Venit.*

Idem.

Nostrin? DE. *Novi.*

Idem.

Bacchis consecuta est illico. CHRE. *Sola?* ME. *Sola.*

Idem.

Idem.

*Num tu dixisti esse inter eos inimicitias carnifex?*DA. *Sunt.*A. GELLIVS. *Quum ita uti mos erat, Centor dixisset, & tu ex animi tui sententia uxorem habes? Habeo equidem, inquit, uxorem, sed non hercle ex animi tui sententia.**Particulas tamen, ita & sic, non ita damnamus ut eis vitendum prorsus negemus: quibus usus est Terentius, sed censemus admonendos esse discipulos, aut si nimium assuevi sint, abstrahendos, ne tam sepe has deterant particulas. Sed Terentij verba describimus.**Frater ne?* DO. *Ita.*

Idem.

De hac istac rogas virgine? PY. *Ita.*

Idem.

Dic tu rursum. Cherea tuam vestem detraxit tibi? DO. *Factum.*PHAED. *Et ea indutus?* DO. *Factum.* PHAED.*Et pro te deductus est?* DO. *Ita.*

Idem.

Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me vivere. DO. *Sic est.*

Idem.

*Hic quoque bonam magnamque ad te attulit.*TH. *Ita est.**Ex his agnoscas, quum respondens ita sententiam esse, ita est ut dicis. Tecum vero si cogites comparesque hunc & illum: vulgarem hunc, doctiorem illum invenies.*

Vt ne, poni non inusitate pro ne.

Caput LXXV.

VT ab imitatione doctiorum ne discedas hoc quoque dictum volumus. Particula ne significat nonnunquam idem quod ut non. Id quum significat, non ineleganter cum ea particulam ut simul dixeris: inque medio, si voles, nihil, sed elegantius aliquando interposueris: ut, *Aduersum te omnia amicitia officia studiose prestare velim: ut ea ne decreseat. Operam da ut ne quam tuis facias iniuriam. Ideo ad te scribo, ut tui me immemorem ne credas.*

CICERO 2. Offic. 61. In iis verò qui se adiuuari volunt, non ut ne affligantur, sed ut ad altiorem gradum ascendant, restricti omnino nullo inodo esse debemus. Idem. Neue committas, ut ne, quum omnia suppeditata sint à nobis, tute tibi defuisse videare Idem. Id agendum etiam est, ut ne ea facere videamur irati. Idem 1. Offic. Ex quibus illud intelligitur, ut ad officij formam reuertamur, appetitus omnes contrahendos sedandisque, excitandamque esse animaduersionem & diligentiam, ut ne quid temerè, aut fortuito, inconsideratè, negligentèque agamus. Idem ibidem. Atque haud scio an satis sit eum qui laçessierit, iniuriarum suarum pœnitere, ut & ipse ne quid tale posthac committat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores Idem ibidem. Iustitiarum primum munus est, ut ne cui quis noceat, nisi laçessierit iniuriarum suarum pœnitere, ut & ipse ne quid tale posthac committat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores Idem ibidem. Iustitiarum primum munus est, ut ne cui quis noceat, nisi laçessierit iniuriarum suarum pœnitere, ut & ipse ne quid tale posthac committat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores Idem ibidem. Referri enim decet ad ea, quæ propofui in principio, fundamenta iustitiarum, primum ut ne cui noceatur, deinde ut communi vtilitati seruiatur. Idem

Idem 1. de Orat. 215. Neque enim est interdictum aut à natura rerum, aut à lege aliqua atque more, ut singulis hominibus ne amplius quàm singulas artes nosse liceat. Idem 1. Offic. Ludendi est etiam quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.

PLAVTVS. Glaucomam ob oculos obiciemus, eumque ita faciemus, ut quod videat, ne videat. Idem, Obsecro ut per pacem liceat te alloqui, ut ne vapulem. TERENTIUS. Id ut ne fiat, hæc res sola est remedio. Idem. Peregre rediens semper cogites aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filij: communia esse hæc, fieri posse, ut ne quid animo sit nouum. Idem. Hæc mihi cura est maxima: ut ne cui mea longinquitas ætatis obftet, mortemue exoptet meam. A. GELL. Placuitque ut eam rem super qua tractauissent, ne quis enunciaret. Idem. Lex Cincia sanxit, ut qui magistratus esset, magistratumue capturus esset, ne quo ad cenam, nisi ad certas personas itaret. Idem. Senatusconsultum facit, uti posthac pueri cum patribus in curiam introeant, nisi ille vnus Papyrius.

Quando ne ponatur elegantius quàm non. Caput LXXVI.

HOC ne putes rejciendum. Quum quid ne eueniat deprecamur, aut ne fiat dicaturue moneamus, aut iubemus, aut precipimus, tum particulam ne, quàm non ponemus elegantius. Cui imperatiui modò verbum quoddam additum est, sed id quod

modi subiunctiui sit nunc additur vsuatus: ut, Inter amicos tuos connumerare me ne contemnas. Mihi quæso ne noceas. Mortuis ne maledicas.

CICERO de Sen. Isto bono vtare quum adsit: quum absit ne requiras. Idem. Vt Aristarchus Homeri versum negat quem non probat, sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne peraris meum.

PROPERTIUS.

Tu modò dum licet, hunc fructum ne desere vita.

PLAUTVS.

Ne corrumpe oculos, redibo actutum.

Idem.

Da mihi hanc veniam, ignosce, irata ne sis.

Idem.

Quid memoret de loco excipiam, ne propera.

Idem.

Ne me appella falso nomine.

Idem.

Ne interpella.

PLINIUS. Oliuâtibus lex antiquissima fuit, Oleam ne stringito, nèue verberato. Idem. Frondem medio die arboratè ne cædito. Idem. Stercus, nisi decrefcente luna, ne tangito. Idem. Vuam calidam ne legito. Hoc est, in eius siccitate, ac nisi imber intermenerit. Hæc ne legito rorulentam, hoc est, si flos nocturnus fuerit: nec prius quàm sole discutiatur. Apud QUINT. Ex meretrice natus ne concionetur, inibi. Qui artem ludicram exercuerit, in quatuordecim primis ordinibus ne se deat.

Quintilianus à barbarismo abesse negat eum qui pro ne fecerit, dicat non fecerit: quia alterum negandi, inquit, est, alterum vetandi. Apud Aulum tamen

tamen Gellium regis Numa lex illa est. Pellex eadem Iunoni non tangito: si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum fœminam iædulo. Nisi vitium scriptoris est.

Hæc particulas, ne, cum verbo modi coniunctiui quàm imperatiui coniungitur elegantiùs: licet poeta aliter vsurpent.

Particulam denique, tum vsitatè dici, quum multa quæ restant, summatim dicenda sunt.

Cap. LXXXVII.

Dicendi genus hoc poetis frequens est, oratoribus consuetudinarium, historicis familiare: nullus denique scriptorum lepide ordo est, qui id non obseruet: ut quum multa secum in re quæpiam non disconuenientia dicuntur: eorūque pauca iam dista sunt, si quæ reliqua sunt, in summa dicere volumus. particulam denique, non in vsitate ponemus: ut, Amicitia morbi vim diminuit, angores depellit, aduersam fortunam ferre moderatè facit, subleuat inopiam: omnem denique humana conditionis imbecillitatem confirmat. Amicos liberalitate locupletas, inopes adiuuas, erigis calamitosos. Nullus denique miser est, in quem nihil conferas beneficij. Admittibus pauperes ne opprimantur, liberè iueris, illatam alijs iniuriam propulsas, quod sum cuique est reddu. Nullus denique iustitiae titulus est, qui effectus in te suos non agnoscat.

C. C. Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium focu comitemque habebis. Idem 5. Tul. 77. Adolescentium greges Lacedæmone

vidimus ipsi incredibili contentione certantes, pugnis, calcibus, vnguibus, morsu denique, vt exanimarentur priusquam se victos faterentur. Idem de Senect. 4. o. Hinc patriæ prodiones, hinc rerumpub. euersiones, hinc clandestina colloquia cum hostibus nasci dicebat. Nullum denique scelus, nullum magnum facinus esse, ad quod suscipiendum nõ libido voluptatis impelleret. Idem. Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consularu fixi & locaui. Idem 3. de Orat. 131. Ego sæpe hoc audiui de patre & focero, meo, nostros quoque homines, qui excellere sapientiæ gloria vellent, omnia quæ quidem tum hæc ciuitas nosset, solitos esse complecti. Meminerant illi Sex. Helium, Mar. verò Manilium nos etiam vidimus transuerso ambulante foro, quod erat insigne, eum qui id faceret, facere ciuibus omnibus consilij sui copiam. Ad quos olim sic ambulantes, & in solio sedentes domic adibat, vt non solum de iure ciuili ad eos, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio aut negotio referretur. Idem 1. in Cat. 12. Tempa deorum immortalium, tecta vrbs, vitam omnium ciuium, Italiam denique totam ad exitium & vastitatem vocas.

VIRGILIVS.

*Despectus tibi sum, nec qui sum queris Alexi,
Nil nostri misere, mori me denique cogis.*

QUINTILIANVS. Domitius Marsus vrbanitatem ita finit. Catonis vt ait opinionem secu-

secutus. Vrbanus homo erit, cuius multa bene dicta responsaque erunt: & qui in sermonibus circulis, item in concionibus, omni denique loco ridiculè commodèque dicet.

*Quod solum, tum venustet orationem
magis, quum nomen quàm quum est
aduerbium: deque nomine dicto pro
aduerbio. Cap. LXXVIII.*

Nec Cicero solus, sed alij multi, in quibus nominatior est A. Gellius, id obseruare studuerunt: vt nomen solum, vsuatius dicerent, quàm quum esset aduerbium: dum nihil è sententia mutaretur: vt, Non amicus solu, sed alius quoque opera mea exprompta est.

CICERO. Nec verò corpori soli subueniendum est, sed etiam menti atque animo multo magis. Idem. Spes sola hominem in miseris consolari solet.

*Non virtuti soli, sed etiã literis opera danda est.
Pudicitia sola in uxore satis sit.*

A. GELLIVS. Non verba autem sola, sed versus prope totos & locos quoque Lucretij plurimos sectatum esse Virgilium videmus. Idem. Existimaui non medico soli, sed omnibus quoque hominibus liberis liberalitèrque institutis turpe esse, ne ea quidem cognouisse, ad notitiam corporis nostri pertinentia. Idem. Cauenda igitur est non improprietas sola verbi, sed etiam prauitas omnis. Idem. Plerique autem capi virginem solum debere dici putant. Idem. Viri autem Romani primo quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt. Idem. Neque id soli Higino,

fed doctis quibusdam etiam viris complacitum. VAL. MAXIMVS. Ius civile per multa secula inter sacra ceremoniasque deorum immortalium abditum, solique pontificibus notum. Idem. A. Scipione soli sibi impetrare vitam contentus fuisset. M. VAL. RO. Quid te facere oportet literis imbuti solis Miuerua.

Multum mehercule, à sermone domestico disceditur: quum ratione hac in nomen aduerbium mutatur. Num ne illud apud Suetonium. Multum conquestus eripi sibi vitam immerenti: dictum est elegantius quam dictum esset, immeriti? Ab hoc dicendi genere. M. Tullius non absuit: Equos, inquit, 1. Offi. 90. propter crebras contentiones preliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, ut his facilius possint uti. Ab hac præceptione alienum non sit, quantum, quanta, quantum, vel quis, quæ, quod, adiungi non inueniunt cum superlatiuo, si verbum posse oppositum est. ut. Gratiæ ago quantas possum maximas. Quæ possum reuerentione maxima te prosequor.

SUETONIUS. de C. Cæsare. Bibliothecas Græcæ & Latinas, quas maximas posset publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac dirigendarum. QUINT. Narrationes stylo componi, quanta maxima possit adhibita diligentia volo.

Quid particula &, etiam, quoque, habuant venustatis. Cap. LXXIX.

VT labore nostro eos etiam qui iam multum in literis politioribus promouere, adutemur: illud quoque scribendam assumpsimus.

ROBIN-

rotunditas quæ à plerisque iure commendatur, hoc dicendi genere accedit orationi. Quum dicimus non tantum, vel non solum, vel non modo, nec ulla in eadem oratione negatio sequitur: tum id quod quod maioris momenti est, in oratione ea poni solet, ubi positum est sed etiam, aut aliud id genus. Ex eis orationibus duabus una tantum fiat: ubi non ponatur non solum, idque minoris momenti quod cum eo positum est: emittatur item particula sed aut verum. Sed quo res tibi fiat planior, exempla subiicimus. Orationes has duas in unam mutare si vis: Non externi solum sed amici etiam interdum obiurgandi sunt, id dicas. Amici quoque obiurgandi sunt. Mori etiam in patria grauissimum est. Et reges fato concedunt.

CICERO. Atque etiam in secundis rebus maximè est vtendum consilio amicorum. Idem. Ius proficetur etiam qui nesciunt. Idem. Medici toto corpore curado, minima etiam parti, si condoluit, medentur. Idem. 2. de Ora. 35 1. & 4. Acade. Themistocles quidem, quum ei Simonides, aut quis alius artem memoriæ polliceretur, obliuionis inquit, mallem. Nam meminisse etiam quæ nolo: obliuisci non possum quæ volo. Idem. de Am. 28. Propter virtutem & probitatem eos etiam quos nunquam vidimus quodammodo diligimus. Idem. 1. & 3. Off. Agitatio mentis, quæ nunquam acquiescit potest nos in studiis cogitationis, etiam sine opera nostra continere. Idem. 1. Off. Meminerimus & aduertimus infimos multitiem esse seruandam. Idem. 2. de Diu. 96. Multi etiam naturæ vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt. Idem. 4. Famil. ep. 9. Multa enim victori, eorum arbitrio per quos vicit,

B ij

etiam inuito facienda sunt. Idem. I. in Cat. 28. Perſæpe etiam priuati in hac Repu. pernicioſos ciues morte multarunt. Idem. de perfecto oratore. 78. Vt mulieres eſſe dicuntur nonnullæ inornatæ, quaſi id ipſum deceat: ſic hæc ſubtilis oratio etiam incompta delectat.

TIBVLLVS.

Spes etiam valida ſolatur compede vinculum.

Idem.

Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert.

OVIDIVS.

Stultus quoque munere gaudet,

Ipſe quoque accepto munere mitis erit.

PLINIVS Iunior. Omnes enim qui gloria famaque ducuntur, mirum in modum aſſenſio & laus à minoribus etiam profecta delectat. PLINIVS. Germanicæ prædones ſingulis arboribus cauatis nauigant, quarum quædam & triginta homines ferunt. CORN. CELSVS. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda eſt. QVINTILIANVS. In magnis quoque authoribus incidunt aliqua vitioſa. Idem. Emunſtio etiam frequentior non ſine cauſa reprehenditur. Idem. Athenis aſſectus mouere, etiam per præconem prohibebatur orator. Idem. Mendacium dicere etiam ſapienti aliquando conſeſſum eſt. Idem. Ipſos, vt Demotheſes ait, erubeſcere, etiam quum ab aliis laudamur, decet. Idem. Leonides Alexandri prædagogus, vt à Babylonio Diogene traditur, quibusdam eum vitis imbuir: quæ robuſtum quoque & maximum Regem ab illa inſtitutione puerili ſunt profecta. A. G. E. Antiqui oratores hiftoriæque aut carminum ſcriptores, etiam vnum ſilium

lium filiã ve liberos numero multitudinis appellauerunt. M. CAEL. Scio quã omnibus peregrinatibus gratum ſit minimarum quoque rerum quæ domi gerantur fieri certiores. C. T. P. EBO. Qua ex re quantã voluptatem ceperim ſcire poteſ, etiã me tacentæ. VA. MAX. Quam matrẽ Euripides, aut quẽ patrem Demotheſes habuerit, ipſorum quoq; ſeculo ignotum fuit. SAL. Auxiliũ petas ab omnibus, etiam ab inſimis. Idem. Humanæ res ita ſe habent, in victoria etiam ignauiſ gloriari licet: aduerſa res etiam detrectant bonos. Idem. Omne bellum ſummi facile, ceterũ ægerrimẽ deſinere. Non in euſdem poteſtate initium eius atque finem eſſe. Incipere cuius etiam ignauiſ licet: deponi autem quum victores velint.

Particula vel nonnunquam eadem uſurpatio eſt.

CICERO. 7. Fam. ep. 15. Quã ſunt moroſi qui amant, vel ex hoc intelligi poteſt. Idem. 2. Off. 23. Malus enim cuſtos diuturnitatis metus, contrãque beneuolentia fidelis eſt, vel ad perpetuitatem. Idem. 1. Off. 51. Qua ex re ſatis præcipit, vt quicquid ſine detrimento poſſit commodari: id tribuatur cuique vel ignoto.

De particularum ne, quidem, venuſta uſurpatione. Cap. LXXX.

NE rudibus quidem ignotum hoc eſſe volumus. Quum poſt non ſolum, non tantum, aut non modo negatio alia ſubſequitur, ex orationibus in quibus duabus vnã faciemus, in qua ne quidem ponemus, aut ſi copulandi coniuñctio adiungenda eſt, nec quidem, aut neque quidem: inque medio id ponemus uocabulum, quod ſed etiam ſubſequeretur:

ut, Ne amicis quidem hoc dicam: id est, non solum non dicam aliis, sed nec etiam amicis. Ne unam quidem literam rescripisti. Ne parentibus quidem obsequitur.

CICERO. Planè quando aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum. Idem. 5. Tusculana. 100. Quid? quòd ne mente quidem rectè uti possumus nullo cibo & potione completi. Idem. Omnia sunt misera in bellis civilibus, quæ maiores nostri ne semel quidem, nostra ætas sæpe iam sensit. Idem. 1. Offi. 84. Inuenti multi sunt, qui non modò pecuniam, sed & vitam etiam profundere pro patria parati essent. Idem gloriæ iacturam ne minimam quidem facere vellent, ne Repub. quidem postulante. Idem. de Senec. Quid mirum in senibus, si infirmi sunt aliquando, quum ne id quidem adolescentes effugere possint? Idem. 2. Tuscul. 40. Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem. Idem. ibid. 55. Ingemiscere nonnunquam viro concessum est, idq; raro: eiulatus ne mulieri quidem. Idem. de Orator. perfecto. Quòd si aures tam inhumanas tamq; agrestes habent ne doctissimorum quidem virorum eos mouebit autoritas. Idem. ibid. Postrema syllaba breuis an longa sit, ne in versu quidem refert.

Interrogatus Thales Milesius: laterèine Deū ho mo peccans? Ne cogitans quidem respondit.

SVETON. Adulteria exercuisse ne amici quidem negant. Idem. de C. Casare. Vini particiuium ne inimici quidem negant. **QVI NTILII.** Ne illud quidem quod admonemus indignū est: ingenia puerorum nimia interim emen-

emendatione seueritate deficere. Idem. Non assuescat, ne dum infans quidem est, sermoni qui dediscendus sit. **VALER. MAXIM.** O Socratis immensa sapientia, quæ ne ipso quidem vitæ excessu obliuisci sui potuit.

Ne quidem sine ullo medio raro positum est.

CICERO. Eos ad Remp. ne quidem accessuros putant.

PLIN. Populus Rom. ne quidem argento signato ante Pyrrhum regem deuictum vsus est.

Non modò prepositum nonnunquam inuenias.

CICERO. Nunquam tu non modò orium, sed ne bellum quidem nisi nefarium concupisti.

Inter non solum, non tantum, non modò, aliquid interponendum.

Cap. LXXXI.

Non Cicero solum, sed alij quoque multi celebratique nominis oratores ibi elegantiam orationis inesse putauerunt: ubi inter non solum, vel non tantum, vel non modò, & inter sed etiam, aut verum etiam, aut sed quoque, aut verum quoque: aut tantum inter priora, aut tantum inter posteriora interponeretur quod non disconueniret. Tertium elegans est, secundum elegantius, primum elegantissimum. *Vt: Amicitia non mutua solum visitatione, sed literarum quoque misculatione firmatur arctior. Non pecunia tantum, sed etiam vita respub. inuanda est. Non solum peccatum, sed peccati quoque occasio vitanda est.*

CICERO. Me tibi non amicum modò, verum etiam amicissimum existimes. Idem. de Or: perfecto. 33. Incendor porrò quotidie

magis non desiderio solum, quo quidem conficior, congressus nostros, consuetudinem victus, doctissimos sermones requirens tuos, sed admirabili fama virtutum admirabilium, quæ specie dispares prudentia coniunguntur. Idem. de Sene. 54. Nec verò fegetibus solum & pratis & vineis & arbutis res rustica lætæ sunt, sed pomariis etiam & hortis. Idem ibid. 28. Orator metuo ne languescat senectute. Est enim munus eius non ingenij solum, sed laterum etiam & virium. Idem. Admiror nec rerum solum, sed verborum etiam elegantiam. Idem. in Hortensio. Ut igitur domitores equorum non verbera solum adhibent ad domandum: sed cibum etiam subtrahunt: ut fame debilitetur equuleorum nimis efficiata vis. Idem. Idque ipsa natura non inuitaret solum, sed etiam cogeret. Idem 2. de Natura Deorum 71. Non enim Philosophi solum, verum etiam maiores nostri superstitionem à religione separauerunt. Idem. de Seneca. Nec verò dubitet agricola, quamuis senex, quærenti si serat, respondere, diis immortalibus, qui me non accipere tantummodo à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodesse. Idem. 2. Offi. 63. Est enim non modo liberale, paulum nonnunquam de suo iure decedere, sed interdum etiam fructuosum. Idem. Habere enim quæstui Reipub. non modo turpe est, sed sceleratum etiam & nefarium. Idem 1. Offi. Hinc apud Athenienses magna discordia orta: in nostra Republica non solum seditiones, sed pestifera etiam bella ciuilia. Idem. Omnia memoria tenebat, non domestica solum,

solum, sed etiam externa bella. Idem. Parad. 1. Neque enim vnquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis, neque ea solum quæ habent libidine augendi cruciantur, sed etiam amittendi metu. Idem 4. Tuscul. 16. Inuidia non in eo qui inuidet solum dicitur: sed etiam in eo cui inuidetur. Idem. de Orat. perfecto 140. Occurrebat enim posse reperiri non inuidos solum, quibus referta sunt omnia, sed fautores etiam mearum laudum. Idem. Neque solum viui atque præsentis studiosos discendi erudiunt atque docent: sed hoc idem etiam post mortem monumentis literarum assequuntur. Idem 5. Tuscul. 98. Hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestiis intelligi potest: quæ ut quicquid obiectum est, quod modò à natura non sit alienum: eo contentæ non quærunt amplius.

SVETON. Homo non profundæ modò sed intempestiuæ quoque ac sordidæ gulæ. QVINTILIANVS. Omnis sui vitiosa iactatio est, eloquentiæ tamen in oratore præcipue, affertque audientibus non fastidium modo, sed plarunque etiam odium. Idem. Sententiis quidem poetarum non orationes modò sunt refertæ, sed libri etiam Philosophorum. Idem. Quum in loca aliqua post tempus reuersi sumus, non ipsa agnoscimus tantum: sed etiam quæ in eis fecerimus, reminiscimur. A. GELLIVS. Parsimonia apud veteres Romanos, & victus atque cœnarum tenuitas non domestica solum obseruatione, sed publica quoque animaduersione, legumque copluriû sanctionibus custodita est. Idem. Non culpa tantum vacat, sed dignus quoque laude ad-

mirationeque est. Idem. Non enim te solum, sed alios quoque errantes audiui venam pro arteria dicere. Idem. Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersum. MAS SABI. Non hominum tantum, neque rerum momentium, quæ auferri occultè & surripi possunt, sed fundi quoque & quidam fieri furtum.

Vbi inter neutrum quicquam interponatur, Ciceronis illud est 2. Tul. 66. Si omnia fugiendæ turpitudinis adipsilendæque honestatis causa faciamus: non modò stimulos doloris, sed etiã fulmina fortunæ cõtemnamus licebit. Itẽmque. A me inita ratio est, quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudant.

Est etiam quando post particulam sed, nec particula etiam, nec quoque postponatur.

Cic. i. Fam. ep. 8. Quid Pompeius susceperit optinẽ ex Emplatorio cognoscet: qui non interfuit solum, sed præsuit. Idem 3. de Or. 119. Non enim solum acuenda nobis neque procedenda lingua est, sed onerandum completũdumque peccus maximarum rerum & plurimarum suauitate, copia, varietate.

QVINTIL. Neque enim scientia modò constat orator: quæ augetur annis, sed voce, late. re, firmitate. Idem. Vt Eleum Hippiam transeam, qui non liberalium modò disciplinarum per se scientiam tulit: sed vestem & anululum crepidatque, quæ omnia manu fecerat, in vñu habuit: atque ita se præparauit, ne cuius alterius egeret, neue vllius rei. Idem. Oratorem instituumus illum perfectum, qui esse nisi vir bonus non potest: ideòque non dicendi modò eximiam in eo facultatem, sed omnes

omnes animi virtutes exigimus.

De particula si, non ponenda in orationis principio. Cap. LXXXII.

ORatores comicòsque summa studij diligentia si excusseris: id puto inueneris, particulam Si, multam habere elegantiam: si in oratione secunda (in una enim oratione sententia non perficitur, ubi particula hæc vsurpatur) aut si non in principio prima, sed proxima verbum posueris: ut, *Amantem te si negligis: spera fore ut quem ames ab eo contemnare. Quid tibi animi est si nouissem, res aliter multo gesta fuisset. Ad me scribito, nisi venies. Nam particulam nisi, quæ ex hac partim copulata est, eandem putamus habere elegantiam.*

Cic. de Amic. 37. Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaueris. Idem. Nunquam ego sero te venisse putabo, si saluus adueneris. Idem. Ego si quid in vitam eius aut mores contumeliæ dixerò, quo minus mihi inimicus sit, non recusabo. Idem. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. Idem. Id ille si fecerit, spes est pacis. Idem. I Offic. Nec promissa igitur seruanda sunt, his, quibus promiseris, inutilia si sint, nec si plus tibi noceant, quàm illi profint cui promiseris. Vide Si.

PROPERT.

Vitam si uiuet, si cadet illa galam.

PLAUT.

Pol magis sapuisse, si dormisset domi.

Idem *B. me consultum, inconsultum si sit inimicis, usu esse potest.*

Idem.

*Non potest quodvis iam consistere, si eum sum-
ptus superat.*

Idem.

*Malo si quid beneficias, id beneficium interit:
bono si quid malefacias, aetatem expetit.*

QVINT. Nec mihi videntur Aereopagita
quam damnauerunt puerum coturnicum o-
culos eruentem, aliud iudicasse, quam id si-
gnum esse perniciosissimæ mentis, multoque
malo futuræ, si adoleuisset. M. CARO. In adul-
terio vxorem tuam si deprehendisses, sine iu-
dicio impunè necares. Ulla te, si adulterares,
digito non audeat contingere: neque ius est.
Adulterares inusitatè dicitur.

*De particula ut, quod propè verbum po-
natur. Cap. LXXXIII.*

ID etiam ut dicamus quod comici observant sa-
pius, sed oratoribus neglectum non est, stylum no-
strum expostulat. Particula ut in orationis medio,
ac proximè verbum ponitur sapius: ut, *Amicitia
nostra ut crescat amplior multas vltro citroque
misculemus literas. Negotium hoc ut conficias la-
borandum est. Multa vitæ huius miseria est, cœle-
stem disinamque ut exoptemus.*

CICERO. 5. Fam. ep. 16. Est etiam consola-
tio peruulgata quidem illa maximè, quam
semper in ore atque in animo habere debe-
mus, homines nos ut esse meminerimus ea
lege natos, ut omnibus telis fortunæ propo-
sita sit vita nostra. Idem 3. de Or. 212. Quod fuit
in Graccho: quem tu Catule melius memini-
sti, quod me puero tantopere ferretur. Quo
me

me miser conferam? quo veritam? In Capi-
tolum ne? At fratris sanguine redundat.
An domum? matrem ne ut miseram lamen-
tantem videam & abiectam? Quæ sic ab illo
acta esse constabat oculis, voce, gestu: inimi-
ci lachrymas ut tenere non possent. Idem. Ita
confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit
primum, nihil ut secundum. Idem. Propon-
bat tabulam domi, potestas ut esset populo
cognoscendi. vide VT.

PLAVTVS.

*Omnes bonos bonasque accurare addebet, suspi-
cionem & culpam ut ab se segregent.*

Idem.

*Verum certo est confidèter hominè cõtra colloqui:
Igitur qui possum videri huic fortis, à me ut ab-
sineat manum.*

TERENTIVS.

Ea gratia simulavi, vos ut pertentarem.

Idem.

*Diligenter nunties patri, advocatus manè mihi
esse ut meminerit.*

Idem.

*Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque
humiles sumus.*

Idem.

*Quam iniquè comparatum est, hi qui minus ha-
bent, ut semper aliquid addant diuitioribus.
Diuitioribus usitatè parum dictum est.*

Idem.

*Ademptum tibi iam saxo omnem metum, in au-
rem vtr annis otiose ut dormias.*

Idem.

*Itan' comparatam esse hominum naturam omniù,
aliena ut melius videant atq; iudicent quam suar?*

B vij

An eo fit, quia in re nostra aut gaudio sumus praepediti nimis, aut aegritudine?

Idem.

Ita sum irriatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.

Quod particulae ne, dum, cur, & pronomen quod, in orationis medio collocentur. Cap. LXXXIIII.

Quod item comici in hoc particularum genere observant ne ignores, quia in oratione quae non improbamus, ascriptum volumus, id est. Apud comicos particulae ne, dum, cur, & pronomen quae, quod, non ineleganter ponuntur in medio orationis ante verbum: ut, Amicitiam hanc nostram dum ego viam asseruabo. Fortune vim ne sentiamus, operam diligentem literis impendamus. Virtuti voluptatem qui praeponebat, appellatione hominis indignus est.

CICERO. I. de Orat. 199. Senectuti verò celebrandae & ornandae quod honestius potest esse per fugium quam iuris interpretatio. Idem. I. Offic. In medio relictum quod erat, populo Romano adiudicavit.

CATVLLVS.

Mulier cupido quod dicit amanti,

In vento & rapida scribere oportet aqua.

PLAVTVS.

Annos natus sexaginta qui erit, si quae scribimus, seu maritum, seu hercle adeo calibem scortarier, cum eo nos hic lege agemus.

Idem.

Vix apud me sum, vigilans qui prope dormio, vigilans somnio, vigilans & sanus intereo

CAECIL.

CAECIL.

Audire ignoti quod imperat soleo, non auscultare.

T E R E N T I V S.

Quia egens relicta est misera ignoratur parès negligitur ipsa: vide avaritia quid faciat.

Quod particula quum, in medio orationis quam in principio ponatur elegantius. Caput LXXXV.

Illo dicendi genere quum vteris, ab oratorum comicorumque more non discesseris. id autem est. Particulam quum, in medio orationis quum posueris, non ineleganter dixeris. Id dum fiat modestè, ut observari semper ne contendas: ut, Amici vitia, si qua leuia sunt, quum noveris, eum temerè ne deseras. Literas tuas quum recepi, immortalitatis donari mihi visus sum. Laborem causa tua quum suscipio, voluptas non labor mihi est.

CICERO. In diffensione civili quum boni plusquam multi valent, expendendos ab iis non numerandos puto. Idem. Potentes confilij quum vtrumque ratione pendere liceret, scelus pietati praetulerunt. Idem de Sc. 55. Curio ad focum sedenti magnum auri podus Samnites quum atulisset, repudiati ab eo sunt.

TIBVLLVS.

Vidi iam iuuenem praemeret quum senior etas.

Morem stultos praetervisse dies.

PLAVTVS.

Pleraque homines quum nihil refert, pudent, ubi pudendum est, tibi pudor eos deserit.

T E R E N T I V S.

Facile omnes cum valemus, reecta consilia aegrotis damus.

Idem.

Animus ubi semel se cupiditate deuinxit mala: necesse est consilia consequi similia. Vbi enim pro quum positum idem habet elegantia.

Idem.

Pro Iupiter nunc est tempus profecto interfici qui perpeti me possum ne hoc gaudium contaminet vitam egritudine aliqua.

QVINTILIANVS. Diuitiæ & potentia & gratia cum plurimum virium dent in vtranque partem certissimum faciunt morum experimentum. Aut enim meliores propter hæc aut peiores sumus. Idem. Crates quum indotum puerum vidisset, pædagogum eius percussit. VALERIVS MAXIMVS. Sophocles ætate iam senior, quum ab eo quidam quæreret, an etiam num rebus venereis vteretur: Dij meliora, inquit, libenter enim istinc, tanquam ex aliqua furiosa profugi dominatio. SEMPRASELLIO. Gracchus domo quum proficisceretur, nunquam minus terna aut quaterna milia hominum sequebantur. M. VARRO. Admota aspis quum pupugerit, si non occidat, sciat ex Psyllorum stirpe esse. Idem. Aui & atai nostri quum allium ac cæpe eorum verbâ olerent, tamen optimè animati erant.

Præpositam hanc particulam sepe inuenias, M. tamen Catonis unum id exemplum tibi satis sit. Quum primores cibis & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab idibus Educæ & Potinzæ. Sacrificabantur pro sacrificabant, prædictum est.

De

De particulis tum & quum, quomodo orationis pondus augeant.

Cap. LXXXVI.

TVM ex scripturarum lectione, tum ex aliorum præceptione puto non ignoras particulam tum, geminari, quum duo quæ paria sint, dicuntur. Non autem ignoras si imparia sint, leuius cum particula quum proposita præponendum: grauius verò cum parâ. Cuius tum postponendum. Illud tamen ascriptum volumus: si tria sunt paria, cum secundo tertium copulatiua coniunctione coniungendum. Itémque in paribus, cum particula tum adiungi posse præcipue, vel maxime, vel superlatiui, etiam, si prius positium, non fuerit. Vt tum literis tuis muneribus ac officijs accrescit maior amicitia. Quum propter beneficia in me tua, tum maxime propter virtutem tuam mihi dilectus es. Quum tuâ consuetudo mihi incunda, tum ingenij amœnitates incundissima est.

Ne artem necessum esse putes in rebus imparibus quum & tum poni, illud Plinianum te docebit. Vomitiones homini ad hæc in remedium excogitata frigidiora corpora faciunt, inimicæ oculis, maxime autem dentibus.

Particula quum posita cum genere, & tum cum minus generali sed maioris ponderis, quid habeat elegantia.

Caput LXXXVII.

QVUM omnibus alijs oratoribus, tum maxime Ciceroni illud esse familiare nouimus, ut quum rem quampiam, ut sic dicam, generalem distuleri sunt, ab eaque aliquid excipere volunt, quod

generale illud exuperet: tum ipsi cum generali ponunt particulam quum, adiungunt omne, reliquum, aliud, multum saepe. vbiq̄ue, aut quoduis aliud hoc genus. Cum eo autem excepto particulam tum addunt, eique nonnunquam adiungunt vel maximè, vel præcipuè, vel superlatiuum si cum generali positiuum fuit. Id quod exemplis tibi manifestus sit. Si vis dicere, Amicitia conseruatur omni virtute, sed præcipuè iustitia ex oratorum imitatione dicas elegantius. Quum alia omni virtute, tum maximè iustitia retineri solet amicitia. Quam aliàs saepe, tum superioribus meis literis huius rei te admonui. Quum vbiq̄ue in Gallia tum maximè Parisus hoc anno aer pestilens est.

CICERO. Quum te semper dilexi ahaufique tum ei iam amantissimum cognoui. Idem Plurimum valuisse apud me tuam semper auctoritatem quum in omni re, tum in hoc maximè negotio potest existimare. Idem de Se. Luxuria quum omni ætati turpis, tum senectuti foedissima est. Idem I de Diu. 7. Quum omnibus in rebus temeritas in assentiendo errorque turpis est, tum in eo loco maximè, in quo iudicandum est, quantum auspiciis, rebusque diuinis, religionique tribuamus. Idem. Quum reliquis in rebus, tum in sermone communi vicissitudine vtendum est. Idem in Hortensio. Quum omnis solertia admiranda est. tum ea quæ efficit vt inanima quæ sunt viuere & spirare videantur. Idem. 3. Tus. 27. Quum omnis perturbatio miseria est, tum carnificina est aegritudo. Idem. Quid sit in quaque re maximè probabile semper equiremus: quod quum saepe aliàs, tum nuper in Tusculano studiosè egimus. vide PROBABLE.

Idem.

Idem. Apud Græcos autem tum eloquentissimi homines remoti à causis forensibus quum ad ceteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Idem 2. de Orat. 211. Quum singuli casus humanarum miserationum grauiter accipiuntur si dicuntur dolenter, tum afflictæ & prostrata virtus maximè luctuosa est.

QUINTILIANVS. Quum in omni studiorum genere, tum in hoc præcipuè bona valetudo, quæque eam maximè præstat frugalitas, necessaria est. VALER. MAXIM. Quod quum vbiq̄ue, tum præcipuè Athenis intolerabile videri debet.

In harum particularum usurpatione verba diuersorum nonnunquam esse modorum videtur: quod omnino rarissimum est: nisi quum pro quamuis accipi manu.

CICERO 13. Fam. Quum mihi multa grata sint, quæ tu adductus mea commendatione fecisti: tum in primis, quod M. Marcellum amici atque interpretis mei filium liberalissimè tractauisti. Idem. Tratorium nostrum quum semper probissimè, tum maximè in tuis rebus summam eius fidem, diligentiam, prudentiamque cognoui.

Hoc dicendi genus aliquando negligi inuenias.

CICERO. Maximè mihi fuit optatum Romæ esse tecum: multas ob causas: sed præcipuè vt in petendo & in gerendo consulatu meum debitum tibi studium perspicere posses.

CLAV. ALBINVS. Viuentes laudare irrisibile est, maximè imperatores.

Quum pro quando, & tum simul poni non inusitatè. Cap. LXXXVIII.

ORatorum memorias quum excuties, tum ab eis id frequenter obseruari inuenies ut ubi posita est particula quum pro quando, ibi tum simul positum sit. Id quod ratione triplici factum putes. Aut enim quum oratione prima ponitur, & tum secunda: aut contrà, tum prima & quum secunda: aut tum in fine prime, & quum in principio secunde: ut, *Quum amico inimica fortuna est, tum ego doleo. Aut: tum ego doleo quum amico inimica fortuna est. Aut: ego doleo tum quum amico inimica fortuna est. Literas tuas quum recepi, tum multa persusus sum lætitiâ. Tum diues quispiam est, quum cupiditatibus habendi modum imponit.*

CICERO 4 Tusc. Quum ratione animus mouetur placidè atque constanter, tum illud gaudium dicitur. Quum autem & inaniter & effusè animus exultat, tum illa lætitiâ gestiens vel nimia dici potest. Idem. Ludo autem & ioco illis quidem uti licet, sed sicut somno & quietibus cæteris, tum quum grauius serisq; rebus fatifecerimus. Idem 1. Offic. 134. Quod maximè tum solet euenire, quum studiosè de absentibus derahèdi causa, aut per ridiculum, aut seuerè, maledicè, con tumeliosèque dicitur. Idem 2. de Orator. 316. Admirari soleo non equidem istos, qui nullam huic rei operam dederunt, sed hominem in primis disertum atque cruditum Philippum, qui ita solet ad dicendum surgere, ut quod primum verbum habiturus sit, nesciat: & ait idem, quum brachium concalefecerit, tum se solere pugnare.

Rogatus

Rogatus Pythagoras quando cœundum esset: Tum, inquit, quum te ipso fieri vis infirmior.

TIBVLLVS.

Tum melius tenere fidem, quum paupere cultu Stabat in exigua ligneus ade deus.

PLINIVS Iunior. Tum maximè fauor & ambitio dominatur, quum sub aliqua specie seueritatis delitescere potest. **QVINT.** Tum autem dicit optimè orator, quum viderit vera dicere. **M. CATO.** Summa professio stultitiæ est non ire obuiam sceleribus cogitatis, sed manere opeririq; ut quum admittit & perpetrata fuerint, tum denique ubi facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur **CICERO** filius 16. Famil. Quum maximam cepissem lætitiâ ex humanissimi & charissimi patris tui epistola, tum verò iucundissimæ tuæ literæ cumulum mihi gaudij attulerunt.

Generis alicuius diuisi quum partes enumerantur, quòd scilicet aut videlicet non interponatur.

Cap. LXXXIX.

DVO ista, vulgaris sermonis fugata, oratorijq; meditatiõ, aditum non parum facilem tibi ad ornate dicendum præbere possunt. Vtrumque possis assequi, quantum possimus operam damus. Sed quod quid vulgare magis est, eò declinandum est diligentius. Vulgarissimum profectò illud est, nostrisq; dialecticis gratissimum: ut quum rei cuiusquam diuise partes enumerant, canora magis videtur his oratio: si adiungant scilicet aut videlicet. Quo verò his canora magis sit, harum particularum alteram post partium primam collocant. Rem me *Hercule*

dignam risu Catoniano. Sed iustitiam hac relicta, ut ad oratorium sermonem accedamus: harum particularum neutra in partibus enumerandis usurpanda est. Si partes duabus plures sunt, rara intercedit cōiunctio: ut, Diutina sit amicitia rebus multis, officijs isdem, studijs, voluntatibus. Cumulatio acquiri solet scientia his rebus, auditione, studio, exercitatione. In literis tuis illa duo, humanitas atque elegantia, mirum est quam me deleclarint.

CICERO 3. Tulc. 17. Eas tres virtutes, fortitudinem, iustitiam, prudentiam, frugalitas est complexa. Idem. Statue esse optime constitutam Rempublicam, quae ex tribus generibus illis, regali & optimari, & populari confusa modicè, nec puniendi, irriter animū immanem ac ferum. Idem 2. de Fin. 39. Hi non viderunt ut ad cursum equum, ad arandum bouem, ad indagandum canem: sic hominem ad duas res, ut ait Aristoteles, ad intelligendum & ad agendum esse natum, quasi mortalem deum. Idem 2. Offic. 31. Summa igitur & perfecta gloria cōstat ex tribus his, si diligit multitudine, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore nos dignos putat.

TRENTIVS. Quid reliqui est quin habeat quae quidem esse in homine dicuntur bona. parentes, patriam incolentem, amicis, genus, cognatos, diuitias? Atque haec perinde sunt ut illius animus est qui ea possidet. Qui ut scit, ea bona sunt: illi, qui non rectè utitur, mala. Idem. In amore haec omnia insunt vitia: iniuria, spiciones, inimicitia, iudicia, bellum, pax rursus.

PLIN. Terrarum orbis vniuersus in tres diuiditur partes, Europam, Asiam, Africam. A. GELLIVS. Satis notum est limites regionumque

neisque esse caeli quatuor: exortum, occasum, meridiem, septentrionem. PVB. AFRICA. Omnia mala, probra, flagitia, quae homines faciunt, in rebus duabus sunt, malitia atque nequitia. M. VARRO. Num ne vides apud Mnestheum scribi tria genera esse vini: nigrum, album, medium? Idem. Villatica: passionis genera sunt tria: ornithones, leporaria, piscina. VAL. MAXIMVS. Diuersi usdem visceribus affectus ac medullis inclusi summa cupiditas & maxima verecundia ad vltimam tabem corpus redigunt.

Inter partes enumerandas M. Tullius posuit semel, haud scio an pluries, sed semel posuisse nō ignoro, id est Eius verba sunt 1. Offic. 4. Quum duobus modis, id est, aut vi aut fraude fiat iniuria, fraus quidem vulpeculae, vis leonis videtur. Vtrunque alienissimum ab homine est: sed fraus odio digna maiore. Cane autē purus exemplum illa duo, Gellianum atque Ciceronianum, pugnare cum hac nostra praeeptione. Gellianum est: A quatuor caeli partibus, quas quasi primas nominauimus, oriente scilicet atque occidente latioribus, atque simplicibus non triperitis. Ciceronianum. 5. Tulc. 14. Democritus luminibus amissis, alba scilicet & atra discernere nō poterat. At verò bona mala, aequa iniqua, honesta turpia, vitia inutilia, magna parua, poterat, & sine varietate colorum licebat viuere beatè: sine notione rerum non libebat. Hic enim generale nullū praeponitur partes cuius enumeretur: illic verò quatuor partibus ablatiuus est casus: oriente verò & occidente septimus: sic enim ablatiuus sine praepositiuus reclusus à nonnullis appellatur: atque ut clarius dicā, absolute ponitur.

Quod partes diuisi alicuius generis in fine clausula non inelegant er collōcentur. Caput XC.

ORandi facultatem rebus tribus consummari Quintilianus scriptum reliquit, natura, arte, exercitatione. Iisdem hanc ornatē dicendi copiam, quæ ex oratoris officio est, consummari affirmamus. Sed naturam, si pugnabit, ea dicendi assiduitas partim euincet. Primum si habes, deo immortalis gratia habenda est alterum ut assequere, nostra hæc Progyrnasmata impedimento tibi fortasse non erunt. Tertium autem à te tibi petendum est. Sed ad rem accedimus. Huiusmodi generis diuisi partes in fine clausula non raro ponuntur: ut, Multi sunt quibuscum diuitia non est amicitia, improbi, auari, ambitiosi, queruli, seueri. Ex morbo mala illa proueniunt, corporis macies, virium imbecillitas, attenuatio vitæ, memoria tenuitas. Duo sunt literarum studio non parum inimica, labor & somnus.

CICERO. Viri propria est fortitudo: cuius munera duo maxima sunt mortis dolorisque contemptio. Idem de Sen. 14. Annos septuaginta natus. tot enim vixit Ennius, ita ferebat duo quæ maxima putantur, onera paupertatem & senectutem: ut eius penè delectari videretur. Idem 2. Offic. Duæ res quæ languorem afferunt cæteris Scipionem acuebant otium & solitudo. Idem 4. ad Her. 52. Duæ res sunt quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopia atque auaritia. Idem 1. Offic. 85. Qui parti ciuium consulunt, partem negligunt, rem perniciosissimam in ciuitatem inducunt seditionem atque discordiã. Idem 7. Fam. ep. 3. Vacare culpa magnum est fo-

est solatium, præsertim quum habeam duas res quibus me sustentem, optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam. Quarum altera mihi viuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem.

OVIDIUS.

Tres sumus imbelles numero sine viribus, uxor, Laertesque senex, Telemachusque puer.

TR E N T. Omnes quum secundæ res sunt maximas, tum maximè meditari secum oportet, quo pacto aduersari arumnam ferant, pericula, exilia, damna. Idem. In me quiduis harum rerum conuenit, quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipex, asinus, plumbes. In illum nihil potest. Nam exuperat eius stultitia hæc omnia.

PL I N I V S. Mirum, tria naturæ præcipua elementa sine sapore, sine succo: aqua, aer, ignis. **A**. G E L L. Ad Mausoli laudes decertandas uenisse dicuntur viri nobiles ingenio atque lingua præstabili, Theopompus, Theodectes, Naucrutes. Idem. Phaurinus solitus dicere est duo esse vitia multo omnium grauissima ac teterrima, intolerantiã & incōtinentiã. **S** A L. Id duas partes ego ciuitatem diuisam arbitror, sicut à maioribus accepi, in patres & plebem.

De particula sed, inter uocabula duo posita quando pulchre è omittatur.

Caput XCI.

Labore nõ otij cupidus elegantiarum affectus, quia prodesse cupimus, aliquid fortasse possumus. blãdum hunc nobis laborem suscipimus, qui eos doceamus illud dicendi genus elegantius. Vbi sermone quouis ano particula sed inter uocabula duo interponitur: quorum ante primum particula non præposita

est: omiſſa particula ſed, vocabulorum ordo ita mutatur: vt quod prius erat ſit poſterius: vt, Copia non inopia creſcit auaritia. Vulgò enim diceretur, nò mo- pia: ſed copia creſcit auaritia. Animũ non corpus curari addeceat. Vigilando non dormiendo feliciter omnia cedunt. D. Flautia. Vxorẽ dignitatis non voluptatis nomẽ eſſe dicebat. Dicebat, idẽ ſanum principẽ mori debere nõ debilẽ. Ex Timone Philoſopho Aratus queſiuit quo pacto quiſpiã Homeri poema emendatũ conſequi poſſet: Si antiqua, inquit, legas exemplaria, non ea que nuper emendata ſunt. Zeno Citiens: Vt caloris caleſcere propriũ eſt nõ re frigerare: ita boni eſt hominis prodeſſe non nocere.

CICERO. 5. Tuſc. 100. Confer ſudantes, ru- etantes refertos epulis, tanquam opimos bo- ues: tum intelliges qui voluptatem maximẽ ſequantur, eos minimẽ conſequi, iucundita- tẽ inque victus eſſe in deſiderio non in ſatie- tate. Idem. de Senec. 36. Tantum cibi & potio- nis adhibendum, vt reficiantur vires non op- primantur. Idem. Itaq; victus cultuſq; corpo- ris ad valetudinem referantur & ad vires, non ad voluptatem. Idem. 2. de Diuin. 119. A fabis quidem Pythagorei abſtinuere, quaſi verò eo cibo mens non venter inſetur. Idem. lib. 4. de Rep. ex Nanio. Iurgare igitur lex putat inter ſe vicinos, non litigare. Idem. de Senec. Hęc morum vitia ſunt, non ſenectutis. Idem. Inui- diam virtute partam, gloriam non inuidiam putarem. Idem. Vt enim tutela, ſic procuratio Reipu. ad vilitatem eorum qui comiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda eſt. vide PROCVRO.

HORATIVS.

Cœli non animũ mutat qui trãs mare currunt.
Idem.

Idẽ. Et mihi res non me rebus ſubmittere conor.
PLAVTVS.

Virtute ambire oportet non fautoribus. Sat ha- bet fautorum ſemper qui reſtẽ facit.

SVETON. de diuo Tyberio. Praſidibus one- randas tributo prouicias ſuadentibus reſcrip- ſit, boni paſtoris eſſe tõdere pecus nõ deglu- bere. PLI. Iunior. Sannam omnium rerum nuntiat fama, nõ ordinem. Idem. Sequi enim gloria non appeti debet. M. CATO. Dicam de iſtis Gręcis ſuo loco. M. Fili, quod Athenis ex- quiſitum habeam: & quodd bonum ſit iſto- rum literas aſpicere non perdiſcere.

Sermo quotidianus non nunquam retinetur.

MARTI. Gaudia nõ remeãt, ſed fugitina volãt.

POMPON. Longẽ ab vrbe villicari, quò he- rus rarerẽ venit, non villicari ſed dominari mea quidem ſententia eſt. M. CI C B. Sunt en- nim quidam homines non re ſed nomine.

De uſurpatione particularum an, ne, v-
trum, quum de pluribus quaſtio eſt
aut dubitatio. Cap. XCII.

Imitandum ne ſit quod hic precipimus, an negli- gendum: tum demum noueris, quum multa ſedu- liaque oratorum lectio tibi familiaris fuerit. Duo plu- ra aũe incerta quum dicimus: aut quũ de duobus plu- ribuſve dubitamus aut quaerimus, ſermone quodiã- no particulam vtrum vulgò dicimus: ſed elegantius muldò primum particulam ne, deinde an ponemus. Quod ſi plura duobus erunt, in omnibus, niſi in pri- mo an poni expoſtulat. Amicitia ne an pecunia præponenda eſt? Veniet ne pater an ſcribet? Volu- ptatem ne an virtutem ſequeretur pubeſcens Hæ- cules dubitaſſe fertur.

CICERO. Mortem ne videtur an dolorem timere. Idem. 3. Offic. 89. Quærit si in mari iactura faciendâ sit, equi ne pretiosi potius iacturam faciat, an feruuli vilis?

ENNIUS.

*Ferro non auro vitam cernamus utrique,
Vos ne velis an meregnare Hera, quisve ferat
fors.*

QVIN. Scio quæri etiam, natura ne plus ad euentiâ cõferat, an doct̃rina. A. GEL. Ea res fu- gerit ne tuc Varronis memoriâ, an contrâ aptius & coherẽtius putarit. Idem. Ventrõu ne vi accidat specus hiatuſq; terræ subeuntiu. an aquarũ subter in terraru cauis vndantium flu- ctibus pulsibũsq;. Idẽ. Ex vultu ne meo, an ex voce, an ex colore, an etiã ex verbis correptũ esse me ita intelligis? Idẽ ea res vera ne an falsa sit, nõ laboro. CATO apud Sallust. Nunc verõ non id agitur, bonis ne an malis morib. vi uamus. SAL. Diu magnu inter mortaleis certamen fuit, vi ne corporis, an virtute animi res magis militaris procederet.

Est quando vtrum adiungatur.

A. GEL. Quæri cceptum est vtrũ consul ter- tio inscribendu esset, an tertiu. Q. CLAV. Qua- drigarius. Vtrũ negligẽtia partim magistratuũ, an auaritia an calamitate po. Ro. euenisse dicam, nescio. M. VAR. Quærit te vtrum hoc adduxerit cœli tẽpe: atura, an terræ bonitas.

Est item quando an solam ponatur.

CIC. Cene præcipiunt, qui vetãt quicquam agere quod dubites æquum sit an iniquum.

SAL. Cn. Lentulus patriciæ gentis collega eius cui cognomentum Clodiano fuit, per incertum stolidior ac vanior legem de pecu-
nia

nia quam Sylla emptoribus bonorum remi- serat, exigenda promulgauit. M. VAR. Postre- mō quæro, parebis legibus an nõ: an ne exlex solus viues: ibi enim an ne locus est tertius.

Quimiliano familiare hoc magis est: sed in re incerta dubiãque: quod multam habet elegantiam.

*Quod de re vna quærentes aut dubitan-
tes, particula ne vel an, vni debea-
mus.* Caput XCIII.

A. Non audis istos, quibus incultus rusticũque sermo cordi est, quotidianis suis interrogatio- nibus aut dubitationibus particulam vtrum vsur- pantes? Eam non damnamus: sed ex oratorum vsu loquerentur magis, si particulam ne vel an dicerent. *Vi. An putas quicquam cum amico bono conferen- dum: sse? Satis ne velles? An vlla res est literati ho- minis otio incundior?*

CICERO. I. Tuscul. 104. Præclare Anaxa- goras, qui quum Lampſaci moreretur, quæ- rentibus amicis, vellet ne Clazomenas in pa- triam, si quid accidisset, auferri? Nihil necesse est, inquit. Vndique enim ad inferos tantun- dem viã est. Idem. An malumus Epicurum imitari, qui multa præclare sæpe dixit? Idem. de Senec. 47. Sophocles quum ex eo quidam iam cõfecto grate quæretet: vteretur ne rebus Venercis: Dij meliora, inquit: libenter verõ istinc tanquam à domino agresti ac furioso profugit. Idem. 3. Offic. 89 & 90. Si tabulam de naufragio stultus arripuerit, extorquebit ne eam sapiens si potuerit? Idem. Qui dominus nauisteripiet ne suum? Idem. ibid. 90. Quid si pater sana expilet, cuniculos agat ad grarium, indicet ne id magistratibus filius?

T E R E N T I V S .

Eo ne es ferox quia habes imperium in belluas?

PLIN. Iunior. Nunquam ne legisti Gaditanum quendam T. Liuij nomine gloriâq; comotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venisse, statimq; ut viderat abiisse? AVID. CASS. An ego procōsules, an ego praefides purem, qui ob hoc sibi à senatu & ab Antonio provincias datas credunt, ut luxuriarentur, ut diuites fiant? A. GEL. Interrogavi in dia triba Taurum an sapiens irasceretur.

De particula nisi, pro ea quae est quàm, posita. Deque eadem & alioqui pro eo quod vulgò dicitur excepto quòd.

Caput XCIII.

Nihil aliud esse putamus ornat dicere, nisi eorum qui habitii sunt elegantiores imitatione à quotidiano sermone vulgi declinare. Quemadmodum post quid aliud, aut nihil aliud particulam quòd vulgus consuetudine nimia deterit: qui verò elegantiores sunt, particulam nisi usurpant. Ea igitur orationem reddas ornatam: ut, *Quid aliud est amici literis non respondere nisi amicum eum negligere? Nihil à te iure meo aliud postulo, nisi ad me ut scribas. Nihil aliud est frequens literarum misculatio, nisi verae certaeque amicitiae contestatio.*

CICE. Quibus si nihil aliud responderem, nisi me M. Bruto negare roganti noluisse, iusta esset excusatio, quum & amicissimo & praestantissimo viro, & recta & honesta petenti satisfacere voluissem. Idē. Or. 227. Nihil enim est aliud Brute, quod quidē tu minimè omnium ignoras, pulchre & ornatè dicere, nisi optimis sententiis verbisque lectissimè dicere. Idem. ibid. 101. Non enim eloquentè quaero, neque

quicquā mortale & caducum: sed illud ipsum, cuius qui sit cōpos, sit eloquēs, quod nihil est aliud nisi eloquentia ipsa, quā nullis nisi mentis oculis videre possumus. Idem ibi. 170. Nihil enim inuidiosus numeru, nihil adfert aliud, nisi ut sit aptè verbis comprahensa sententia. Quod sit etiam ab antiquis, sed plerumque casu, saepè natura. Idem. 2. de Ora. 36. Historia verò testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitæ, nuntia vetustatis, qua voce alia nisi oratoris immortalitate commendatur? Idem. ib. 52. Erat enim historia nihil aliud nisi annalium confessio: cuius rei memoriaeque publicae retinendae causa, ab initio rerum Romanarum vsq; ad P. Mutium pont. Max. res omnes singulorum annorum mandabat literis pont. Maxim. efferebaturque in album, & proponebat tabulā domi, potestas ut esset populo cognoscendi: hiq; nunc annales maximi nominantur. Idem ibid. 257. Sed qui eius rei rationem quandam conati sunt artemq; tradere, sic insulsi extiterūt, ut nihil aliud eorum, nisi ipsa insulitas rideatur. Idem. ibid. 242. Quid aliud fuit in quo concio rideret, nisi illa vultus & vocis imitatio? Idem ibi. 203. Ecce autem quum te nihil aliud proficisse arbitrarer, nisi ut homines tibi cuius improbū defendenti, ignoscendum propter necessitudinem arbitrarentur, serpere occultè cœpisti. *Præterea hanc particulam nisi, ibi collocabimus, ubi sermone vulgi dici solet excepto vel exceptis, aut præterquam: v. Omnium hominum nisi amicorum consuetudo nonnunquam fastidiosus est. Parentes omnes, nisi quos natura bonitas deserit, honorem filius quàm sibi ipsi comparare maluit.*

CIC. 2. Off. 77. Quod Apollo Pythius oraculo edidit, Spartam nulla re alia nisi auaritia esse perituram, id videtur non solum Lacedæ moniis, sed & omnibus opulentis populis prædixisse. Idem. Quid enim ætas hominis, nisi memoria rerū veterū cū superiorū ætate contexitur. Idem. de Or. 122. Quid enim iam sequitur, quod quidē artis sit, nisi ordiri orationem, in quo aut concilietur auditor, aut erigatur, aut pareat se ad dicendum. Idem. Verba enim neminem mouent, nisi eum qui eiusdem linguæ societate coniunctus est.

LYCR. *Tangere enim & tangi nisi corpus, nulla potest res.* PROPERT. *Nulle sunt inimicitia nisi amoris acerbæ.*

PLIN. Iunior. Ut de pictore, sculptore, fidente, nisi artifex iudicare: ita nisi sapiens non potest perspicere sapientem. QVINT. Nemo nisi sua culpa diu mœret. M. V. A. Nec pistoris nomen erat, nisi eius qui ruri pinsebat.

Excepto aut exceptis omnino non damnamus, sed vsus rarus est.

CIC. Nec vir melior mi Testa, nec mihi amicior P. Satio quisquā est, te tamen excepto.

QVINTI. In Bruto quum M. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum Oratoribus loquatur, & tamen de omnibus ætatis suæ quibuscum viuebat, exceptis Cæsare atque Marcello, silentium egerit.

Quod autē nisi copulata voce dicimus, si nō separatim dicere possis, ut quod non pro quin: & atque non, pro neque.

CIC. 2. de Or. 24. Illud addidi: Mihi enim liber esse nō videtur, qui nō aliquādo nihil agit: in qua pmaneo Catule sētētia. *Sed hæc rariora.*

T E .

TERENT. *Tange si non totus friget.*

QVINT. An Philippus Macedonū rex Alexandro filio suo literarum elementa tradi ab Aristotele summo ætatis Philosopho voluisset, aut ille suscepisset hoc officiū, si nō studiorū initia & à perfectissimo quoque optimè tractari, & pertinere ad summā credidisset? PLIN. Adeo nulla est voluptas, quæ non assiduitate sui fastidium pariat. Idem. Purus oriens atque non feruens ierenum diē nunciat, at hybernā pallidus grandinem.

Alioqui, quod ascribimus propter significatus propinquitatem, in ea re dicitur, pro qua vulgus dicit præter hoc: ut, Amicorum causa peccare nolo, eorum alioqui obsequentissimus.

QVINT. Omnia nostra dum nascuntur placet, alioqui nec scriberentur. Idem. Certè Fabricius Cornelium Rufinum alioqui & malū ciuem & sibi inimicum, tamen quia utilem sciebat ducem imminente bello, palām cōsuffragio suo fecit: atque id admirātibus quibusdam respondit à ciue se spoliari malle, quam ab hoste venire.

Propterea, idcirco, ideo, eo cum particula quod, quia, vel quoniam, dici veniunt. Cap. XCV.

Propterea præceptionem hanc scribimus: quod à vulgi sermone remota inueniēta non est. Quæ duæ orationes sunt quarū altera alterius dicit rationē, vna ex particulis illis utamur propterea (quæ alius vsitator est) idcirco, ideo, vel eo, eique quoniam sæpè adiungamus, sæpius quia, & quod sæpissimè: ut, Desiderium mihi tuū propterea gratius est, quod abeuntem te non saluati. *Literas tuas ideo nimis*

C V

expeto, quia te mihi iratum esse metuo. Tenuioribus hæc hyems idcirco grauisima fuit, quoniam ligni caritas fuit maxima.

CIC. 9. Fa. ep. 2. Scito enim me posteaquam in vrbe venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris in gratiã, & si nõ idcirco eorũ vsum dimiseram, quod iis succensere, sed quod eorum me suppudebat. Idem. Re quidem ipsa ideo mihi nõ satisfacio, quòd nullam partem tuorũ meritorũ nõ modò referenda, sed ne cogitanda quidẽ gratia consequi possum, vide GRAT. Idem. Hæc eo scripsi, quòd mihi Philargyrus tuus omnia de te requirenti fidelissimo animo, vt mihi quidem visus est, narravit. Idem. 1. Fam. ep. 2. Idibus Ianuariis in Senatu nihil est confectũ, propterea q̄ dies magna ex parte consumptus est alteratione Idem 2. de Diu. Quũ autem aliquid actũ est, in quo media officia comparantur, id cumulatẽ videtur esse perfectũ, propterea q̄ vulgus quid ablit à perfectò ferẽ non ex toto intelligit. Idem 5. Fam. epist. 18. Egomet qui te consolari cupio, cõsolandus ipse sum, propterea quod nullam rem grauius iamdiu tuli, quàm incommodum tuum. Idem ibid. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit, propterea quòd adeptus es quod non multi homines noui, amisisti quod plurimi homines nobilissimi. Idem 12. Fam. ep. 30. Quũ antea destinebar maximis occupationibus propterea quod omnibus curis Republicã mihi tuendam putabam, tũ hoc tempore multo distineor vehementius. Idem 3. Tusc. 10. Qui exisse ex potestate dicuntur, idcirco dicuntur, quia non sint in potestate mentis, cui regnum

totius

totius animi à natura tributum est.

TERENT. *Ego vitam deorum propterea sempiternam esse arbitror, quòd voluptates eorum propriae sunt, id est, perpetuae.*

PLIN. Iunior. Ij qui beneficia sua verbis adornant, non ideo prædicare quia fecerint, sed vt prædicarent fecisse creduntur. A. GEL. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriã, quoniã ingenium eiusmodi ligni est, vt vrgentibus opprimentibusque nõ cedat. M. VARRO. Virgo de conuiuio abducatur, ideo quòd maiores nostri virginis acerbæ aures veneris vocabulis imbui noluerunt.

Nonnunquam quòd pro quia sine particula alia possum inuenire est.

CIC. Amabilior mihi Velia fuit, quòd te ab ea sensu amari. Idem 3. in Catil. 2. Non minus nobis iucundi atque illustres, sunt ij dies quibus cõseruamur, quàm illi quibus nascimur, quòd salutis certa lætitiã est, nascendi incerta conditio, & quòd sine sensu nascimur, cum voluptate cõseruamur. Idem 4. Tusc. 43. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quòd somnum capere non posset: quærentibusque respondebat: Miltiadis trophæis se è somno sulcitari.

ÆLIUS SPART. de Bassiano. Papinianum iuris asyllum & doctrinã legalis thesaurum: quòd parricidium exculare noluisse, occidit. M. VARRO. Hanc deam melius putar esse Cererem: sed quòd in asyllum qui confugissent, panis daretur, esse nomen fictum à pane dando pandere, hoc est, aperire.

C vj

Præpositionē cum verbo compositā, cum casu sapius repeti. Cap. XCVI.

AD sedulam attentāq; oratorum nōnunquam & poetarum lectronem qui accedet: illud ab ijs non parum sepe obseruatum inueniat: ut præpositio cum verbo composita repetatur, ac cum casu coniungatur: ut, Accedo ad urbem. In luctus incidi. De spe decidi.

CICERO 9. Fam. epist. 14. Quis erat qui putaret ad eum amorem quem erga te habebā, posse aliquid accedere? Tantum accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Idem. 5. Tuscu. 78. Mulieres in India, quā est cuiusque earum vir mortuus, in certamen iudiciūque veniunt, quā plurimum ille dilexerit. Plures enim singulis solent esse nuptæ Quæ victrix, ea lata prosequentibus suis vnā cum viro in rogum imponitur. Illa victa mœsta descendit. Idem. pro Archia poëta. Quid nostri Philosophi? nūc in iis ipsis libris quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? Idem. 1. Tuscul. 34. Quid Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Mineræ, quum scribere non liceret. Idem. 11. Famil. ep. 16. Quemadmodum coram qui ad nos intempestiuē adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistolæ offendunt non loco reddita 2. Offic. 76. Paulus tantum in ærarium pecuniæ inuexit, vt vnus imperatoris præda finem attulerit tributorum. At hic nihil in domum suam intulit, præter memoriam nominis sempiternam. Idem. Mihi & scriptum & nuntiatum est, te in febrim subito incidisse. Idem. 6. Fam. Peto à te ne me pu-

tes

tes obliuione tui rarius ad te scribere quā soleam, sed aut grauitate valetudinis, qua tamen iam paululum videor leuari aut quod absim ab vrbe, vt qui ad proficiantur. Scire nō possum. Idem. 5. Tus. 118. Mihi equidem in vita seruanda videtur illa lex: quæ in Græcorum conuiujs obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cū alijs voluptate potandi, aut ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante discedat. Idem. ibid. 92. Diogenes liberius vt Cynicus, Alexandro roganti vt diceret si quid vellet, Nunc quidem paululum, inquit, à sole absis. Offecerat videlicet apricanti. Idem. Quo modo igitur iucunda vita potest esse, à qua absit prudentia absit moderatio? Idem. Abstinet se ab iniuria. Idem. 1. Off. 89. Nūquam iratus qui accedet ad pœnam mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimium & parum. Idem. Modò hoc malum in hanc Rempublicam inuasit. Idem. 1. in Catil. Magno me metu liberabis dummodo inter me atque te murus interfit.

ENNIVS. Tum pauor mihi sapientiam omnem ex animo expectorat.

ACTIVS. Incusant vltro à fortuna, opibusque omnibus desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant.

Idem. Caue ne in turbate implices.

Idem. Ad hanc fortunam accessit ei fortuna parisi: id est par. priscus sermo est.

LYCIL. Esurienti leoni ex ore exculpere prædā.

PLAVTVS. Vbi summus imperator non adest ad exercitum, citius quod non factum est & suū. scilicet: quā quod factum est opus.

C vij

Idem. *Vox mihi ad aures aduolauit.*

TERENT. *Istoc verbo animus mihi rediit, & cura ex corde excessit.*

Idem. *Vitium commune omnium est, quod nimium ad rem in senectâ attenti sumus.*

Idem. *Ne impune in nos illuseris.*

Idem. *Inspicere tanquam in speculo uitas hominum iubeo: atque ex aliis sumere exemplum sibi.*

Idem. *Nisi me animus fallit, haud multum ab me aberit infortunium.*

Idem. *Quanti est sapere, nunquam accedo, quin ab te abeam doctior.*

SVETON. Verbis quæ Crispus Sallustius exerpfit ex originibus Catonis, utaris. A. GEL. Tanquam noscitur abundus ad hominem accedit. Idem Anus hospita atque incognita ad Tarquinium superbum regem adiit. Idem. Ad hanc ille Demoitenes clanculum adiit. Idem. Mos antea senatoribus Romæ fuit in curiam cum prætextatis filiis introire. CN. PLANCVS. Ex labore in febriculam incidit assiduâ & satis molestant. M. VARRO. Ecce de improuiso ad nos accedit cana veritas, Attricæ Philosophiæ alumna. Idem. Non hoc pastolus aureas vndas agens eripiet vnquam è miseris. Idem. Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt sese mures extra ianuam euicere. *Ex enim. cu. & in. tantummodo ab antiquis dicebatur: sed postea factum est ut extra, citra, intra quoque diceretur. Autor est A. Gellius, M. CATO.* Poëticæ artis honos non erat. Si quis in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat, grassator vocabatur.

In poetarum sermone huiusmodi præpositio composita nec repetita casum eundem regit quem reget si

ret si separata esset.

VIRG. *Quâuis multa meis exiret victima sepiis*

NAEVIVS. *Indignè exiger patria innocens.*

Cum datus itidem in carmine inuenitur.

VIRGIL. *Inferretque deos Latio.*

Quod dicendi genus oratoribus insolens est. Eo tamen usus est. M. Varro. Eius enim verba sunt. Tanta porro inuasi cupiditas honorum prærisque: ut vel cæli ruere, modò magistratum adipiscantur, exoptent.

Ad Veneris, ad Herculis, aliâque hoc genus qua ratione dicantur.

Caput XCVII.

AD Genouese quum itarem diuine rei ut adesset, aliquot ex me discipulorum quesuere an ad Veneris latine diceretur: quæque dicendi figura esset. Eis autem respondi: ab antiquis illis, apud quos lingue latine puritas erat, hoc dicendi genus usitatum esse admodum. Eorum illa verba sunt.

CICERO. Ad me Pub. Valerius homo officiosissimus scripsit: id quod maximo cum fletu legi, quemadmodum à Vestæ ad tabulam Valeriam ducta esses.

HORAT. *Ventum erat ad Vesta quarta iam parte diei Præterita.*

TERENT. *Vbi ad Diane veneris, ito ad dextram, priusquam ad portam aduenias.*

SVETON. Tribus quidè, verùm mediocribus præliis apud Alpes, circâque Placentiam & ad Castoris, quod loco nomen est, vicit. TITVS LIVIVS. Ad Murtiæ datæ sedes. CORNIF. Iphis verò ad Cereris memoriæ nouandæ gratia lectus sternitur. M. CAEL. Senatus habitus esset ad Apollinis ad II. Calendas

Sextiles. M. VAR. Ex his atque eiusmodi institutis ac vita vel ad Herculis athlete facti erant. Idem. In oppido quæ est ædes Apollinis, & quæ ibi ad Herculis introeunt, nemo se excalcietur. Post excalciet positum est excalcietur.

*Eius autem figura ea ratio est apud Porphyri-
onem. Vntum erat ad Vest: Subaudiendum, inquit,
adem, aut tale quid. An: an: enim nescio quo modo
eclipsim in relatione sui loca sacra. Sic denique &
Terentius ait: Vbi ad Dianæ veneris. Sic denique,
Eo hodie in Claudij vel Telluris dicimus: nec addi-
mus templum aut adem. Hæc ille.*

SALLUSTIVS. Ad Iouis.

*Ex his nõ dubitem, quin dicere possimus ad Ge-
nonense, ad Mariæ, aliâq; hoc genus. Rarum esse pu-
tem hoc dicendi genus cū præpositione alia inueniri.*

MAR. enim Cælius dicit: Senatuscõsulti au-
toritas pridie Calendas Octobris in æde A-
pollinis. Itẽmque. Pridie Calendas Octobris
in æde Apollinis scripti affuerunt.

*Quod particula in, pro ea quæ est inter,
ponatur non ineleganter.*

Cap. XC VIII.

IN oratoribus qui habui sum: præclarissimè, sepè
id obseruant, ut quum particula inter, sermone fa-
miliari dicitur pro eo quod est in numero, tum in
inter resurpent venustius: ut, In tua familiarem me
queso habeas. Multi sunt quos equidem diligo, in
quibus tu vnus præcipuus es. Tu in ingratis homi-
nibus insignis es maximè.

CIC. L. Brutus eques Romanus adolescens
omnibus rebus ornatus in meis familiarissim-
is est, me quæ obseruat diligentissimè. Idem.
Peto, ut eum complectare, diligas, in tuis ha-
beas.

beas. Idem. Exilium credo, quod in maximis
malis ducitur. Idem. Nihil in malis ducamus,
quod sit vel à diis immortalibus, vel à natura
parente omnium constitutum. Idem. Horum
singulorum generum quicunque vim singu-
lis consecuti sunt, magnum in Oratoribus no-
men habuerunt. vide IN.

SVETONIUS. Autor & aliarum rerum fuit,
in quæ ne acta senatus publicaretur. A. GEL.
Mirarique se ostendit, quod & ipsi Ital: centes,
& quædam item alia municipia antiqua, in
quibus Vticensis nominat, quum suis mori-
bus legibusque vti possent, in ius coloniarum
mutari gestiuerint. Idem. Nonnulli gramati-
ci ætatis superioris in quibus est Cornutus,
Anneus: haud sanè indocti neque ignobiles.
SAL. In his erat Fulvius senatoris filius. Idem.
Legantur tamè in Africam maiores natu no-
biles, amplis honoribus vsi, in quæ fuit M.
Æmylius Scaurus. M. VARR. Factus sum ve-
spertilio, neque in muribus planè, neque in
volucris sum.

*Inde factum putem, ut in primis due sint voces,
hoc est inter primos. Ne particulam inter ab hac si-
gnificatione ablegemus: illa Quintilianus verba sub-
scripsimus. Alij quoque authores, inter quos Era-
tosthenes, idem præceperunt.*

*Quod pronomen suum non reciprocum
dici possit, de quæ particula, in quibus
adiungi possit casibus. Cap. XC IX.*

DE genere dicendi præcipere quæ certa firmâq;
sunt adeo difficile est: ut quæ certissima esse pu-
tantur, ea interdum mutanda sint. Qualia sunt illa.
Ne pueris quidem ignotum est pronomen suum re-

latium esse reciprocum: id verò & ipsum reciproca non esse. Itémque particulam in, cum ablatiuo coniungi si quies: si motus verò dicitur, cum accusatiuo quis nesciit? Per erum canones ij perpetui nō sunt. Contrà enim dictum esse, quod peccatum est, atēdimus: quod exemplis tibi illis palam facimus.

CICERO. Pub. Rutilius M. F. trib. pl. de senatu iussit educi, quòd eum ciuem negaret esse: quia memoria sic esset proditum, què pater suus aut populus vendidisset, aut pater patratus deditisset, ei nullum esse postliminium. Idem. Quum nostros portus, atque eos portus quibus vitam ac spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. *Super quo A. Gellius.* Amicus, inquit, noster, homo lectione multa exercitus (cui pluraque omnia veterum literarum quæsitā, meditata, euigilatāque erant) ibi negabat solœcismum esse, in potestate fuisse, ut vulgus semidoctum putat, sed ratione dictum certa & proba contendebar, qua & Græci ita vterentur, & Plautus verborum Latinorum elegantissimus in Amphitryone dixit: Non verò mihi in mentem fuit: non ut dici solitum est, in mente. Sedenim præter Plautum, inquit, cuius ille exemplò in præsentī vsus est, multam nos quoque apud veteres scriptores locutionū talium copiam offendimus atque in his vulgo adnotamentis inspersimus.

ENNIVS. *Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.*

NAEVIVS. *Etiā qui res magnas manu sæpe gessit gloriose, Cuius facta vicia nunc vident, qui apud gentes solus.*

PLAVTUS. *Certū si interrumpam in edibus: ubi quæque*

quæque hominē aspexero siue ancillam, siue seruum, siue uxorem, siue adulterum: seu patrem, siue auum videbo, obruncabo in edibus. Neque me Iupiter, neque dii omnes id prohibebunt, si volunt, quin si faciam, ut constitui. Pergam in edibus nunc iam.

Idem.

Quo illic homo fortasse penetravit in edibus.

Idem. *Deinde illi æctum sufferet suus seruus pœnas Sotia.*

M. CARL. Postridie eius absolutionis in theatrū Curionis Hortensius introiuit, puto, ut suum gaudium gauderemus. VAR. MAX. Nuntiatum est, duos iuvenes ad ianuam venisse, magnopere rogantes ut ad eos cōtinuò prodiret. De pronomine hoc ita accepto alibi exēpla scribimus plura. Idem. Genibus innixus, lares familiares ut puerorū periculum in ipsius caput transferrent orauit. Ipsius, id est, suū. Idem. Eadē ciuitas seueritatis custos acerrima est, nullū aditū in scena mimis dādo. M. VAR. Maiores sunt pueri, hi pusilli nigri, qui expectāt nundinas, ut magister dimittat suos.

Quum verumque latine dici posset, in potestate & in potestatem fuit, in potestate secutus Cicero, in potestatem fuit dicere maluit, ut amplius contendit A. Gellius. Qui idem alibi verba illa Claudij Quadrigarj defensionis, Nos in medium relinquemus. Nos, inquit, in mediū relinquemus. Vulgus in medio dicit. Nam vitium istuc putant: & si dicas in medium ponere, id quoque esse σθλοικον putant. Et tamen probabilius significantiūque sic dici videbitur, si quis ea verba non incuriosè iatrospectat. Græcè quoque θάρας εἰς μέσον (id est ponere in medium) vitium id non est. Hac ille.

Hoc dicendi genus in cōmentarijs suis inspersisse quod dicit A. Gellius: id aliquantum saepe cū verbo claudere & condere inuenimus. Eius verba sunt.

In atras, inquit, & profundas tenebras clauderant. Idem. Libri tres in sacrum conditi Sibyllini appellati. Plautus eodē genere vñs est. Postquam, inquit, in cunas cōditus est, deuolant angues iubati deorsum in impluuium duo maximi. Cicero quoque ab eadem non abstinit. Eos, inquit, quibus aliquid aut plura decant, in eam formam non poterat includere. Idem. Ea profectō oratio in eam formā non quæ est insita in mentibus nostris, includi sic potest, vt maior eloquentia non requiratur. Idem. Verfet saepe multis modis eadem, & vnam in rem hæreat & in eandem commoretur sententiam.

Superiora illa ad hoc non docuimus, ut vñs utendum censeamus: sed si in sermone forte venirent, ut solacij vitiū defenderemus. Eorum etiam usurpatio, modo parcissima esset, orationem varietate fortasse distingueret.

Præpositiones quem in oratione locum habituræ sint. Caput C.

O Ratorum atque poetarum varius collocandarum præpositionū mos est: quibuscum qui congregiatur, casus modo præpositas modo postpositas inueniat. De eis tamen illa præcipimus. In carmine dissyllaba præpositio saepe postponitur. In oratione prosa quā alie multæ præpositiones, tum præcipuē cū postponitur pronomini qui, quæ, quod. Vsq̄ue postponitur saepe cuius dictioni, sepius versus, tenuissimè, hoc est semper. Quod exemplis manifestū sit.

CICERO 5. Fam. ep. 21. Erat nemo quicum esset

esset libentius quàm tecum. Idem 12. Famil. Nihil mihi tā deesse scito, quàm quicum hæc familiariter doctèque rideam. Idem 2. Off. 39. Habes quibuscum possis familiares conferre sermones. Idem. Quid dulcius quàm habere quocum omnia audeas sic loqui vt tecum? Idem de Ami. 85. Virtutum amicitia adiutrix à natura data est nō vitiorum comes: vt quoniam solitaria non possit virtus ad ea quæ summa sunt peruenire, coniuncta & sociata cum altera perueniret. Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, aut futura est, eorum est habendus ad summum naturæ bonum optimus beatissimūsq̄ue comitatus. Idem 13. Fam. ep. 12. Alia epistola communiter commēdaui tibi legatos Arpinatum vt potui diligentissimè, ac separatim Q. Suffidium, quocum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius commendo: non vt aliquid de illa commendatione comminuum: sed vt ad hanc addam. Idem 2. Off. 46. Facillimè in optimam partē cognoscuntur adolescentes qui se ad claros & sapientes viros bene consulentes reipublicæ contulerunt. Quibuscum si frequentes sunt, opinionem afferunt, eorum fore se similes, quos sibi ipsi delegerunt ad imitandum. Idem 5. Fam. ep. 21. Plerique eorū quibuscum viuo necessario. Idem 4. Acad. Vos quibuscum res est. Idem de Orat. perfecto 34. Quid tam difficile, quam in plurimorum cōtrouersis diuidendis ab omnibus diligi. Consequeris tamē vt eos ipsos quos contra statuas, æquos placatōsq̄ue dimittas. Idem 3. de Orat. 11. Sulpitius autem qui in eadem inuidiæ flamma fuisset, quibuscum priuatim cōiunctissimè vixerat,

hos in tribunatus spoliari instituit omni dignitate. Idem 1. Off. Quæ autem harū virtutū de quibus iam dudū loquimur, quæ pertinent ad verecundam, & ad eorum approbationem quibuscum viuimus, nunc dicēda sunt. Idem 2. Off. 39. Maximèque curandū est, vt eos quibuscum sermonem conferemus, & vereri & diligere videamur. Idem 2. de Ora. 17. Qui aut tempus quid postulet non videt, aut plura loquitur, aut se ostentat, aut eorum quibuscum est, vel dignitatis vel commodi rationem nō habet: aut denique in aliquo genere aut in cōcinnus, aut multus est, ineptus esse dicitur. Idem 4. Tusc. 38. Mollis & enervata putanda est Peripateticorum ratio & oratio: qui perturbari animos necesse esse dicunt, sed adhibent modum, quem vltra progredi nō oporteat. Idem 1. Offic. 156. Eloqui copiosè, modò prudētè, melius est quàm vel acutissimè sine eloquentia cogitare: quòd cogitatio in se ipsa vertitur: eloquentia verò complectitur eos quibus cum cōmunitate iuncti sumus. Idem 3. Offic. 42. Scite Chrysiippus vt multa, qui stadium, inquit, cucurrerit, eniti & contendere debet quàm maximè possit, vt vincat. Supplantare eum quicum certer, aut manu depellere nullo modo debet. Sic in vita sibi quenque petere quod pertineat ad vsū, non iniunqum est: alteri diripere ius non est. Idem 4. Famile. p. 7. De illo autem, quem penes est omnis potestas, nihil video.

LVCILLIVS. *In eo numero mansi quo in maxima non es pars hominum.*

LVCRETIVS. *Et quo quæque modo fiant opera sine diuinum.*

ÆMY-

ÆMYLIUS MACER. *Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.*

PROPERTIVS.

Me sine, quem semper voluit fortuna iacere.

HORATIVS.

Multa renascentur quæ iam cecidere cadentque.

Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus,

Quæ penes arbitriū est & vis & norma loquendi.

Idem. Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,

Quos vltra citràque nequit consistere rectum.

Idem. Cervius hæc inter vicinus garrit aniles

Ex re fabellas.

Idē. Nā vitis nemo sine nascitur: optimus ille est

Qui nimis vgetur.

Idem. Mentio si qua de Capitolini furtis iniecta Petilli,

Te coram fuerit defendas, vt tuus est mos.

Idem. Te coram fuerit defendas, vt tuus est mos.

VIRGILIUS. *Carthago Italianam contra Tyberinamque longe Ostia.*

Idem. Errabant acti fati maria omnia circum.

Idē. Pigmaliō scelere ante alios immanior omnes,

Quos inter medius venit furor.

PLAVT. *Amphitruo, qui nūc præfectus est Thebanis legionibus quicū nupta est Alcumena.*

Idem. Dono uxori meæ dedi, quicum hodie domi laui.

Idem. Omnia ad sunt bona, quæ penes est virtus.

Idem. Ex uxore hanc rem pergam exquirere.

Quis fuerit quæ propter corp^s sui stupri cōpleuerit.

Idem. En testis ampliter quocum venio.

Idem. Illum vnū exoptavi quicū atarē degerem.

Idem. Quicum vna puero atatem exegeram.

Idem. Quis sponsione pro nupter ex actus es.

TERENTIUS. *Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.*

Idem. Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.

Idem. Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.

Idem. Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.

Idem. Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.

Idem. *Essem unâ quicum cupiebam.*

Idem. *Cogitatio quicum tibi res est.*

QVINT. Neminem posse dare alteri matrimonium: nisi quæ penes sit patrimonium. A. GELL. Cordi mihi fuit priusquã ad te irem quærere exploratæque quonam modo veteres nostri particula ista qua de agitur vsi sunt. PVB. Lentulus. Centû circiter amissis agrisq; relictis noctu Antiochia profugisse Laodiceã versus. M. CAELIVS. Illi rumores de comitiis transpadanorum Cumarum tenus caluerunt. SALLVSTIVS. Quos aduersum multi ex Bithynia volentes occurrere falsum filium arguituri. Idem. Modò Galliam versus castra mouêre. Idem. Quem locum Ægyptum versus finem imperij habuêre Carthaginienfes.

Hoc autem quibuscum, ea dictum est ratione qua nobiscum: de quo Mar. Tullius. Vnde fit quòd dicitur cum illis: cum autem nobis non dicitur, sed nobiscum? Quia si ita diceretur, obsecrari concurrerent literæ, vt etiam modò: nisi autem interposuissèm, cõcurrissent. Ex eo est mecum & tecum, non cum me & cum te, vt esset simile illis nobiscum atque vobiscum.

Hæc ille. Quæ ratio est cur mecum dicatur. eadem putes cur quicum, vel quocum dictum sit, quamuis perpetuum non sit, vt nec quibuscum est.

PLINIVS. Malus est ager, cum quo dominus luctatur.

Quòd inter adiectiuum & substantiuum prepositio interponatur, ideo non dicimus: quod cognitum satis esse putamus.

Institutionum trium Centuriarum in artem Oratoriam, Francisci Syluij Ambianatis, Finis.

I N D E X

I N D E X

P R Æ C E P T I V N C V L A R V M,

Q V A E S P A R S I M H I S C E I N

Institutionum tribus Centuriis continentur.

* * *

Prior numerus caput, posterior paginam indicat.

A Blatius absolute positus in principio ponendus.	70.341
Ac vel atque, quibus apponende dictionibus.	65.550
Ac vel atque voces, post quas particulas, pro quam ponendas.	72.563
Adiectiuum dissyllabum substantiuo plurium syllabarum postponendum.	5.21
Adiectiua omnia multitudinem significantia ornatius substantiuis postponuntur.	4.19
Adiectiuum numerale quo in loco ponatur, si adiectiuum aliud adiungatur.	12.34
Adiectiuis quibusdam substantiua postponi solere sepius.	14.37
Adiectiuum polysyllabum in fronte orationis venuste ponitur.	25.56
Adiectiuum polysyllabum etiam finem orationis venuste habet.	26.58
Adiectiua duo maxima, aut duo aduerbia, ab adiectiuis nominibus profecta, gradus positiui, quibus particula magis, quam interponi solent, vt mutanda in comparatiua ommissa particula magis.	54.104
Adiectiui & substantiui venustissima quasi re-	

D j

INDEX.

<i>reciproca compositio.</i>	62.115
<i>Adiectivum ad genus neutrum quando referendū.</i>	91.170
<i>Adiectivum à substantivo positione veniſſe ſeu ſignitur.</i>	36.267
<i>Adiectiva dignum, promptum, idoneum elegantè poſt ſe habent finitum verbum cum pronomine qui, que, quod, aut ut particula.</i>	91.399
<i>Adverbia ſuperlativi gradus terminari in e, vel in o, vel in um tantum.</i>	59.109
<i>Adverbia quantitatis in um poſitiſis, eadem in o comparatiſis adiungi.</i>	60.111
<i>Adverbia adiectivis nominibus, aut adverbiis ab adiectivis nominibus factis poſtponuntur, aut ſi præponuntur, in medio aliquid non inelegantè ponatur.</i>	61.113
<i>Adverbia comparativi gradus aut ſuperlativi, perinde ut nomina caſum regunt.</i>	66.121
<i>Adverbium gradus comparativi, adiectivum aut ſubſtantivum aut participium in ablativo caſu ornate regit.</i>	67.122
<i>Adverbia imitantur elegantiam relatiſorum pronominum.</i>	96.179
<i>Ad Veneris, ad Herculis, aliàque hoc genus, qua ratione dicantur.</i>	97.515.
<i>Adverbium elegantè mutatur in nomen.</i>	78.577
<i>Æquales qui dicantur.</i>	87.384.
<i>Aſſirmationem minus dicere quàm negationem.</i>	30.251
<i>Alienum, aliud, alterum, utrunque, ſolum, nullum, tale, ſingula, aliàque hoc genus adiectiva ſubſtantivis poſtponenda.</i>	8.25
<i>Alienum, uſitatus dicitur quàm aliorum.</i>	86.383
<i>Aliqui quid ornatus habeat.</i>	94.606
<i>Aliquot dici elegantius, quàm neſcio quot.</i>	99.415
	<i>A liquid</i>

INDEX.

<i>Aliquid, poſt quas voces ponendum.</i>	58.540
<i>Aliquid vel aliquando, poſt ſi, qui, quam, nullum, vel quippiam, vel unquam non ponendū.</i>	93.547
<i>Aliqui, qui, quod raro dicatur.</i>	83.153.
<i>Aliud in oratione gem. natum, multam habet venuſtatem.</i>	83. & 84.378
<i>Aliud & aliter, bis poni elegantius, quàm aliud quàm, & aliter quàm.</i>	85.381
<i>Alius alio doctior, elegantius dicitur quàm, Vnus aut alius doctior eſt quàm alius.</i>	eod. ibi.
<i>Alterum pro ſecundo, quando & qua ratione dicendum</i>	42.505
<i>An particulam poſt haud ſcio ponendam.</i>	37.270
<i>An particule uſus.</i>	92. & 93.603
<i>Ante quando adverbium, & quando præpoſitio, & quis eius uſus.</i>	18.45
<i>Antequàm diſſidi.</i>	35.264
<i>Ars in oratione diſſimulanda.</i>	1.189
<i>Arbitror verbum, quem uſum habeat.</i>	15.442
<i>Atque non pro neq. e.</i>	94.606
<i>Audiri quum dicerent, pro audiri dici.</i>	54.304

B

<i>Barbara verba non uſurpanda.</i>	1.15
-------------------------------------	------

C

<i>Cæſus antiqui qui ſunt, & qui nunc eorum loco in ſingulis d. c. tribus dicantur.</i>	72.345
<i>Certare cum, quo caſu ponatur.</i>	52.297
<i>Certe pro ſaltem poni non in uſitate.</i>	48.521
<i>Cognomina nominibus propriis præponenda.</i>	41.276
<i>Cognomen à proprio ſeiungendum.</i>	42.278.
<i>Cæpi, quem uſum habeat.</i>	34.489
<i>Colo verbi uſus.</i>	35.490

D ij

I N D E X.

Cōparatiuū postpositum elegātius substantiuo. 3.17
Comparatiuum in principio orationis r̄sitate ponitur. 29.62
Comparatiuum in fine positum, multam habet elegantiam. 30.63
Comparatiuum pro positiuo, quando eleganter ponatur. 51.99
Comparatiua duo, particula quā̄m coniuncta, quid habeant elegantia. 54.104
Comparatiui gradus nomina, quos casus, contra vulgi iudiciū regant. 68.124
Composita voces negatiue, pro simplicibus sepe dicuntur. 31.253
Conciū, compopularis, communiceps, coequalis, consodalis, Latine non dicuntur, quidque eorum loco dicendum. 87.384
Confiteri de peccatis, recte dicitur. 34.262
Contrariorum aut tanquam contrariorum, id cui adiungitur prepositio, preponendum esse. 29.250
Contra pro contrario. 73.566
Credo verbum, quem usum habeat. 15.443
Cuius & cuius, quo dicendi genere usurpanda. 62.323
Cuius aut quorum, quando preponatur aut postponatur nomini substantiuo à quo regitur. 63.325
Curo verbum: que praterita & supina habeat. 25.465.

D

D *Alius à verbo passiuo & participio prateriti temporis pro ablatiuo sepius regitur.* 17.446
De, prepositio, quando ponatur pro ea que est pro. 53.299
Dei epithetum. 24.242
Demque, quando ponendum. 76.573
 Deus

I N D E X.

Deus immortalis, bone deus, Iupiter, dij boni, dij deaque omnes, dij magni, in casu vocandi, addunt pondus orationi. 23.241
Deponentia & Communia, non habent impersonalia vocis passiuæ: quorum tamen loco utimur persona tertia in plurali. 4.425
Dicenda quomodo proponenda. 8.207
Dicta quo ordine repetenda. eod. ibi.
Distiones eiusdem significationis iuxta se venuste ponuntur. 43.509
Dignitatis nomen aut officij, nomini proprio anteponi elegantius. 39.273
Diminutiuum usus. 26.471
Disciplinarum nomina, in plurali ponenda. 46.284
Diu multiūque voces connexæ ornant orationem. 43.512
Dintinum, pro longo. 93.402
Docere, pro monstrare vel ostendere. 90.395
Docens recte doctor, professor, magister, non regens, rector, à doctioribus appellari solitus. 89.393
Doctus, indoctus, quos casus regant. 90.395
Dominus pro possessore dicitur. 62.323
Dum, dici pro quando vel donec. 46.517
Dum particula, orationis medium amat. 84.590
Duo correspondentia duobus, quo ordine iungenda. 9.209
Duo, quorum unum certum, alterum incertum, quo ordine ponenda. 46.521

E

E *Do verbum, cum suis compositis, quid ornatus habeat.* 40.499
Eius generis, huius generis, cuius generis. 95.407
Ed, pro tanto. 73.134
Ed quod, pro prapue quia, cum cōparatiuo. 71.129

I N D E X.

<i>Ed</i> particula, cum superlativo.	71.129.
<i>Ed</i> , cum particula quod, quia vel quoniam dicitur ornatè.	93.609
<i>Eruditus</i> , <i>ineruditus</i> , quos casus regant.	90.395
<i>Esse</i> videatur, in rationis cetera dicendum.	39.77
<i>Et</i> , cum particula, superlativo iuncta.	65.120
<i>Et</i> , etiam, quoque particule quid venustatis habeant.	79.5.8
<i>Exclamationis</i> vis maxima.	19.232
<i>Ex</i> , pro <i>ab</i> .	54.301

F

<i>F</i> acile est, post se dativum habet, sequente verbo indefinito.	16.444
<i>Familiaria</i> quadam poetis, oratoribus autem rara.	6.204
<i>Fastidire</i> , cum genitivo.	55.306
<i>Fas</i> est, à se dativum habet, si sequatur verbum indefinitum.	16.444
<i>Fateor</i> verbum, quem usum habeat.	15.444
<i>Fere</i> particula, quid significet, & proprietatis habeat.	51.528
<i>Finitimi</i> modi verbum, plurimum syllabarum, orationis principium eleganter tenet. 37.73. Idem in fine ponendum, ubi id quod predictum est, ad memoriam quasi revocatur.	38.74
<i>Fore</i> verbum, cum alio finiti modi.	23.461
<i>Forſan</i> , <i>forſitan</i> , <i>forſaſtis</i> , <i>forſaſſe</i> , & <i>forſè</i> , quibus & quando dicendum.	44.513
<i>Frequentativorum</i> verborum usus.	26.476
<i>Fruor</i> , quot participia habeat.	24.464.
<i>Futuri</i> imperativi frequens usus apud veteres.	21.455
<i>Futuri</i> modorum subiunctivi & infinitivi usus, & quod eorum loco alia dicantur tempora.	22.458
	Generis

I N D E X.

G

<i>G</i> eneris partitio, ornatior quo casu fiat. 70.127	
<i>G</i> eneris diuise partes, quibus particulis ordine enumeranda.	42.505
<i>Genus</i> , in qua significatione à doctis dicitur.	95.405
<i>Genitivum</i> à genitivo alio eodem numero, rarum, sed in diuerso usitatum.	57.309
<i>Gentis</i> nomen, quando ponatur elegantius.	75.360
<i>Gerundia</i> sexti casus, in gerundia mutantur elegantius.	69.339
<i>Gerundia</i> quo loco in oratione ponenda.	28.61
<i>Gradus</i> , per gradus comparationis quomodo fiat.	63.116
<i>Græue</i> , in malis rebus pro magno.	92.400
<i>Græca</i> vocabula, in qua declinatione apud Latinos usurpanda.	73.354

H

<i>H</i> abito verbi usus.	35.489
<i>H</i> abere pro habitare.	ibid.
<i>Hic</i> , ad primam personam sæpe refertur.	88.184
<i>Hic</i> , pro presens.	eod. ibid.
<i>Hoc</i> pro tanto.	73.134
<i>Hoc</i> pro tali, multa cum elegantia ponitur.	85.158
<i>Hoc</i> , refert rem posterius: illud, prius dictam.	86.159
<i>Hoc</i> pronomen, præteritam, prædictam, & presentem rem demonstrat.	87.161
<i>Hoc</i> meum, hoc nostrum elegantè dicit.	89.165
<i>Hoc</i> genus, pro huiusmodi.	95.405
<i>Hominum</i> pro humano sæpe dicitur.	58.320
<i>Homo</i> , <i>adolescens</i> , <i>adolescens mulier</i> , <i>mulier ancilla</i> , <i>mulier meretrix</i> , <i>homo seruus</i> , <i>antiquus suæ usitata</i> .	33.259

D iij

I N D E X.

Homo nomen, modo in laude, modo in vituperio: vir in laude sæpius dicitur. 88.390

I

ID, pro tali, multa elegantia ponitur. 85.158

Id quod, ponitur v'sitate pro, que res. 90.168

Id genus, pro eiusmodi. 95.407

Idcirco, cum particula quod, quia, vel quoniam, dici venuste. 95.609

Idem cum iisdem dici. eod. ibid.

Id, cum verbu neutri rectè componi. 30.477. etiam cum aliis. 31.480

Ignoscere verbum, nomen rei quàm persona a'sciscit elegantius. 78.368

Illud, refert rem prius dictam: hoc, posterius. 86.159

Illud, futuram aut dicendam rem demonstrat. 87.161.

Ille, sæpe ad tertiam personam refertur. 88.164

Impropria verba, non usurpanda. 1.5

Impersonali verbo passivæ vocis eleganter tum utimur, quum sermo generalis est. 1.419

Impersonale verbum activæ vocis, venuste adsciscit indefinitum impersonalis passivæ vocis, aut passivi verbi. 5.427

Imperare, cum verbo indefinito passivæ vocis ornate iungitur. 6.428

Impossibile, latina vox an sit. 7.431

In allegandis auctororum sententiis, post primum aut alterum vocabulum, inquit, aut ait, ponendum. 47.287

In citandis auctoribus, quando locus dicendus sit, & quando non. 48.290

In citandis auctoribus observandum quid sit. 49.292

In, pro inter. 98.616

In primis, duæ sunt voces. eod. ibid.

IN

I N D E X.

In præpositio, quibus adiungi possit casibus. 99.617

Inchoativorum verborum usus. 26.470

Infinitum verbum ubi ponendum. 38.74

Infinitivus pro præterito imperfecto. 6.205

Inferior quem usus habeat. 100.418

Infinitivum passivi verbi, v'statius quam activi cum verbo posse componi. 7.430

Infinitivus verbi passivi, elegantius quàm activi post verbum volo, nolo, aut malo ponitur. 8.432

Infinitivus idem post alia quoque non incommode collocatur, 9. ibid.

Inter adiectivum & substantivum, suppositum & verbum, antecedens & relativum, vocem regentem, & eam que regitur, nihil nisi breve quiddam, & id cum utroque, aut saltem altero conveniat, interponi debet. 2.17. & 11.31

Inter adiectivum & substantivum, si quid interponitur, nihil referre utrum ponatur, sed præponi substantivum solitum esse crebrius. 13.36

Infinitum verbum ubi ponendum. 38.74

Interrogationis vix maxima. 19.232

Interrogandi vox decorè post se habet ullum, quicquam aut unquam. 60.544

Invidere, quem casum regat. 77.366

Itacismus vitandus. 1.189

Ipsum pronomen, cum alio pronomine, in diversis casibus, eleganter poni. 78.144

Itascor, cum dativo elegantius iungitur. 51.528

Is, ea, id pronomen, non inusitate dici pro relativo qui, que, quod. 84.155

Iste, ad secundam sæpè personam refertur. 88.164

Istud tuum, istud vestrum elegantè dici. 89.165

Ita, affirmativa particula, & que voces eius loco

D V

I N D E X.

ponenda. 74.569
Ut bere cum indefinito passivo iungitur venustè. 6.
 429
Ingerum quid sit. 15.39
*Iuriconsultus, & iureconsultus: iurisperitus, & inspe-
 ritus & iureperitus dicitur.* 90.395

L

L *Abdocius in oratione vitandus.* 1.189
Leue, in malis rebus pro paruo. 92.400
Librorum nomina in plurali ponenda. 46.284
*Licet verbum, post se datiuum habet, sequente ver-
 bo indefinito.* 16.444
Litigare, cum quo casu ponatur. 52.297
Locare, cum participio futuri temporis in dus. 11.435
Loci nomen, quando ponatur elegantius. 75.360

M

M *Literam quando euitauerit antiquitas.* 1.
 189
Magis quam, sine vlla voce media elegantius dicitur.
 52.101
*Malo verbum, vocabulis conuexis coniunctione
 quam postponitur aut preponitur.* 57.107
*Malum aduerbium, interpositum indignationis, apud
 probatos oratores usitatum.* 21.237
Manè, quid significet. 97.410
Manere verbi usus rarus. 35.489
Materialiter nomina, ut ponenda. 15.220
*Me Hercule, quam me Hercule, magis Ciceroni
 placuit.* 49.522
Memini. 34.486
*Mille & sexcenta, aliter ab oratoribus, aliter à
 poetis dicitur.* 21.49
Minimum vel minimè, utrum rectius dicatur. 59.
 109
Morari verbi usus rarus. 35.489
 Mul-

I N D E X.

Multoties vel multoties, latinè minimè dicitur.
 22.51
Multo pro magno. 92.409
Multum ac diu. 43.512
Muto verbum quem casum post se amet. 33.484
Myotacismus vitandus. 1.189

N

N *NE particula, à quibus verbis remouenda.*
 13.439.
Ne quid, elegantius quam ne aliquid. 56.537
Ne pro non, quando eleganter inseratur orationi.
 78.577
Ne quidem, particularum venusta vsurpatio. 80.
 581
Ne particula, in medio orationis ponenda. 84.590
*Ne particula vsus, ubi de pluribus queritur aut da-
 bitur.* 92. & 93.603
Necubi, pro ne alicubi. 57.539
*Necesse est, post se habet datiuum, indefinito verbo
 sequente.* 16.444
*Negatiua vocabula, ut nemo, nullus, nihil, & alia,
 ubi in oratione ponenda.* 35. & 36.72
Negationem plus dicere quam affirmationem. 30.
 251
Negare verbum, quid ornatus habeat. 39.498
*Negatiue particule non, nemo, relique à se venustè
 habent: quisquam, quispiam, vllus, vsquam, vn-
 quam.* 59. & 60.541
Nequando pro ne aliquando. 57.538
*Nequo, nequa, ne unde, nunquo, nunqua, nuncunde
 quid gratie habeant.* eod. ibid.
*Neutra verba absoluta ornata regunt accusatiuum,
 vel aliunde. vel ab eodem formatum. Indèque
 passiuu nonnunquam fieri.* 32.482
Nescio ad animum referendam. 37.269

I N D E X.

<i>Nihil post tale.</i>	9.26.	nemo post tale.	ibid.
<i>Nihil, quibus gradibus adiungendum.</i>	60.111		
<i>Nimis, quibus associandum.</i>			eod. ibid.
<i>Nihil, quibus verbum iungendum.</i>	31.482		
<i>Nisi particula elegantia.</i>	94.606		
<i>Nomina mensuræ, in accusativo vel genitivo ponenda.</i>	15.39		
<i>Nomina significantia id quo metimur, in ablativo poni.</i>			eod. ibid.
<i>Nomina in undus desinentia non sunt latina.</i>	50.96		
<i>Nomina exeuntia in is vel in us, an generent comparativa vel superlativa, & an in utendum.</i>			eod. ibid.
<i>Nomen gradus comparativi, adiectivum aut substantivum, aut participium in ablativo casu ornatè regit.</i>	67.122		
<i>Nominibus propriis, quod additum est ad laudem, aut vituperationem, id esse præponendum.</i>	40.274		
<i>Nomen proprium à prænomine sciungendum.</i>	42.278		
<i>Nominibus collectivis adiuici dictionem, etiam ab oratoribus, numeri pluralis.</i>	44.282		
<i>Nomina in genitivo plurali, etiam ab oratoribus eleganter concisa.</i>	60.315		
<i>Nomina in a exeuntia, declinationis tertiæ dativum & ablativum numeri pluralis atis quàm a-tibus sæpius finiunt.</i>	71.343		
<i>Non scio, dicendum non esse.</i>	37.269		
<i>Non queo, non possum, ad corpus referendum.</i>			eod. ibid.
<i>Non quire, quàm nequire dici elegantius.</i>	38.271		
<i>Non solum, non tantum, non modo, nec solum aliquid in medium cum ornatu recipiunt.</i>	81.583		

Nouies,

I N D E X.

<i>Nouies, non nonies dicendum.</i>	22.51
<i>Novi & odi quàm vsuata sint.</i>	34.485
<i>Nullus, elegantius substantiuo postponitur.</i>	7.24
<i>Nullus post tale.</i>	9.26
<i>Nullum quo in loco ponatur, si adiectivum aliud adiungatur.</i>	12.34
<i>Nullus & nunquam eleganter diuiduntur.</i>	32.257
<i>Nullum aut nunquam cum ullo, quid habeat elegantia.</i>	61.545
<i>Numerum significantia, substantiuus reclinis postponi.</i>	4.19
<i>Numerum significantia nomina, & quidem duplicia, quo ordine ponenda.</i>	19.46
<i>Numerorum nomina diuidi à poetis, ab oratoribus componi.</i>	20.48
<i>Nuncubi pro nunc alicubi.</i>	57.540
<i>Nunquando, pro num aliquando.</i>	eod. ibi.

O <i>ctaginta non octuaginta dicendum.</i>	21.51
<i>Odi & novi, quàm vsuata sint.</i>	34.485
<i>Officij aut dignitatis nomen, nomini proprio anteponi elegantius.</i>	39.273
<i>Omne, quo in loco ponatur, si adiectivum aliud iungatur.</i>	12.34
<i>Omnis vox, in orationis fronte collocetur.</i>	33.67.
<i>Eadè vox elegatè finem orationis possidet.</i>	34.69
<i>Omnibus gradibus comparationis addendum.</i>	75.37
<i>Omne, quicquid particula coniuncta.</i>	43.509
<i>Omnino, planè, funditus, prorsus, stirpitus & radicatus, pro totaliter doctiores dicunt.</i>	50.525
<i>Oratio qualis alicuius auditorum animos, sequè velut maiestate quadam præbeat cum admiratione venerandam.</i>	115

D vij

INDEX.

Orationis obscuritas quomodo vitanda.	2.17
Orationis prima virtus, ut sit dilucida. ibid.	eodem.
Orationis finis non sit carminis.	1.189
Ordo in qua significatione a doctis dicatur. 405	95.
Ordinis voces quæ.	41.501
Oratio ut sit generalis, rectè uti potes verbo modi coniunctivi, personæ secundæ, numeri singularis. 2. 422	2.
Opinor verbo, quem usum habeat.	15.442
P	
P arenthesis usus.	2.193
Participium cum verbo, & brevitatem & ve- hementiam orationi adfert.	25.243
Patronymica à poetis sæpe, rarò ab oratoribus u- surpari.	45.284
Participium præsentis temporis quando nomen sit. 56.30	56.30
Partim, pro qua voce ponatur.	84.381
Participium præteriti temporis, pro præsentis indefi- niti actui, cum quibusdam verbis elegantissimè ponitur.	10.435
Participium futuri temporis in dus, maiore ornatu sequitur verbum curò, quàm infinitivum verbi activi.	11.436
Participium præteriti temporis, sæpius dativum pro ablativo regit.	17.446
Pati, pro permittere dictum à doctis.	38.497
Particule eiusdem significatus, iuxta se venuste po- nuntur.	47.505
Partes totius ut enumerandæ.	89.597
Partes diuisi generis, quem locum ament.	90. ibid.
Persona dici elegantius, quàm nomen hominis.	74. 359

Persona

INDEX.

Persona tertia præteriti temporis modi indicatiui, quem usum habeat.	19.450
Persona secunda vocis passivæ, in re quàm in ru ter- minatur sæpius.	20.453
Plenum genetivus elegantius quàm ablativo iungi. 50.294	50.294
Plicare verbum, quæ præterita & supina habeat. 25.465	25.465
Polysema ab oratione absit.	1.18
Poly syllabas dictiones, postposita coniunctione que conueniendæ.	66.552.
Populum Romanum sæpius dici quàm Romanos. 82.376	82.376
Post, quando adverbium, & quando præpositio: & quis eius usus.	18.45
Possum, præposita particula non, ubi ponendum. 49.94	49.94
Positum recti à superlativo, & contra, venustissima compositio.	62.115
Positivus quæ particule adiungantur.	64.118
Posterius quid significet.	100.416
Possibile an sit vox latina.	7.430
Potissimè an dicatur latinè.	59.109
Præsentis temporis verbum quàm præteriti in hi- storia fabulæ narranda, elegantius dicitur. 20. 234.	20. 234.
Prænomen à proprio seiungendum.	42.778
Præpositio nominibus propriis urbium adiungi ea- dèmq; nominibus regionum detrahi potest. 81. 373	81. 373
Præteritum imperfectum indicatiui, sæpe idem si- gnificare, quod verbum solebat cum infinitivo. 37.495	37.495
Præpositio nem cum verbo compositam, cum casu sæ- pius repeti.	96.612

I N D E X.

<i>Præpositiones quæ in oratione locum habituræ sunt.</i>	
100.620	
<i>Primum pro primo, deinde pro secundo dicitur quidque dicendum pro tertio.</i>	41.501
<i>Priusquam diuidi.</i>	32.264
<i>Pronomina primitiua speciei, ornate ponuntur post tale.</i>	9.26
<i>Pronomen adiectiuum suo substantiuo à tergo ponendum.</i>	10.28
<i>Pronomen adiectiuum inter adiectiuum nomen ac substantiuum collocandum.</i>	11.31
<i>Pronomina duo, tria, plurimæ iuxta se posita orationem uersare.</i>	79.47
<i>Pronomina duo in oratione utriusque speciei, utrum præponendum.</i>	80.150. & 81.151
<i>Pronomen speciei posterioris, quando sine substantiuo eleganter usurpari solum sit.</i>	82.152
<i>Proprium nomen, à cognomine coniungendum.</i>	42.278
<i>Propria nomina hominum dicta in plurali, quid habeant significatus.</i>	43.280
<i>Pronomen speciei prioris infinitiuo cui præconstruitur postponi.</i>	65.329
<i>Pronomen primitiuum, participio & nonnumquam nomini adiectiuo postponitur.</i>	66.333
<i>Proximum quid significet.</i>	100.416
<i>Propterea cum quod, quia, uel quoniam dicitur uenisse.</i>	95.609
<i>Pugno uerbum, cum quo casu ponatur.</i>	52.297
<i>Puto uerbum, quem usum habeat.</i>	15.443

Quam quanti, quis huius connexionis usus.
54.104
Quate dicendi genus possit usurpari sine his uocibus,
ut,

I N D E X

<i>ut, & pronomen qui, post, quam.</i>	53.102
<i>Quam particula, inter uocabula duo collocata, ante comparatiuum ponenda est.</i>	55.104. & e contra. 56.106
<i>Quantum, pro eo dicitur quod est prout.</i>	46.517
<i>Quam cum superlatiuo & uerbo posse.</i>	cod. ibid.
<i>Quasi, aduerbium similitudinis esse.</i>	51.528
<i>Quæ ponitur, non quæ post ne, si, num, aliud: & post compositas ab eis particulas.</i>	56.536
<i>Quam particula, ratione comparatiui posita, post se petit ullum, quidquam, aut unquam.</i>	62.546
<i>Quantus, quanta, quantum, qui, quæ, quod, adiungi non inueniuntur cum superlatiuo, si uerbum posse apponatur.</i>	78.577
<i>Quæ in oratione uitanda.</i>	1.189
<i>Quæso uerbum, quid habeat elegantie, si cum uerbo modi imperatiui adiungatur.</i>	14.442
<i>Queror, cum præpositione de.</i>	53.299
<i>Quæ particula, postponenda uocabulis omne, totum & aliud. 67.554. & indeclinabilibus particulis. 68.556. & uocabulis unius syllabæ. 69.558. & pronominiibus.</i>	70.568
<i>Quæ, ac, uel, &, coniucliones iuxta se non inueniuntur poni.</i>	71.562
<i>Qui, quæ, quod pronomen, loco particulae ut, eleganter dixeris.</i>	53.103
<i>Qui, pro ut.</i>	72.132
<i>Qui, quæ, quod relatiuum, antecedenti præponendum.</i>	94.175
<i>Qui, quæ, quod relatiuum, sine antecedente crebrius ponitur.</i>	97.180
<i>Qui, quæ, quod relatiuum, pro secundum eleganter ponitur.</i>	99.186
<i>Qui, pro quo aut quomodo usitate.</i>	100.187
<i>Quia, pro quod.</i>	71.129

INDEX.

- Quicquam, post tale ornatè collocatur. 9.26
 Quid cum compositis in neutro genere, neutris verbis
 eleganter connecti 30.478. etiam cum alijs.
 31.480
 Quid dicatur elegantius quàm aliquid, post quid,
 post quo pro quanto, post quum. 55.535
 Quid elegantius dicitur quàm aliquid, post sine. a-
 lind nisi. 48.521
 Quisque, quibus gradibus comparationis associan-
 dum. 75.137
 Quisque cum pronomine sui vel suus, & qui. 76.
 140
 Quisque cum quantum. eod. ibid.
 Quæ pro ut, comparativo quàm postivo adungi se-
 pius. 72.132
 Quo pro quanto. 63.134
 Quod, pro ut quando scribendum. 85.158
 & contrà. eod. ibid.
 Quod relatiuum habens antecedens Aliquod, id
 antecedens ornatè omittitur. 83.153
 Quod relatiuum, ante se antecedens hoc vel id, sine
 ullo medio eleganter habet. 95.177
 Quod genus, pro cuiusmodi. 95.407
 Quod particula, à quibus verbis remouenda. 12.
 438. & 13.439
 Quod non, pro quin. 94.606
 Quod, pro quia. 95.609
 Quod pronomen, ponendum in orationis medio. 84.
 590
 Quoties, non quotiens dicendum. 22.51
 Quoque particula, quid venustatis habeat. 79.
 578
 Quum particula, in orationis medio collocanda. 85.
 591
 Quæ particula amat orationis medium. 84.590

Rci

INDEX.

R

- Et nomen quàm persone maiorem habet gra-
 tiam. 76.364
 Relatiuo impediante vulgatum orationis ordinem
 sua non deest elegantia. 77.142
 Relatiuum quando ad genus neutrum referendum.
 91.170
 Relatiui accidentis vsus. 92.171
 Relatiui conuenientis cum antecedente in genere,
 numero & casu. 93.173
 Relatiuum antecedentia duo habens, cum post. riore
 conueniat elegantius. 94.175
 Relatiuum accidentis, quo sit loco ponendum.
 97.180
 Reliquum aut reliquias, dici vsitatus quàm resi-
 duum. 96.408
 Res rectè, quàm gesta dicuntur vsitatus. 59.313
 Rudis, quem casum regat. 90.395
 Rustica verba non vsurpanda. 1.15

S

- Litera repetitio multa vitanda est. 1.189
 Scilicet particula, quando fugienda. 89.597
 Secundum quod quisque, quomodo eleganter mutan-
 dum. 74.135
 Sed particula, quando omittenda. 91.601
 Sermo si sit generalis, uti potes rectè verbo modi
 coniuunctiui, persone secundæ, numeri singularis.
 2.422
 Si quid, quàm si aliquid, dici elegantius. 52.530
 Si particula, non ponenda in orationis principio.
 82.587
 Sicubi, pro si alicubi. 57.538
 Si quando, pro si aliquando. eod. ibid.
 Si quo, si qua, sicunde, quid ornatus habeat. eod. ibid.

INDEX.

<i>Sine, quas voces à tergo amet.</i>	64.548
<i>Sodales qui sint.</i>	87.385
<i>Solere verbum, quid habeat ornamenti.</i>	36.493
<i>Solum nomen, vsitatius dicitur quam solùm aduerbium est.</i>	78.577
<i>Species generis ut enumerandæ.</i>	89.597
<i>Sio verbi, quæ præterita & supina habeat.</i>	25.467
<i>Stomachor pro irascor, nõ insolèter dicitur.</i>	29.477
<i>Sindere, quem casum postulet.</i>	90.395
<i>Substantium nomen multarum syllabarum, orationis principium ornatissimè occupat.</i>	23.52
<i>Substantium nomen plurium quam duarum syllabarum, cum elegantia ultimum orationis locum possidet, maxime si verbi suppositum est.</i>	24.53
<i>Substantium duabus syllabis constans, ultimum raro habet.</i>	eod.56
<i>Substantiva nomina, ab adiectivis facta, pro adiectivis ipsis lepidè dicuntur.</i>	79.369
<i>Substantiva vulgatiõra ab adiectivis ressecanda.</i>	94.403
<i>Succensio, cum dativo elegantius iungitur.</i>	29.476
<i>Sum verũ, in principio orationis ponendum.</i>	40.79
<i>Sum verbum, si precedat comparativum aut superlativum, eleganter finem orationis occupat.</i>	41.81
<i>Et ipsè præcedentibus, principii orationis.</i>	42. ibid.
<i>Sum verbo in fine orationis locum apium esse, si nomen substantivum præponatur.</i>	43.82
<i>Sum, post adiectivum, in orationis principio collocatur.</i>	44.84
<i>Sum, post adiectivum in fine.</i>	45.85
<i>Sum in fine post nomen in dus, da, dum, ponendum.</i>	46.87
<i>Sum, post vocabula nullus, nemo, nihil, lepidè in orationis principio ponitur.</i>	47.89
<i>Sum, quando in medio collocandum.</i>	48.91
<i>Sum,</i>	

INDEX.

<i>Sum, ante particulam non, in fine orationis ponendum.</i>	49.94
<i>Summum vox, habeatne vim superlativi.</i>	75.139
<i>Superlativus postpositus elegantius substantivo.</i>	3.17
<i>Superlativum in fronte orationis positum, canorum est.</i>	31.65
<i>Superlativo in fine orationis collocato, orationem fieri elegantiozem.</i>	32.66
<i>Superlativi recti à comparativo, significatio in ablativo multum augetur elegantissima connexione.</i>	63.116
<i>Superlativi augmentum, quibus particulis adiunctis fiat.</i>	64.118
<i>Superlativi gradus nomina, quos casus contra vulgi iudicium regant.</i>	68.124
<i>Superlativi gradus nomen substantivum in casu genitivo, numeri multitudinis, regit elegantius.</i>	69.125
<i>Idem observatur in comparativo.</i>	70.127
<i>Superius, quid significet.</i>	100.416
<i>Superior, quem vsum habeat.</i>	eod. ibid.
<i>Suum pronomen, non reciprocum dicitur.</i>	99.617

T

T <i>Am & quam, cum quibusdã gradibus.</i>	60.111
<i>Tanto, pro eò.</i>	71.131
<i>Tandem particula, quid habeat venustatis post vocem interrogandi.</i>	22.239
<i>Tanto & quanto, cum superlativo.</i>	60.111
<i>Tantum abest, quantum habeat ornatus.</i>	49.519
<i>Tempus significantia nomina, in accusativo casu poni venustissima, quæ inibi, Quando in ablativo ponenda sint.</i>	16.41
<i>Tempus significantia nomina in ablativo ponenda esse, si particula ante vel post interueniat.</i>	18.45

I N D E X.

- Tempus significantia nomina, cum alijs nomini-
bus numerum significantibus coniuncta in accu-
sativo, cum alijs in ablativo usurpanda esse.*
17.43
- Terra Gallia, pro eo quod est Gallia: aliâque hoc
genus dici usitatus.* 80.371
- Tum & quum particule, quomodo orationis pondus
augeant.* 86.593. & 88.596.

V

- V**arietas in multis pariter una oratione di-
cendi iucunda. 22.23
- Vel, cum superlativo, quid venustatis habeat.* 65.
120. que etiam cum alijs adiungitur. eod. ibid.
- Verba significantia accusare, damnare, absolvere,
genitivum regunt quàm ablativum elegantius.*
51.296
- Verba nonnulla quibus prepositio adiungatur vel
deirahatur.* 54.301
- Verbalia adiectiva, necessitatem quandam signifi-
cantia, quem usum habent.* 67.335
- Verus, quando usitatus quàm carmen dicatur.*
95.05
- Verba, quæ pro presenti infiniti activi, partici-
pium præteriti temporis habent elegantius.*
10.434
- Verbum passivum sepius pro ablativo dativum re-
git.* 17.446
- Verba habentia duo supina, quæ participia de se
formant.* 24.463
- Verba in seculo exeuntia: speciei derivata pro primi-
tivis non usitate dici.* 27.472
- Verbum de loco quàm ad locum elegantius poni.*
28.473

Vir

I N D E X.

- Vir nomen, in laude sepius: homo verò, modò in
laude, modò in vituperio dicitur.* 88.390
- Villam post: ale ornate ponitur.* 9.26
- Vni quisque, cum superlativo.* 64.118
- Vocabula in dno, in da, in dum, quæ necessitatem
quandam significant, collocanda esse in principio
orationis.* 27.60
- Vocabula eadem cum ornatu possident etiam ora-
tionis finem.* 28.61
- Vocabula duobus coniunctis particula quàm, si
quod aliud est subnectendum, quod utrique con-
veniat, id postponitur elegantius.* 58.108
- Vocalium hiatus quid sit.* 1.189
- Vocalis eiusdem crebra repetitio ingrata. eod. ibid.*
- Voces ut commiscenda.* eod. ibid.
- Voces aliæ in oratione deirahuntur, aliæ adduntur,
ornatus gratia.* 5.202
- Voces unius, duarum ac plurium syllabarum com-
miscenda sunt.* 7.206
- Vocabula duobus copulativa coniunctione conne-
xis, interponatur ornate quod cum utroque con-
veniat.* 11.212
- Vocabulum unum, in eadem oratione bis possum,
sine ullo medio, ponatur sibi proximè.* 13.216
- Vocabula duo ab eodem inclinata, aut quorum ab
altero alterum factum sit, proximè sibi ponenda.*
14.218
- Vocabula pro voce non pro significato posita, quo
sunt modo usurpanda.* 15.220
- Vocis alicuius repetitione orationis pondus augeri.*
16.223
- Vocabulorum prope idem significantium usurpa-
tione, orationis vim non parum augeri.* 18.229
- Vocabula contraria significationis prope se collo-
canda.* 27.247

I N D E X.

<i>V</i> ocatiuus post pronomen collocandus.	67.335
<i>V</i> olo cum participio futuri temporis in <i>aus</i> .	11.435
<i>V</i> sque ad, & vsque ab, quam diuersis dicantur modis.	45.516
<i>V</i> t particula, à quibus verbis reijciendum.	12.437.
13. & 15. 439. & 443	
<i>V</i> ti cum superlatiuo, & cum verbo posse.	46.518

F I N I S.

